

De graaf van Richemont wordt na de overwinninge van Richard den III. tot koning van Engelandt gekroont, onder den name van Henrick den VII.

GESCHIEDENIS

VAN

ENGE LANDT,

SCHOTLANDT

EN

IERLANDT,

Met een kort begrip der aanmerkelykste zaken, in andere Ryken en Staten voorgevallen.

HENRIK DE VII.

HK hebbe voorgenomen de Geschiedenis van Engelandt te beschryven, eene der doorluchtigste heerschappyyen van de wereldt. Indien men acht geeft op haren ouderdom, is 'er gene, de welke haar den voorrang kan betwisten. Zy bloeide al wanneer de *Cæsars* het gemenebest van Rome onder hunne macht bragten. Het koninkryk van Vrankryk, dat van Spanje, en de weder-oprechting van het keizerryk in Duitschlandt hebben haar begin niet genomen dan verscheide eeuwen na haar. Als men den luister der Engelsche vorsten en de dapperheit dezer volkeren gade slaat, zal men bevinden, dat zy zich altoos hebben berucht gemaakt te water en te lande in de oude en in de nieuwe wereldt. Europa en Asië zyn vervult met de overwinningen, door deze heerschappyye behaalt; twee van hare koningen hebben de Fransche kroon

* Henrick de V. en Henrick de VI.

II Deel.

aan de hare gehecht, en hare opvolgers † hebben zich beroemt schattingen van de zelve ontfangen te hebben.

Ik onderneem derhalven een zwaarwigtig werk, doordien het zelve oneindig vele zaken behelst, gedurende zo vele eeuwen gebeurt niet alleen in dit besaamde eilandt, het welk by de ouden bekend was onder den name van *Albion*, en onder dien van *Britannië* †, en het welk wy tegenwoordig kennen onder dien van *Engelandt* †, maar ook in de meeste van de andere ryken der wereldt. Ik meen dit werk ook, zo veel als in myn vermogen is, met alle zorge en naauwkeurigheid uit te voeren; en indien my Godt de genade doet van het gelukkig te voleindigen, en dat het de goedkeuring van het gemeen wegdrage, zal ik my voor myne moeite en arbeit wel beloont achten. Boven al, hoe natuurlyk de begeerte tot eere ook zyn mag, beooge ik de zelve nochtans minder dan de liefde tot de waarheit. Het is aan deze dat ik my eeniglyk zal binden, en aan welke ik voorgenomen hebbe alle menschelyke overwegingen

† *Ednard de IV en Henrick de VII. Zie*

Alexeray, Camines, Bacon en Herbers.

† Schotlandt was onder deze namen ook begrepen.

† Sedert de verovering der Saxen, een besaamd volk, het welk een groot gedeelte van Duitschlandt tusschen den Rhyen en de Elve bezat,

en langs de Oostzee. Die genen, die men Angelen Saxen noemde, bezaten Pomeranië. Het is van hen dat Engelandt zynen naam gekregen heeft.

† Die van het huis van Anjou kwamen alleen tot de kroon door het huwelyk van Godefrid, grave van Anjou, met Mathilde, dochter en erfgename van Henrik den I, afgedaalt van Wilhelm den Veroveraar, en den laatste van zyne zonen, uit welk huwelyk Henrik de II was.

1485.
* in het graafschap Leicester.

Afkomst van Henrik den VII.

† van Calwallader, den laatste van deze koningen.

† Broeder van de moeder.

† die in een regte lyn afstamde van

gen op te offeren, de welke anders de meeste schryver doen vervallen tot eene eenzijdigheid, een geschiedenis-schryver onwaardig. Ik zal deze Geschiedenis beginnen met de regering van Henrik den VII, het hoofd van die tak, de welke nog tegenwoordig op den troon zit, en ik zal de zelve vervolgen tot aan de grote omwentelingen in onzen tydt. Ik mene daar na op te klimmen tot aan Wilhelm den Veroveraar, den stamvader der Normandische vorsten, benevens van die van Anjou †, de welke de Engelsche heerschappy tot zulk een hogen top van grootheid gebragt hebben. Misschien dat ik wel opklimme tot de tyden van Julius Cesar, wanneer de zelve een gedeelte van Engelandt voor het Romeische gebiedt vermeersterde, het welk de beroemde Julius Agricola ten einde bragt, met het te onder te brengen onder de regering van Vespasianus, onder die van Titus, en onder die van Domitianus. Daar op zal ik eene beknopte beschryving geven van de Britannische koningen, welke de Romeinen in dit eilandt vonden, en van de Saxen, de welke zich sedert gevestigd hebben op de puinhopen der oorspronkelyke vorsten, zo wel als op die der Romeische landvoogden: doch de welke op hun beurt zyn gedwongen geweest den troon den Noormannen in te ruimen.

De veldslag van Boswart *, voorgevallen in den jare 1485, bragt geen minder veranderingen in Engelandt dan de Pharalische eertyds deedt te Rome. De stam van Jork, die het koninkryk op dien van Lancaster hernoemen hadt, nam met Richard den III een einde, de welke onder de doden op het slagveldt gevonden wierdt; en deze dwingelandt, die zyne neven de kroon ont-rukt hadt, nevens het leven, verloor op den zelve dag en het leven en de kroon. Dus beklom de tak van Lancaster, de welke onder de regering van Eduard den IV geheel scheen uitgeroeit te zyn, wederom den troon in den persoon des overwinnaars van Richard den III, de welke met zyne overwinning den tytel van graaf van Richemond varen liet, om dien van koning aan te nemen, onder den naam van Henrik den VII.

Deze verheffing is eene van de allerverwonderlykste, die 'er ooit is voorgevallen. De geboorte van Henrik zou hem niet tot het ryk hebben doen komen, en zyne ballingschap scheen hem ten eenemale daar buiten te sluiten, indien hem de Voorzicnigheid tegen alle verwachtinge daar toe niet geroepen hadde. Hy was de zoon van Edmund Tudor, grave van Richemond, de welke dat graafschap bezat door de gunst van Henrik den VI, zynde door zyne geboorte niet dan de zoon van een edelman uit het vorstendom van Walles, genaamt Tider-Owen. Doch deze geboorte was evenwel doorluchtig. Namentlyk, de Tiders of Tudors gaven voort, dat zy de eerste edelen waren van het koninkryk van Walles, en afgedaalt van de oude koningen der Breagners †, de welke den scepter van Albion gezwaaft hadden eer dat de Saxen zich daar van meesters hadden gemaakt: anders wierdt de staat van den vader verheven door die van de moeder, Catharina van Vrankryk, weduwe van Henrik den V, die in haar tweede huwelyk getrouwt was met Tider-Owen, en welke moeder was van Henrik den VI, van welken Edmund by gevolg de eer hadt een broeder te zyn †. Dit aanzienlyke bloedverwantchap deedt hem eene voordeelige party vinden, doordien hy trouwde met Margareta, dochter van Jobannes, hertog van Somerseth †, erfgenam van het huis van Lancaster. Maar vele prinslen van dat huis waren 'er toen nog in het

leven, de welke aan Henrik, uit dit huwelyk gesproten, de kroon zouden hebben kunnen betwisten, ten ware de zelve geineuveit waren in de veldslagen, de welke onder de regering van Henrik den VI, den laatste der koningen uit het huis van Lancaster, en onder die van Eduard den IV, den eersten van dat van Jork (a), waren voorgevallen. Deze oorlogen waren zo bloedig, dat men negen geregelde veldslagen telt, en tachtig prinslen van den bloede, de welke daar in sneuvelen. De jonkheit van Henrik bevrydde hem van deze gevaren: doch hy was daarom niet te gelukkiger. De ballingschap moest hem doen ontwyken de heimelyke lagen van Eduard den IV, en de wreedheit van Richard den III, zodanig, dat men met waarheit kan zeggen, dat noch zyne geboorte, noch de gesteldheit van zaken hem minder schenen te beloven dan de Engelsche kroon.

Richard was reets op den troon gevestigd door de doot van zyne neven, door de verbanning der groten uit het koninkryk, en door de mildadigheden, welke hy aan het volk bewees. Hy hadt reets in zyne belangen den gunsteling van den hertog van Bretagne, die zynen meester volstagen beheerschte, by welken Henrik, graaf van Richemond, eene schuilplaats gezocht hadt: hy hoopte ook daar in te trekken den jongen koning van Vrankryk †, en zyn voordeel te doen met de verwarringen van zyn hof. Hy beloofde zich alreets de hereniging der partyen, van welke hy het meest in zyn koninkryk te vreezen hadt, met zyne nicht, dochter van Eduard den IV, en zuster van de twee jonge prinslen, welke hy hadt doen sterven, te trouwen; wanneer de graaf van Richemond, vertrekkende van de Fransche kusten alleenlyk met twee duizend man †, en een klein getal van schepen, te Mylford, in het prinsdom van Walles aankwam †. De beschryving van deze landing, de optocht van dit kleine leger, die van het leger van Richard, het welk hy ontmoette, en het bloedig gevecht, tusschen hen voorgevallen, behoren tot de geschiedenisse van den overweldiger (usurpateur): ik moet hier niet spreken dan van de gelukkige gevolgen, welke deze overwinning hadde, door den grave van Richemond behaalt op zynen vyandt.

Het was, gelyk ik reets gezegt hebbe, deze overwinning, die hem de kroon deedt machtig worden. Hy wierdt inderdaadt op het slagveldt gekroont door Wilhelms Stanley, broeder van zynen schoonvader *, de welke de kroon van Richard onder zynen buit vindende, de zelve opnam, en de zelve op het hoofd van den overwinnaar zette, terwyl het geroep van het leger van Lang leve de koning de lucht vervulde: toejuichingen, overeenkomende met die der Romein-sche legioenen, wanneer de zelve na het verslaan hunner vyanden aan hunnen veldheer den heerlyken tytel van gebiedet (Imperator) gaven.

Henrik was toen in den bloei zynner jaren, namentlyk in het acht en twintigste van zynen ouderdom, van eene tedere gestalte, maar lang en welgemaakt. Hy was byna rond van aangezicht, hadt blaauwe oogen, grote trekken, een bezette zwier, maar was daar by al te ernstig en niet levendig genoeg, het welk hem bezwaarlyk maakte om uit te schilderen. Het is daarom dat men gene afbeeldselen van hem ziet dan die hem ongeluk zouden doen; maar hy herstelde door de zachtzinnigheid van zynen ommegang, en de aanmingheden van zyne levenswyze het gebrek van zyn wezen. Hy drukte zich niet alleen wel uit

1485.

John de Gand, hertog van Lancaster.

(a) sedert de herstelling van de oude tak van de andere. Polyd. Virgil.

† Karel den VIII.

† Anderen zeggen vier duizend. † op den 7 Augusty des jaars 1485.

* Thomas Stanley was getrouwt met de moeder van Henrik den VII, weduwe van den grave van Richemond.

Afbeeldsel van Henrik den VII.

Polyd. Virgil. Bacon. Speel.

1485. in zyne tale, maar hy sprak ook op eene bevallige wyze de Fransche en de Latynsche talen, en schoon zyne hertsucht niet tot minnaryen strekte, liet hy echter niet na van zich daar op te verstaan, als blykt uit de onderrechtinge, welke hy aan zyne afgezanten gaf, wanneer hy dacht met de koningin van Napels te trouwen, van welke hy hen belaste alle de trekken en bevalligheden gade te slaan, gelyk men zal zien op het einde van zyne regering. Hy hadt meerder zucht tot de zaken van zynen Staat dan voor de vermakelykheden; alhoewel hy geen vyandt was van speelspelen, baalen en vermommingsen: maar men zag zeer wel, dat hy de zelve bywoonde meer uit beleefdheit dan uit neiging. Hy was standvastig en onvertzaagt in zyne ondernemingen, onverschrokken in gevaren, en zich daar van met meerder stoutmoedigheid ontslaande, dan hy bekwaamheit hadt om de zelve voor te komen. Voor het overige was hy een groot staatkundige, en sedert hy tot de koninklyke waardigheid was gekomen, het Parlement over alle grote zaken doende vergaderen, doch zich door niemandt latende bestieren, en nemende de besluiten naar zyn eigen zin, was hy altydt gelukkig genoeg om het door de twee Huizen te doen goed keuren. Hy verbaalde door zyne stoutheit de groten, de welke eene opschudding wilden maken, en won andere door zyne weldaden. De yver, welken hy betuigde in het handhaven der wetten, deedt hem de liefde des volks verkrygen, schoon de zucht, welke hy hadt tot rykdommen, hem des zelfs morren veroorzaakte. Hy gaf by beurten tekenen van zachtzinnigheid en van strengheit, als of hy het volk hadt willen doen verbaalt zyn door de vreeze der strafvoeffeningen, en in vervolg het zelve gerust stellen door de daden van zachtmoedigheid. Hy liet zyne dapperheit blyken in verscheide veldslagen, byna altydt zyne legers zelf gebiedende. Hy stelde zich doorgaans aan het hoofd van de achterhoede, uit uitgelezene soldaten bestaande, met welke hy onvertzaagt den vyandt aangreep, en niet dan de laatste uit het gevecht week, na dat hy de overwinning verzekert hadt. Hy gaf ook zyn mistrouwen te kennen door de keure van deze post, in welke hy acht nam op de bewegingen der twee legers, en het zyne noodzaakte zich van zynen plicht te kwyten, het zy door de hope van een ontwyffelbaren bystandt, of door de vreeze van eene onvermydelijke straffe. Voor het overige hebben zyne ballingschap en tegenspoeden veel eerder gedient om zyne deugt aan te kweken, dan om zynen moedt ter neder te werpen; en men geeft hem dit heerlyk getuigenis, dat hy geleert hadde zich zelf te overwinnen, eerder dan te leren zyne vyanden te overweldigen.

Dusdanig was *Henrik* de VII, de herfelder van het huis van Lancafter. Het is dat gene, het welk *Henrik* de VI, de laatste van dat huis, hem voorzegt hadt gedurende de moeilykheden, welke de betoertens van zynen Staat hem veroorzaakten, wanneer hy, ziende den jongen *Henrik*, die toen nog maar een kindt was, zeide: *Deze zal te eeniger tydt het ryk gerust bezitten, het welk ons tegenwoordig het huis van York betwist.*

De daadt van Mylord *Stanley* bevestigde deze voorzegging: ook hadt de zelve niet mishagt. Nochtans wilde hy zich daar van niet bedienen; en hoewel hy niet moeilyk was, dat de soldaten door hunne toejuichingen de verklaring van het Parlement waren te voor gekomen, vreesde hy echter, dat de tytel van Veroveraar onaangenaam was aan het volk. Hy kende den aard der *En- II Del.*

gelschen, de welke een afgryzen hebben van eene vrywillige macht, die de overwinnaar in staat is om te oeffenen, en hy hadt het voorbeeld van *Wilhelm* den I, die veel eer de kroon wilde behouden uit krachte van de uiterste wille van koning *Eduard* dan door zyne veroveringen. Dus was hy, zonder afstandt te doen van het recht, het welk zyne overwinning hem gegeven hadt op het ryk, bedacht om zich sterk te maken door eernamen, die beter naar den zin van het volk waren. Daar waren 'er nog twee overig, die van het huis van Lancafter, met welken zyne moeder hem voorzag, aan hem alle hare rechten afstaande, en die van het huis van York, welke *Elizabeth*, dochter van *Eduard* den IV, en eenige erigenaam van dit geslacht, tot hem moest doen overgaan. Zyn huwelyk met deze prinsesse was door de party, die zich dacht te bevryden van de dwingelandy van *Richard*, aangemerkt geweest als het eenige middel om de *Rode* en *Witte Roze* te vereenigen, de twee noodschiklyke zinspreuken der huizen van Lancafter en van York, en door deze verbindtenis hunnen onverzoenlyken haat te doen eindigen. De onderhandeling daar van was begonnen door de heimelelyke behandelingen van *Morton*, die naderhandt geweest is aartsbischop van Kantelberg. *Richard* de III hadt hem doen gevangen nemen, en aan den hertog van Buckingham te bewaren gegeven; maar hy haalde den hertog over tot de party van den grave van Richemond. Men ziet in de geschiedenis van *Richard*, hoedanig die geheime handel ontdekt zynde het den hertog het leven kostte, *Morton* zich gelukkig hebbende gered. Dit belette niet de andere heeren, die het zelve belang hadden, het verdrag te sluiten met den grave van Richemond, die in de hoven van Vrankryk en Engelandt omzwierf, ontvluchtende de vervolging van den dwingelandt. Zy kwamen wegens het huwelyk met den anderen overeen, en hy gaf hen zyn woordt om het te voltrekken, indien hy de overwinning en het koninkryk behaalde op hunnen gemenen vyandt. De voorwaarde door de uitkomst zynde bewaardheit, was hy verplicht zyne belofte na te komen.

Twee zaken nochtans maakten hem verlegen; zyn afkeer van het huis van York, en de vrees, die hy hadde, dat het volk, het welk dit huis zeer toegedaan was, door den luister der regering van *Eduard* den IV, het recht niet wilde vast knopen aan het koninkdom. Deze afkeer was zodanig, dat hem de zelve volgde tot op het bruijloits-bedde: want zynde met de prinsesse *Elizabeth* getrouwt, was het veel eerder eene beleefdheit dan eene waarachtige liefde, welke hy haar betoonde, kunnende de haat, welken hy het huis, waar uit zy gesproten was, toedroeg, niet overwonnen worden door de aanlokkelykheden van eene zo schone prinsesse. Zyne vrees was anderszins niet ongegrond: want indien hy de koningin overleefde, zonder kinderen by haar verwekt te hebben, was het een dekmantel voor de aanhangers van de Yorksche party, om hunne eischen weder levendig te maken; en indien hy by haar kinderen hadt, dachtte hy, dat zy te eeniger tydt zouden voorwenden groter recht dan hy tot de kroon te hebben, en dat zy zo lang geen gedult zouden hebben, dat zyne doot hen in het bezit daar van stelde. Eindelyk, hy wenschte met drift om het huis van Lancafter den troon weder te doen beklimmen; zo dat hy, om aan zyne genegenheit te voldoen, zo wel als om zich van zyne ongerustheit te ontslaan, den tytel van koning aannam, in hoedanigheid als prins van

1485.

De Rechten van *Henrik* den VII op de kroon van Engelandt.

Aanmerkingen van *Henrik* den VII wegens zyn huwelyk met de prinsesse *Elizabeth*, dochter van *Eduard* den IV.

Zyn afkeer voor de tak van York, en zyne genegenheit voor die van Lancafter.

1485.

het huis van Lancaſter, met een voornemen om zich niet te bedienen van het recht van de princeſſe *Elizabeth*, en van dat van hare overwinſt, als van twee pilaren der kroon, welke hare geboorte hem hadt verkregen. Ondertuſſchen om aan het volk te doen weten, welke zyne mening was, liet hy voor zyn vertrek van Leiceſter uit het kasteel van Scherif-hutton, in de provincie van Jork, de princes halen, de welke koning *Richard* daar in hadt opgeſloten, en liet haar naar Londen by de koninginne weduwe, hare moeder, die nog leefde, brengen. Deze daadt was aangenaam aan het volk, wiens hert hy aldus door haar won, in plaats dat zyne overwinning bekwaam was geweest om zich te doen vrezen dan om zich van het volk te doen beminnen.

Hy betoonde ook zyne heuſchheit omtrent het lyk van koning *Richard*, en gaf uitdrukkelyken laſt aangaande des zelfs lykſtatie; het zy dat een gevoelen van Godvrucht hem dezen natuurlyken plicht hadt ingeboezemt, het zy dat hy daar toe aangezet wierdt door eene beweging van eere, die den overwinnaar aanporde om zorge te dragen voor de lykſtatie van den overwonnen. Maar de verbittering van het volk was dusdanig, dat men het lyk heimelyk moeſt begraven, om het voor des zelfs woede niet bloot te ſtellen; een onthaal, een moordenaar van zyne neven, en van den onnoſelen *Henrik* den VI, wiens ombrenger hy ook geweest was, waardig.

Henrik, drie weken vertoeft hebbende in het graafſchap Leiceſter, om zyne maatregelen te nemen aangaande den toestandt zyner zaken, en om Godt te danken voor zyne overwinninge, vertrok eindelyk om zyne intrede te Londen te doen op den 2 Auguſtus. Hy verloor dezen dag, zynde een Zaturdag, dewyl hy op den zelve den veldslag hadt gewonnen, en met dat vooroordeel ingenomen was, dat de zelve voor hem gelukkiger was dan andere dagen.

Zyne intrede te Londen.

De hoofdſhout (Maire) in zyn feestgewaad, aan het hoofd der Sherifs en Aldermans, en van zyne burgers, in benden geſchaart, en heerlyk uitgedoſcht, ontfing hem te Shore-ditch. De koning deedt zyne intrede, gevolgt van een groot getal edelen en Lords. Zyne toerusting geleek weinig naar die van een overwinnaar: hy zat in een roſbaar, wiens deuren geſloten waren, en deedt geen het minſte teken of bewys van opperhoofdigheid vooruit dragen; als of hy door deze gematigdheit wilde veroordelen het gedrag van *Stanley*, die den dag van zyne kroning verhaaft hadt. Mogelyk geloofde hy ook, dat deze wyze, van zich aan het volk niet te laten zien, bekwaam was om het zelve een ontzag voor hem in te boezemen. Wat 'er van zy, zynde dus de ſtraten van Londen doorgetrokken, klom hy uit zyne roſbaar aan de St. Paulus-kerke, in welke hy vervolgens het *Te Deum* liet zingen, terwyl men de ſtandaarden plantte, in den veldslag gewonnen, om gedenktekenen te zyn van zyne Godvrucht, zo wel als bewyzen van zyne dapperheit en overwinningen. De plegtigheit geeindigt zynde, ging hy naar de verblyfplaats, welke men voor hem hadt toebereid in het paleis van den biſſchop.

Bacon

Zyne ſtaatkunde wegens zyn huwelyk.

Het was daar, dat hy in tegenwoordigheit van zynen Raadt, en van meer andere perſonen van aanzien, welke hy daar beriep, verwachtende de zamenkomſt van het Parlement, vernieuwde de verzekeringen, welke hy gegeven hadt van met de princeſſe *Elizabeth* te zullen trouwen. Echter was zyne mening niet om dit huwelyk te voltrekken voor de plegtigheit van zyne kroning, en de verklaring van het Parlement wegens

1485.

zyne komſte tot de kroon, willende in deze twee grote plegtigheden alleen zyn, om den muitzicken te ontnemen het voorwendſel van te kunnen zeggen, dat men acht genomen hadde op de rechten der princeſſe, aan welke hy van zyn kant wel deel wilde geven van de kroon, maar de zelve geenzins van haar ontfangen. Nochtans vondt hy zich verplicht het volk te verzekeren, dat hy zyn woordt zou houden, om te beletten de gevolgen van een gerucht, het welk in Londen verſpreid was, dat hy zich hadt ingelaten met de erfgename van Bretagne te trouwen. Dit gerucht was zelf al ter ooren van de princeſſe gekomen, de welke zich niet hadt kunnen bedwingen van daar over bedroeft te zyn, ziende zich naby om weder in de gevangeniſſe te geraken op het oogenblik, dat zy hoopte den troon te beklommen. Het is waar, dat 'er ten tyde, dat *Henrik* eene ſchuilplaats zocht by den hertog van Bretagne, over en weder aangaande dat huwelyk geſproken was. De hertog geloofde, dat het hem voordeelig zyn zou, tot ſchoonzoon te hebben den grave van Richemond, indien hy koning wierdt van Engelandt; en *Henrik* verwierp deze vermaagſchapping niet, de welke niets, dan dat doorluchtig was, behelſde, en dat den hertog van Bretagne in zyne belangen hieldt. Doch de zaken waren ſedert van gedaante verandert. *Henrik* was verplicht geworden te vertrekken uit het hof van dien vorſt, alwaar gene zekerheit meer voor hem was, en met de Engeliſche afgezanten eene meer onverbrekelyke verbindtenis te ſluiten. De betuigingen, welke hy dan vernieuwde in de vergadering, van welke wy boven geſproken hebben, eindigden het morren van het volk, en benamen de princeſſe hare vreze.

Alles ſchikte zich derhalven tot de plegtigheit van de kroning, de welke vaſt geſtelt was op den laaſten October, en de vergadering van het Parlement beroepen tegen den zevenden November, wannecr 'er eene vreemde ziekte ontſtond, welke de openbare blydſchap in droefheit veranderde, en de ſchrik, nevens de doodt, bragt binnen de ſtadt Londen en geheel Engelandt. Zy wierdt veroorzaakt door een kwaadaardigen damp, de welke, zonder zich op te houden in de aderen noch in de vochtige delen, regt naar het hert liep. De verbaafde natuur ſpande tegen dezen vyandt, die haar op zulk eene verbazende wyze aantafte, hare krachten in, die de zelve geheel in water zette. Dus begon de ziekte door zweten, het welk niet eindigde dan door de doodt of de genezing van den kranken. Stierf hy niet binnen de vier en twintig uren, dan was hy behouden; en het kwaadt zyne krachten binnen dien tydt, dien het nooit overſapte, hebbende verloren, week het voor de goedheit van het geſtel, het welk des zelfs kracht hadt kunnen doorſtaan. Weinig menſchen ontsnapten het terſtond: twee zaken, hoewel tegenſtrydige, waren haar te gelyk dodelyk: achteloosheit, en al te grote zorgvuldigheit. Men moeſt wachten zonder zich te verroeren op zyn bedde, of in zyne klederen, volgens den ſtaat, waar in men zich bevondt, tot dat de natuur, die verrast was, zich wederom kende, zonder haar te overladen noch met hulpmiddelen, noch met voedſel; zich niet te veel noch te weinig te dekken; zich, als het mogelyk was, te onthouden van etten en drinken; het zweet te onderhouden, zonder het naar buiten te jagen door eene overdadige hette, noch te ſtremmen door de minſte koude. Dit is het, dat de ondervinding leerde, en dat men gelukkelyk naderhandt

Bacon. Polyd. Virgil.

Befchryving van de Engeliſche zweetziekte.

1485. derhandt in het werk stelde. Men heeft nooit van diergelyk eene landziekte gehoort: doch men heeft naderhandt de zelve meer gevoelt, en men heeft 'er de zelve voorzorge toe gebruikt, met het zelve gevolg. Het is zeer waarschynlyk, dat dit vergift geboren was in de middelste luchtstreek door kwaadaardige dampen, welke de lucht, die men inademt, bedierven. Twee zaken deden dit geloven, te weten de algemeenheit van het zelve, doordien het zich over geheel Engelandt, byna op een en den zelve dag, verspreidde, en de korte duur daar van. Het begon op den 21 September, en hieldt, na een on eindig getal van menschen hebbende doen omkomen, eensklaps op omtrent het einde van October. Eenigen voorspelden eene kwade regering, omdat de zelve met een dodelyk zweet begon; en anderen ontzagen zich in het vervolg niet te zeggen, dat de zelve niet alleen het zweten van het volk hadt voorzegt, maar ook het al te dikwils geplengde bloedt: anderen, dat het voorzegt hadt oorlogen en zamenzweringen, de welke het leven des konings in lastige bezigheden en gedurige onrustigheden gehouden hadden.

Orde van de ridders baanderheeren.

* Ingefelt door Jakob den I.

Henrik de VII stelt aan eene bende van vyftig hellebaardiers, om hem tot lyf-wachten te dienen.

† Te weten onder Philip- pus Augustus. in gebruik was geweest. Zamenkomst van het Parlement. Bacon. Speed. Polyd. Virg. † Anderen zeggen, dat het was Richard de II.

‡ In het jaar 1178.

De lucht wederom gezuivert zynde bragt de gezondheid en eene nieuwe blydschap voort, en men veranderde niet omtrent den dag der kroninge, noch omtrent dien van het openen van het Parlement. Twee dagen voor de eerstgemelde plegtigheit maakte de koning twaalf ridders baanderheeren, aldus genaamt van de banier, of de standaardt, welke men ontwondt aan het hoofdt van het leger, wanneer zy met die orde vereert wierden. Eertyds weken zy niet dan voor de ridders van de kouffebandt; maar zy vervielen allengskens, en wierden eindelyk vernietigt door het gezag van de ridders baronets*. De koning maakte ook eenen hertog en twee graven. De hertog was *Caspar*, graaf van Pembroke, zyn oom, welken hy verheef tot hertog van Bedford. De twee graven waren Mylord *Stanley*, zyn schoonvader, welken hy graaf van Derby maakte, en *Eduard Courtenay*, welken hy tot grave van Devon verklaarde.

Eindelyk wierdt *Henrik* op den laaften October met een koninklyke pracht te Westmunster gekroont. Het was op dezen dag dat hy eene bende hellebaardiers maakte, om hem voor eene lyfwacht te dienen, onder een kapitein of hoofdman, die over hen geboodt; als of hy van te voren gevoelt hadde door het gewigt der kroone, welke men op zyn hoofdt zette, alle de tegenspoeden, welke hem de zelve zoude berokkenen. Van te voren hadden de koningen van Engelandt rondom hun persoon niet dan hunne huisgenoten, welke hen dienden: maar deze koning, het zy dat hy mistrouwender was, of voor meerder gevaren bloot gestelt dan zyne voorzaten, voerde het gebruik der lyfwachten in, het welk in Vrankryk al verscheide eeuwen herwaarts in gebruik was geweest†.

Acht dagen daarna vergaderde het Parlement te Westmunster, het oude paleis der Engelsche koningen, in het welke *Wilhelm de Rosse* † over zes honderd jaren hadt laten bouwen een zaal van twee honderd en zeventig voeten lang, en vier en zeventig voeten breed; en men ziet in het leven van dezen koning, dat hy voornemens was de zelve nog meer te vergroten, niettegenstaande dat de zelve het grootste gebouw is der wereldt. Het eerste Parlement, dat daar in vergaderde, wierdt gehouden onder de regering van

Eduard den I. Het is daarom dat de *Bils*, welke

men daar maakt, de wetten van Westmunster genaamt worden.

Drie zaken hadden den koning genoodzaakt om het beroepen van het Parlement sterk aan te dringen: I. Om zyn recht tot de kroone aldaar te doen goedkeuren. Het is niet, om dat de kroon van Engelandt niet erfelyk is; maar deze plegtigheit is noodzakelyk om te doen zien, dat die geen, die den troon beklimt, volgens de wetten en gewoontens van het koninkryk wettiglyk opvolgt. II. Om aldaar te doen vernietigen alle de vonnissen, tegen die van zyne zyde uitgezezen onder de voorgaande regeringen, en om de zelve in hunne goederen, waarogheden en eere te herstellen. III. Om aldaar te doen afkondigen eene vergiffenis ten voordeele van de genen, die door de rampzalige tyden, of door hunne ligtvaardigheit zich nog ingewikkelt vonden in de partytschappen der wederspannigen, van welke de koning echter wilde uitgezondert hebben de hoofden of aanvoerders van die partytschappen, zynde zyne onverzoenelyke vyanden.

Ten aanzien van de eerste zake stondt de koning toe, dat het Parlement zyn recht vast stelde, zonder de hoedanigheit te onderzoeken; een onnut en gevaarlyk onderzoek, op het welke alle de zwargheit viel, wiens knoop hy liever wilde doorhakken, dan den zelve ontsrikken. Hy maakte daar van een ontwerp, het welk het Parlement goed keurde, en tot eene acte liet maken. De zelve was ontworpen in algemene bewoordingen, waar by ieder zyne rekening vondt. Het Parlement verklaarde, dat de opvolging van de kroon bewaart was en verdedigt in den persoon van koning *Henrik den VII*; woorden, de welke zouden kunnen verstaan worden van het erfrecht, dat hem zyne geboorte gaf, daar hy mogelyk werk aan zou gehad hebben om door de twee Kamers te doen goedkeuren; of van de dadyke en geruste bezitting, in welke hy was, het welk hem door niemandt betwift wierdt. Voor het overige bekommerde hy zich niet om de kroon voor anderen dan voor zyne kinderen te verzekeren, latende de rechten der zydelingsche erfgenamen onbeslist. Dusdanig bevestigde hy zynen troon, behoudende de gemoederen, aan het huis van Jork verknocht; en maar alleenlyk eischende de opvolging voor zyne kinderen, scheen hy eenige hope over te laten aan de begunstigers van de *Witte Roze*, wel verre van te zyn de verdere van een huis, het welk by het volk zo bemind was.

Het tweede artykel ging zonder verschil by het Hogerhuis door, het welk alle de bedienden des konings herstelde, die onder de voorgaande regering gebannen waren, en hen onthefte van de vonnissen, welke hun yver en getrouwigheit hen berokkent hadden; maar in het Lagerhuis wierdt de zelve betwift. Dit Huis wilde eene bepaling maken ten aanzien van die genen, welke meenden zitting te hebben onder de afgezonden, niettegenstaande hunne verbanning onder *Richard den III*, de welke zy zeiden vernietigt te zyn door een geschrift van herstelling. Zy vertoonden, dat lieden, die gevonnist waren, schoon onrechtmatig, gene leden van het Parlement konden zyn; dat men hun proces moest weder overzien, en hen volgens de wetten eerst wederom herstellen. De koning wierdt door deze redenen geraakt, en wenschte, dat het Parlement eene Committé aanstelde, die in de kamer van den Exequet byeen kwam; alwaar de zaak rypelyk zynde onderzocht doorging, vol-

1485.

Op wat wyze by zyn recht tot de kroone doet vast stellen door het Parlement.

En herstellen die gene, die gebannen waren onder de voorgaande regering.

1485.

gens de tegenkating van het Lagerhuis. Men belastte aan de afgezanten, die onder het getal der gebannenen waren, zich naar hunne huizen te begeven, zo lange, tot dat men tot hunne herstellinge zou komen op eene behoorlyke wyze. Dit geding gaf oorzaak aan de rechters om deze vrage mede te betwisten ten aanzien van den koning, die zelf gebannen was: doch eenparig kwamen zy daar in overeen, dat de koninklyke waardigheid niet toeliet te twyffelen aan de onschuld van den gene, die daar mede bekleed is, en dat de kroon, gestelt op het hoofd van *Henrik* den VII, met volkomen recht vernietigde alle de veroordeelingen van den grave van *Richmond*. Ondertusschen gelastten zy, dat men in de blafferts zou uitschrappen al het gene men daar in tegen de eere en het gezag des konings vinden zou.

Het Parlement veroordeelt de hooftiden van de party der regering van *Richard* den III, die weigerden te gehoorzamen.

* *Jan Howard*, hertog van *Norfolk*.

Het Parlement ging vervolgens voort tot het veroordeelen van de hooftiden der wederspanningen, welke het tot vyanden van het volk en van den Staat verklaarde. Het stelde aan het hoofd *Richard*, hertog van *Glocester*, die het koninkryk onrechtmatig hadt bezeten onder den naam van *Richard* den III, en veroordeelde hem, als ware hy nog in levenden lyve. Men zette op de zelve lyt den hertog van *Norfolk**, schoon gesnevelt in den veldslag; den grave van *Surrey*, zynen zoon; den vicomte of ondergraaf *Lovel*; de Lords *Ferrers*, *Louch*, *Ratcliff*, *Catesby*, en vele anderen, die nog aan het hoofd der muitelingen waren: maar het vonnis van hunne verbanninge was gematigt door bepalingen, in welke men zag doorstralen de bezadigdheit van het Parlement, en de verdraagzaamheit des konings, die hun berouw scheen af te wachten. Velen ook onder hen erkenden hunnen mislag, en bewezen in het vervolg aan den koning en aan den Staat diensten van grote aangelegenheit.

Henrik de VII staat eene algemeene vergiffenis toe door recht van zyne koninklyke macht, zooder het te zenden aan het Parlement.

Wegens de algemeene vergiffenis, welke de koning vergunde aan alle de anderen, na dat hy te voren wel over het zelve zich bedacht hadt, vondt hy het een recht der opperhoofdigheit te zyn, het welk hy naar zyn eigen hoofd moest oefenen, volgens de volmaaktheit van zyne koninklyke zachtmoedigheid, om daar van alle de erkentenis tot zich te trekken; dermaten, dat hy zyne openbrieven deedt opmaken gedurende de zittingen van het Parlement, op dat de afgezonden der gemeentens daar van het gerucht zouden verspreiden by hunne te rug komit in de provinciën. Hy beloofde vergiffenis van al het voorgevallene aan die genen, die weder tot hunnen plicht keerden, en die aan hem den eedt van getrouwigheit afleidden. De meesten namen de vergiffenis, welke men hen aanbodt, aan, en die genen, die zich binnen de vryplaatsen begeven hadden, alwaar het niet vrystondt de schulden te vervolgen, wilden veel liever hunne zekerheit zoeken in de zachtmoedigheid van den vorst, dan in deze droevige schuilplaatsen. De anderen, welke niet in hunne wederspanningheit volhardden, dan uit aanmerking van de straffen, onderwierpen zich zo haast als zy hunne vergiffenis verzeckert zagen.

Eer dat het Parlement scheidde maakte het zelve enige willekeuren rakende de vreemde koopwaren, welke men gedurende de burgerlyke oorlogen met de Engelsche hadt gelyk gestelt. Het herriep dit voorrecht, verklaarde het zelve nietig, en strydig tegen de wetten.

Vervolgens maakte de koning in het volle Parlement *Mylord Chandos* graaf van *Bath*, en verceerde *Gilles* van *Aubeney*, en *Robert Willoughby*

met den tytel van *Lord*,†; een tytel, die niet kan gevoert worden dan by de *Pairs* van het ryk. Hy liet ook *Eduard Stafford*, oudsten zoon van den hertog van *Buckingham*, in zyne goederen en waardigheden, erkennende in den persoon van den zone de diensten, welke hy van den vader ontfangen hadt, die roemruchtig op een schavot zyn hoofd verloren hadt † om hem de kroon te verzekeren. Niets het Parlement meer noodzakende om vergadert te blyven, scheidde het zelve in eene volmaakte eenigheit met den koning, en eene onderlinge voldoening.

Zie daar op wat wyze de koning door zyne bekwaamheit de koninklyke waardigheid wist te bevestigen, zonder de zelve afhankelyk te maken van zyn huwelyk met de prinsesse *Elizabeth*, de welke zelf niet eens in de staatschriften genoemt was. Hy bevondt zich dermaten aan zyn Parlement verplicht, dat, schoon hy geldt van noden hadt, hy echter geloofde, dat het niet gevoegelyk was daar om te vragen in eene diergelyke omstandigheid. Weinige dagen daar na zondt hy den groot-schatbewaarder tot den hoofdschout van *Londen*, om van de stad zes duizend marken zilver te lenen, hem vertonende, dat het was om den marquis van *Dorset* en den ridder *Jan Bourcbier* te ontslaan, als zynde borgen geweest voor het geldt, dat men hem te *Parys* geleent hadde tot de onderneming op *Engelandt*. Hy kon niet meer dan twee duizend verwerken, en bezorgde het overige uit zyn eigen inkomen.

Hy maakte ter zelve tydt *Jan Morton*, bisschop van *Ely*, en *Richard Fox*, bisschop van *Excter*, Raden van zynen geheimen Raadt. Beide hadden hem gedurende zyne ballingschap wel gedient; in het byzonder *Morton*, die den hertog van *Buckingham* voor hem won. Zy waren niet minder bekwaam dan getrouw, waakzaam, hem toegedaan, geheim, en, om kort te gaan, waardig het vertrouwen, dat hy op hen stelde. Hy maakte kort daar na * den ceristen aartsbisschop van *Kantelberg*, en gaf aan den tweden vervolgens de bisdommen van *Bath*, en *Wels*, of *Welles*, van *Durham*, en van *Winchester*. Hy maakte hem ook geheim zegelbewaarder, die de vyfde amptenaar is van het ryk, en wiens aanzien byna gelyk is met dat van den kancelier, doordien des lands handvesten en bescheiden, de gunstbrieven, en vergiffenis-verleningen door zyne handen gaan, eer dat de zelve aan het groot zegel worden aangeboden. Hy hadt vermaak de geestelyken, in welke hy eene bekwaamheit vondt, aldus te bevorderen; het zy, dat hy geloofde, dat de erkentenis hen zou verplichten, tot zynen dienst te besteden een gedeelte der grote inkomsten, welke zy van zyne mildadigheid hadden; het zy hy, met hen dikwils te verplaatsen van het eene bisdom in het andere, zyne schatkist verrykte, vermenigvuldigende de jaarlyksche inkomsten (*Annaten*) der geestelyke ampten, hem toebehorende.

Eindelyk verscheen de dag, tot het voltrekken van zyn huwelyk met de prinsesse *Elizabeth* den 8. Jan. *Bacon*. Zyn huwelyk met de prinsesse *Elizabeth*, en de vreemde ongerustheit, welke by hadt.

1485.

† of baron.

† Zie boven fol. 3.

* Na de doot van *Bourcbier*.† *Henrik* de VII bevoordert de geestelyken, en waartom.

1486, den 8.

Jan. *Bacon*.

Zyn huwe-

lyk met de

prinsesse *El-**izabeth*, en

de vreemde

ongerust-

heit, welke

by hadt.

we-

1486. weder wakker worden tegen het huis van Jork, naar mate dat het volk door zyne toejuichingen betuigde de liefde, welke het dat huis toedroeg. De wyver wegens de opperhoofdigheit is verschrikkelyk. Hy trouwde met eene jonge prinsesse, die nog gene twintig jaren oud was, schoon, welgemaakt, van een aangename geest, van eene beminnelyke zachtzinnigheit, en die hem ten huwelyk-gifte aanbragt alle de rechten van het huis van Jork, dat zo veel bloedt aan dat van Lancaster gekoost hadde. Alle deze beweegredenen moesten, zo het schynt, hem verplichten om met haar de kroon en zyn hert te delen: doch de gemelykheit, welke hy hadt over de uitstekende toegenegenheit, die het volk deze prinsesse toedroeg, was de reden, dat hy aan haar noch in zyn hert, noch op den troon gaf het gene zy daar in behoorde te hebben.

Opstand van de hoofden der party, en hunne nederlaag.

Dit heeft, het welk hem niet behaagde, kon hem niet doen ledig blyven. In het midden van deze vermakelykheden dacht hy niet dan om de rust te herstellen in alle de provincien. Hy twyfelde wel, dat de rust, die men genoot, niet langdurig zyn zou, en dat het geval voor hem, onder bedriegelyke aanblikken van helder weder, verburg stormbuien, die niet verre af waren. Hy voorzag de zelve voornamentlyk van de zyde van het Noorden, alwaar hy wist dat de volkeren niet alleert, gelyk overal, het huis van Jork toegedaan waren, maar ook de gedachtenisse van koning *Richard*, de welke in het overige van Engelandt verfoeit was. Hy begaf zich dan naar dien kant, en kwam het Paascheest te Lincoln doorbrengen, alwaar hy zynen Godsdienst verrichtte. Hy kreeg daar tyding, dat de vicomte of ondergraaf *Lovel*, *Humphrey*, en *Thomas Staffort*, drie voorname hoofden van de party, uit hunne vryplaatzen vertrokken waren, waar in zy zich opgesloten hadden na de dood van *Richard*, zonder dat men wist naar welken kant zy de wyk genomen hadden. Hy ontzette zich weinig over deze tyding, en zich hebbende op weg begeven vervolgde hy zynen tocht. Te Jork aangekomen zynde verstonde hy, dat *Lovel* met een groot leger het veldt hieldt, en dat *Staffort* getrokken was in de provincie van Worcester, waar van hy de hoofdstadt, gelegen aan de *Saverne*, belegerde. Hy dacht toen ernstiger op middelen om deze bewegingen te stuiten. Hy verachtte de zelve nochtans, als beklagelyke overblyfselen van eene zamenrotting, welke haar aanzien en krachten verloren hadt in den veldslag van *Boswart*: dermaten, dat hy minder beducht was voor de wapenen, dan hy vreesde, dat het volk, het welk hy gedurig wantrouwde, tegen hem zou wenden die gene, welke hy het zelve in handen gaf tegen de muitelingen. Nochtans bragt hy krygsvolk op de been, en zondt drie duizend mannen, onder het bevel van den hertog van *Bedfort*, tegen den vicomte *Lovel*. Dit krygsvolk was niet zeer geoefend in de wapenen, doch de ervarenheit van den bevelhebber vergoedde alles, en aan de andere zyde hoopte de koning zyne vyanden te verstrooien, zonder den degen eens te trekken. Het was zyne gewoonte de vrede aan te bieden eer hy tot vechten kwam. Hy gaf dan den hertog van *Bedfort* last om eene algemene vergiffenis te doen afskondigen van alle de genen, die de wapenen wilden nederleggen, zo haast als hy in het gezicht der vyanden zou gekomen zyn. Het gebeurde zo als hy voorzien hadt; want de herauten, het leger der weder-spannigen genadert zynde, kondigden de vergiffenis af, en *Lovel* was zodanig bevreest van door

de zynen verraden te worden, dat hy naar de provincie *Lancaster* vluchtte, alwaar zich eenigen tydt hebbende verborgen gehouden hy eindelijk lyfberging zocht in *Vlaanderen* by de hertoginne *Margareta*, weduwe van den laatsten hertog van *Burgundie*. Zyn leger, zich zonder hoofd ziende, nam de vergiffenis aan, en onderwierp zich aan den hertog van *Bedfort*. De twee *Stafforts*, zynde te weten gekomen wat *Lovel* gebeurt was, hadden geen meerder stoutmoedigheid dan hy, noch meerder vertrouwen op hunne benden. Zy verlieten hun leger en hunne voornemens, en de belegering van *Worcester* opbrekende, veroverden zy eene vryplaats in een dorp, genaamt *Colnham*, dicht by *Abington*: doch de voorrechtbrieven in den Raadt des konings onderzocht zynde, vondt men de zelve voor hen niet krachtig genoeg. Dus wierdt *Humphrey*, die de oudste was, te *Tyburn* onthalt, en den jongsten vergaf de koning eene misdadt, in welke hy geloofde dat hy ingewikkelt geworden was minder door een wederpannigen aardt, dan door het voorbeeldt van zynen broeder, die bejaarder was dan hy. Misschien ook dat hy aan deze twee misdadigen heeft willen doen gevoelen onderscheidene uitwerkingen van zyne strengheit en van zyne zachtmoedigheid, ten einde hy deedt zien, dat hy wist te straffen en te vergeven. Zie daar, hoedanig dit vuur, wiens vonken al over het ganfche koninkryk vlogen, byna zo haast gebluscht was als ontloken, en hoedanig de koning, de bewegingen der weder-spannigen hebbende gedempt, zonder bloedt dan van eenen hunner hoofden te plengen, de gehoorzaamheit tegen hem in de provincien van het Noorden wederom herstelde, en zegepralende binnen *Londen* te rug keerde.

In de volgende maandt September beviel de koningin gelukkigelyk van haar eerste kindt. Het was een prins, aan wien de koning den naam gaf van *Artus*, een beruchte naam onder de aloude *Bretonfche* koningen, waar van hy zeer blyde was dat men geloofde, dat hy afstamde.

De rust, de welke door de overwinning des konings herstelt was, wierdt wel haast daar na door een vreemd voorval gesloort. Een nieuw hoofdt, van zich zelve verachtelyk, maar dien het geluk, waar van hy een gewrogt was, geverceit maakte, deedt geheel Engelandt daveren, trok *Ierlandt* aan zyne zyde, en onderftonde den koning te ontronen, en zich te doen kronen te *Londen*, nadat hy zulks te *Dublin* reets hadt laten doen. Wie zou het geloven, byaldien alle de fchryvers van dien tydt deze geschiedenis niet verhaalden met alle hare omftandigheden? Deze gevaarlyke vyandt, de welke naar de eere en snelheit van een veroveraar haakte, was, niet dan de zoon van een bakker. Dat gene, het welk de zaak nog ongelooflyker maakte, was dat hy nauwlyks vyftien jaren bereikt hadt, zynde daarenboven zonder ondervinding en zonder deugt, al zo wel als zonder eene hoge geboorte: maar schoon, van een bevalig wezen, en van eene aangename en verheven zwier, meer overeenkomende met de geboorte, welke hy zich zelve wilde geven, dan met die, van welke hy inderdaadt zynen oorspronk hadt. Hy was van *Oxford*, en genoemt *Lambert Simons*. Een priester van de zelve stad, genaamt *Richard Simons*, nam hem in zyne vriendschap aan, en op het goed gelaat van dezen jongman ontwierp hy een voornemen, het stoutste en kluchtigste, dat iemandt in den zin kon komen. De yveriaars voor het huis van *Jork* deden toen ter tydt alom geruchten

1486.

* *Margareta van Jork.*

† In het graafschap van *Berk* aan de *Theems*.

1487.

1488.

Zonderling voorval van den valfchen *Eduard*, die *Henrik* den VII de kroon betwilt.

Polyd. Virg. Bacon. Speed.

† of, volgens anderen, *Simons*.

1487.
1488.

ruchten lopen, de welke strekten om het volk tegen den koning te doen opstaan. Eenigen zeiden, dat het tweede van *Eduards* kinderen de wreedheit van zynen oom *Richard* ontfnapt was, en dat men hem wel haast zou zien opdagen: anderen, dat de koning, de wreedheit van *Richard* volgende, den zoon van den hertog van *Clarence*, welken hy in den *Tour* gevangen hielt, hadt willen doen ombrengen; doch dat deze jonge vorst op eene wonderdadige wyze gered was. Op deze vertellingen, waar mede hy zag dat het volk betovert was, nam hy voor, eerst voor den dag te brengen *Simmel*, als de zoon van *Eduard* den IV, welkers leven de hemel gespaart hadde: maar vernemende, dat deze taal minder smakelyk was dan de andere, vondt hy het beter geraden aan te nemen den naam van dezen zoon van den hertog van *Clarence*, die inderdaadt altydt gevangen bleef. Men ziet in het leven van *Eduard* den IV, hoedanig wat te voorbarig deze koning den hertog van *Clarence*, zynen broeder, hadt doen sterven, die zich in een vat met malveci hadt laten steken, volgens de vryheit, die men hem hadt gegeven, om de wyze van sterven zelf te verkiezen. De hertog hadt een zoon, genaamt *Eduard*, aan wien men gegeven hadt den toenaam van *Plantagenet* †, welken gemeenlyk die van het huis van *Jork* aannamen, om te vernieuwen de geheugenisse der hertogen van *Anjou*, van welke de koningen van Engelandt aflanden sedert *Henrik* den II. *Eduard* de IV spaarde zynen neef in het leven, en herstelde hem in een gedeelte der goederen van zynen vader: doch tot de waardigheid van hertog wilde hy hem niet verheffen, gevende hem alleenlyk den tytel van graaf van *Warwyk*. *Richard* de III, de welke vreesde, dat hy hem de kroon mogt betwisten, sloot hem, zo jong als hy was, binnen de sterkte van *Sheres-hutton* † op, van waar koning *Henrik* de VII by zyne komst tot de kroon hem liet overbrengen in den *Tour* te *Londen*. Dus was deze ongelukkige prins opgevoed in eene droevige eenzaamheit, of veel eer in eene gedurige gevangnisse, zonder naauwlyks te weten wie hy was: en nochtans door een wonderbaar uitwerksel van de Voorzienigheid wierdt hy de schrik van die genen van welke hy de kaatsbal geweest was. Doch alles wel ingezien zynde was dit eene volduring van zyn kwaad geluk, zich nagebootst te zien door een ongeacht mensch, een misbruiker van zynen naam en van zyne waardigheid.

† of *Plantagenet*, of *Plantagenet*.

† of *Sheres-hutton*.

Dusdanig was hy, van wien de priester *Simons* de rol deedt spelen door zynen leerling. Hy ontmoette echter grote zwarigheden, en de uitlag van de onderneming scheen zeer twyffelachtig te zyn. Het is waar, dat de vooringenomenheit en de yver des volks, dat ligt geloof het geen het wenscht, en dat zonder reden wil het gene, het welk het wil, aan dit bedrog voordeelig waren: maar *Simmel* was van een oneindig getal menschen bekend, welker oogen hy menigmaal tot zich getrokken hadt door de bevalligheden van zyne zwier, en door de schoonheit van zyn aangezicht. Daar stondt dan te vrezzen, of het bedrog niet wel ontdekt zou worden, indien het stuk gespeelt wierdt op het toneel van Engelandt. Het was daarom, dat de doortrapte priester geraden vondt de vertoonplaats over te brengen in *Ierlandt*, een landt, geheel het huis van *Jork* toegedaan, en waar van hy niet twyfelde dat de landzaten, al zo ligtgelovig als woest, geloof zouden geven aan een zo aangena-

men verleider. Daarenboven waren zy de party van de *Witte Roze* gedurig blyven aankleven, om dat *Henrik* de VII, bezet met de zorgen om Engelandt te bevredigen, verzuimde zyne krachten in dat eilandt over te brengen, alwaar hy geloofde meerder tydt te zullen vinden de zelve te doen derwaarts overgaan, om het onder zyne gehoorzaamheit te brengen.

Alles wel ingezien zynde, is het niet mogelyk te geloven, dat een enkel geestelyk persoon zou hebben kunnen in zyn hooft diergelyk een aanslag smeden. Het was daarom dat de koning, daar van verwittigt zynde, de koningin weduwe terstondt verdacht hielt daar aan deel te hebben. Hy kende haren geest en hare staatzucht, en hy herdacht, dat zy door hare geheime streken veel toegebracht hadde tot zyne herstelling, in het voornemen om zich te wreken over *Richard* den III, den moordenaar van hare kinderen. Hy wilt daarenboven, dat zy hem niet beminde, zynde vergramd daar over, dat hy geen deel in de regering gaf aan de koningin, hare dochter; dermaten, dat in overleg komende, dat zy tegen hem den zelve geheimen handel kon in het werk stellen, van welken zy zich certyds tot zyn voordeel bedient hadt, hy vreesde, dat zy het huis van *Jork* wederom wilde herstellen, zettende den grave van *Warwyk* op den troon. In de bezorgtheit voor een zodanig voornemen, van het welke de geschiedenischryvers zeggen dat hy bewyzen hadde, welke hy raadzaam oordeelde achter te houden, verzekerde hy zich van de persoon der koningin weduwe, en vergaderde zynen Raadt, om de gevoegelykste middelen te beraamen tot het veydelen van den toelag der zamengezwoenen. Men besloot daar drie zaken: I. Dat de koningin weduwe opgesloten zou worden in het klooster te *Bermondsey*. II. Dat men *Eduard*, graaf van *Warwyk*, uit den *Tour* zou halen, en dat men hem door de stad zou leiden, om het volk uit de dwaling te brengen, en het zelve te overtuigen van de ondersteking van den valschen *Eduard* door de tegenwoordigheid van den rechten. III. Dat men eene algemene vergiffenis voor alle de schuldigen zou afkondigen, zonder eenige bepaling.

Deze drie artykelen wierden aanstonts uitvoert. De koningin weduwe wierdt opgesloten in het klooster te *Bermondsey**, alwaar zy weinig dagen daar na stierf, en te *Windfor* begraven wierdt by den koning *Eduard*, haren gemaal. Zy was de dochter van *Richard Woodwel*, grave van *Riviere* †, en weduwe van den ridder *Grey*. Hare verdiensten wonden voor haar het hert van *Eduard* den IV, die met haar trouwde, niettegenstaande de ongelykheit van haren staat, de tegenkanten van de koningin moeder, en de vertogen der voornaamste groten van het ryk: doch deze verheffing kostte haar alle de rust van haar leven. Met *Eduard* de kroon delende, wierdt zy ook deelgenoot van zyne ongelukken; en voor hoe vele ongelukken is zy niet na zyne dootd bloot gestelt geweest? Zy zag twee van hare zonen door den dwingelandt vermoorden, en om een diergelyk lot te ontgaan was zy genoodzaakt zich in eene schuilplaats op te sluiten. Het is waar, dat zy daar uit gehaalt wierdt door *Henrik* den VII, de welke met hare dochter trouwde: maar zyne onverdueligheit of zyne staatzucht deedt hem verliezen de vrucht van dit zwagerfchap. Zy zag zich in een klooster geworpen, wanneer zy mogelyk dacht te regeren, en zy verkreeg hare waardigheid niet wederom dan na hare doot, wanneer zy begraven wierdt by

1487.
1488.

Henrik de VII verdenkt de koningin weduwe deel te hebben aan dezen handel, en verzekert zich van haar persoon.

* in de provincie van *Surrey*.

† of van *Rivers*.

1487.
1488.

by den koning, haren gemaal. Men moet hier niet vergeten te zeggen, dat zy by het leven van den koning *Eduard* een der collegien slichtte in de hogeschool van Cambridge, het welk tot hare gedachtenisse den naam van het collegie der koninginne genaamt wordt. Laat ons nu tot onze Geschiedenis wederkeren.

Volgens het tweede besluit, in des konings Raadt genomen, deedt men *Eduard*, grave van Warwyk, uit den Tour komen; men voerde hem door de straten van Londen, en men geleidde hem met grote pracht naar de St. Pauluskerke, daar de nieuwsgierigheid de gansche stad hadde doen byeen komen. Men gaf eindelyk aan een iegelyk, die hem kende, vryheit om hem aan te spreken, op dat zy overtuigt zynde van de waarheit, des te bekwaamer zouden zyn om anderen daar van te overreden. Menschen, by welke de reden plaats hadt, gaven zich op dit betoog over; maar niets kon die genen overtuigen, die niet wilden uit de dwaling gebragt zyn.

Men deedt ook de algemene vergiffenis afkondigen, en de koning wachtte nog eenigen tyd zonder zich te ontruften, waar heen de weder-spannigheid zich wenden wilde, en hoedanig het gevolg zyn zou van de middelen, welke hy kwam te gebruiken om den voortgang daar van te sluiten.

Ondertusschen maakte de valsche *Eduard* ongelooflyke voortgangen in Ierlandt. Hy was derwaarts getogen met zynen meester, den priester *Simons*, zonder geldt, zonder manschap, en zonder verzekert te zyn van eenige heimelyke verstandhouding, de een en de ander zich overgevend aan het geluk, en zich alles belovende van den aardt der Ieren. Zy waren niet bedrogen. *Thomas Fitz-Gerard* †, graaf van Kildare, een der grootste heeren van Ierlandt, die menigwerf den waarachtigen *Eduard* gezien hadt, zeide, *Simnel* ziende, dat het de prins *Eduard* zelf was: het zy dat hy zich al willens verblindde; het zy hy verblind was door het statig wezen van dezen bedrieger, of dat, zonder den grond der zake te doorvorschen, hy dacht zyn voordeel met deze omwenteling te doen. Wat'er van zy, hy verzekerde daar den gehelen adel van, dien de Staten van het koninkryk afgezonden hadden met hem; en alle, naar zyn voorbeeld en op zyn woordt, begroetten *Simnel*, gelyk als of hy de zoon van den hertog van Clarence geweest was. Zy besloten echter de zaak geheim te houden, zo lang tot dat zy de gemoederen van het volk te voren ondertast hadden. Zy waren niet lang in deze verwachting. Het volk, nog ligtgeloviger en driftiger dan zy, kwam in menigte om dezen ondergesloken vorst te ontfangen, en hebbende hem plegtiglyk naar Dublin bygeleid, riepen zy hem voor koning uit, den tyd verwachtende dat de zaken gereed zouden zyn tot zyne kroninge. Zy wierden niet wederhouden noch door het vonnis, dat *Eduard* de IV hadt doen afkondigen tegen den hertog van Clarence, overtuigt van de misdaadt van hoog verraadt, het welk zynen zoon onbekwaam maakte tot de ryks-opvolginge, noch door het recht van de koninginne *Elizabeth*, die, als dochter van *Eduard* den IV, den grave van Warwyk uitsloot, die niet dan de neef was. Ten aanzien van de eerste zwaarigheid zeiden zy, dat *Henrik* zelf hun gedrag billykte; hy, die zo wel gebannen was als zyn vader, en door *Richard* den III, en door *Eduard* den IV; en die echter zich op den troon gezet hadde, zonder zich te bekommeren van zich te voren wederom te laten heradelen. Ten aanzien van het recht der konin-

II Deel.

ginne *Elizabeth* gaven zy voor, dat zy daar van vervallen was, met den vyandt tetrouwen van haar vaderlyk huis en van den Staat. Zy maakten nog minder werk van de vertoning, welke *Henrik* aan het volk van Londen gedaan hadt, voor den dag halende, zeiden zy, eene schim, die men de gedaante des graven van Warwyk deedt aannemen, en dezen afgodt latende brengen binnen de hoofdkerk van de stad, om door deze plegtigheid meer geloof aan het bedrog by te zetten: doch dat het ligt was deze kunstgreep te ontdekken door het vertonen van zulk een zo rypelyk overleiden toetel. Eene vreemde vooringenomenheit, welke genoeg doet zien den weinigen staat, welken men maken moet op het gevoelen der volkeren, die, door hunne ligtgelovigheid bedrogen, of door hunne kwaadaardigheid, de leugen stellen in de plaats van de waarheit, en de waarheit in de plaats van de leugen.

Daar was niemandt dan de aartsbisschop van Armach, de bisschop van Cloger, de huizen van *Butler*, en van *St. Laurens**, en de stad *Waterford*, die weigerden den bedrieger te erkennen. *Mac-Mabon* †, een van de hoofden der weder-spannigen, nam uit deze verwarringen gelegenheit om zich weder-spannig te tonen; en hebbende zich in het veldt begeven verbrandde hy acht en twintig dorpen. Deze hoofden waren zo veel als kleine winterkoningjes en geringe dwingelanden. Zy namen ook den naam van koning aan, voor de verovering van *Henrik* den II. Zy hielden naderhandt op dezen tytel te voeren; het zy dat zy zich schaamden den zelve nog aan te nemen na hunne nederlage, of dat zulks hen niet meer vrystondt. Zy trachtten echter daar van de macht te bewaren onder den naam van hertog, of hoofden van de Iersche stammen, over welke zy eene vrye regering oeffenden.

Voor het overige, de nieuwe koning speelde zeer aardig zyne rol. Het was een wonder te zien den zoon van een bakker, in den ouderdom van vyftien jaren, den toon en gebaarden te nemen van een oppervorst, als meester te spreken, en den koning te verbeelden, als ware hy in het purper geboren. Schoon hy gene andere onderrechten hadde dan die van een priester, hieldt hy zyne waardigheid echter slaande zo lang als hy gelukkig was, zonder dat hem ontschoot eenig woordt, noch eenige daadt, die naar de laagheit van zyne waarachtige geboorte geleek, en die onwaardig was de gene, de welke hy te onrecht bezat. Hy vaardigde, met toestemming van de Staten van het koninkryk, afgezanten naar Engelandt af aan de yveraars voor het huis van Jork, maar heimelyk, en als in een vyandig landt; doch in het openbaar naar Vlaanderen by de hertoginne weduwe van Burgundie, welke hy wist dat de party toegedaan was. De eene en de andere kweten zich van hunnen last met goeden uitslag. De eersten kregen in hunne belangen *Jan van Poole*, graaf van Lincoln, zoon van den hertog van Suffolk, en van de oudste zuster van *Eduard* den IV. Deze heer stak spoedig naar Vlaanderen over, en wierdt gevolgt door den vicomte *Lovel*, de welke verstandhouding onderhieldt met *Thomas Broughton*, een edelman, wonderlyk afgerecht om een aanhang te maken, en van vermogen, welken hy liet in de provincie van Lancaffer. De afgezanten, die naar Vlaanderen geschikt waren, hadden ook een gunstig gehoor by de hertoginne weduwe van Burgundie, en verkregen aldaar een aanzienlyken onderstandt. Het was niet dat de graaf van Lincoln en de hertogin van Burgundie bedrogen waren,

1487.
1488.

Hijl. Irlands door Cox en den ridder Varre.

* Graven van Ormond.

† Dit woordt Mac betekent zoon.

Hoedanigheden van den valschen *Eduard*.

Hy vaardigt gezanten af aan de hertoginne van Burgundie, en waarom.

B

even

De valsche *Eduard* fleekt over naar Ierlandt, alwaar hy zich doet kronen. *Polyd. Virg. Bacon. Speed.*
† of *Fitz-Gerald*.

1487.
1488. even als de andere; zy wisten het gehele bedrog, maar zy hadden redenen om het te ondersteunen. De graaf van Lincoln hadt eischen op de kroon, niet alleen door zyne geboorte, maar ook door den afstand van *Richard* den III, die, willende, naar men zegt, het gehele huis van *Eduard* den IV ontërven, van voornemen was om den zoon van den hertog van Suffolk tot de opvolginge te benoemen. *Henrik* de VII was niet onkundig geweest van het voornemen van *Richard*, maar hy vergenoegde zich acht te slaan op het beleid van den grave van Lincoln; het zy, dat hy het volk niet wilde vertoornen door de gevangnisse van dezen jongen heer, het zy dat hy een soort van tweespalt wilde maken in het huis van Jork, met te stellen den zoon van de zuster tegen den zoon van den broeder. Ondertuffchen zag de graaf van Lincoln wel, dat hy niets te hopen hadt, indien *Henrik*, op den troon blyvende, tydt hadt om den zelve voor zyn huis te verzekeren. Het was daarom, dat hy niet eens zich bedacht, om zich voor de party te verklaren, de welke hy geheel gemaakt zag om hem te ontronen, staat makende om zelf te plukken de vruchten der overwinninge, indien de wapenen van den verleider een goeden uitslag hadden, het bedrog ontdekkende, en de stemmen des volks tot zich trekkende.

Beschryving
der hertog-
inne van
Burgundië.

Wat de hertoginne van Burgundië betreft, de zelve was de jongste zuster van *Eduard* den IV, en weduwe van den laatsten hertog van Burgundië, *Karel* den Stouten, die haar in zyn derde huwelyk getrouwt hadde. Zy hadt nooit kinderen gehad; maar zy hadt een byzondere zorge gedragen voor de opvoeding van die gene, welke *Maximiliaan* gehad hadde by de eenige dochter van dezen hertog, gesproten uit het eerste huwelyk; en daar door hadt zy den geest der Vlamingen en Burgundiërs gewonnen. Zy was daarenboven vermogende door de rykdommen, welke zy geerft hadt na de dood van haren man, en door de grote landen, welke zy bezat voor hare weduw-gifte. Voor het overige wierdt zy niet aangezet door de hope om in Engelandt te regeren, maar door de drift om daar het huis van Jork den troon wederom te zien beklimmen, uit welk huis zy gesproten was, en van den troon te doen afklommen dat van Lancaster, het welk zy dodelyk haatte. Dus bragten de haat en de staatzucht, twee geweldige gemoedsdriften, voornamentlyk in het herte van eene heerschezuchtige vrouwe, haar tot alle de zamenspanningen, die tegen den koning gemaakt wierden. Zy beschuldigde hem zelf met den moordt van *Richard* den III, zonder te denken, dat deze dwingelandt zelf was de moordenaar van zyne neven; en dat hy in een gevecht gesnevelt was. Hare onrechtmatigheit bragt haar nog verder, hatende, na het huwelyk, hare nichte, en haar niet kunnen vergeven, dat zy den verderver van haar huis getrouwt hadde.

Men heeft zich dan niet te verwonderen, dat zy, zich in deze gesteldheit bevindende, geen goed onthaal deedt aan de Iersche afgezanten, en dat zy niet met blydschap ontving den grave van Lincoln en den marquis *Lovel*. Het was op het goedvinden van deze twee laatsten, dat zy besloot twee duizend Hoogduitsche soldaten, genomen van het oud Burgundisch krygsvolk, naar Ierlandt te laten overscheppen, onder het bevel van een ervaren kapitein, *Marten Zwart*. Deze bystandt was spoedig gereed, en begaf zich te sloop in de havens van Vlaanderen met de twee Engelsche heeren, aan welke de hertogin van Burgundië

het voornaamste bevel hadt opgedragen. Zy was met den grave van Lincoln overeengekomen, dat byaldien de onderneming slaagde, hy den valschen *Eduard* zou verjagen, en den rechten op den troon zetten: doch deze graaf hadt, gelyk ik gezegt hebbe, andere oogmerken, en misleidde de hertoginne. Doch zy wierden alle beide bedrogen in hunne verwachtinge; de dapperheit en het goede recht van *Henrik* zegepraalden over hunne krygsbenden zo wel als over hunne geheime behandelingen.

De hulpbenden te Dublin ontscheept zynde, hieldt men maadt over de maatregelen, welke men te houden hadde. De eerste zaak, welke besloten wierdt, was de kroning van den ondergestoken *Eduard*. Die plegtigheit geschiedde in de hoofdstadt met alle mogelyke statie. Hy wierdt voor de tweede maal uitgeroepen voor koning van Engelandt, zo wel als van Ierlandt*. De Ieren, zich verheugende, dat zy aan de Engelschen een koning gegeven hadden, vergenoegden zich niet met de gewone plegtigheden: nadat hy gekroont was namen hem de soldaten op, en droegen hem op hunne schouderen in zegepraal om. Men overleide daarna, welk het meest dienstig was, of zich in Ierlandt te bevestigen, of naar Engelandt over te gaan. Het scheen roekeloos, machtige vyanden in hun eigen landt te bezoeken, en die hunnen koning aan hun hoofd hadden. Aan den anderen kant verbeeldde men zich, dat men grote verstandhouding hadt in het Noorden van Engelandt, en dat men niet wachtte dan naar de aanlanding van het leger om zyne benden zich met het zelve te doen vereenigen. Voeg daar by het verlangen der befolddelingen, begier naar den buit, welken zy hoopten in een zo ryk en vermogend koninkryk te maken. Men moest hen vergenoegen, om dat zy in zulk soort van oorlogen eerder gebieden dan gehoorzamen. Dus wierdt het besluit genomen van in Engelandt te landen, en men vervaardigde alle zaken tot deze onderneming.

Terwyl de mitelingen alle hunne krachten byeen vergaderden, dacht de koning, van alle hunne zygangen verwittigt, om hen te verdeelen. Ten dien einde stelde hy wervingen aan, en tot algemene onderkrygshoofden van het leger, het welk hy in persoon wilde gebieden, den hertog van Bedford, en den grave van Oxford. Hy deedt hen echter gedurende den winter niet optrekken, zynde verzekert, dat de vyandt in zulk een jaargety geen inschepping zou wagen: doch hy bezocht de landschappen, die aan hem verdacht waren, trok door dat van Nortfolk, en door Suffolk, en hieldt standt te St. Edmondbury, eene kleine stad van de laatstgemelde provincie. Men bragt daar by hem den marquis van Dorseth †, welken men beschuldigde van verstandhouding met de vyanden. Hy was onlangs van Parys wedergekomen, alwaar hy den koning als waarborg gediend hadde; nochtans zondt hy hem gevangen naar den Tour van Londen, om niets na te laten, dat hy moest doen tot zyne veiligheid, en tot die van den Staat, van voornemen zynde hem eerlang in vryheit te stellen, indien hy hem onschuldig bevondt, en om hem deze ongunst te vergoeden. Van St. Edmondbury kwam de koning te Norwich, de hoofdstadt van de provincie van Nortfolk, alwaar hy het Paaschfeest hieldt. In het vervolg ging hy naar Walsingham, bezocht de Lieve Vrouwen-kerk, befaamd wegens de wonderwerken, welke men zeide dat daar gedaan wierden; en als of hy geen

1487.
1488.

Kroning van
den verdich-
ten *Eduard*.

* Ierlandt is
eigentlyk tot
een konink-
ryk opge-
recht onder
Henrik den
VIII.

Henrik de
VII bezoekt
de provin-
cien, die
hem ver-
dacht zyn;

† of Doſ-
ceſter.

1487.
1488.

Landing van
den valschien
Eduard in
de provincie
van Lancas-
ter.

† Thomas
Fitz-Gerard,
broeder van
den grave
van Kildare,
volgens eeni-
gen.

Henrik de
VII trekt aan
het hoofd
van zyn le-
ger den ge-
waanden
Eduard te
gemoet.

* Oom des
koningi.

† Jan Vere.

geen ander voornemen gehad hadde dan deze bedevaart, keerde hy door het graaffchap van Cambridge wederom naar London.

Kort na zyne te rug komst binnen de gemelde fladt bragt men hem de tyding van de landinge der wederfpannelingen in de provincie van Lancaster, alwaar *Broughton* zich by hen gevoegt hadt met de Engelschen, welke hy aan zyne zyde hadt overgehaalt. Het Ierische leger bestondt uit krygsvolk van het platte landt, volk voor het meeste gedeelte kwalyk geoeffent en kwalyk gewapend, en uit twee duizend Hoogduitschers, welke de hertogin van Burgundie hen toegezonden hadt, in welke de kracht van hun leger bestondt. Dit leger hadt aan zyn hoofd den gewaanden koning *Eduard*, ondersteunt door den grave van *Kildare* †, een Ier, door den grave van *Lincoln*, den vicomte *Lovel*, door *Broughton*, een Engelschman, en door den kolonel *Zwart*, een Hoogduitscher. De geschiedenisfchryvers geven ons het getal van deze benden niet op, noch in welke order, en in hoe vele liniën zy optrokken. Daar is echter grote waarfchynlykheit om daar van te oordeelen uit de wyze, op welke zich alle de opperbevelhebbers bevonden in het gevecht, dat zy niet dan een slagorder (*corps de bataille*) hadden. Voor het overige onderhieldt dit leger in zynen optocht eene goede krygstucht. De gewaande *Eduard*, ondersteunt met den raadt der Engelsche Lords, die hem verfelden, trachtte zich in te dringen in de genegenheit des volks, verbeeldende alle foorten van vyandelykheden, en verbeeldende de tederheit eens goeden konings, geraakt door medelyden, van zyn volk bloot gestelt te zien voor de rampen van den oorlog. Deze kunstgreep diende hem echter nergens toe, niet meerder dan de aanzokingen van den grave van *Lincoln*, en van *Lovel*; en niemandt beweegde zich ten hunnen voordeele. Twee zaken voornamentlyk hielden de Engelschen binnen hunnen plicht, voor eerst de vreeze, welke zy hadden voor de macht des konings, die zy wel wisten dat in aantocht was, en ten tweede de haat, welchen zy den Ieren toedroegen en den Duitschers, welker vaandelen zy weigerden te volgen. De graaf van *Lincoln*, verwondert van zo veel koelheit te vinden in eene provincie, welke hy geloofde geheel den huize van *Jork* toegedaan te zyn, verloor des niettegenstaande den moedt niet, en in plaats van te rug te trekken deedt hy het besluit nemen van regt op den koning aan te trekken, die op hen aannaderde om hen slag te leveren. De twee legers dus het een het ander opzoekende, leedt het niet lange, of zy ontmoetten malkander.

De koning, kondfchap gekregen hebbende, welchen weg de muitelingen hielden, hadt zich gestelt aan het hoofd van zyn leger, verfeldt zynde van den hertog van *Bedfort* * en den grave van *Oxford* †, zyne algemene plaatshouders (*Lieutenants generaux*). Zynde te *Coventri* gekomen, zondt hy zyne verpieters voor uit, die eenige gevangenen medebragten, uit welke hy verstondt, dat de vyanden spoedt maakten om hem slag te leveren. Hy trok van zyn kant voort; en om het voornemen te verydelen, het welk de graaf van *Lincoln* hadt, om zich van *Newarke*, in de provincie van *Nottingham*, aan de rivier de *Trente*, te verzekeren, kwam hy daar de eerste. Hy maakte daar geen halte, doende zyn leger nog drie mylen voorttrekken, in eene bekwame legerplaats, alwaar hy den nacht doorbragt. De graaf van *Lincoln*, die de ziel was van de party der oproerigen, ziende, dat hy zynen slag gemist hadt, bragt het leger in een dorp, genaamt *Sto-*
II Deel.

ke, zo naby des konings leger, dat al hadt men den slag willen myden, 'er geen middel meer was om zich daar van te kunnen ontslaan. Het was ook het voornemen niet noch van den eenen, noch van den anderen. De graaf van *Lincoln* wenschte den dag te zien, de welke dit grote vershil moest eindigen, door de overwinninge van eene der twee partyen; en de koning hadt eenige dagen te voren in zynen krygsraadt het zelve besluit genomen. Zyn leger was sedert nog vermeerderd met zes duizend man, die de groten van het ryk van de eene, en de gemeentens van de andere zyde op hunne kosten hadden geworven; en deze prins haakte niet dan naar het gevecht. De twee legers trokken dan des anderen daags morgens uit hunne legerplaatsen, stelden zich in slagorder, en de koning plaatste zich aan het hoofd van zyne voorhoede, daar hy zyne dapperste soldaten geplaatst hadde. Hy hoopte den vyandt met deze uitgelezene manschap te slaan, zonder dat zich de andere daar mede vermengen zouden, en om niet omringelt te worden liet hy de vleugels versterken door zyne beste ruitery. De leuze gegeven zynde, en de trompetten tot den aanval geblazen hebbende, begon men van weérzyden zich te bewegen met eene gelyke woede. De koning, zyne voorhoede gebiedende, stiet op den grave van *Lincoln* en de andere Engelschen, ondersteunt door de Hoogduitschers, onder het bevel van hunnen dapperen kolonel. De aanval was scherp, en de overwinning langer dan drie uren twyffelachtig. De koning, aangenoopt door de bewegingen van wraak en eere, deedt buitengewone pogingen; maar hy vondt in den persoon van den grave van *Lincoln* een veel gevaarlyker tegenstrever dan in dien van den gewaanden *Eduard*, die niet dan eene schaduwe was in deze gelegenheit. Voor het overige vochten de vicomte *Lovel*, *Broughton*, de graaf van *Kildare* en de kolonel *Zwart* met eene ongemene dapperheit, verdubbelt wordende door de wanhoop van vergiffenis te erlangen, welke hen in de noodzakelykheit stelde om te overwinnen, of te sneuvelen. Zy hadden geen geluk genoeg om te overwinnen, maar dapperheit genoeg om met de wapenen in de handt te sterven. Hunne doot liet geen hinderpaal voor de overwinninge over, en de ruitery door de Ieren, die zich aanboden half naakt en zonder wapenen, doorborende, deedt onder de zelve eene vreesfelyke slagting. Het was toen geen vechten meer, maar een moorden, en de vlucht van den gewaanden *Eduard* voleindigde de nederlaag der wederfpanningen. Meer dan vier duizend waren in de panne gehakt: doch de doot der hoofden voleindigde de overwinning. In het tegendeel, omdat van de zyde van des konings leger geen persoon van aanzien sneuvelde, telde men de doden niet, hoewel die echter die van de andere zyde gelyk waren. De opgeworpen *Eduard* wierdt gevangen, met zynen meester *Richard Simons*, en beide tot den koning gebragt. Hy betoonde zyne zachtmoedigheid met hen het leven te schenken: doch hy verwees den priester tot eene eeuwige gevangenis, en vergenoegde zich den bedrieger tot zynen eersten staat te doen wederkeren. Alle de verandering, welke hy maakte, was, dat hy van den zone van eenen bakker een keukenjonge maakte. Dit was eene staatkundige streck: hy wilde, dat het volk zich schamen zou over zyne dwaasheit, ziende den gene het spit draaien, welchen het de kroon van Ierlandt hadt op het hoofd gezet, en welchen het ook die van Engelandt wilde doen dragen, en dat aan het zelve tot eene

1487.
1488.

Gevecht der
twee legers.

Nederlaag
van het le-
ger der mul-
telingen.

Het onthaal
dat de ko-
ning doet
aan den val-
schen *E-
duard*.

1487. gevoelige les zou verstreken, van in het toekomende wyzer, en niet zo ligtgelovig te zyn.

1488. Maar wat is inderdaad al de glans der kronen, met welke de lukgodin met zo veel verachting speelt, en welke zy stelt, als het haar behaagt, op het hoofd van een man zonder naam en zonder deugd? Eenige jaren daar na maakte de koning van dezen ellendigen eenen van zyne valkeniers, de spot stekende met zyne staatzucht door zulke verachte bedieningen.

*Polyd. Virgil.
Baion.*

Men verzekert, dat de koning alles deedt, wat hy kon, om het leven te redden van den grave van Lincoln, en dat hy zeer nadrukkelyke bevelen aan de hoofden van zyn leger gezonden hadt om hem te sparen. Het geen hem dit besluit deedt nemen was de gedachten, welke hem in den zin kwam, dat hy door middel van dezen grave, hem vleierende met de zelve hope, welke *Richard* de III hem gegeven hadt, ontdekken zou alle de geheime handelingen der zamengezwoorenen, en om te weten de namen der genen, die der zelve party omhelst hadden. Doch de zelve reden, die hem verplichtte zorg te dragen voor het leven van dezen grave, was de oorzaak van zyne doodt. De Engelschen waren bekommerd, dat hy zyn leven zou zoeken te sparen ten koste van dat der genen, die aanhangers waren van het huis van York, waar van men zelfs een groot gedeelte hadt in het leger des konings; dermaten, dat zy de bevelen achterhielden, welke men hen bragt, en hem doodden, zich verontschuldigende, dat deze doodt in de hette van het gevecht gebeurt was. De vicomte *Lovel* verdrinkt in de rivier de Trent. Maar naderhand liep 'er een gerucht, dat hy zich in eene spelonk verborgen hadt, alwaar hy het overige van zyn leven zou hebben doorgebracht.

Na de overwinning kwam de koning te Lincoln, alwaar hy het *Te Deum* liet zingen, en gedurende drie dagen deedt hy plechtige dankzeggingen aan Godt wegens de goede uitkomst, welke hy aan zyne wapenen hadt gegeven. Hy zondt ook een groot getal standaarden, op de vyanen veroverd, naar de kerke van O. L. Vrouwe van Walsingham, om zich te kwyten van de belofte, welke hy voor den veldslag gedaan hadde.

*De koning
straft de aan-
hangers van
den opstandt.*

In het vervolg begaf hy zich op weg naar de provincie van York, en andere landschappen van het Noorden, waar van hy wel wist dat het meeste volk en groten in de party waren van de *Witte Roze*. Hy zette eenigen gevangen, en benoemde rechters om den schuldigen hun vonnis op te maken. Men beschuldigde hen van te hebben uitgestrooit de nederlaag en de vlucht des konings, zelfs voor het gevecht, en daar door te hebben belet, dat de welmenenden zich niet by hem gevoegt hadden. Deze beschuldiging redde meerder, dan zy deedt omkomen. De groten, welke men het tot misdaad rekende niet te zyn opgekomen om te dienen uit hoofde van hunne leengoederen, die hen verplichtten in zulke gelegenheden zich by het leger te laten vinden, verdedigden zich op het gerucht, dat men overal verspreid hadt, dat de koning den slag verloren hadt, en dat men niet wist, naar welken kant hy geweken was. De koning wist wel, dat het een dekmantel was: maar hy wilde liever veinzen, hunne verontschuldiging aannemende, dan hunne misdaad navorfchen, om hen daar over te straffen; zyne gewoonte het zynde te verbergen, zo veel het hem doenlyk was, al het gene tot zyn nadeel strekken kon. Voor het overige deden de gevormachtigden weinig menschen sterven; maar

zy veroordeelden een groot getal in zware geldboetens, volgens de geheime bevelen, welke zy daar van ontfangen hadden. Het was dus, dat deze vorst zich schadeloos stelde wegens de oorlogskosten op de goederen der wederpannigen, zonder bloedt te piengen, en dat hy aan de eene zyde hen onmachtig maakte om te morren, hen tam makende, terwyl hy zich aan den anderen kant in staat stelde om altydt machten by de handt te hebben, om hen te benaauwen, door de geldfommen, welke hy trok uit de boetens der alderschuldigsten.

Het was toen ook, dat hy, ziende zyne vyan-
den of verstrooit, of ter neder geworpen, weder tradt tot eene vertrouwendheit, welke hem natuuriyk was, het zy door de grootheit van zyne moedigheid, het zy dat hy niet gaarne zich bekommerde over het toekomende. Hy geloofde, of ten minste hy nam genoeg in zich te verbeelden, dat deze zamenzwering, welke hy gelukkiglyk vernietigde, vervult hadt alle de ongelukken, door dat dodelyk zweet voorspelt, het welk hadt doen sneuvelen zo een groot getal van menschen in het eerste jaar van zyne regering. Hy bekende, dat de bewegingen van Ierlandt en Engelandt hem hadden doen zweten, en dat hy op het punt hadt gestaan van daar in te vergaan; doch de zelve zynde te boven gekomen, hoopte hy voortaan eene bestendige rust te genieten.

Om de zelve eindelyk te verzekeren besloot hy de koningin te doen kronen. Het was inderdaad het middel om te vergenoegen die genen, die, schoon niet kwalyk gezind zynde, echter niet nalieten te morren over het onrecht, het welk zy meenden dat hy deedt aan de verdiensten en aan de geboorte van deze vorstinne zo wel, als aan het bloedt van *Eduard* den IV, voor het welke zy altydt achtung gehad hadden. Aan de andere zyde ontam hy daar door den wederpannigen een voorwendfel, die hem trachtten hatelyk te maken door de verachting, welke zy hem nagaven dat hy voor de koningin hadt. Hy stelde deze plegtigheid onmiddelyk uit tot na die van zyne intrede te Londen. Hy verrichtte die op eene zegepralende wyze, en men hoorde gedurende twee gehele dagen niet dan toejuichingen op de straten, en dankzeggingen in de kerken, alwaar het *Te Deum*, dat de koning te Lincoln hadt doen zingen, herhaalt wierdt, de pracht overeenkomende met de majesteit van den vorst, met de aanzienlykheit der overwinninge, en met de heerlykheit van Londen. Des anderen daags wierdt de koningin te Westmunster gekroont, te weten op den 25 November, het derde jaar der regering van *Henrik*, en het tweede van hun huwelyk. Dit feest was niet min prachtig dan het eerste. Het hadt zelf dit vooruit, dat de blydschap des volks, welke gedurende de twee dagen van de intrede des konings niet anders geweest was dan eene uitwerking van hunne gehoorzaamheit, in deze der kroning van de koningin eene oprechte betuiging was van hunne toegenegenheit. Op den zelve dag stelde de koning, de onschuldt van den marquis van Dorseth ondervonden hebbende, den zelve in vryheit, en met eenen wederom in zyne eere en waardigheden.

Weinige dagen daar na vaardigde *Henrik* een gezantschap af aan den paus*, om hem kennis te geven van zyne overwinninge, en van de kroning der koningin. Hy hadt voorheen de zelve zaak gedaan by zyne komste tot de koninklyke waardigheid, ten einde om met den paus te onderhouden een verbondt, het welk hy noodwendig

1487.
1488.

Vertrouwendheit
van *Henrik*
den VII.

Kroning der
koninginne.

Gezantschap
des konings
aan den paus.
* *Innocentius*
den VIII.

1487.
1488.

wendig oordeelde, om tot zich te trekken de eerbiedt der geestelykheit van zyn ryk, en om zich daar door by het volk meer bemind te maken, op het welke het voorbeeldt der geestelykheit een verwonderlyk vermogen heeft, voornamentlyk in een tydt van wederspannigheit. De paus gaf gehoor aan den afgezant, in tegenwoordigheit der kardinalen, die verbaast stonden over de heerlyke eernamen, welke hy den koning en de koninginne gaf. Mogelyk dat zy zelf daar over zouden gebelgt geweest zyn, indien de afgezant de nydigheit wegens het geven dezer eernamen niet vermindert hadt door die gene, welke hy in het vervolg aan den paus gaf, zynde oneindig heerlyker. Zodanig was de doorspandtheit, of de vleiers van den Engelschen redenaar. De geschiedensschryvers verhalen ons niet waar in deze uitdrukkingen bestonden, noch of hy de zelve voorstelde uit eigen beweging, dan of de koning hem zulks belast hadt, gelyk gansch niet, onwaarschynlyk is: want de staatkunde des konings verplichtte hem aldus te handelen, om de afschaffing te erlangen, ten minste de vermindering, der vryplaatfen, welke den wederspannigen tot schuilplaatfen verstrekten. Niemandt durft hen daar vervolgen, doordien deze vryplaatfen onder de bescherminge waren der kerke; en alhoewel dit een misflag was, alengskens in het koninkryk ingesloopen, vreedde echter de koning daar aan te tornen, zonder de goedkeuring van den paus. De zelve was verbaast van zich zo overheerlyk te horen noemen, en verliest op eene zo vleierende redenvoering stondt hy den afgezant toe alles, wat hy van hem verzocht. Dus wierden de vryplaatfen afgeschafft, of aan verraders ten onbruike gemaakt, door de toelating, welke de paus den koning gaf, om hen door zyne oppassers aldaar te doen in acht nemen: dermaten, dat zy daar sterven moesten, gelyk als in eene gevangenis, of wilden zy eensdaar uit gaan, gevangen wierden, en volgens de wetten gestraft. Door de zelve bulle ontnam de paus de voorrechten der vryplaatfen aan die genen, die heimelyk daar waren uitgeweken om eene misdaadt te begaan. Hy stondt ook den schuldeischeren van den vluchtenden toe, des zelfs goederen in beslag te nemen, de welke te voren niet minder bevryd waren van der zelve vervolg dan de persoon zelf; zo buitensporig waren de voorrechten der vryplaatfen.

Wantrouwen des konings.

Zie daar op wat wyze de eerste jaren der regeringe van *Henrik* den VII doorschoten, zynde hy alleen daar op gezet om maatregelen te nemen tegen de rechten der koninginne, en tegen de genegenheden, welke het volk betuigde voor het huis van York, waar uit zy gesproten was. Dit was het eenig oogmerk van het Parlement, het welk hy beriep, eer hy met haar trouwde, en de eenige bezigheit, welke hy zich gaf sedert hy met haar getrouwt was. Dit was ook de oorsprong der oorlogen en wederspannigheden, welke zyn koninkryk ontrufften. Ongelukkig wantrouwen, het verstandt des konings zeer onwaardig, zo wel als zyne dapperheit. Zyne laatste overwinning eindelyk zyne ongerustheden hebbende vermindert, droeg hy zorg voor zyne eere, en wy gaan hem vervolgens zien met meer naarstigheid schikken het binnenste van zynen Staat, en om in vreemde koninkryken de vreeze van zyne wapenen, en de begeerte tot zyn vriendfchap over te brengen.

Schotland lag byna altydt met Engelandt overhoop. Hunne nabuurschap veroorzaakte dezen tweespalt, het zy door den nayver der twee

opperheeren, het zy door den tegenstrydigen aardt der twee volkeren. Vrankryk leide aan de andere zyde zeer daar op toe om dit misverstandt te voeden, en om Schotlandt in zyne belangen te trekken, voornamentlyk wanneer het vreedde voor eene landinge der Engelschen op zyne kusten. Dit hadden de Schotten gedaan ten tyde van *Eduard* den IV, met welken zy in oorlog waren, hebbende *Jakob* den III, koning van Schotlandt, genoodzaakt eene afwending te maken in Engelandt tot zyn voordeel. Sedert de doot van *Eduard*, en die van *Richard*, was 'er veel eerder geweest eene opschorting van wapenen, veroorzaakt door de burgerlyke oorlogen, welke Schotlandt verwoestten, dan eene verzoening tusschen de twee koninkryken. *Henrik*, wetende van welke aangelegenheit het voor hem was om met dezen nabuur in vrede te leven, de eenigste mededinger, welken hy hadt in een eilandt, het welk hen beide afscheide van het overige der werelt, zondt gezanten aan den koning *Jakob* *, om tusschen de beide ryken een eeuwigdurende vrede te sluiten. Dit was het middel om zich te verzekeren van de provincien van het Noorden, die zo gereed niet zyn zouden om opschudding te maken, wanneer zy geen hulp meer van Schotlandt te verwachten hadden, en van zich in staat te stellen om over zee veroveringen te maken, wanneer hy niet meer behoefde te vrezen, dat Vrankryk hem beroertens binnens lands zou verwekken. De afgezanten vonden den Schotschen koning zeer wel tot de vrede genegen, maar buiten staat om die te sluiten: de opstandt van zynen adel, welken hy veroorzacht hadt door verbanningen, en door onrechtvaardige strafoeffeningen, hadt hem het beste gedeelte van zyn koninkryk ontroofd. Tot vermeerdering van ongelukken zag hy zynen eenigsten zoon † aan het hoofd der muitelingen, die hem hunnen bevelhebber maakten, om te tonen, zeiden zy, dat zy niets dan de dwingelandy wilden tegen gaan, zonder de rechten van den wettigen opperheer aan te raken. De ongelukkige koning vreedde de Schotten nog onverzoenlyker te maken, indien hy zonder hunne kennisse eene vrede maakte, welke zy niet nalaten zouden af te keuren; zo door den haat, welken zy den Engelschen toedroegen, als om hun oproer achtung by te zetten, zyn beleidt uitkrytende. Doch in plaats van een vrede-verbondt sloot hy een stilstandt voor zeven jaren, welken hy beloofde te vernieuwen, als de bepaalde tydt zou zyn verstreken. Het zelve duurde langer dan zyn leven; en zyn navolger vernieuwde niet alleen het bestandt, maar maakte nog daarenboven een verbondt met *Henrik*, het welk eindelyk de twee kronen voor altydt heeft vereenigt, gelyk wy in het vervolg zien zullen.

1488.
1489.
1490.
1491.

Lafley. Polyd. Virgil. Bacon. Speed.

Henrik tracht den koning van Schotlandt in zyn belang te trekken.

* *Jakob* den III.

† Hy was maar 16 jaren oud.

Schets van het Franfche hof.

Nadat *Henrik* de vrede in zyn eilandt hadt verzekert, was hy bedacht om het gezag van Engelandt over zee te verdedigen. Vrankryk, Spanje, en het huis van Oostenryk waren de drie mogendheden, aldernaast zyne Staten gelegen, en ter zelve tydt de alderaanmerkelykste der Christenheit. Vrankryk was het meest geducht wegens zyne nabuurschap, wegens zyne rykdommen, wegens zyne wapenen, en de veroveringen, welke het gemaakt hadde onder de laatste koningen van Normandië, Anjou, en Guienne, welke het de Engelschen gedwongen hadt te verlaten, na eene bezitting van meer dan drie honderd jaren; by het welk *Lodewyk* de XI Artois en Burgundië voegde, van welke hy de erfgenaam van *Karel* den Stouten ontbloot hadt. Het

1488. geen nog meerder onrust aan *Henrik* baarde, was,
 1489. dat het scheen, als hadde *Karel* de VIII, opvol-
 1490. ger van *Lodewyk* den XI, voorgenomen zich van
 1491. Bretagne meester te maken. Deze aan zee ge-
 legen provincie was beheerscht door herto-
 gen, welke daar van eene eenvoudige hulde de-
 den aan de kroon van Vrankryk; maar die voor
 het overige de opperste gebieders waren in hunnen
 staat. Zy was zeer benyd van de twee naburige ko-
 ninkryken: de koning van Vrankryk merkte het aan
 als een landt, geheel en al hem welvoegende, het
 welk hem belette zyne landpalen tot aan de zee uit
 te breiden; en die van Engelandt dacht, dat het niet
 lag langs eene zee, zo naby zyn eilandt, dan om
 te eeniger tydt daar aan gehecht te worden. Doch
 deze nayver hadt tot nog toe de veiligheid der
 inwoonderen van Bretagne gemaakt, altydt gereed
 den bystandt te verzoeken van eene der twee
 machten, tegen den inval van de andere.

Staat van het
 Spaansche
 hof.

Afbeelding
 van *Ferdin-
 and* en *Iza-
 belle*.

* *Guicciar-
 dyn*.

*Phil. de Com-
 min. Bacon.
 Alexeray.*

† Eenige
 zoon van
Ferdinand en
Izabelle.

Spanje belangende, dat was te verre van En-
 gelandt afgelegen om het zelve nayver te doen
 hebben: doch het lag naby genoeg aan Vrank-
 ryk, om daar van eene aanmerkelyke afwendig-
 te verhoppen tegen het laatste: zodanig, dat
Henrik geloofde verplicht te zyn, het zelve te
 ontzien. *Ferdinand* en *Izabelle* regeerden toen in
 Spanje, hebbende door hun huwelyk de konink-
 ryken van Arragon en Castilië vereenigt, en zich
 door deze vereeniging in staat gestelt om op de
 Moren te herwinnen het landt, dat deze op de
 Visigotthen veroverd hadden sedert den tydt van
 zeven honderd jaren. Alle beide waren zy grote staat-
 kundigen, en alle beide maakten zy uiterlyk werk
 van eene doorstralende Godvrucht, waar door zy den
 toenaam van *Aller-Katholykste* verkregen: maar
 in den grondt alles overbrengende aan hunne
 staatzucht, het middelpunt van alle hunne bedry-
 ven. Gelyk zy leefden in eene eeuwe, in welke
 men weinig werk van het woordt van eere maak-
 te, hadden zy de stokregels daar van ingenomen;
 hun woordt niet houdende, dan in zo verre het
 zelve met hunne belangen overeen kwam. Dit
 is, het geen een schryver van dien tydt * daar
 van zegt in eene lofreden van *Ferdinand*. *Hy be-
 zat, zegt hy, alle de deugden van een groot vorst,
 en zyne vyanden zelf konden niets vinden op hem te
 zeggen dan het niet houden van zyn woordt.* Men
 hadt geen zo machtig huis gezien in Europa,
 noch dat zich in zulk een korten tydt verheven
 hadt. Men ziet niet alleen geheel Spanje, voor-
 heen in vele oppermachten verdeelt, onder de
 regering van *Ferdinand* en van *Izabelle* hereenigt;
 maar zelf daarenboven de gehele nieuwe wereldt
 onder hunne mogendheit gebragt; als of deze
 niet bekwaam was geweest de zelve te bepalen.
 Het was onder hun gelukkig beleid, en met
 hunne schepen, dat *Christoffel Columbus*, een
 Genuces, de ontdekking deedt van dat halfrondt,
 tegen het onze aangekant, het welk men na-
 derhandt Amerika genoemd heeft; en paus
Alexander de VI, van geboorte een Aragonees,
 gaf hen daar van het leen, uit kracht van de
 ingebeelde macht, welke de Roomsche pau-
 zen voorwenden op de koninkryken der wereldt
 te hebben. Doch dit hoogmoedig huis zag zyne
 verwachtingen eenslags verydelt door de doot
 van *Don Jan*, prins van Castilië †, alle zyne
 Staten overgaan in een ander geslacht, en zynen
 naam zich verliezen in dien van Oostenryk. Dit
 ongeluk was het zelve nog niet overgekomen,
 wanneer *Henrik* bedacht was verbonden te ma-
 ken, om zich te stellen tegen de macht der Fran-
 schen. Het was zelf nog niet tot deze grote ver-
 heffinge, van welke ik kome te spreken, geko-

men, maar dreef derwaarts met volle zeilen. 1488.
 Aanbelangende het huis van Oostenryk, des 1489.
 zelfs macht bestondt in den keizer *Frederik* den 1490.
 III, een vorst, welkers verasgelegenheit het ver- 1491.
 bondt niet zeer aanmerkelyk maakte, behalven
 dat hy zelf verachtelyk was door zyne kargheit, Afbeelding
 van Maximiliaan van
 Oostenryk,
 Roomsche
 koning, en
 naderhandt
 keizer.
 en in *Maximiliaan*, zynen zone, Roomsche ko-
 ning, welke hem wel haast in het keizerryk
 opvolgde. Deze was getrouwt geweest met de
 eenige dochter van den laatsten hertog van Bur-
 gundië, van welke hy toen weduwnaar was,
 maar hy hadt een zoon gehad, genoemd *Philips*,
 en eene dochter, genaamt *Margareta*. De zoon
 was aartshertog van Oostenryk, en trouwde met
Jobanna van Castilië, dochter van *Ferdinand* en
Izabelle, by welke hy hadt *Karel* den V, erfge-
 naam wegens zyne moeder van de koninkryken
 van Spanje, en wegens zyne grootmoeder, van
 Burgundië en van de Nederlanden, welke hare
 nakomelingschap voor een gedeelte tegenwoordig
 nog bezit, en waar van de zelve voor een gedeel-
 te ontbloot is door de omwentelingen, aan wel-
 ke alle de heerschappyn der wereldt onderwor-
 pen zyn. De zuster van *Philips* trouwde met den
 prins *Don Jan*, broeder van de prinsesse *Joban-
 na*, en welke zy van de koninkryken van Spanje
 hadt uitgesloten, indien zy niet voor haar,
 zonder kinderen gehad te hebben, was gestor-
 ven. Hy hadt echter de prinsesse, zyne gemalin,
 gelaten zes maanden zwanger, maar de droefheit,
 welke zy hadt over de doot van dezen vorst,
 deedt haar van een doot kindt bevallen. Gelyk
 als of de zuster onderling verstantd gehad hadde
 met den broeder, om hem te stellen in het bezit
 der staten van *Ferdinand* en *Izabelle*. Ik hebbe
 het dienstig geoordeelt deze uitkomsten naar ver-
 volg te verhalen, om dat zy natuurlyker wyze
 aan malkander verknocht zyn: alhoewel de mee-
 ste toen ter tydt nog niet gebeurt waren, en eeni-
 ge zelfs niet gebeurden dan langen tydt daar na.
 Voor het overige hadt *Maximiliaan* gene son-
 derlinge macht. Hy was nog niet tot het kei-
 zerryk gekomen, en schoon hy Roomsche koning
 was, munte hy uiterlyk niet zeer uit, zynde
 voorts zo behoefdig, dat hy naauwlyks zo veel
 hadt om zyne vertereering goed te maken, de
 welke nochtans zeer middelmatig was, welk ge-
 brek van geldt wel voornamentlyk door zyne on-
 gemene mildadigheit wierdt veroorzaakt. Daar-
 enboven deden hem de Vlamingen in dezen tydt
 grote moeilykheit aan, het welk zo verre ging,
 dat zy hem zelf binnen de staadt Brugge in een
 oproer in verzekering namen, en byna vier gehe-
 le maanden gevangen hielden, nadat zy eenige zy-
 ner voornaamste staatsdienaren het hoofd voor de
 voet hadden gelegd, en andere in de gevangenis
 geworpen. Het scheelde zelfs weinig, of zy
 zouden hem aan den koning van Vrankryk heb-
 ben overgelevert: doch de bedreigingen van den
 keizer *Frederik* en der Ryksvorsten, en de ban,
 waar mede zy door den paus gedreigt wierden,
 bragten eindelyk zo veel te wege, dat *Maximi-
 liaan* wederom in vryheit wierdt gestelt, doch
 na alvorens beloofd, en met een eedt bevestigd te
 hebben, van alle deze geledene ongelyken te zullen
 vergeten, tot verzachtinge van de welke hem de
 Vlamingen eene somme van vyftig duizend gul-
 dens zouden betalen. *Maximiliaan* vertrok hier op
 naar den keizer *Frederik*, zynen vader, en vertrouw-
 de de bestiering van den jongen prins, zynen zo-
 ne, zo wel als die van zyne staten, aan *Albert*,
 hertog van Saxon, die daar omtrent meerder be-
 leidt hadt dan hy.

Dusdanig was *Maximiliaan*: maar ondertuf-
 schen

Comminis;

*Horai Anna:
 les Erabantia.*

1488. Ichen merkte *Henrik* hem aan als een vorst, aan
 1489. welken zyne gemalin *schone* staten hadt na-
 1490. gelaten, en ryke steden; die een groten koop-
 1491. handel hadt met Engelandt, sterke plaatsen, en
 bekwame zeehavens tot den overtocht der Engels-
 schen, het zy om Calais te onderfleunen, byaldien de
 Franschen het zelve aantastten, het zy om zelf in
 Vrankryk te komen, indien men den oorlog der-
 waarts wilde overbrengen. Van de andere zyde
 wist *Henrik*, dat *Maximiliaan* dacht om met de
 erfgename van Bretagne te trouwen: dus zag
 hy hem als een hinderpaal aan tegen de staatzucht
 van Vrankryk, het welk die provincie wilde be-
 machtigen, en welke hy tegen deze machtige
 alleenheersching dacht te beschermen. Hy voor-
 zag wel, dat byaldien *Maximiliaan* hertog
 wierdt van Bretagne, hy verplicht zou zyn, om
 zich daar in te handhaven, en zyn bondgenootschap
 te zoeken; en dat Vrankryk wegens zulk een ge-
 vaarlyken nabuur niet in staat zou zyn om iets te-
 gen Engelandt te ondernemen.

Afbeeldsel
 van Karel
 den VIII.
 met eene be-
 schryving
 van den oor-
 log, welken
 hy den her-
 tog van
 Bretagne
 aanteedt.

Philipp. Com-
 min. Meze-
 ray. Bacon.

Bretagne was als toen verdeelt in verscheide
 party'schappen; en tot vervulling van zyn onge-
 luk hadt het ontfangen de misnoegden uit Vrank-
 ryk, het welk het zelve de wapenen van *Karel*
 den VIII hadt op den hals gehaait. Deze vorst,
 van eene zwakke gesteldheit, en naauwlyks uit de
 kindschheit getreden zynde, wierdt opgebracht
 door de hertoginne van Beaujeu, door *Lodewyk*
 den XI daar toe verkoren, en by des zelfs uiter-
 ste wille benoemt om zyne bestierster te zyn: ee-
 ne waardige zuiler van zulk een broeder, de al-
 dergeveinste en wraakzuchtigste van alle vorsten.
Henrik hadt wel gewilt, dat de zaken naar geno-
 gen van *Maximiliaan* gegaan waren, zonder zich
 noch voor, noch tegen hem te verklaren, en zonder
 zich te mengen in den oorlog tusschen Vrankryk en
 Bretagne. Behalven dat hy genegenheit hadt
 voor de gelukkige gevolgen, die niets aan het
 geval bloot stellen, en die geen bloedt kosten,
 was hy nog ingewikkelt in de tegenwoordige
 tyds-omstandighheit, door de beweegredenen van
 eere en erkenenis, welke hem beletten zyde te
 kiezen. Hy hadt by beurten by die van Bre-
 tagne, en by de Franschen eene schuilplaats ge-
 vonden ten tyde van zyne ballingschap. De her-
 tog van Bretagne hadt zelfs, als boven reets ge-
 zegt is, het voornemen gehad om hem met zyne
 dochter te doen trouwen; maar de trouwloze
Landais, zyn gunsteling, het geldt getrokken
 hebbende van *Richard* den III, die het hoofdt
 van den prins op prys hadt gestelt, ontvluchte
 het in Vrankryk, en kwam de vyfde te Angers.
 Hy was door het volk, het welk *Richard* hem
 hadt nagezonden, zo digt op de hielen gevolgt,
 dat zy een uur na hem kwamen aan de overtocht,
 welke Bretagne van Anjou afscheidt. *Karel* de
 VIII ontfing hem te Langeais, alwaar hy was, en
 eenigen tydt daar na stondt hy hem, op den
 raadt van zyne bestierster, toe, de hulp, waar
 van ik gesproken hebbe, met welke hy naar En-
 gelandt overstak. Hy was dan verplicht en aan
 den koning, en aan den hertog; en hoewel de
 verradery van *Landais* hem schein te ontslaan
 van de verplichtingen, welke hy aan dezen laat-
 sten hadt, zo rekende hy aan den meester niet toe
 de personelyke daadt van zynen staatsdienaar, behal-
 ven dat hy niet kon toestaan het verlies van Bretagne.

Gezanten
 van Karel
 den VIII te
 Londen.

Polyd. Virgil.
 Bacon.

Zie daar den staat, in welchen zich *Henrik* be-
 vondt over de verscheide aanmerkingen, welke
 hem de naburige vorsten deden maken, welker
 verbonden hy zoeken moest, of hunnen aanwasch
 vrezden, wannecr de gezanten van *Karel* te Lon-
 den kwamen, en aanstonts gehoor erlangden.

Hunne aanspraak bestondt niet dan in plicht-
 plegingen, en in verzekeringen van toegenegen-
 heit van de zyde des konings, hunnen meeter:
 doch zy hadden veel synder oogmerken, welke
 zy, volgens hunne belastinge, verborgen hiel-
 den. Zy zeiden dan, dat hun meester zich ver-
 heugde over de overwinningen, welke de koning
 kwam te behalen op zyne wederspannige onder-
 danen, en dat zy hem deel gaven aan die van
 hunnen meester over den Roomsch koning. *Kar-*
el hadt inderdaadt van *Maximiliaan* weder her-
 nomen de stadt van Terouane, welke deze laatste
 overrompelt hadt een jaar te voren, en niet ver-
 genoegt met deze plaats veroverd te hebben hadt
 hy zich ook van St. Omer meester gemaakt. Zy
 eindigden met een verzoek, het welk zy aan *Hen-*
rik deden, om hunnen meester by te springen in
 een oorlog, welken hy verplicht was den weder-
 spanningen aan te doen, van welke de hertog
 van Orleans, zyn aldernaaste bloedverwant, zich
 tot hoofdt hadt gestelt, en die eenig onderstand
 gevonden hadden by den hertog van Bretagne.
 Zy maakten hem behendiglyk wys, en als in het
 voorbygaan, dat de koning geen voornemen hadt
 op de staten van den hertog. Maar echter brag-
 ten zy *Henrik* weder te binnen de onderscheide
 wyzen, waar van Vrankryk en Bretagne zich
 bedient hadden ten zynen opzichte; zynde de
 laatstgenoemde, om zo te spreken, op het punt
 geweest om hem aan zynen vyandt over te leve-
 ren, en hebbende de ander hem in het tegendeel
 bystandt beschikt, om over den zelve te zege-
 pralen. Voor het overige lieten zy het aan zyne
 vrye keure om zich voor hunnen meester te ver-
 klaren, of onzydig te blyven. Hun voornemen was
Henrik te misleiden. Het was daarom, dat in de
 onderhandelingen, welke zy in het vervolg met
 hem hadden, en met die van zynen Raadt, zy
 behendiglyk het gerucht lieten lopen, dat hun
 meester ernstig bedacht was om zyn huwelyk met
Margaretha, dochter van *Maximiliaan*, te vol-
 trekken. Doch het was om *Henrik* te beletten
 geloof te geven aan de geruchten, die zich begon-
 den te verspreiden van het huwelyk van *Karel* met de
 erfprincesse van Bretagne; hoewel deze jonge vorst
 toen daar minder om dacht dan zyne hovelingen.

Henrik, die den afgezanten gehoor hadt gege-
 ven in tegenwoordigheit van zynen Raadt, be-
 antwoordde hunne hoflykheit (compliment)
 met hoflykheit, den koning van Vrankryk geluk
 wenshende met zyne nieuwe veroveringen. Hy
 voegde daar by, zeer verheugt te zyn, dat hy
 hem vondt in de gesteldheit om met hem eene
 goede vrede te onderhouden; dat hy van zyn kant
 altydt daar toe ter halver weg komen zou, en
 dat het niet van noden was, dat men hem voor
 oogen stelde de goede diensten, welke hy van
 Vrankryk ontfangen hadt, waar aan hy al zyn
 leven zou gedenken. Dat hy voor het overige
 ook verplichting hadt aan den hertog van Bre-
 tagne, en dat hy niet wilde, dat de erkenenis te-
 gen den eenen hem ondankbaar zou maken tegen
 den anderen; maar dat hy bedacht was geweest
 om aan beiden in den zeiven tydt te voldoen;
 dat hy deswegen geen onbeweeglyk toezien-
 der wilde zyn van een oorlog, de welke aan den een-
 en of den anderen dodelyk zou kunnen zyn; dat hy
 veel minder zyde zou kiezen: maar dat hy zou
 trachten een scheidsman te zyn van kunne ver-
 schillen. Hy voegde daar eindelyk by, dat hy
 in het kort hen een afgezant zou doen volgen,
 die zyne gedachten voor hunnen meester zou open
 leggen, en die, byaldien de zelve ingang von-
 den, terstondt zou vertrekken naar den hertog
 van

1488.
 1489.
 1490.
 1491.

Antwoordt
 van Henrik
 den VII aan
 de afgezan-
 ten.

Antwoordt
 van Henrik
 den VII aan
 de afgezan-
 ten.

Antwoordt
 van Henrik
 den VII aan
 de afgezan-
 ten.

1488. van Bretagne, om hem zyns meesters bemiddeling
1489. aan te bieden. Hy liet blyken, als of hy geen
1490. argwaan hadt opgevat omtrent de voornemens
1491. van *Karel* op Bretagne: doch hy was al te snedig
om de zelve niet te hebben doorgrond. Men

moet nochtans bekennen, dat hy geen wakkerheit genoeg hadt, en dat hy, berustende by al zulke fyne aanmerkingen, verkeerdelyk rede- neerde over de onmogelykheit, welke hy geloof- de dat Vrankryk zou vinden in zyne voorne- mens, terwyl het de zelve ter uitvoer zou brengen. Twee zaken, van welke hy kwalyk onderrecht was, deden hem in het net vallen. De eerste was de mening, welke hy hadt, dat *Karel* den eersten prins van den bloede, en den vermoedelyken erfgenaam van zyne kroon, niet zou tot strengheit aanzetten, en dat alzo de oorlog van Bretagne gene gevaarlyke gevolgen zou hebben. Hy dacht voor het tweede, dat de zaak *Maximiliaan* meer van naby betreffende dan hem, deze vorst tyds genoeg komen zou om zyne erffenis te verdedigen: hem aanmerkende als den toekomenden bruidegom van de vermoede- lyke erfgename van dit hertogdom. Hy ver- trouwde zich ook op de machten van Spanje, met welke hy verwachtte dat *Ferdinand Maxi- miliaan* zou bystaan. Doch hy wierdt bedrogen in alle zyne gissingen. Het is daar omtrent aldus gelegen, dat juist de beste staatkunde niet al- tydt daar in bestaat, dat men met het meeste ver- standt redeneert, maar daar in, dat de zelve uitgevoert wordt met de meeste vaardigheit. Het is waar, dat byaldien men *Karel* den VIII wel geraden hadt, hy den eersten prins van den bloede den oorlog met zo veel strengheit niet zou aan- gedaan hebben; een prins daarenboven begaaft met alle soorten van deugden. Maar deze jon- ge koning liet zich misleiden door de driften van zyne opzienster, de hertoginne van Beaujeu, de welke den hertog van Orleans dodelyk haatte. Deze vrouw, gelyk aan *Lodewyk* den XI, haren broeder, droeg haren ganschen Raadt in haar hoofd, en *Henrik* bedroog zich met staat te maken op den Raadt des konings. Ten opzich- te van *Maximiliaan* kende hy des zelfs onver- mogen niet; deze vorst bewoog zich niet dan langzaam, en zyne krachten dienden niet dan om hem zyne zwakheit te doen kennen. *Fer- dinand* belangende, deze dacht niet dan op zyne eigene grootheid, zonder zich te bemoeien met het geluk van anderen. Wel verre dan ook om met Vrankryk overhoop te geraken, leide hy daar op toe om des zelfs staatsdienars te win- nen, op dat hy Cerdagne en het Roussillon zou kunnen wederom erlangen, gelyk hy kort daar na deedt.

Ondertusschen benoemde *Henrik* tot zynen af- gezant by den koning van Vrankryk en den hertog van Bretagne *Christoffel Urswich*, deken van zyne kapelle. Het was zyne gewoonte, gelyk reets aangemerkt is, van zich te bedienen van geestely- ken byna in alle zyne zaken, en hy geloofde, dat in deze, in welke gehandelt wierdt om de vrede onder de Christen vorsten te wege te bren- gen, hy niet beter doen kon; dan, om hen van zyne zyde daar toe te vermanen, een kerkelyk persoon te verkiezen, die uit de natuur van zyn beroep een gezant des vredes zyn moet. Het hof van Vrankryk, het welk zyne maatregels genomen hadt, was al te geslepen, om aan *Urs- wich* niet te herhalen de zelve verzekeringen, welke des zelfs afgezanten aan *Henrik* gedaan hadden, en om door de eerbewyzingen, de wel- ke het den staatsbedienden aandeedt, niet te be-

tonen de achting, welke het hadt voor de be- middeling van der zelve meester. Daar ontbrak dan niet meer aan dan om den hertog van Bre- tagne daar in te doen bewilligen. Dit was het gene Vrankryk wel wist dat de Engelschen zou mislukken, en waar van het alle zyne voordeelen hoopte te zullen trekken. Doch zyne oogmer- ken en verwachtingen ontveinzende, stondt het toe, dat *Urswich* henen reisde om den hertog van Bretagne te gaan vinden. Hy wierdt daar geheel anders ontfangen dan hy gedacht hadt. De her- tog, een vorst van een zwakken geest, en die zich altydt hadt laten bestieren, was onlangs ver- plicht geweest om aan de rechtmatige granschap van den adel en het gemene volk op te offeren zynen gunsteling *Laudais*, den alderbaldadig- sten en trouwloossten van alle menschen. Hy was de zoon van een kleermaker uit de stad *Vi- tri*, bekwaam, stout, en die zich meester van den geest des hertogs gemaakt hebbende den Staat naar zyne zinnelykheit bestierde, stellende zyne nabestaanden in de alderaanzienlykste am- pten, en den adel met eene verwonderlyke hoog- moedigheid behandelende. Hy genoot dezen voor- spoedt gedurende den tydt van vyftien jaren: maar eindelyk de gemeente van Nantes zynde oproerig geworden op het aanhitzen van den adel, kwam den hertog met eene grote menigte vinden, die alzo genoodzaakt wierdt *Laudais* te stellen in handen van zynen kancelier, om voor te komen, dat hy in zyne tegenwoordigheit niet in stukken gehouwen wierdt. Hy badt den kancelier, *Lau- dais* dus tegen zyn zin overgevend, zorg voor des zelfs leven te dragen, en zeide, dat hy hem vergiffenis zou verlenen, van welke misdaadt hy ook overtuigt mogt worden. Men liet niet na zyn rechtsgeding op te maken. Hy wierdt schul- dig geoordeelt aan oneindige knevelaryen en moorden, en niettegenstaande de genegenheit van den hertog tegen hem wierdt hy opgehangen. Dus was de galg de laatste trap van zyne opgebla- zenheit. Eene schone les voor die genen, de welke het geluk verheft, gelyk hem, om beter der zelve gunsten te gebruiken. De hertog, niet meer zynde onder het bestier van dezen on- waardigen staatsdienaar, liet zich bestieren door den hertog van Orleans, een gematigt prins, en die nochtans een scherp antwoord gaf op de re- denvoering van den afgezant. Misschien dat hy dus deedt om de Bretagners te believen; en mo- gelyk wilde hy ook, den koning van Engelandt een steek gevende, hem doen gevoelen, dat hy geen tydt moest verzuimen, en dat het, zonder zich te laten misleiden door bedriegelyke handelingen, dienstig was, dat hy Bretagne te hulpe kwam, indien hy het zelve wilde behouden. Wat 'er van zy, hy antwoordde in den name des hertogs en der Staten: „ Dat hy zich verwonderde, dat „ *Henrik*, vergetende de schuilplaats, welke hy „ gevonden hadt by den hertog, en het belang „ dat hy hadt wegens Bretagne, zich ophieldt „ met vruchteloze behandelingen in het werk te „ stellen, in plaats van hem te komen helpen. „ Dat men handelen moest om veldslagen te le- „ veren, en niet om verbonden te maken, en dat „ men den koning verzocht eene machtige vloot „ met goede benden te zenden, veel eer dan een „ afgezant met onnutte vertogen.

De afgezant was niet voldaan met dit ant- woordt: maar het Fransche hof, door het welke hy te rug keerde, wist daar mede zeer wel zyn voordeel te doen. Het betuigde hem, dat het daar over niet verwondert was, kennende de zwakheit van den hertog van Bretagne, en den

1488.
1489.
1490.
1491.

Zy gaan ver- volgens naar den hertog van Bre- tagne.

Afsceidfel van den her- tog.

Opgeblazen- heit van zyn- nen gunst- ling, en des zelfs straffe.

Misceray.

Antwoordt van den her- tog van Or- leans uit den name van den hertog van Bretagne aan de En- gelsche afge- zanten.

Polyd. Virgil. Bacon.

Het Fran- sche hof misleidt het Engelsche.

Hy vindt zich in zyne staatkunde bedrogen.

Misceray

Afgezanten van *Henrik* by *Karel* den VIII.

Polyd. Virg. Bacon.

1488. wederpanningen aardt, welke den hertog van Orleans bezield; dat hy nochtans niet moest aarffelen, en dat, zo lange zyn meester volhardde zyne aanradingen te werk te stellen, de koning van Vrankryk van zyne zyde zyn leger zou doen naderen, om de zelve van meerder uitwerkinge te doen zyn. Dit was het voorwendfel, het welk Vrankryk gebruikte: men liet den gezant met schone woorden weder vertrekken, en men liet de krygsbenden naar de grenzen van Bretagne afzakken.

Voorfpoed van Karel den VIII. Pelyd. Virg. Bac. n. Me. 2e. 47.

Men heeft gene gelukkiger, noch snelder krygstochten gezien dan die van Karel. De aldergrootste zwarigheden verdwenen, zo haast als hy voor den dag kwam. Jong, zwak, van weinig aanzien, en van een middelmatig verstand, zegepraalde hy over alle zyne vyanden. In een oogeblik vernietigde hy de zamenzweringen, welke men tegen hem maakte, verschrikte door zyne tegenwoordigheid zyne wederpannige provincien, bedroog de omzichtigheit van een koning, snediger dan hy, en onder den dekmantel van de misnoegde Bretagners by te staan maakte hy zich meester van hun landt. Hunne verdeeldheit hadt hem den ingang in Bretagne gemakkelyk gemaakt: want sedert Landais den adel en het volk onderdrukt hadt, maakten zy een verbondt met Karel, welke hen beloofde vier honderd speerruiters, of lanciers, en vier duizend voetknechten. Zy begeerden niet meer te hebben; maar hy deedt drie maal zo veel voorttrekken; en om eendelyk zyne ondernemingen te stremmen, was 'er eene zamenzwering geïmeed om hem op te ligten. Men zegt, dat de hertog van Orleans de aanlegger daar van was, en dat hy geen ander voornemen hadt dan om hem te trekken uit de handen van de hertoginne van Beaujeu, zyne bestierster. Hoe het zy, de zamenzwering wierdt ontdekt, en Philippus van Commines, die zobekwame staatsdienaar van Lodewyk den XI, en beroemd schryver der bekende Gedenkschriften *

* Memoires.

wierdt overtuigt daar aan deel gehad te hebben. Men zette hem in de yzere kaauw, waar van hy aardig spreekt in zyne gemelde Gedenkschriften, dat verscheiden, die ten tyde van Lodewyk den XI daar in waren opgesloten geweest, den uitvinder daar van vervloekt hadden, en dat hy hem op zyn beurt vervloekte, na dat hy het hadt beproeft, zynde in de zelve gedurende den tydt van acht maanden gevangen gehouden. Ten tyde van de zamenzwering stontd geheel Guienne op, en de hertog van Orleans trok volk byeen om de oproerigen te onderfukken: doch deze onderneming slaagde hem niet beter dan de andere. Alle de plaatfen gaven zich over op het gezicht des konings, de welke niets vindende, dat hem tegenstontd, te Laval aankwam, na den tocht in Guienne, en zyne benden door vier byzondere wegen in Bretagne liet trekken. De hertog, verbaast zynde, week in het hert van het landt, en de benden des konings namen weg Ploërmel, Vannes, en Dinant, en legerden zich vervolgens voor Nantes, eene grote en schone stadt, gelegen in opper-Bretagne, aan de Loire en Ardres. Een zeker schryver † noemt deze stadt het oog van Bretagne; en inderdaadt is zy ook de rykste stadt, en de alderaanmerkelykste door hare sterkte en door haren koophandel, zo wel als door hare schone gelegenheit.

† D'Argentré.

Karel de VIII houdt Henrik op.

Ondertuffchen trachtte Karel geduriglyk Henrik op te houden door staatsbrieven, welke hy naar Engelandt zondt, waar in hy betuigde de vrede te wenschen, en dat hy den koning tot middelaar aanstelde over de voorwaarden der vrede. II Deel.

de. Om hem nog meer te misleiden zondt hy aan hem ondertekende blanken papiers, als hadde hy hem volflagen meester gemaakt van zyne belangen. Hy voegde by zyne brieven een nieuw gezantschap, en zondt d'Aubigny, een man van geboorte (a) en verdienften, de welke zich eenigen tydt daarna zo beroemd heeft gemaakt in de twee beruchte ondernemingen op Napels onder dezen koning en onder zynen opvolger. Om de beleefdheden van Vrankryk te beantwoorden, en om beter des zelfs beleid gade te staan, zondt Henrik derwaarts drie afgezanten, van welke Ursicib, die sedert eenigen tydt dit ampt hadt bekleed, een was: de abt d'Abigton en Tausfal waren de twee anderen.

Ter zelve tydt beriep Henrik het Parlement, om aan het zelve te vertonen het geen in Bretagne omging. Hy oordeelde het niet dienstig zich in persoon daar by te laten vinden. Mortau, aartsbisshop van Kantelberg en kanselier van Engelandt, opende het zelve in zynen name. Hy vertoonde eerstelyk, het gevaar, waar in Bretagne zich bevondt door den oorlog, welchen de Franfchen het zelve aandeden; een oorlog, waar in Engelandt scheen belang te hebben door zyn verbondt, en door zyne nabuurschap met dat hertogdom, en het welk ook de oorzaak was van het beroepen van het Parlement. Hy verhaalde aan den anderen kant de redenen, welke Vrankryk aanhaalde om zyne wapenen te rechtvaardigen, litende over aan het Parlement de zelve te onderzoeken. Hy voegde daar by, dat de koning zich gelykelyk verplicht vondt aan Vrankryk en aan Bretagne, van welke hy na malkander onderstandt ontfangen hadt ten tyde van zyne ballingschap: doch dat alle deze verplichtingen verdwenen, wanneer hy daar tegen stelde het gene hy aan zyn volk verschuldigt was. Dat de koning derhalven wenschte, dat zy een besluit namen, overeenkomende met het gemenebest, zonder acht te geven op zyn byzonder belang. Dat het hem alleenlyk mogt vry staan, dat in gevalle zy het geraden vonden de wapenen op te vatten, te mogen blyven by de benoeming van een oorlog, tot hulpe ondernomen, welke niet ten doele hadt dan de verdediging eenes bondgenoots. De kanselier stelde hen in het vervolg voor oogen den staat van hun eilandt, en dien der twee naburige Staten, aan de overzyde van de zee gelegen, welke het hadt aan weérzyden: Vlaanderen, aan de eene zyde, en Bretagne aan de andere. Hy voegde daar by, dat Vlaanderen verknocht was aan het huis van Oostenryk, en dat Bretagne gereed stontd om eene der landfchappen van Vrankryk te worden. Dat byaldien Engelandt zich eenmaal ingesloten vondt tuffchen twee zulke machtige vyanden, het niet alleen voor Calais te vrezen hadde, het welk het zelve over zee nog overig was, maar ook voor de vryheit van de zee zelve, het eenige boldwerk van hun eilandt. Hy besloot zyne redenvoering met hen te vermanen, om zich niet te laten bedriegen door bewegingen van staatzucht, en naar gene te luisteren dan naar de zulke, de welke itrekten tot het grootste nut van de natie; hen verzekerende, dat de koning zich schikken zou naar hunne besluiten.

Hy stontd een oogeblik stil, en hervatte zyne redenvoering op het onderwerp der zaken, de welke of

C

(a) Hy stamde af van Jan Stuart, aan wien Karel de VII de heerlykheit van d'Aubigny in Berry hadt gegeven, nevens het ampt van konneftabel.

1488.
1489.
1490.
1491.

Henrik de VII heriep het Parlement over den oorlog, welchen Vrankryk den hertog van Bretagne aandedt. Verloog van den kanselier aan het Parlement.

1488.
1489.
1490.
1491.

den burgerstaat des koninkryks betroffen, of de inkomsten des konings. Ten aanzien van het eerste maande hy hen aan goede wetten te maken, die de koopmanschap en rechtsoeffening zouden doen bloejen, verbeterende de mislagen, die daar in waren ingeslopen. Ten aanzien van het tweede vertoonde hy hen, dat de koffers des konings ledig, terwijl de hunne vol waren; dat de koning niet voorbadt om hen te benyden een overvloedt, welken hy hen beschikt hadt door zyne zorgen, en door zyne overwinningen: maar dat zy ook aan hunnen kant denken moesten, om aan hem te bezorgen onderstanden, geveensart naar een tydt van verwarringen en van oorlog, het welk hy van hunne genegenheit te gemoet zag. Hy vergeleek de mildadigheden des volks by de dampen, welke de aarde opzendt naar de lucht; en het gebruik, dat de vorst daar van maakt, by de wolken, die in de lucht uit deze dampen worden te zamen getrokken, om daar mede het aardrykte verfrischen.

Wy merken in de redenvoering van den kancelier aan, dat hy den koning noemt *nos Genade*, die van *Majesteit* niet eer in gebruik zynde dan onder *Henrik den VIII*. De geschiedenischryver*, die ons deze redenvoering opgeeft, geeft te kennen, dat het de staatkunde van *Henrik* geweest is. Hy hadt den kancelier aanbevolen om het punt van den oorlog zo behendiglyk te behandelen, dat hy het Parlement den zelve deedt wenschen, zonder nochtans den koning in te wikkelen dien aan *Vrankryk* te verklaren.

Het Parlement verklaart zich voor den oorlog tegen *Vrankryk*.

Het Parlement voelde zynen haat opgewekt tegen *Vrankryk* door de redenvoering van den kancelier: doch niets trof het zelve meerder dan de schade, welke het voor *Engelandt* te gemoet zag, byaldien men leedt, dat *Vrankryk* zich van *Bretagne* meester maakte. Zy beelden zich in reets te zien alle de havenen van dat hertogdom voor de *Engelschen* gesloten, en dat van daar niet zouden afsteken dan zeerovers, om hen te beschadigen. Het besluit wierdt dan genomen om *Bretagne* te hulp te komen met machten, in staat zynde om de *Franschen* van daar te dryven. Dit besluit wierdt aan den koning gebragt door afgezanten uit de twee Huizen, de welke gelast waren hem te bidden om spoedig te treden tot onderstand van den hertog van *Bretagne* met een machtig leger, tot onderhoud van het welke het Parlement hem genoegzame onderstand-gelden zou inwilligen. De koning, een gunstig antwoordt gegeven hebbende op de aanspraak der afgezondenen, deedt het Parlement terfontd aanzoeken tot het ligen der onderstand-gelden, en de uitvinding daar van geschiedde met eene blydschap, die natuurlyk was aan deze natie, telkens als men maar sprak om *Vrankryk* te beoorlogen. De koning nochtans geloofde niet, dat men te schielyk moest te werk gaan. Hy was met dat hof in onderhandeling, en hy zondt zyne afgezanten derwaarts. Hy vondt dan raadzaam, eer dat hy *Vrankryk* den oorlog verklaarde, het zelve te doen weten het besluit van het Parlement, ten einde zich het zelve haafte zyne legers uit *Bretagne* te trekken, of dat hy zich bereidde eerlang die van *Engelandt* daar in te doen trekken.

* of *Riviere*. De graaf van *Riviere* fleekt over tot hulp van den hertog van *Bretagne*.

Ondertusschen verzocht *Woodwel*, graaf van *Riviere**, oom der koninginne, verlos van den koning om met zyne benden naar *Bretagne* over te steken. De koning vondt het niet goed, en deedt hem daar over een scherp verwyf voor de gehele wereldt; maar men zegt, dat hy in het geheim hem betuigde, dat hy daar niet moeilyk over zyn zou. Het is ten minste zeker, dat de graaf gekomen zynde op het eilandt *Wigt*, daar hy gouverneur van was, zich inschepte met

vyf honderd man, en in *Bretagne* aanlandde, alwaar hy zich voegde by het leger van den hertog. Het hof van *Vrankryk*, dit zynde te weten gekomen, was daar over zo vertoornt, dat het weinig scheelde, of de *Engelsche* afgezanten waren in stukken gekapt door de jonge heeren, welken het vuur naar het hoofd geflagen was op het verhaal van dit nieuws, het welk men in des konings Raadt als eene trouwloosheit doorfreesk. De verstandigste zetten deze olopendheit ter neder, en droegen zorge voor het recht der volkeren, stellende de afgezanten onder de bescherminge des konings. Aan de andere zyde zondt *Henrik* een afgeant om zich te rechtvaardigen wegens de daadt van den grave van *Riviere*, welke hy niet goed keurde. Zyn afgeant vertoonde, dat 'er gene waarschynlykheit was, dat zyn meester daar in zou hebben bewilligt, omdat, hadde hy een voornemen gehad om benden naar *Bretagne* te doen oversteken, hy niet een zo klein getal zou gezonden hebben; onbekwaam om de *Bretagners* te helpen, en waar door hy zich echter den haat van *Vrankryk* zou over den hals halen. *Karel* betuigde voldaan te zyn, het zy hy zulks inderdaadt was, of dat hy zich schaamde om daar een geschil over te maken met den koning van *Engelandt* in een tydt, wanneer hy hem zelf eene veel aanmerkelyker pots speelde.

Voor het overige was deze bystandt niet bekwaam geweest om het beleg van *Nantes* te doen opbreken; maar de graaf van *Dunois**, verknocht aan de party van den hertog van *Orleans* door zyne genegenheit en door zyne geboorte, zich aan het hoofd van het landvolk gestelt hebbende, ten getale van zeflig duizend man, vondt middel om bystandt in de plaats te werpen, en noodzaakte de *Franschen* het beleg op te breken. Deze voorspoedt wierdt gevolgt van eenige andere voortgangen, de welke die van *Bretagne* weder moedt deden grypen, en welke aan *Henrik* weder nieuwe hope gaven om *Vrankryk* tot een vergelijk te brengen. De maarschalk van *Rieux*, met den hertog van *Bretagne* weder verzoent zynde, wiens zyde hy verlaten hadt, leverde hem *Ancenis*, eene aanmerkelyke plaats door hare gelegenheit aan de *Loire*; en zich stellende aan het hoofd van zyne legers, hernam hy *Vannes*, geholpen door de *Engelsche* benden van den grave van *Riviere*. Doch deze gelukkige uitkomsten waren van geen langen duur. Twee maanden daar na begaf de maarschalk *Trimouille*, die het *Fransche* leger geboodt, zich te velde, hernam *Ancenis*, dat hy slechte, belegerde en won *Fougeres*, en *St. Aubin de Courmier*, op de grenzen van *Normandië*, tusschen *Dol* en *Avranches*. De *Bretagners* dwongen den maarschalk van *Rieux* hen te brengen voor deze twee plaatsen, welke zy wilden hernemen. *Trimouille* kwam hen tegen, en sloeg hen digt by *Oranje*, tusschen *Rennes* en *St. Aubin*. De slag was bloedig voor beide de partyen. De *Franschen* verloren daar meer dan twee duizend man, en *Jakob Galiot*, eenen van hunne beste krygsoversten. Doch de *Bretagners* leden daar eene veel aanmerkelyker nederlaag. Zes duizend van de hunnen wierden gedood; de hertog van *Orleans*, en de prins van *Oranje* †, die afgeklommen waren om aan het hoofd van hun krygsvolk te vechten, wierden gevangen genomen, en de graaf van *Riviere* wierdt onder de doden gevonden. Dus bleef de overwinning geheel aan *Trimouille*. De prins van *Oranje* wierdt haast wederom op vrye voeten gestelt, omdat hy getrouwt was met de zuster van den gemaal der hertoginne van *Beaujeu*, welke

1488.
1489.
1490.
1491.

De graaf van *Dunois* veeplicht de *Franschen* het beleg van *Nantes* op te breken. * *Ballaardt* van *Orleans*.

Veldslag van *St. Aubin* door de *Bretagners* verloren.

† *Johannes* van *Chalon*, prins van *Oranje*.

1488. welke hem tot zyne party overtrok, en hem aan-
 1489. stelde tot stedehouder des konings in Bretagne :
 1490. maar de hertog van Orléans wierdt opgesloten in
 1491. het kasteel van Lusignan, en van daar gebragt op
 den toren te Bourges.

Bacon. Dit gevecht viel voor ten tyde dat de afgezant
 van *Henrik*, welke aan *Karel* het besluit van het
 Parlement van Engelandt bragt, in Vrankryk
 aankwam. Hy geloofde, dat deze krygsverrech-
 tingen de gedaante der zaken veranderende, hy
 met zynen last te laat zou komen, en begaf zich
 derhalven weder te rug. De andere afgezanten,
 welke hem vooruit gegaan waren, keerden ook
 wederom, geen hope meer ziende tot eene goe-
 de uitkomst van hunne onderhandelingen.

Wy zullen niet spreken van de veroveringen
 van *Karel* na deze overwinninge, welke hem mee-
 ster maakte van Bretagne, noch van de verbonden-
 den, welke hy maakte met eenige der voornaam-
 ste heeren van het landt, en met den hertog zelve.
 Deze omstandigheden behoren tot de ge-
 schiedenis van Vrankryk, en het is die van En-
 gelandt welke wy hier beschryven: wy hervatten
 derhalven het vervolg.

Henrik de VII zendt een leger tot hulp van den hertog van Bretagne. Polyd. Virg. Bacon.

Henrik, verstaan hebbende den veldslag van St.
 Aubin, zag den mislag wel, welken hy begaan
 hadt. Hy trachtte den zelve te verbeteren, la-
 tende zich niet misleiden door de kunstgrepen
 van Vrankryk, en deedt met 'er haast acht dui-
 zend man inschepen, onder het bevel van Mylord
Brooke, om naar Bretagne over te steken. Deze
 benden kwamen aldaar gelukkig aan, en beurden
 den verlagen moedt der Bretagners weder op.
Brooke trok regt op den vyandt aan, kwam zich
 naby hem legeren, en boodt hem het gevecht ge-
 durende vele dagen aan. De Frantschen wilden
 niets wagen; en vergenoegt met hun voordeel
 dachten zy maar om het te bewaren, zich in
 hunne legerplaats sterk makende. Zy kenden
 den inborst der Engelschen, en vreedden zich
 bloot te stellen voor een volk, welkers vurigheid
 in een gevecht bezwaarlyk is tegen te staan: maar
 zy hoopten hen af te matten door gedurige scher-
 mutselingen met hunne ligte ruitery, en hen
 moedeloos te maken door deze wyze van oorlo-
 gen, welke de Engelschen niet gewoon waren.
 In het eerst leden zy inderdaadt veel; maar na
 dat hunne boogschutters deze wyze van vechten
 gewaar wierden, verachtten zy de zelve, en ver-
 sloegen vele vyanden in verscheide schermtuel-
 lingen.

Doodt des hertogs van Bretagne, en voordeelen, welke Vrankryk daar van hadt.

In het midden van alle deze verwarringen stierf
 de hertog van Bretagne, overladen met jaren, en
 overvolpt van zyne ongelukken, te Nantes door
 een val van zyn paardt. Zyne dootd vermee-
 derde de oneenigheid onder zyne onderdanen. Elk
 was bedacht om zyn verdrag te maken, en de
 Engelschen, gene veiligheid meer voor zich zien-
 de onder deze verdeeldheden, gingen wederom
 sloop, en kwamen in Engelandt te rug vyf maan-
 den na dat zy daar uit vertrokken waren. Hun-
 ne wederkomst deedt het volk morren, dat aan
 des konings zammelen het verlies van Bretagne
 toeschreef. Hy hadt werk om zich daar over te
 verdedigen. Eene al te fyne staatkunde hadt hem
 verkeerde maatregelen doen nemen; of veel eer
 het geluk van Vrankryk hadt gezegepraakt over
 al het vooruit-zien van dezen vorst.

Opstandt der provincien Jork en Durham.

Zyn verdriet vermee-
 derde door den oproer der
 provincien Jork en Durham. De inwoners be-
 klaagden zich over de hardigheid der regering, en
 over het hoofdgeldt, het welk het laatste Parle-
 ment hadt ingewilligt om de onkosten van den
 oorlog van Bretagne te helpen goed maken. Zy
 II Deel.

bragten hunne klagten in by den grave van
 Northumberlandt, hunnen gouverneur, de wel-
 ke daar van kennis gaf aan den koning. Hy kreeg
 tot antwoordt, dat de schatting moest betaalt
 worden, en dat hy zich hadt te doen gehoorza-
 men. Het volk, verskendigt van het besluit van
 het hof, nam de wapenen op, maakte zich mee-
 ster van het huis van den landvoogdt, en doode
 hem. Deze razende gemeente stelde daar op den
 ridder *Egremont* aan hun hoofdt, een oproerig
 en onvertzaagt man, de welke uit hen een zeker
 getal verkoos, uit welke hy een leger maakte,
 waar mede hy dreigde naar Londen te trekken,
 en den koning te onttronen. Op het gerucht
 van dezen oproer trok *Henrik*, die het gevaar
 nooit minder vreesde dan wanneer hy het zelve
 boven zyn hoofdt zag, naar de provincie van
 Jork(a), trok op de oproerigen aan, en verschrikte
 hen dermaten door zyne vlugheit, dat zy de
 vlucht namen eerder dan zy aan den slydt kwa-
 men. Hun hoofdt * hadt het geluk van zich te
 bergen in Vlaanderen by de hertoginne van Bur-
 gundië, altydt de beschermster der vyanden van
Henrik. De wederspanningen wierden vervolg-
 gens gestraft, en de koning, willende een voor-
 beeldt stellen, deedt alle die genen sterven, die
 overtuigt wierden de wapenen te hebben opge-
 vat. Hy deedt in het vervolg het heffen der be-
 lastingen zynen voortgang hebben, waar van hy
 de zorge opdroeg aan den ridder *Tunstal*, en kee-
 rde daar op weder naar Londen.

1488.
 1489.
 1490.
 1491.

* *Egremont.*

Eene andere, veel dodelyker, beweging ge-
 geschiedde ter zelve tydt in Schotlandt. Wy heb-
 ben boven gesproken van eene party, welke zich
 hadt opgeworpen tegen *Jakob* den III, en welke
 den zoon van dezen koning aan hun hoofdt ge-
 plaatst hadde. Het kwaadt dagelyks toenemende,
 wilde deze ongelukkige vader, die zich de zwak-
 ste vondt, en die ook anders niet dan met afgry-
 zen kon denken aan een gevecht, in het welke
 hy zou moeten plengen het bloedt van zynen zo-
 ne, of dat zyn zoon het zyne zou storten, veel
 liever vergeten het geen hy aan zyne waardigheid
 verschuldigt, dan het geen hy aan de natuur ver-
 plicht was, en zondt tot de wederspanningen, om
 hen de vrede af te vragen. Hy zondt ter zelve
 tydt afgezanten aan de koningen van Engelandt
 en Vrankryk, als mede aan den paus, ten einde
 om de twee eersten te verplichten om middelaars
 te zyn in eene zake, welke die van alle de opper-
 machten scheen te zyn, en om van den paus te
 verkrygen de hulp, welke de zelve hem zou
 kunnen verschaffen door zyne vermaningen en be-
 straffingen. Alle deze gezantschappen waren
 vruchteloos. De wederspanningen antwoordden
 trotschelyk, dat zy de wapenen niet zouden ne-
 derleggen, voor dat hy van de koninklyke waar-
 digheit afstondt; en *Karel*, nevens *Henrik*, be-
 lemmert met hunne eigene zaken, vergenoegden
 zich met zyn noodlot te beklagen. Wat den
 paus belangt, de zelve zondt een gezant †:
 doch die kwam te laat. Eindelyk, de weders-
 spanningen dwongen hem tot het gevecht, en hy
 besloot daar toe, ziende dat hy geen hope van uit-
 komst hadt dan in de doot, welke hem van alle
 zyne ellenden zou bevryden, of in de overwin-
 ning, welke zyne vyanden tot reden zou brengen.
 De graaf van Douglas, welken hy hadt geban-
 nen, wierdt aangezocht om zich tegen hem te
 verklaren: doch hy weigerde zulks te doen, den
 C 2 mui-

Polyd. Virg. Bacon. Lesley.
 Gevolg van de wederspanningheit der Schotten tegen hunnen prins, met zyne ongelukkige doot.

† *Nuncios.*

(a) *Bacon* zegt, dat hy eerst den grave van Surrey derwaarts zondt, die de oproerigen verdelgde.

1488.
1489.
1490.
1491.

muitelingen vermanende, dat zy wederom tot hunnen plicht wilden keren. Deze vertogen wierden niet verhoort: alles was gereed tot den veldslag, en niets kon daar van het besluit afschorten. Het gevecht wierdt hardnekkig betwist, en deze ongelukkige vader hadt het misnoegen eenige uren lang te zien zyne onderdanen, en zynen zoon aan hun hoofd vergieten het bloed niet alleen der Schotten, welke hem getrouw gebleven waren, maar zelfs zyn eigen leven aantasten. Hy ontzag het zelve, van droefheit en verontwaardiging tot aan de ziele geraakt, zo weinig, dat hy al vechtende gedood wierdt (a), als een gemeen soldaat, niettegenstaande de bevelen, welke de zoon, zo men zegt, gegeven hadt om dit ongeluk voor te komen. Terstondt verklaarde zich de overwinning voor de andere zyde, die den zoon opnamen, en hem op het slagveldt voor koning uitriepen. Dus kwam Jakob de IV tot de kroon, eene vreemde trap om op den troon van zynen vader te klimmen. Zie daar hoedanig zich de Schotten wreekten ten koste van het leven hunnes konings, en hoedanig zy geloofden, dat zy aan hunne getrouwigheid voldeden, zettende de kroon op het hoofd van zynen zoon. Een dodelyk schouwspel van den haat van een vergramd volk, en het noodlot van een vorst, die de geduld van zyn volk ten einde hadt gebragt.

Henrik de VII ondersteunt Maximiliaan in zyn aanzoek naar de erfgename van Bretagne tegen Karol den VIII.
Eaton.

Ondertusschen was Henrik bedacht om de zaken van Bretagne te herstellen. Hy geloofde, dat daar toe geen beter middel was dan met Maximiliaan zyn huwelyk met de prinsesse te doen verhaasten, welke zich erfgename zag door de doodt van den hertog, haren vader, en bygevolg in staat om een man te kiezen. Zy vaardigde dan twee van hare Raadsheeren af naar dezen prins, om hem te vertonen, dat het tydt was om zyn voornemen uit te voeren: doch zy vonden hem in een beklagelyk gebrek van alle dingen; zonder benden, en zonder geld. Het was weinig tyds na de onwaardige behandeling, welke die van Brugge hem hadden aangedaan: hy was dermaten neêrslagtig, dat byaldien de afgezonden van Henrik hem geen moedt in het lyf hadden gesproken, hy zou geheel Vlaanderen hebben laten verwoesten door den maarschalk Desquerdes*, bevelhebber over Pikardie, zonder zich daar tegen te stellen. Deze maarschalk hadt Dixmuiden belegerd, eene kleine stad in Vlaanderen op de Iperlee, drie mylen van Nieuwpoort, en stondt nog naar groter overwinningen. Hy voorzag niet, dat de Engelschen de plaats zouden te hulp komen: maar Henrik, die de zelve aanmerkte als eene beschansing, die Calais beschermde, en die aan de andere kant niet wilde dat Maximiliaan ook nog dezen slag kreeg, die bekwaam was om de hertoginne van Bretagne een tegenzin te doen krygen, deedt den Lord Morley oversteken met duizend Engelschen, om zich in de stad te werpen. Hy belafte ook aan d'Aubney (b), stadvoogdt van Calais, daar zo vele benden by te voegen, als hy zou kunnen zamenbrengen. Deze twee algemene legerhoofden kwamen Maximiliaan vinden, vertoon-

* of Desquerdes.

(a) Anderen zeggen, dat hy afgemaakt is op eene molen, waar in hy geweken was, door Mylord Gray, Robert Sterling, en Andria Bertrich, een priester.

(b) Het is de zelve, welken hy met den eernaam van Mylord hadt vereest, en met vele eerampren begiftigt. Hy stamde af van een oud geslacht, het welk naar Engelandt overkwam met Willem den Veroveraar, en welken de Engelsche schryver noemt de Albini, en de Alhani. Dit geslacht is uitgesloten. Zie Willem Doydal in zyn verhaal van het Baronschap van Engelandt.

den hem hunnen last, en vermaanden hem goeden moedt te hebben. D'Aubney trok drie duizend man uit de bezettingen van Calais, Ham en Guines: zo dat hun leger zich sterk bevondt twee duizend Engelschen, by welke Maximiliaan voegde eenige benden Hoogduitschers. Met dezen kleinen hoop welgemoedigt volk ondernamen d'Aubney en Morley de belegering van Dixmuiden te doen opbreken. Zy trokken zo heimelyk voort, dat zy binnen de plaats ontfangen wierden, zonder dat de beleggers daar iets van wisten. Zy trokken dwars daar door heen, zonder zich op te houden, en deden een verwoeden inval in het leger der vyanden. Gelyk zy rouwelyk aanvielen op het volk, dat hen niet verwachtte, en die gene goede wacht hielden, zo vonden zy weinig tegenstandt. De beleggers verloren in deze nederlage acht duizend man, met het legertuig en geschut, het welk d'Aubney naar Nieuwpoort deedt brengen, en daar op als overwinnaar weder naar Calais te rug keerde. Het kostte den Engelschen maar honderd man, de welke dit verlies voor eene kleine zaak gerekent zouden hebben, ten ware hun veldoverste Morley zich niet onder de doden bevonden hadt. Desquerdes bergde zich binnen Iperen, en om zyn verlies goed te maken, ondernam hy de belegering van Nieuwpoort, aan de Noordzee gelegen, aan de rivier Iperlee. Hy tastte de plaats met geweldt aan, en na eenige dagen dat de loopgraven geoopent waren deedt hy een storm doen met zo veel heftigheid, dat hy zich meester maakte van den hoogsten toren, op welken hy het Fransche vandel liet planten. Hy geloofde zich reets meester van de stad te zyn, en hy verwachtte, dat de belegerden zouden verzoeken om wegens de overgave te handelen, wanneer hy de Engelsche vloot zag opkomen, die de haven inzeilde, en het onderstandt ontschepte, het welk zy medebragt. Het was zo aanmerkelyk niet, als Desquerdes wel dacht; maar deze onvoorziene aankomst hem in herdenken brengende den ongelukkigen dag van Dixmuiden, vreesde hy voor een diergelyk ongeluk, en hy trok met groten haast van de stad af. Het was niet, zonder van verwoedheit op zyne tanden te knarsen, te zien, dat hem twee malen de overwinning was uit de handen gerukt. Hy was zodanig een vyandt der Engelschen, dat hy niet alleen met blydschap uitvoerde de bevelen, welke hy van het Fransche hof ontfing, om hen den oorlog aan te doen, maar dat hy de zelve menigmaalen te voren kwam, en ze doorgaans te buiten ging. Men kan zynen haat niet beter uitdrukken dan door zyne eigene woorden. Hy was gewoon te zeggen, dat hy liever zeven jaren wilde in de belle zyn dan de Engelschen van Calais niet verjaagt te hebben.

1488.
1489.
1490.
1491.

De Engelschen verplichten de Franischen de belegering van Dixmuiden op te breken;

als mede die van Nieuwpoort.

Eaton.

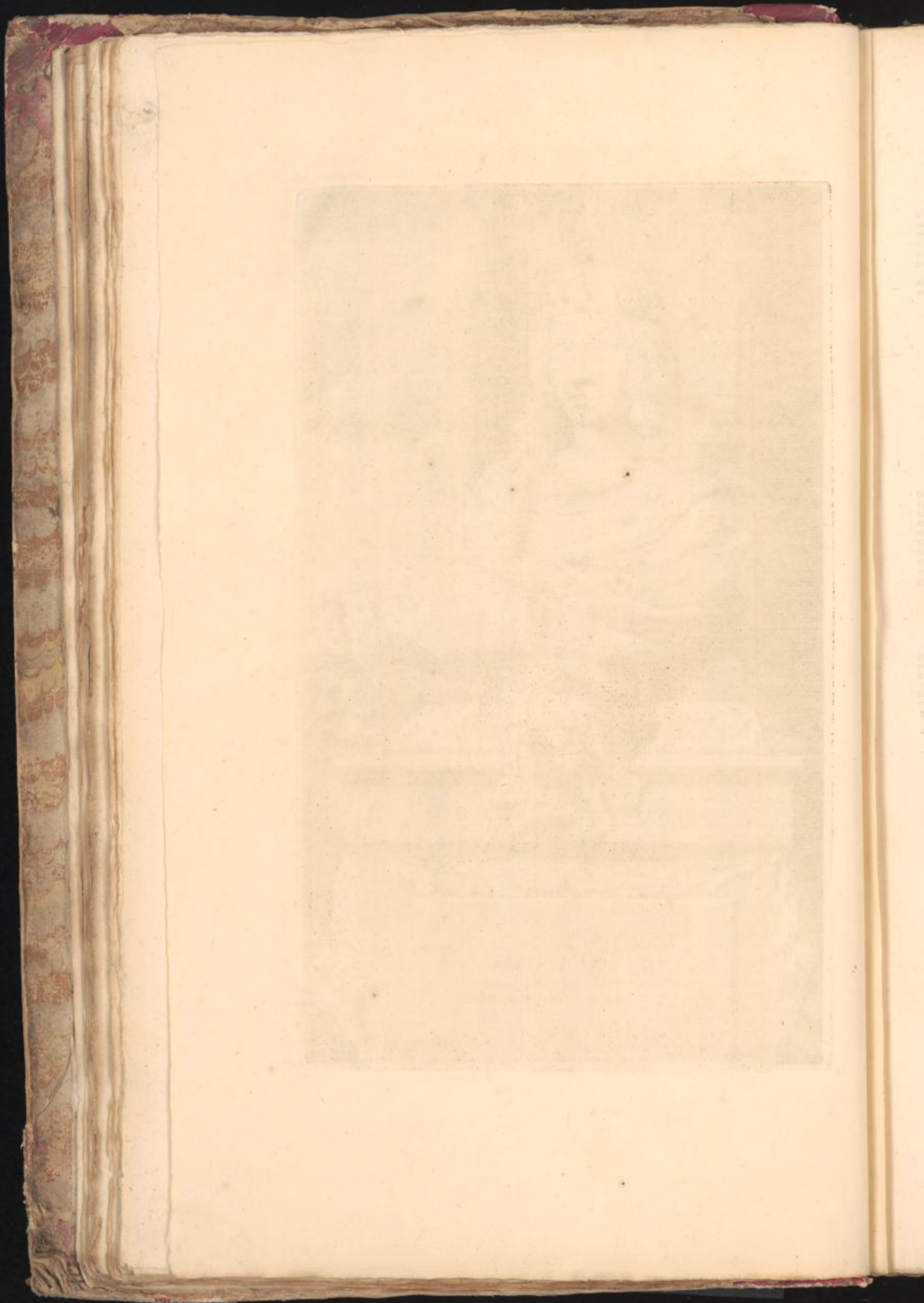
De graaf van Nassau be werkt het huwelyk van de erfgename van Bretagne voor Maximiliaan.

Henrik dus de zaken van Maximiliaan in Vlaanderen hebbende herstelt beurde zynen moedt weder op, en deze prins voelde zyne hope tot het huwelyk met de hertoginne van Bretagne weder levend worden. Hy zondt derwaars den grave van Nassau, om den geest der prinsesse te schikken ter zynen gunste, en, ware het mogelyk, om het huwelyk te sluiten in zynen naam, hem dien einde voorziende met eene volmacht, in diergelyke gevallen vereischt wordende. De graaf van Nassau vondt het hof van Bretagne geheel verdeelt wegens het huwelyk van de prinsesse, Vrankryk, het welk zyn voordeel deedt met deze verschillen, zyne overoveringen geduriglyk voortzettende, en zich meester makende van de beste plaatsen, de eene na de andere. De maarschalk van Rieux, aan wien de hertog van Bre-

IAQU... ES IV.

*Le trône où je m'assis tout de sang de mon père
Passe ensuite à mon fils en sanglante ruine.
Il est assuré que moi la fortune contraire
Sa fille surpassa mon malheur et le sien.*

1488. Bretagne by uiterste wille het opzicht over de
1489. prinsesse hadt toebetrouwt, wilde haar doen trouwen
1490. met den heere d'Albret. De graaf van Dunois, aan wien
1491. zyne dapperheit en ondervinding veel gezag gaf onder de
Bretagners en op den geest der prinsesse, hadt wel gewilt, dat zy trouwde met den hertog van Orleans; en anderen hielden de zyde van Maximiliaan. De heer d'Albret was van eene der doorluchtigste en oudste huizen van Vrankryk, al bekend in de XII eeuw, het welk groot-kamerlingen, en konnestabels aan Vrankryk hadt uitgelevert, en het welk koningen gaf aan Navarre: maar het hadt noch luister, noch macht genoeg voor zulk eene grote party: daarenboven hadt hy de genegenheit niet van de prinsesse, welke zich in het openbaar tegen hem verklaarde. Dus bleven 'er niet overig dan de hertog van Orleans, en Maximiliaan. Het scheen, dat zy meer genegenheit hadt voor den eersten, volgende den grave van Dunois, die haar geleidde naar Rennes, met een getal krygsbenden, bekwaam om haar te beschermen zo tegen de Franschen, als tegen den maarschalk van Rieux, die naar Nantes geweken was. Zy liet zich echter naderhandt in met den grave van Nassau, gezant van Maximiliaan. Doch een vierde deedt zich onverwacht op, de welke hen alle den voet dwars zette.

Karel hadt zich nog niet verklaart, en Margareta, de dochter van Maximiliaan, was altydt opgevoed aan het Franche hof, verwachtende niet dan den ouderdom, tot trouwen bekwaam, om met den koning te huwelyken. Het was een huwelyk, besloten tusschen Maximiliaan en Lodewyk den XI, waar over Eduard de IV van hertzeer gestorven was, ziende zich door Lodewyk bedrogen, die hem beloofd hadt zyne dochter met den Dauphin te doen trouwen. Margareta, niet dan een kindt zynde, was gezonden in Vrankryk, op hope, welke haar vader hadt om haar koningin te zien, en hy dacht toen niet, dat zy eene medevryster zou hebben in de persoon van de hertoginne van Bretagne, noch dat hy zelf een medeminaar zou vinden in den persoon van Karel, welke hy als zynen schoonzoon aanzag. Het scheen anderszins door het innemen van de steden, van welke Karel zich meester maakte, dat hy veel eerder dacht om Bretagne aan zyne kroon te hechten door eene overwinning, dan door een huwelyk. Het was ook het oogmerk van de hertoginne van Beaujeu, die bedacht was om daar van te ontlede het graafschap van Nantes, van het welke zy reets der leenheffing verzekert was: doch de versandigsten en best-gezinden van den Raadt des konings vertoonden hem dagelyks, dat een huwelyk met de erfgename van Bretagne hem voordeliger zou zyn dan een inval in der zelve Staten. Het hof van Vrankryk, zich in deze gesteldheit van zaken bevindende, kwam met dat van Bretagne wegens de scheidsmannen overeen. Het aanmerkelykste is, dat de koning van Vrankryk Maximiliaan aannam, welchen de hertogin van Bretagne tot haren scheidsman verkoos, en den hertog van Bourbon benoemde tot den zynen.

Hy trouwt met haar in den name van Maximiliaan.
Een. Mezo- ray.

Het was door deze onderhandelingen, dat de graaf van Nassau zo wel de belangen van Maximiliaan behandelde, dat hy het huwelyk met de hertoginne sloot. Om den knoop nog digter toe te trekken hadt hy verlof gegeven tot eene plegtigheit, weinig toen in gebruik, en die het denkbeeld gaf van een voltrokken huwelyk. De graaf, die met haar in den name van den Roomsche koning trouwde, leidde een bloot been in het bedde

van de getrouwde, in tegenwoordigheit der groten van Bretagne van beide de kunnen, welke men verkoos om daar van getuigen te zyn.

Deze zaak wierdt zo geheim behandelt, dat Vrankryk daar niets van wist: doch de onachtzaamheit van Maximiliaan deedt hem alle de vruchten daar van verliezen. Hy haafte zich niet, om in persoon te komen voltrekken zulk een voordeelig huwelyk met eene van de alderschoonste prinsessen der wereldt. Karel, hebbende eindelyk de lucht gekregen van het gene, dat 'er was omgegaan, verbrak het middelaarschap, in het welk hy met Bretagne was overeengekomen, en vatte de wapenen weder op. Dus zag zich de hertogin berent binnen Rennes, te vergeefs hulp van Maximiliaan verwachtende. Zy verwachtte het ook van Engelandt: doch Vrankryk wist nog eens Henrik om den tuin te leiden, aan hem afgezanten met nieuwe voorstellen zedende gedurende dat het zelve zyne voornemens uitvoerde.

Karel hadt tot dat gezantschap verkoren twee personen van doorluchtige geboorte, de heeren van Luxemburg en van Marigoan, en Robert Gagnin, prior of generaal van de orde der Trinitarissen, een zeer geleerd man, die het woord voerde. Henrik, het niet geraden vindende om hen zelf gehoor te geven, zondt hen naar zynen Raadt. Zynde ingeleid sprak de kerkvooldt aldus:

MYLORDS; De koning, onze meester, de machtigste vorst, die sedert Karel den Groten geregeert heeft, heeft het voor zich niet onwaardig geoordeelt afgezanten te zenden aan den koning van Engelandt, om hem de vrede af te vragen. De onderneming, welke hy gedaan heeft voor de eere van Vrankryk, en voor het geluk van de Christenheit, verplicht hem te zoeken de verbonden der vorsten, zyne naburen, en byzonder die van uwen koning. Maar eer wy uwl. spreken van het voornemen, liet welk Godt hem in het hert gegeven heeft, is het noodzakelyk uwl. te zeggen, welke de toegenegenheit is, welke by den koning, uwen meester, toedraagt, zodanig, dat de zelve niet kan vergeleken worden dan by die gene, welke gyl. u zelve toedraagt. Hy dankt Godt daar over, dat hy op den troon van Engelandt heeft doen klimmen een vorst, welchen hy in zyn hof heeft opgenomen ten tyde, wanneer hy verwolgt was, en wiens deuydt, welke hem bekend is, hem inslaat voor de zekerheit van het verbondt, het welk by met hem wil aangaan. Twee zaken zouden misschien deze van belang zynde vereeniging kunnen dwarsbomen: de bewegingen van Vlaanderen, en die van Bretagne, alwaar de twee koningen zyn verplicht geweest om in te trekken, de onze om te beschermen de rechten van opperhoofdigheit, welke by heeft op deze twee Staten; de uwe, om zyne bondgenoten te hulpe te komen. Maar ten aanzien van Vlaanderen, dat is eene besloten zaak. Wat Bretagne betreft, gyl. weet, myne Heeren, dat de koning, onze meester, daar in getrokken is met den olyftrak in de handt, en niet met een voornemen om daar laanweren te plukken. Hy heeft altydt den koning, uwen meester, scheidsman der vrede gemaakt, en gelyk by nog in de zelve gevoelens is, hoopt by, dat van dezen kant, niet meerder dan van den anderen, eenige vermindering binner oude vriendschap ooit komen zal. Daar is nog overig uwl. te spreken wegens de onderneming, welke onze koning voorgenomen heeft, voor het welzyn van de gehele Christenheit. Het is eenigen tydt geleden, dat Bajazeth, Turksche Sultan, aan hem een plegtig gezantschap afvaardigde, om uit zyne banden te halen den prins Zizim, zynen broeder, hem in verwisseling aanbiedende grote voordeelen. De koning verachtte zulks, en zondt

1488.
1489.
1490.
1491.

De onachtzaamheit van Maximiliaan doet hem verliezen de vruchten van dit huwelyk.

Nieuw gezantschap van Karel den VIII, om Henrik den VII te misleiden.

Redenvoel- ring der gezanten.

1488. zondt dezen Ottomannischen prins aan den paus, die hem gebeden hadt dit pands te betrouwen onder de bewaring van de ridders van Rhodus*. Hy heeft naderhandt besloten, in navolginge van zyne voorzaten, de wapenen tegen deze ongelovigen te voeren, en met hem den prins Lizim, die van de Turken bemint is, mede te leiden, om hem te stellen tegen Bajazeth, die van de zelve gebaat is, bezorgende alzo in het keizerryk der Ottomanen eene verdeeldheit, gunstig voor de Christen wapenen. Hy geloofst, dat de koning, uw meester, navolgende van zyne zyde den yver, welken zyne voorzaten betoont hebben voor deze heilige oorlogen, zyne Godvruchtigheid goed zal keuren, en dat by de zelve met alle zyne macht zal begunstigen. In dit vertrouwen wil by Uw. wel onderrecht van alle zyne bedryven. Zyn voornemen is te beginnen met de verovering van het koninkryk

* Naderhandt ridders van Malta.

† Ferdinand bastaard van Alphonso, koning van Arragon.

van Napels, dat een bastaard van Arragon † te onrecht op het bloed van Frankryk veroverst heeft. Hy kan deze overweldiging niet dulden, zonder na deel te doen aan zyne cere, en zonder zich bloot te stellen voor de verwytingen van zyn volk. Bebalven dat deze overwinst hem dienen zal gelyk als voor eene brug, om naar Griekenlandt over te gaan, het welk van het Napelsche koninkryk niet afgezondert is dan door eene zeer nauwe straat. In dezer voegen hoopt by cerlang een gemakkeliken ingang te zullen hebben, de welke hem leiden zal tot voor de poorten van Constantinopel. Zie daar, MYLORDS, het onderwerp van ons gezantschap. Ik eindige met eene aanmerking, welke de zaak van Bretagne betreft. De koning, onze meester, kan niet vergeten de verrassing, welke de Roomsche koning gebruikt heeft, met de jonge hertogin te verplichten om een huwelyk-verdrag te ondertekenen. Dit verbondt is nietig, volgens de wetten van het koninkryk van Frankryk, welke niet toelaten, dat eene erfgename van een Staat, die daar van afhangt, trouwt zonder toestemminge van den koning, haren opperheer. Dus is dan de koning voornemens dit verbondt te doen verbreken, met alle de plegtigheden, welke zonden kunnen worden gevolgt, en de prinsesse in staat te stellen om te trouwen met wien het haar zal gelieven, nemende te voren in de goedkeuring van den koning, haren opperheer.

De Raadt, gehoord hebbende de voorstellen der afgezanten, badt hen goed te vinden daar van aan den koning berecht te geven, om hen vervolgens wederom des zelfs antwoordt te doen weten. De koning begreep wel haalt het sijn van deze aanspraak. Hy zag wel, dat Bretagne verloren was, en dat Karel daar van was verzekert: maar hy merkte het voornemen van de verovering van Napels aan als een middel, het welk Bretagne zou kunnen behouden by wyze van gelykstelling; dat is te zeggen, dat met Frankryk te dreigen, om te doen herleven de rechten, welke hy hadt op vele van zyne provinciën, nog veel beter grond dan die, welke Karel voorgaf te hebben op het koninkryk van Napels, hy hem mogelyk zou verplichten om van Bretagne afstandt te doen, op dat hy door deze afwending niet gedwarsboomt wierdt in zynen krygstocht naar Italië. Volgens dit besluit den Raadt, eenige dagen na de aanspraak der gezanten, vergadert hebbende, gaf hy door den mond van den kancelier dit antwoordt:

‡ Recompensation.

Antwoordt van den kancelier van Engelandt.

HEEREN GEZANTEN; De koning, aan wien ik verslag gedaan hebbe van uw. welsprekende redenvoering, heeft my bevolen uw. te zeggen, dat het onnodig was hem te berinneren het gebagen van den bystandt, welken by in Frankryk gevonden heeft by den koning, uw. meester, met welken by altydt gereed zyn zal eene oprichte vriendschap te onderbou-

den. Ten aanzien van de zaken van Bretagne, hy begrypt niet, hoe dat de koning van Frankryk kan zeggen, dat hy niet dan vreedzame middelen heeft in het werk gestelt om die te eindigen, om dat het zeker is, dat ten nadeele der handelingen, met welke hy het hof opbildt, hy zich meester gemaakt heeft van het hertogdom met openbaar geweld. Ten aanzien van Vlaanderen, de koning, onze meester, verwondert zich, dat de wve zyne bescherming heeft willen toestaan aan weder spanningen, die de wapenen hebben opgenomen te en hunnen wettigen opperheer, en dat hy zulks noemt zyn recht van opperhoofdigheit te gebruiken op een Staat, die afhangt van zyne kroone. Dat de vorsten nooit burgerlyke oorlogen moeten begunstigen. Engelandt heeft zulks niet gedaan in de laatste Schotsche onlusten, en het voorbeeldt van Frankryk is zo gevaarlyk, als het nieuw is. Voor het overige, zo haast als gyl. zult ophouden Vlaanderen te beroeren, en dat gyl. wve legers uit Bretagne zult hebben laten trekken, zal de koning, onze meester, zich niet stellen tegen de wettige eisben, welke de wve kan hebben aangaande het huwelyk van de prinsesse. Hy wenscht alienlyk, dat zy de wyheit mag hebben om een man te kiezen, en dat men haar niet dwinge een meester te nemen. Aangaande de onderneming, welke uw koning gemaakt heeft tegen de ongelovigen, de onze prijst die niet alleenlyk, by wil zelf daar van de eer deelen met hem, gelyk ook het gevaar, als zynen goeden broeder en getrouwen bondgenoot. Wat van het innemen van het koninkryk van Napels zyn mogt, de koning heeft my gelaft uw. te zeggen, vertrouwendheit voor vertrouwendheit aan uw. gevende, dat gyl. hem gewaarschuwt hebt van zyne belangen, hem onderrachtende van de wve. Hy heeft inderdaadt op Normandie, Anjou en Guienne reichten, al zo wel geground als gyl. hebt op het ryk van Napels; dermaten, dat byaldien, om redenen van Staat, uw. meester zich verplicht voelt deze weder te heroveren, de onze de zelve heeft om in te trekken in het bezit van gene. Hy heeft zelfs wettige eisben op het ganche koninkryk van Frankryk, doordien zyne voorzaten voor koningen zyn uitgeroepen te Parys, het welk nog geen jaar geleden is.

Dusdanig was des kancelliers antwoordt. De afgezanten waren daar van ontzet, en zeiden moediglyk, dat de koning hun meester een degen droeg, bekwaam om zyne kroon te verdedigen, en alle de landschappen, daar toe behorende, van welke hy nimmermeer de minste ontlediging dulden zou. Dat zy voor het overige hem verflag zouden doen van het antwoordt, op hunne voorstellen gedaan. Men trachtte naderhandt hen zich slijpelyk te doen verklaren over het huwelyk van de erfgename van Bretagne, hen afvragende, of de koning hun meester zou wezen buiten het getal der mededingers. Hun antwoordt was, dat hunne lastbrieven daar niets van bevatten, het welk wel deedt zien, dat het Fransche hof aan dit huwelyk niet dacht. Dat eindelyk daar over gene berechten hebbende, zy geen zeker antwoordt geven konden. De koning deedt hen zeggen, dat hy gezanten zou zenden om te weten de waarachtige gevoelens van hunnen meester, en ook om de zyne te zeggen. De heeren van Luxemburg en van Margnan namen weinige dagen daar na hun gehoor van afscheidt: doch de prior bleef onder het gevolg des konings. De graaf van Ormond, en de prior van de Christkerke in het aartsbisdom van Kancelberg † wierden benoemt om in gezantschap te gaan naar koning Karel, en volgden zyne afgezanten zeer kort. Zy kwamen op dien tydt, wanneer deze koning Maximiliaan kwam den voet

1488.
1489.
1490.
1491.

Vertrek der gezanten, kwalik vergenoegt over het Engelsche hof.

† Thomas Goldenston.

1488. voet te ligten, trouwende met de erfgename van Bretagne.

1489. *Karel* was jong, de prinsesse schoon, en de groten van het Fransche hof, de welke dit huwelyk wenschten, hadden geen werk om den koning liefde tegen haar in te boezemen door het afbeeldsel, daar zy vermaak in namen hem meester te maken van eene zo aanlokkelyke prinsesse.

Genegenheit van *Karel* den VIII voor de hertoginne van Bretagne.

Bacon. Mezeray.

Tot nog toe hadt deze vorst niet gedacht dan om het huwelyk te breken van *Maximiliaan*, zonder zyne gedachten verder te voeren; de staatzucht alleen hadt hem ingeblazen het gene hy gedaan hadt: doch hy gevoelde eenslags alle de hoedanigheden van een minnaar. Hy loopt naar Bourges, zonder daar van iets te zeggen aan de hertoginne van Beaujeu, en stelt den hertog van Orleans in vryheit, hem biddende om hem te dienen in zyne liefde. Hy wist ook, dat deze prinsesse alle de moedigheid hadde, welke een zo edel bloedt, als het hare, gemeenlyk ingeeft, en dat zy hem niet zou kunnen vergeven den bloedigen oorlog, welchen hy haar hadt aangedaan. Voeg daar by hare verbintenis met *Maximiliaan*, met welchen zy op eene zo plechtige wyze getrouwt was. *Karel* zag wel, dat hy van noden hadt alle de behendigheid van die genen, welke het meeste gezag hadden by deze prinsesse, om zulke grote zwaarigheden te boven te komen. Hy smeekte dan den hertog van Orleans tot zyn voordeel te besteden de goedwilligheid, welke zy voor hem hadt, hem verzeikerende van eene eeuwige erkenning. Welk eene offerhande voor dezen vorst! Hy gevoelde mogelyk geen minder liefde dan de koning, en hy was mischien met de prinsesse getrouwt, indien zyne gevangenis hem niet van haar hadt weggenomen in een tydt, waar in hy zulk eene grote hope hadt. Hy offerde nochtans zich zelf goedwilliglyk op, en diende den koning met goed gevolg. Hy moest voet voor voet gaan, allengskens ontwapenen het misnoegen van eene verhoorde prinsesse, en haar ontnemen alle hare zwaarigheden. Wegens het laatste artikel deedt men haar met Godgeleerden spreken, die haar vergeenoegden; waar by men vertellingies voegde aangaande het gedrag van *Maximiliaan*, welke niet zonder uitwerking waren. Men zeide, dat zulk een koel minnaar niet verdiende bruidegom te zyn; dat hy zich vergenoegt zou hebben met haar getrouwt te zyn door een gevormachtigde, zonder zich verwaardigt te hebben eene dagreize te doen, om in persoon zyn geluk te volmaken; dat het voor hem genoeg was de plechtigheit van den trouw, en dat het voor een anderen, veel waardiger, was de zelve te voltoojen. Aan den anderen kant vertoonde de hertog van Orleans aan de prinsesse, dat de ongelyken, welke zy geloofde te hebben ontfangen, voordeelig zouden vergolden worden door het huwelyk, het welk men haar voorstelde; dat zy vergeten moest het geen de staatzucht den koning tegen haar hadt doen in het werk stellen, en niet denken dan aan dat gene, het welk zyne liefde hem deedt doen tot haar voordeel, haar verheffende op den voornaamsten troon van het Christen ryk. Eindelyk gaf zy zich over: doch het was niet zonder te zuchten, het zy door een overschot van fierheit, welke niet dan met mocite week, het zy met zich te beklagen over *Maximiliaan*, die haar verlaten hadt. Dus trouwde *Karel* met de erfgename van Bretagne, na haar den oorlog te hebben aangedaan, zynde van haren vyandt haar minnaar en haar gemaal geworden; en *Maximiliaan*, die met haar reets getrouwt was, verloor daar het bezit van door zyne onachtzaamheit.

De hertog van Orleans is zyn medeminnaar; maar de zelve doet hem eene offerhande van zyne genegenheit.

Zyn beleid om voor hem het hart van de jonge hertoginne te winnen.

Ik zal niet spreken van de voorwaarden van dit huwelyk, noch van de voorzorgen, welke de jonge prinsesse te vergeefs nam voor de vryheit van hare staten, niet meer dan van het geluk, het welk de hertog van Orleans hadt van met haar te trouwen na de doot van *Karel*. Het is voor de Fransche geschiedenisfchryvers daar van het verhaal te doen. Het is ondienstlig in eene Geschiedenis van Engelandt te weten, dat de hertogin van Bretagne eene jonger zuster hadt, welke stierf zonder getrouwt te zyn geweest. Ik come dan weder tot *Maximiliaan*.

Daar is nooit eene verwondering geweest zo als de zyne. Zyne natuurlyke koelheit en zyne behoefte hadden hem belet naar Bretagne over te gaan, kunnende daar niet komen dan met eene uitrusting, met zyne waardigheid overeenkomende; en twee zaken verzeikerden hem tegen den Franschen koning. Hy merkte hem van de eene zyde aan als zynen schoonzoon, door de verbintenis, in welke de koning was om te trouwen met de prinsesse *Margareta*, zyne dochter; en aan de andere zyde merkte hy zich zelf aan, als den man van de erfgename van Bretagne, door de plechtigheit, welke de graaf van Nassau gevoegt hadt by zyn huwelyks-verbandt. Hy kon dan niet denken, dat *Karel* zyne vrouwe zou verlaten, om met die van zynen schoonvader te trouwen. Ten minste dus sprak hy daar van, wanneer hy het huwelyk des konings verstonde, in bittere woorden tegen *Karel* uitbarstende; daar by voegende eenige vervloekingen tegen een huwelyk, zo strydig, naar hy zeide, met de Goddelyke en menschelyke wetten, wenshende, dat daar uit geen nakomelingschap mogt voortkomen. Hy vermaakte zich, zegt men, in het vervolg, wanneer hy zag de kinderen in de wiege sterven, daar de koningin van beviel, en geloofde, dat het eene uitwerking was van zyne verwenschingen.

Men moest nochtans de prinsesse *Margareta* wederom zenden. Zy was gebragt naar het Fransche hof sedert het jaar 1483; zynde nog maar een kindt, en verlooft aan den Dauphin, die niet meer dan twaalf jaren oud was. Zynde koning geworden, en willende met de erfgename van Bretagne trouwen, vondt hy door de onderrechtinge der Godgeleerden van zyn koninkryk, dat de beloften, gedaan gedurende de minderjarigheit der twee partyen, niets verplichtende in hadden. Dus wierdt zy weder gebragt naar het hof van *Maximiliaan*, na een verblyf van negen jaren in dat van Vrankryk, en eenige jaren daar na trouwde zy, gelyk ik gezegt hebbe, met den prins van Castilië.

Maximiliaan, over alle deze beledigingen vergramd, vaardigde afgezanten af aan den koning van Engelandt, om hem aan te zetten tot wraakneming tegen hunnen gemenen vyandt. Het was in den tydt, dat de afgezanten van *Henrik* uit het hof van Vrankryk te rug kwamen, daar zy hadden geloofd, sedert des konings trouwen, met eere niet te kunnen blyven. *Henrik* beval aan *Gaguin*, die aan zyn hof gebleven was, te vertrekken, en deze prior hadt de stoutheit om, vertrekkende, schimpvaarzen tegen den koning uit te strooien, de welke daar over gene andere wraak nam, dan om daar op door andere vaarzen te antwoorden.

Vrankryks gedrag, waar door hy zich bespot zag, ging hem ter herte, en *Maximiliaan* hem dringende zyne wapenen by de zyne te voegen, hadt hy gene zwaarigheit daar toe te besluiten: doch hy wilde vooraf het goetvinden van zyn

1488.
1489.
1490.
1491.

Verwondering en verontwaardiging van *Maximiliaan*.

Bacon. Mezeray.

Karel den VIII zendt aan hem te rug de prinsesse *Margareta*, zyne dochter.

Gematigheit van *Henrik* den VII.

1492.

Pa-

1492. Parlement hebben, het welk hy te Londen beriep. Hy deedt daar van de opening, met zyn koninklyk gewaadt bekleed, en sprak in dezer voegen:

MYLORDS EN EDELLIEDEN; Wanneer ik maar den oorlog voerde door myne luitenanten in Bretagne, hebbe ik uwl. niet doen myne mening weten dan door den mond van mynen kanselier. Ik heride my tegenwoordig om naar Frankryk over te steken, om daar in persoon myne legers te gebieden. Ik heb het dienstig geoordeelt om daar van uwl. zelf te komen onderrechten. Dit is geen oorlog, welken de eere of de billykheit ons verplicht te ondernemen ten bystande van onze bondgenoten; het is een oorlog van noodzakelykheit, dien wy verplicht zyn te voeren, om ons eigen erfgoedt weder te krygen. De Fransche koning werpt de gansche Christenheit overhoop: niet te vrede met ten onrechte te bezitten een koninkryk, dat hem niet toebehoort, is hy nog bedacht om aan te tasten de staten zynen naburen. Hy komt Bretagne op te slokken; hy heeft Vlaanderen ontvoert, en tegenwoordig dreigt hy Italië. Hy heeft zelfs ons bedrogen, wanneer hy zich noemde onzen bondgenoot, door eene schandelyke veinzery; en de belediging voegende by de bespotting heeft hy zich van onze naburen meester gemaakt, terwijl hy ons door zyne kunstgrepen de handen bondt. Zyn vader kocht van de koningen, myne voorzaten, de vrede, en hy, ons de schatting zjuer voorvaderen weigerende te betalen, sebynt ons nog te dreigen. Dat wy hem doen berouwen hebben: dat wy ten minste hem verplichten voor de Engelsche kroone te hebben de zelve eerbiedigheit, welke zyn vader daar voor hadde. Ondertusschen, wel verre van ons te verwonderen over zyne staatzucht, laten wy dat tot ons voordeel keren. Dat wy ons niet beklagen over het verlies van de schattingen, welke dit koninkryk ons nog onlangs betaalt heeft. Laat ons denken, dat het zelve

ve ons toebehoort, dat een van zyne koningen * zich onzen gevangen gezien heeft, en dat twee van de onze † gezeten hebben op zynen troon. Wy hebben alle onze bondgenoten nog niet verloren: het huis van Burgundie komt maar over te gaan in dat van Oostenryk, veel machtiger dan het eerste, en meerder dan dat, op Frankryk verstoort. Het is waar, Bretagne komt ten prooie te worden van deze staatzuchtige landaardt; maar zy zal daar meer vyanden dan onderdanen vinden. Spanje eisebt niets meer dan zich by ons te voegen, om te vernederen den hoogmoed van eene macht, die haar argwaan geeft; en de paus, die niet gaarne de Franschen in Italië ziet, zal den zegen spreken over onze wapenen, die hen beletten zullen daar in te trekken. Na dit alles, wat hebben wy met een tweeden van noden? Zyn wy tot nog toe niet alleen geweest in Frankryk den oorlog aan te doen, en zyn wy niet altydt daar overwinnaars uit geraakt? Hebben wy vergeten de veldslagen van Poitiers, van Crecy, en van Azincourt, alwaar wy met weinige benden over onze vyanden hebben gezegepraalt? Wy hebben geen minder dapperheit dan onze voorvaderen hadden; maar onze verdeeldheit is ons nadeelig geweest. Godt zy gedankt, die my de overwinning gegeven heeft over de wederspannelingen, en die de rust in myn koninkryk heeft herstelt; ik hebbe reden de eenigheit van myn volk te kopen. Dat zo'er nog eenig onrustig bloedt, en de openbare ruste vyandig mogt zyn, het rechtmatig is, dat het zelve verloren gaa, of dat het zich zuivere in vreedde oorlogen, het waarachtige hulpmiddel tegen de burgerlyke. Aangaande de geldmiddelen, nodig om eene zo grote onderneming uit te voeren, daar van laat ik aan uwl. de zorge bevelen; my vergenoegende uwl. te vertonen, dat die genen, die hope hebben op het meeste gedeelte

van den buid, het meest moeten toebrengen tot de onkosten, op dat also het arme volk het minst daar mede belast worde. Voor het overige is het niet dan eene leuning, welke wy nemen van onze onderdanen, van welke zy wel haast vergoeding hebben zullen door den buit, welken wy op onze vyanden zullen hebelen, bebaagt het Godt onze wapenen te zegenen.

Het gehele Parlement, des konings aanspraak hebbende toegejuicht, verzekerde hem, dat hem geen geldt ontbreken zou tot zulk een rechtmatigen en noodzakelyken oorlog. Om eene genoegzame geldsomme te hebben, en die ligt kon gevonden worden, vernieuwde het Parlement het middel, gevonden door Eduard den IV, onder den naam van eene vrywillige gifte, of van goedwilligheit, en vernietigt door Richard den III. Deze schatting was eene taxe, waar op een ieder zich schatte naar mate van zyne inkomsten: eene vrywillige taxe in schyn, byaldien men aanmerkt den naam, daar aan gegeven, maar die inderdaad gevordert wierdt met den zelve dwang als de andere. Eduard, die daar van de uitvinder was, zonder het Parlement daar over te hebben geraadpleegt, ondervondt daar door het verminderen van de liefde, welke het volk hem toedroeg; en Richard de III wilde zich het zelve toegedaan maken door deze schatting te vernietigen. Het Parlement, het welke de zelve onder Henrik weder hadt ingevoerd, ontnam hem door deze gemene volks manier den haat, welken een eigenmachtig gezag daar aan gehecht hadt. De stad Londen, voor haar deel, bragt tien duizend ponden sterlings op, voor dien tyd eene aanzienlyke somme; zy, die zes duizend daarvan geweigert hadt aan den koning in het eerste jaar zynen regeringe. Zo veel verichillen van den anderen de schattingen, welke het volk zich zelve oplegt, by die, welke men van het zelve vordert, het welk zy als een ondraaglyk jok aanmerken. De koning betuigde zyne erkentenis aan de stad, latende zich in de openbare huizen der kooplieden, de welke zo veel zyn als paleizen, vinden, makende zich een lid van hunne genootschappen, en, daar komende, zyne plaats nemende in hoedanigheit als hoofd, of meester, dan eens van den eenen, dan eens van den anderen. De invordering dezer schatting geschiedde ook in de provincien zonder moeite. De kanselier Morton hadt aan de gevolmachtigden * geleert eene tweeledige bewysreden †, van welke zy zich met vrucht bedienden. Zy zeiden tegen de gicri-gaards, dat hunne koffers vol zynde van het geldt, dat zy byeen verzamelt hadden, zy verplicht waren daar mede het vaderlandt bystandt te doen in den tegenwoordigen toestandt; en aan die genen, die met pracht leefden, dat zy de taxe van hunne goedwilligheit moesten evenaren naar de overdaadt, welke zy aan hunne tafelen, huisfieren, enz. besteedden.

De koning was ondertusschen bezig met zyne gedachten, welke hem den oorlog, dien hy voornemens was Frankryk aan te doen, inboezemden. Hoedanig hy ook tot nadeel van dit volk mogt gesproken hebben, zo kende hy nochtans des zelis krachten. Hy merkte dat machtige ryk aan, te zamen gestelt uit verscheide landschappen, doch vereenigt door hunne gelegenheit zo wel als door hunne genegenheden: gene vyanden meerder van binnen hebbende, de wet stellende aan die van buiten, en op nieuw aangewasschen door de vereeniging met Bretagne. Hy merkte in het tegendeel het huis van Oostenryk en Spanje aan als zwakke bondgenoten: Maximiliaan on-

Hy beroept zyn Parlement, en moedigt het door zyne aanspraak aan om Frankryk te beoorloggen. *Basen.*

* De koning Johannes. † Henrick de V en Henrick de VI.

1492.

Schatting van eene vrywillige gifte, of van goedwilligheit, hatelyk aan de Engelschen.

* Commis-farissen. † Dilemme

Aanmerkingen van den koning over den oorlog tegen Frankryk.

1492. onvermogene, en *Ferdinand* kwalijk gezind. Hy besloot echter den een en den anderen te dienen, zo veel hy zou kunnen doen; en om *Maximiliaan* aan te moedigen om de invallen der Franschen te stuiten, deedt hy hem door zyne afgezanten verzekeren, dat hy eerlang eene krachtige afwending zou maken aan de zyde van Pikardië.

Hy staat Maximiliaan by.

Hy ontving in dezen tydt afgezanten van den hertog van Saxon, aan wien *Maximiliaan* de bestiering van Vlaanderen hadt toevertrouwt. Deze hertog verwittigde hem, dat hy zynen bystandt nodig hadt tegen de zeeovereyen van *Ravestein*, een wederspannigen onderdaan, zeide hy, en ontrouwen dienaar, de welke Zeelandt en Brabant verwocifste. Hy voegde daar by, dat hy gelukkig genoeg geweest was om op hem Brugge en Damme weder te winnen, en dien hy te lande binnen Sluis belegert hielt, maar dat hy om schepen benodigt was, om hem ook te water te belegeren, biddende den koning van Engelandt hem eene vloot ten dien einde toe te zenden. *Henrik* zondt hem aanstonts *Eduard Poyning*, een befaamd kapitein, met twaalf oorlogschepen, voorzien met krygsvolk en oorlogstuig. *Poyning* verlicheen voor de plaats, zette zyne soldaten aan landt, met een gedeelte van het geschut, en ging ten anker leggen. Twee kasteelen verdedigden de stad van den zee kant. De Engelschen bevochten de zelve gedurende twintig dagen, en maakten zich eindelyk daar van by verdrag meester, ter zelve tydt, dat de stad met den hertog van Saxon een verdrag maakte. *Poyning*, in Vlaanderen niet meer te doen hebbende, keerde weder naar Engelandt.

Gezanten van Ferdinand en Isabelle na de verovering van het koninkryk van Grenade. *Encon. Mazaray.*

Ter zelve tydt kwamen te Londen aan de afgezanten van *Ferdinand* en *Isabelle*, medebrengende het nieuws der inneming van Grenade uit de handen der Moren, en van de gehele verovering van alle de plaatsen, welke de ongelovigen sedert zo vele eeuwen hadden bezeten. Het koninkryk van Grenade was het laatste op hen hernomen, gelyk het ook het alderrykste en machtigste was, welke zy daar hadden. De geschichtschryvers dier tyden verhalen zeer vele seldzame dingen en aardigheden van die van Grenade, en men kan zich niets prachtigers verbeelden dan hunne waterleidingen en openbare gebouwen. Hunne verdelijheid bragt veel toe tot hun verderf. De oorlog duurde acht jaren na malkander, sedert dat de zelve begonnen was door *Ferdinand* en *Isabelle*, en de hoofdstadt † hielt acht maanden de belegering uit. *Boabdil*, de laatste der Moorische koningen, gaf de zelve by verdrag over, en vertrok naar Afrika met het overschot van dit volk, het welk weigerde belydenis te doen van het Christendom. Weinige of gene omhelsden het zelve oprechtelyk, maar velen veinsden zulks, en Spanje heeft veel moeite gehad zich van het Mahometaansdom te zuiveren. De brieven, welke *Ferdinand* en *Isabelle* aan den koning schreven, bestonden in uitdrukkingen, meer snorkeryen dan Godvrucht behelzende. Onder voorwendfel van hunne Godvruchtigheid te kennen te geven spraken zy heerlyk van het kruis, dat zy hadden doen planten op den hoogsten toren van de stad. Zy voegden 'er by, dat zy daar hunne koninklyke intrede niet hadden willen doen eerder dan dat een heraut van de hoogte der muren hadt uitgeroepen de huldiging, welke zy daar van deden aan Godt, aan de H. Maagdt, aan den Apostel *Jacobus*, en aan paus *Innocentius* den VIII, door welcher hulpe zy erkenden de overwinft daar van verkregen te hebben. Zy waren ook zeer zorgvuldig geweest om eene prachtige beschryving

II Deel.

te maken van zeven honderd Christen slaven, verlost door de inneming van de stad, daar zy uitgetrokken waren om hunne verlossers te bedanken. Zy haalden zelf den plegtigen omgang van deze martelaren (dus noemden zy de zelve) aan, komende uit de stad naar het leger, al zingende dankliederen voor hunne vrymakinge; daar by voegende, dat zy gewacht hadden uit het leger te gaan, voor dat deze Godsdienstigheid gecindigt was. Een ydele ophef van hovaardigheid veel eer dan eene Godsdienstigheid.

De koning wilde het verbondt met *Ferdinand* en *Isabelle* bewaren, het eenige tegenwigt, dat hy aan de overzyde der zee hadt tegen de macht der Franschen. Hy beval dan zynen kanselier, den aartsbischop van Kantelberg, welken de paus sedert met den kardinaalshoed hadt vereert, in de S. Paulus-kerke een plegtigen dankdag te houden, overeenkomende met de voortreffelykheit van dien, welken men te Grenade gevierd hadt. Hy zondt ten dien einde brieven van uitschryvinge aan de prelaten en aan den adel, aan den opperschout en de Aldermans, welke zich alle met grote pracht naar de kerke zouden begeven. De nieuwe kardinaal, zyn plaats genomen hebbende op de alderverhevenste zitplaats van het koor, deedt eene welsprekende redenvoering aan de vergadering, welke omlaag op de trappen zat, by gelegenheit van zulk eene grote plegtigheid. Hy vertoonde hen in uitdrukkingen, geschikt naar die, van welke *Ferdinand* en *Isabelle* zich bedient hadden, de aangelegenheit van de overwinft, zodanig, dat hunne eer die van de gehele Christenheit wierdt. Hy voegde daar by, dat alle de Christen kerken dan verplicht waren Godt de zelve dankbaarheid te bewyzen, welke de overwinnaars gedaan hadden in hunne koninkryken; en dat het daarom was, dat zy zich buiten gewoonte vonden te zamen geroepen. Hy deedt vervolgens het *Te Deum* opheffen, de gehele vergadering een omgang in de kerke doende. Deze plegtigheid wierdt van eene andere gevolgt. De koning deedt in zyn paleis van Richmond vieren het feest van S. *Jakob*, beschermheilig van Spanje. Hy kondigde steek-en renspelen af, de welke de gehele maand van May met grote heerlykheit duurden. Doch deze vertoningen eindigden ongeukkiglyk door de doodt van den ridder *Parker*, die gedood wierdt door den wapen-heraut, met wien hy verschil hadt gekregen.

De afgezanten ondertusschen, welke *Henrik* aan den Roomsche koning hadt afgezonden, hadden dezen vorst van vele noodzakelykheden ontbloot gevonden, zonder manschap, zonder geldt, zonder wapenen, en van wien hy byna niets te verwachten hadt. Zy vergeleken hem by een vogel, wiens vlerken men gekort hadde, om de behoefte aan de zyde van het huis van Oostenryk te verbeelden, waar van de keizer, zyn vader, alle de inkomsten verteerde, en zyne onmacht aan de zyde van het Burgundië huis, de hertogin weduwe genietende een gedeelte der inkomsten, en de andere zynde uitgeput door de oorlogen, of onder de handen der wederspannigen. Zy schreven aan den koning in deze bewoordingen, verwachtende zyne bevelen tot hunne te rug roeping. *Henrik* was daar over niet ontzet: hy belastte hen by *Maximiliaan* te vertoeven, hem kennis te geven van alle dingen, en geheim te houden het gene zy hem geschreven hadden aangaande de behoefte van dezen vorst.

Het leger, dat naar Vrankryk zou overschepen, was eindelyk gereed, en begaf zich naar Londen

D

1492.

Henrik de VII doet daar over het *Te Deum* zingen.

Behoeftigheit van *Maximiliaan*.

Henrik de VII vertrekt naar Vrankryk met een den schoon leger.

1493. den, langs verscheide wegen, onder de kolonel-
 len, den marquis van Dorset, de graven van A-
 rondel, van Derby, Shrewsbury, Suffolk, De-
 von, Kent, en Essex. Zy waren vergeselschap
 met een groot getal baronnen, ridders, en eje-
 len, onder welke uitmuntte *Richard Thomas* uit
 het landt van Walles, berucht door zyne dapper-
 heit en door die van zyne bende. De koning
 benoemde tot zyne twee algemene stedehouders
 den hertog van Bedford, en den grave van Ox-
 ford, volstandig in de keure, de welke hy ge-
 maakt hadt in het begin zynrer regeringe. Hy
 bevondt door de montering der benden, dat zy
 beliepen op vyf en twintig duizend man te voet, en
 zestien honderd te paarde: dermaten, dat hy hoop
 hadt om zich grote gevolgen te beloven van een
 zo schoon leger, het welk zynen koning aan het
 hoofd hadt. Maar het volk, ziende het jaer-
 gety te ver verlopen, maakte daar van geen voor-
 deelige gedachten, en zeide, men zag wel, dat
 de oorlog niet langdurig zyn zou, om dat men
 den zelve zo laat begon. De koning zeide, dat
 daar niet aan gelegen was, in wat voor een tydt
 van het jaar men den zelve begon, om dat hy
 zyne voornemens niet bepaalt hadt binnen eenen
 veldtocht, en dat hy Calais hadt, om zyne ben-
 den te laten overwinteren. Het leger vertrok
 van Greenwich op den 9 September, en kwam
 de zee langs trekkende te Sandwich, alwaar het
 zich den 6 October inschepte. De vloot land-
 de op den zelve dag te Calais, en kwam geluk-
 kiglyk binnen de haven, alwaar zy hare benden
 ontschepte.

Vrankryk, ongerust over deze landinge, nam
 toevlucht tot zyne gewone kunstgrepen, om den
 voortgang te beletten. Het belastte den bevel-
 hebber van Pikardië, *Desquerdes**, voorlagen van
 vrede te doen, en *Henrik* vondt, daar komende, een
 edelman, die hem een brief gaf, welken *Desquerdes*
 aan hem hadt geschreven. Hy was een vyandt
 der Engelschen, maar voor het overige een man
 van verdiensten en hoge afkomst, dapper in het
 gevecht, oprecht in onderhandelingen, en *Hen-
 rik*, die zyne deugd kende, maakte ernstige over-
 wegingen over den brief; doch de zaak hielt
 hy geheim. Hy was gekomen met dat voorne-
 men om Vrankryk den oorlog aan te doen, aan
 het hoofd van een schoon leger; en byaldien zyne
 bondgenoten hem in deze onderneming had-
 den willen ondersteunen, gelyk zy beloofd had-
 den, hy hadt naar de voorlagen van vrede niet
 geluifert. Zo haast als hy aangekomen was
 verflendigde hy *Maximiliaan* van het besluit, het
 welk hy genomen hadt om Boulogne te belegeren,
 hem nodigende om zyne benden by de zyne te
 voegen. Zyne afgezanten bragten hem bescheidt,
 dat *Maximiliaan* zich verblydde over zyne aan-
 komst; dat hy ten uiterste verbittert was over de
 twee laatste beledigingen, welke hy van *Karel*
 ontfangen hadt, den schaker van zyne vrouwe,
 en den verlater van zyne dochter, en dat hy niet
 dan naar wraak haakte; maar zy voegden daar
 by, dat hy geen geldt hadt, noch volk, om
 den oorlog te voeren. Dit was eene oorzaak
 van misnoegen voor den koning, dat ten minste
 op zyne aankomst *Maximiliaan* eene sterke pog-
 ing doen zou, door den keizer, zynen vader,
 en door *Ferdinand* ondersteunt, en dat zy van hun-
 nen kant Vrankryk zouden veroveren, terwyl dat
 van den zynen hy zich een weg zou openen door
 Pikardië, door het veroveren van Boulogne. Hy
 verstondt ter zelve tydt, dat wel verre dat *Fer-
 dinand* denken zou om *Maximiliaan* by te springen,
 hy zyn vergelyk met Vrankryk maakte.

Onvermo-
 gen van
 Maximiliaan.
 * of Desfer-
 des.
 Eaton, Me-
 seray.

Henrik hadt 'er altydt voor gevreeft. Hy wist
 van welk een gevolg het voor *Ferdinand* was
 Cerdaigne en het Rouffillon weder in te lossen,
 het welk zyn vader, de koning *Johannes*, voor
 drie honderd duizend ryksdaalders verpand hadt;
 en hem waren niet onbekend de onderhandelin-
 gen, welke deze bekwame staatkundige in het
 werk stelde by den koning, en zynen Raadt,
 om daar in te slagen. Twee Minnebroeders, de
 een biechtvader van den koning, en de ander van
 de hertoginne van Beaujeu, de welke altydt veel
 gezag hadt, deden deze twee graafschappen aan
Ferdinand wedergeven, het zy door beweegrede-
 nen, of door eene schroomachtigheid van ge-
 moedt*. Zy zeiden, dat *Lodewyk* de XI, ster-
 vende, deze wedergeving bevolen hadt; dat by-
 aldien zulks niet gedaan wierdt, zyne ziele onein-
 dig lyden zou, en dat zyne straffen niet zouden
 eindigen, indien men zyn gewisse niet onlast zou
 hebben. *Ferdinand* gaf ook deze drie honderd
 duizend ryksdaalders niet wederom, welke zyn
 vader ontfangen hadt: zo wel was hy van deze
 twee monniken gediend. Veel ligt ook, dat
 Vrankryk wel in zyn schik was met *Ferdinand*
 daar door van het bondgenootschap af te trek-
 ken, in het welke hy heimelyk getreden was, en
 ter zelve tydt meerder begeerte aan *Henrik* te ge-
 ven om de voordeelige voorwaarden aan te ne-
 men, welke hy hem deedt aanbieden. Ten min-
 ste is het zeker, dat de afstand van *Ferdinand*,
 gevoegt by de onmacht van *Maximiliaan*, *Henrik*
 verplichtten in onderhandeling te komen met
Desquerdes, benoemende daar toe *d'Aubenev*,
 gezaghebber te Calais, en den bisschop van Ex-
 ceester.

Hy veranderde nochtans niet omtrent het be-
 sluit der belegering van Boulogne, en op den 19
 October verscheen het leger voor die stad. De
 zelve is gelegen aan den mondt van de Liane, en
 niet meer dan drie mylen van de befaamde haven
 Iccius, alwaar oudtyds *Julius Cesar* zyne insche-
 pingen deedt op Engelandt, naby Calais, en aan
 welkers verovering bygevolg zeer veel gelegen
 was. Dit beleg geschiedde gedurende eene maand
 met grote dapperheit; doch de plaats was voor-
 zien met eene goede bezetting, en alle soorten
 van oorlogsgereedschappen. Echter hadden de
 belegeraars dermaten hunne werken voortgezet,
 dat zy gerted waren tot een algememen storm.
 De belegerden bereidden zich van hunnen kant den zelve
 af te wachten. De uitkomst scheen onzeker,
 en het verlies van een gedeelte des legers onver-
 mydelyk. Men kon zich niet dan eene bloedige
 overwinning beloven, en indien men afgeslagen
 wierdt, zag men zich genoodzaakt met schande
 de belegering op te breken.

Terwyl men in deze verwarring was bragt
 een postloper het verdrag, gesloten tusschen de
 afgezanten des konings en den maarschalk *Des-
 querdes*. Het bragt onder zyne voornaamste arty-
 kelen mede, dat *Karel* aan *Henrik* zou betalen ze-
 ven honderd en veertig duizend dukaten voor de
 tegenwoordige oorlogs onkosten, en vyf en twintig
 duizend ryksdaalders alle jaren, om hem schade-
 loos te houden wegens het verlies van Bretagne;
 zonder dat *Henrik* afstandt deedt van zyne eischen
 op Vrankryk: zo dat het minder eene vrede
 was dan eene opschorting van vyandelykheden.
 De koning maakte het verdrag bekend aan de
 voornaamste heeren, de welke hem verselden
 aan welke Vrankryk middel gevonden hadt om
 ook ergiffen aan te bieden, naar het voorbeeld
 van *Lodewyk* den XI, den aanlegger van eene
 diergelyke onderhandeling.

De

1493.
Ferdinand
 verdraagt
 met Vrank-
 ryk, en lost
 het Rouffil-
 lon.
 * Men
 schryft den
 uitflag van
 deze onder-
 handeling
 toe aan broe-
 der *Johannes*
 van Mauleon.

Bacon, Speed,
 Mezeray.
 Belegering
 van Boulo-
 gne door het
 Engelsche
 leger.

Vredever-
 bondt, geslo-
 ten door de
 afgezonde-
 nen van
Henrik met
 den maars-
 chalk *Des-
 querdes*.
 Bacon,

Engelsche
 groten door
 Franfch geldt
 gewonnen.

1493.

Opbreking van het beleg.

Bacon.

Zie Mylord Herbert in zyne Geschiedenis van Engelandt onder Henrik den VIII.

Het Engelsche volk moet daar over.

* Maire.

Bacon.

Beweegredenen, die Henrik aanleiding gaven vrede te maken.

Wederkomst des koningste Londen.

De zaak in den Raadt overwogen zynde, wierdt 'er besloten, dat men het beleg zou opbreken: misschien dat het Fransche geldt reets zyne kracht hadt gedaan. Alle waren zy van gevoelen, dat men de schadelooshouding, de welke Vrankryk aanbodt voor eene enkele opschorting van wapenen, moest aannemen; tot welke, zeiden zy, het jaargetyde, als te verre verlopen zynde, hen verplicht hadt in weinige dagen, ten minste eerder dan een storm te wagen, het welk niemandt toestemde. Men zeide zelf, om dit verdrag een glimp te geven, dat men niets heerlykers doen kon; dat Vrankryk zich afhankelyk zou erkennen van de Engelsche kroon, en dat het daar aan betalen zou vyf en twintig duizend ryksdaalders aan schatting. De Franschen spraken op eene andere wyze, noemende het eene eergift, het geen de anderen schatting noemden. Wat 'er van zy, zy betaalden dezen last niet alleen gedurende de regering van Henrik den VII, maar nog gedurende die van zynen opvolger. In het kort, alles wel overwogen zynde waren de Engelschen niet vergenoegt over de koopmanschap van den koning; dus noemden zy zyn verdrag met Vrankryk. Zy zeiden, dat hy uitgevoerd hadde het woordt, dat hy hen gegeven hadt in het laatste Parlement van zich schadeloos te houden van de kosten des oorlogs op de vyanden; maar dat hy ter zelve tydt hadt doen zien, dat hy het geldt meerder dan zyne eere beminde. Dus is het, dat het volk zich de vryheit aanmatigt om over de daden van hunnen oppervorst oordeel te stryken. De koning, die deze morringen voorzien hadt, hadt zorge gedragen om met zyn eigen handt aan den hoofdschout* en de Aldermans te schryven, ten einde die tot zyne belangen te brengen. Hy vermaande hen het volk te vertonen het voordeel, het welk het zelve uit zulk een verdrag zou trekken, dat het bloedt en het geldt der burgeren sparen zou. De ontlasting der accynzen is aitydt aangenaam: dus hadden dan de magistratspersonen van Londen geen werk, de burgers te doen treden in aanmerkingen, met hunne belangen overeenkomende.

Vrankryk was ondertusschen verheugt, de verlossing van Boulogne verkregen te hebben; ende Engelschen bevredigt, niet nadenkende tot welk een prys. Henrik geloofde aan zyne zyde een voordeelig verdrag gemaakt te hebben; en zekerlyk in de omstandigheit, in welke hy zich bevondt, zou hy, met anders te doen, veel gewaagt hebben. Hy hadt niets van Maximiliaan te hopen; Ferdinand hadt hem verlaten, en de gehele Fransche macht stondt gereed om hem op het lyf te vallen, in een tydt, in welken zy tegen hem konden wenden alle de machten, welke zy tegen Italië geschikt hadden. Hy hadt nochtans eene veel sterker beweegreden dan deze, welke hem verplichtte de vrede toe te stemmen. Eene nieuwe zamenzwering wierdt gesmeed aan het hof der hertoginne van Burgundië, de uitwerkster en beschermster van alle wederspannigheden, die het ryk en dezen vorst ontrussten. De kennis, welke hy daar van hadt, deedt hem het besluit nemen, een einde van een buitenlandschen oorlog te maken, om spoediglyk tot een binnenlandschen toe te schieten, om den zelve te bluffschen. Dus dan, na het door zyne afgezondenen gesloten verbondt te hebben bekrachtigt, geleidde hy zyn leger wederom naar Calais, alwaar hy een korten tydt vertoefde, en, hebbende zich met zyne benden ingescheept, gelukkiglyk binnen de haven van Engelandt landde, van waar hy te Westmunster kwam op den 17 December.

II Deel.

De vrees, welke hy gehad hadt wegens de zamenzwering, waar van de koning van Vrankryk hem kennis liet geven, om hem te noodzaken een vergelyk met hem te maken, was geen schielijke schrik: wy gaan wel haast daar van de lange en moeielyke gevolgen zien. Maar men moet van te voren ophalen dat gene, het welk in de twee Parlementen omging, waar van ik het verhaal niet opgegeven hebbe, volgens de order van den tydt, om den draadt der Vlaamsche oorlogen en die van Bretagne niet af te breken.

Het was in het eerste van deze Parlementen, dat, op het vertoog, het welk de kancelier daar van deedt, men het gezag der vier voornaamste hoven van Engelandt vaststelde, welke nog tegenwoordig bestaan: dat van des konings Bank; dat der gemene Pleidojen; dat der Geldmiddelen, of den Exequer; en dat van de Kancelary. Zy waren vast gestelt door de oude gewoonte van het koninkryk, veel eer dan door eenige wet, en van tydt tot tydt waren der zelve vaststellingen aangenomen door besluiten van het Parlement. Dat gene, het welk de geschiedenis van dien tydt ons daar van verhaalt, doet ons zien, dat hunne rechten geregelt waren gelyk de zelve byna heden ten dage zyn. Het hof van des konings Bank, het welk zynen oorsprong heeft van de bank, op welke de koning gezeten was, wanneer hy oudtyds daar in voorzat, nam kennis van de zaken van de kroon, en der misdaden tegen den staat: dat der gemene Pleidojen oordeelde over de verschillen tusschen partyen: dat der Geldmiddelen (Exequer) hadt het bewindt over des lands penningen, en deedt zich rekening doen door de pachters van de inkomsten der kroon, wegens het heffen der onderstandgelden, en de betalinge der boctens: dat van de Kancelary, gelyk aan dat der Romeinsche opperschouten, verzachtte de strengheit van het recht, en matigde door een vonnis van billykheit de al te grote strengheit der wet. De zelve geschiedenis leert ons insgelyks, dat de opperste Raadt des konings tot zich beriep de grote zaken, waar van de behandeling van gevolg was voor de openbare ruste. Deze Raadt was in twee delen verdeelt, welker een, over halsstraffelyke zaken oordeelende, vergaderde in de gesternde kamer † te Westmunster, alwaar ook gehouden wierden de andere hoven, waar van ik spreke: het ander vergaderde in de witte kamer, of te Withal. Het is tegenwoordig het paleis der Engelsche koningen, de welke zich van de heerlyke gebouwen bedient hebben, en van de prachtige sieraden, welke onder de volgende regering aldaar heeft doen maken een hovaardig gunsteling*, die het eerste aldaar zelf huisvestte.

De Raadt welke te Westmunster vergaderde, bestondt niet dan uit vier soorten van personen, den kancelier, de pairs van het ryk, de kerkvoogden, of prelaten, en de opperrechters, welke men uit andere gerechtshoven beriep. Hy nam ook geen kennis dan van vier soorten van zaken, van geweldpleging, van bedriegerij, van valsche koop (a), en bewegingen, die tot oproer strekten.

Van de vaststelling der gerechtshoven ging men over tot de vaststelling der wetten. De eerste betrof de misdaadt van echtbreuk. Dus noemde men alle hoofdmisdaden van het tweede soort, en beneden die van gekwetste hoogheit. Men begreep onder dit tweede soort de zamenzweringen, tegen het leven van de Raadsheeren des konings

D 2 nings

(a). Dit soort van misdaadt behelst alle bedriegerijen, welke gepleegt worden in de verkopenen van landeryen en andere ontbare goederen door een verkoper van geen goed geloof.

1493.

1492.

Beschryving der vier voornaamste hoven in Engelandt. Bacon Staat van Engelandt door Chamberlain.

† Chamberlain.

* De laatste naam Welley.

1492.
Wetten ge-
maakt door
het Parle-
ment.
Etc.

nings gesmeed; en schoon de zelve niet waren uitgevoert, stelde men echter, dat de enkele wille der zamengezworenen met de dood zou gestraft worden, schoon de zelve niet was uitgevoert. De reden was, dat de dood der Raadsheeren van den koning dikwils oorzaak geweest was van die van den koning zelve, en dat dit een middel was om daar toe te komen. Doch de geschiedenis verhaalt ons, dat deze wet het werk des kancelliers was, een heerschzuchtig man, en die zyn leven wilde beveiligen tegen de aanslagen zyners vyanden, welke hy aan het hof hadt. Men kan niet zeggen, of hy daar door in zyne veiligheid voorzien heeft: doch het is zeker, dat hy zich gehaat maakte by het volk, het welk zich beklagde over deze nieuwigheit, als over eene inbreuk, gemaakt in de oude wetten, en in de vryheit van de natie. Men ziet in de geschiedenis van Eduard den VI, in het geval van de beschuldiging des hertogs van Sommerseth, dat deze wet geen plaats hadt tegen de beschuldigten, die Pairs waren van het koninkryk, en die ook door de wet zyn uitgezondert.

Men maakte in het vervolg eene wet tegen de schakers, de welke de straffe hunner misdaadt zochten te ontgaan, onder voorwendfel van toestemminge, die zy zouden verkregen hebben sedert de schakinge. Het Parlement beval, dat, zonder daar acht op te nemen, men hun geding zou opmaken, als aan waarachtige schakers, en dat zy met de dood zouden gestraft worden.

Men maakte vervolgens eene andere wet tegen de moordenaars, en men stondt toe aan de lieden des konings, herroepende eene tegenstrydige wet, om de schuldigen te vervolgen in welken tydt het ook was*, zonder madeel van het recht der bloedverwanten van den dode, en der beschuldiging, welke zy van hunnen kant z kunnen maken. Men maakte ook eene wet tegen de geestelykheit, welke de toegevendheit der kerkwetten misbruikte. Het Parlement veroordeelde de genen, die in het toekomende zouden overtuigt worden van eene hoofdmisdaadt, om in de handt met een gloejend yzer gebrandmerkt te worden: eene schande, die de doodt evenaarde, welke zy verdient hadden, maar waar van het voorrecht hen uitzonderde.

Men maakte eene andere wet, om te beteugelen de ontrouwe en de baldadigheit der handelaars, en men stelde vast, dat die genen, die schuldig bevonden wierden, hunne ampten zouden verliezen, buiten hope van ooit daar in te kunnen herstelt worden.

Deze wetten, welke strekten om in te tomen de begeerlykheit en ongeregeltheit der menschen in een tydt, waar in de zelve in vele gelegenheden was uitgespat, waren van een groot gebruik niet alleen onder deze, maar ook onder de volgende regeringen.

Men maakte daarna wetten tegen den woeker, altydt veroordeelt, en altydt geleden; by welke men voegde eenige andere wetten van minder belang.

De koning wierdt verplicht het Parlement op te schorten, ter oorzake der beroertens, welke in de Noordsche landschappen voorvielen, waar van ik de uitkomsten verhaalt hebbe: maar hy vergaderde het zelve weinig tyds daar na wederom. Hy vermaande hen voort te gaan met wetten te maken, die de ongeregeltheden, welke de ongebondenheit der oorlogen hadt ingevoerd, zouden verbeteren, en de welke aan de regering eene zodanige goede gedaante zouden geven, dat men, benevens de vrede, den

koophandel en den overvloedt wederom zou zien bloejen. 1492.

De eerste zaak, welke het Parlement deedt, was de rust der huisgezinnen te verzekeren, door hen vast te stellen in de bezittinge van hunne erven. Het maakte ten dien einde eene wet, welke de eigenaars beschermdte in hunne grondgoederen, verbiedende hen daar in te onrullen na eene vredige bezittinge van vyf jaren. Daar waren gene dan de minderjarige, getrouwde vrouwen, en andere personen, onbekwaam om te handelen, die van deze rechten uitgesloten waren. Het was eigentlyk gene nieuwe wet; maar men vernieuwde eene, die gemaakt was ten tyde van Eduard den III, en die buiten gebruik was geraakt. Het Parlement nam het niet eens in beraadt; en de koning zeide, dat hy, gezien hebbende in zyn persoon te zyn gecindigt de geschillen van twee huisgezinnen, die om het koninkryk gedurende eene eeuw onder elkander hadden getwift, verheugt was, dat hy zyne onderdanen deedt genieten de zelve rust, verdedigende elk huisgezin in de goederen, waar van het zich in de bezittinge bevondt.

Het was ook op deze onderrechtingen, dat het Parlement een besluit afkondigde aangaande de bouw-en weilanden, voordeliger dan het in het eerst scheen. Het was een gewoonte, sedert langen tydt in het ryk ingevoerd, dat alle landeryen, welke de eigenaars genoodzaakt waren braak te laten leggen, by gebrek van volk om de zelve te bebouwen, gesloten waren, en tot weilanden gemaakt. Het was aldus dat de landheeren deden. Zy leefden van de inkomsten dezer landen, welke zy verhuurden aan de geringste landlieden; veel eer hunne slaven dan hunne vassallen, welke zich niet dan met veehoeden, en niet met den landbouw, bemoeiden.

Ondertusschen leedt de Staat daar by, om dat het getal der landbouwers daar door verminderde. De koning verloor daar by goede onderdanen, en de parochie goede gevers; zonder dat men zyne schade verhalen kon op de herders, de welke niet dan hutjes hadden, en welker dienstbare staat hen bevrydde van schattingen te geven. Men hadt geen meerder uitzicht op de grote heeren, wier hoedanigheit hen van onderstanden bevrydde, of daar van veel minder dan de werklieden betaalden. De koning, om dezen misflag te verbeteren, maakte het ontwerp van eene wet, welke het Parlement goedkeurde. Hy raakte niet aan het recht om te mogen weiden, het welk het gebruik hadt ingevoerd; maar hy belafte, dat alle de genen, die eene landhoeve van twintig akkers bewerkten, gehandhaaft zouden worden in de bezittinge van dien grondt, zonder dat men daar van het wezen zou kunnen veranderen: en dat men daarenboven daar zou byvoegen een zeker gedeelte landeryen, toereikende tot onderhoudt van hun huisgezin. Dus zag men allengskens de weilanden verminderen; de landeryen kregen hun vorig gebruik, en de karspels wierden weder bevolkt met inwoonders, die der zelve grondt bebouwden. De koning hadt niet alleen deze mening, hy hadt nog eene andere, welke het Parlement niet doorgrondde. Hy zag het veldt aan als de kweek-school van zyne beste soldaten. Hy zeide, dat hy van daar zyn voetvolk haalde, waar in hy de kracht van zyn leger deedt bestaan, en dat hy ten dien einde van noden hadt, dat het landt ryk was, op dat de landman op zyn gemak hem kon bezorgen sterke en stoutmoedige soldaten, niets bekwamer zynde om den moedt ter neder

* Te voren konden zy het niet doen dan een jaar na den doodslag.

Berucht besluit wegens de zaai-en weilanden.

1492. te slaan dan de armoede. Het is daarom, voegde hy daar by, dat Vrankryk en Italië verplicht zyn zich te bedienen van Zwitsers en landsknechten*, om dat hunne boeren, die ellendig zyn, hen niet dan slecht voetvolk kunnen verschaffen.

* *Lansquenet*, zynde Hoog-Duitsche voetknechten, met een lans of spies gewapend.

Het Parlement droeg ook zorg voor de scheepvaart. Namentlyk, om de zelve bloejender te maken beval het, dat alleen Engelsche schepen zouden gebruikt worden om de wyne uit Guienne en Languedok te doen komen, zonder dat het den vreemden zou vry staan de zelve in te brengen. De oude willekeuren gelasten het tegendeel, hebbende den overvloed in het oog, welke de vryheit, die zy den vreemdelingen lieten, in de Engelsche havenen inbragt. Doch het Parlement wilde liever acht nemen op de scheepvaart, en op de menigte der schepen, de welke de Engelschen, door hun belang aangepört, zouden verplicht zyn te laten bouwen.

Wat de vrede-rechters voor overheden zyn.

Behalven de vier eerste rechtbanken, waar van het Parlement het gezag vernieuwde in het begin der zittingen, hadt men nog, gelyk men tegenwoordig nog heeft, rechters gestelt in de provinciën, in welke zy zich onthielden. Deze rechters, welke men vrede-rechters noemt, lieten zich nu en dan omkopen, of verzuimden recht te doen. Het Parlement belastte hen, hun ampt getrouwelyk en naar gewisse waar te nemen, en gaf den genen, die klagten tegen hen zouden hebben, verlof om de zelve tegen hen in te brengen, het zy voor andere rechters ten tyde hunner zittingen, of plegrige vergaderingen; het zy voor den kancelier; het zy zich by den koning zelf aangevende. Het Parlement voegde daar by, dat dit bevel zou afgelezen worden vier malen in het jaar, by de opening van elke zittinge, ten einde het zou dienen tot een prikkel aan den yver der eene, en een breidel aan de begeerlykheit der andere party. Dit was het middel om het recht te doen regeren, het welk beter gehandhaaft wordt door de oprechtheit der magistratspersonen dan door de wysheit der wetten.

Uitvoer van goudt verboden.

Men maakte ook wetten, om te verbeteren de misbruiken, die ingelopen waren in het gebruik der munten, zo Engelsche, als vreemde, en men verboodt het vervoeren van goudt buiten het ryk. Het was in een tydt, dat dit metaal feldzamer was dan tegenwoordig, de goudmynen van Peru nog niet geopenyt zynde.

Men stelde vast den prys op de lakenen, om aan de eene zyde de dievery der werklieden te beletten, en aan de andere om hunnen yver op te wekken.

Daar waren weinig keuren gemaakt in het tweede Parlement. Het was, om zo te spreken, een oorlogs-Parlement, het welk niet vergadert wierdt dan om aan Vrankryk den oorlog te verklaren. Men maakte daar in gene besluiten dan tegen vagabonden en overlopers, en indien men iets aangaande de maten en de gewigten voorstelde, waren het niet dan bevelen van weinig belang.

Raton.

Ik hebbe geoordeelt verplicht te zyn deze wetten alhier te melden, welke de geschiedenischryvers ons leren het werk van den koning geweest te zyn, veel eerder dan van de twee Parlementen, onder welke zy voor den dag kwamen. De zelve zyn ook een der alderschoonste bedryven in zyn leven, ons *Henrik* den VII vertonende als een groten wetgever, wordende vergeleken by *Eduard* den I. Dus maakte de yver, welke hy voor de gerechtigheit hadt, hem by zyn

volk bemint, en pryswaardig by de nakomelingschap.

1492.

Naauwlyks was *Henrik* wederom gekomen van zyne reize van Boulogne, of de verradery, waar van hy verwittigt was, begon uit te barsten. Een tweede bedrieger, gelyk aan dien *Simmel*, van welken wy boven gesproken hebben, kwam 'er voordien dag, gaf zich voor eenen der zonen van *Eduard* uit, en deedt zich, door een al zo stout bedrog, als dat van den eersten, doch veel beter beleid, voor eenen der zonen van *Eduard* den IV doorgaan. De valsche *Neroos*, de welke na zyne doodt dezen keizer nabootsten, met een voornemen om zich meester van het keizerryk te maken, zyn niet zo aanmerkelyk als deze twee bedriegers, de welke op het punt waren van zich de Engelsche kroon te zien dragen. De oproer, welken de eerste maakte, ging niet tot Rome toe, en wierdt gesmoort in zyne geboorte, maar deze gingen voort tot voor de poorten van Londen. Deze dwongen zelf den koning met hen in veldslagen te komen, welke hem de kroon niet verzekerden, dan na dat de overwinning eenigen tydt gehelt hadt naar de zyde der bedriegers.

Een tweede bedrieger, die zich noemt de zoon van *Eduard* den IV.

Tartarus.

De gevallen van den tweden zyn niet minder feldzaam dan die van den eersten. Hy is geweest, gelyk de ander, een kreatuur, het welk de hertogin van Burgundië wilde op den troon plaatsen, om haren vyandt $\dagger$ daar van te bonzen. Doch de eerste was niet onderwezen geweest dan door een priester; de tweede was gefatzoeneert door de eigene handen der hertoginne, dat is te zeggen, door de lessen, welke zy hem alle dagen gaf in haar geheim vertrek langer dan een geheel jaar. Deze vrouw, toeleggende op het verderf van koning *Henrik* de VII, en welke men de *Jano* $\dagger$ van dezen vorst noemde, liet zich niet afschrieken door het droevig lot van *Simmel*. Zy zag met vermaak de ligtgelovigheit van het volk, en des zelfs genegenheit voor het huis van Jork, en geloofde, dat met een der zonen van *Eduard* weder te doen herleven zy nog meer yveraars trekken zou voor dezen ondergestoken prins, welken zy niet gewonnen hadt aan den valschen grave van Warwyk: maar zy wilde veel groter voorzorge gebruiken. Voor eerst hadt zy dan in alle naburige hoven volk omgekocht, het welk verzekerde, dat men wel haast dezen jongen vorst zou zien verschynen, die, naar zy zeiden, genoodzaakt was geweest *onbekend* om te zwerven in verscheide hoven van Europa, om zich te verbergen voor de wreedheit van zynen oom *Richard*, en naderhandt voor de staatzucht van *Henrik* den VII, die hem van de kroon beroofde. Het was eindelyk om de gemoederen, vooringenomen door deze vertellingen, te bewegen om gemakkelyker aan te nemen den gene, welken zy wilde verkiezen om hem den Engelschen aan te bieden, onder den naam van *Richard*, hertog van Jork, de tweede zoon van *Eduard* den IV. De zelve uitgezonden hadden last, ter zelve tydt te ondertaffen alle de onderdanen, welke zy bekwaam zouden geloven om zulk eene grote rol te spelen, en aan haar daar van getrouwe berechten toe te zenden, ten einde zy eene goede keur zou kunnen doen.

Hy begeeft zich tot de hertoginne van Burgundië, die, de welke zorg voert zyne onderwyzing draagt.

Polyd. Virgili Bacon.

$\dagger$ *Henrik* den VII. $\dagger$ Zyne veelvolghe. gelyk *Jano* was die van *Enedi*.

Onder alle de genen, van welke men het afbeeldsel maakte, was 'er niemandt, die de hertoginne tot haar voornemen dienstiger scheen dan een jongman, waar over *Eduard* als gevader by den doop hadt gestaan, en die stout genoeg was om te zeggen, dat hy des zelfs zoon was.

Eenigen zeiden, dat hy het inderdaadt was, en

1494. en dat zyne moeder van hem bezwangert wierdt
 1495. ten tyde, wanneer zy met den koning verkeerde,
 1496. een wellustig vorst, die, haar naar zynen zin ge-
 1497. vonden hebbende, haar bemint hadde, en dik-
 1498. wils by haar kwam om haar te zien, ongeacht de
 laagheit van hare geboorte. De minnaryen van
Eduard waren inderdaadt zeer algemeen; en
 mag men eenen der geschiedschryvers * van dien
 tydt geloven, zo was het door het gezag der
 vrouwen van Londen, welke hy bemint hadt,
 dat hy den troon wederom beklom, waar van de
 graaf van Warwyk hem gestoten hadt: een feld-
 zaam voorbeeldt, byaldien het zo is, en gevaar-
 lyk om na te volgen, van een prins, welken de
 wellust herstelt heeft, tegen duizend andere,
 welke de zelve heeft doen omkomen. Wat 'er
 van zy, deze jongeling hadt hoedanigheden uit
 de nature, de welke genoegzaam beantwoordden
 de geboorte, welke hy zich toeëigende, en waar
 van zyne moeder hem het geloof hadt ingebla-
 zen, het zy waar, of valsch, hebbende liever,
 dat hy ging voor bastaard van een koning dan
 voor een wettigen zoon van een armen burger
 van Doornik. Dit was de stad, van waar deman
 van deze vrouwe geboortig was. Het was een
 bekeerde Jode, kwalyk genoeg van de goederen
 des geluks voorzien, die zich noemde *Jan Os-
 beck* †: doch de liefde, welke de koning voor
 zyne vrouwe hadt, voorzag hem om te kunnen
 bestaan. Zy waren overgeitoken naar Engelandt
 eenigen tydt na de herstellinge van *Eduard*, wel-
 ke op deze vrouwe verliefde, en gevader was van
 het kindt, waar van zy het zelve jaar beviel. Na
Eduard's doot keerden zy weder naar hunne ge-
 boorteplaats, hunnen zoon met zich nemende,
 welken zy te Antwerpen by eenen hunner vrien-
 den bragten. *Eduard* hadt hem in den doop den
 naam van *Petter* † doen geven, waar van de Vla-
 mingen een verklein naam, *Peterke*, maakten, en
 om het te verkorten noemde men hem *Perkin*;
 een naam, welke hem nog na zyne kindschheit
 bybleef, en onder welken hy meer bekend was
 dan onder dien van zyn geslacht †. Gelyk hy van
 een levendigen en aangenaamen aardt was, dus
 ging hy door geheel Vlaanderen van stad tot
 stad, zich in de talen volmakende, welke het
 meest in aanzien waren, en voornamentlyk in de
 Engelsche, welke men zyne moedertaal noemen
 kon, en welke hy zeer wel sprak. Hy was voor
 het overige schoon, blond, en van eene brave
 gestalte; hy hadt blaauwe oogen, een arends-neus,
 blank vel, welgeschikte aanzichts-trekken, en
 daar by veel zachtheit en deftigheid in zyn gelaat.
 Met een woordt, hy geleek zeer wel naar koning
Eduard, die een van de schoonste prinsen van zyn-
 en tydt was, en zyne tegenwoordigheid al-
 leen bevestigde het bedrog der hertoginne van
 Burgundië.

Dusdanig was *Perkin*. De hertogin stelde hem
 haar voornemen voor, en zonder zich daar
 over te ontzetten bereidde hy zich om het zelve
 uit te voeren, als ware hy inderdaadt geweest
 die gene, welken men wenschte dat hy zou na-
 bootzen. Hy was toen niet ouder dan zestien
 jaren, overeenkomende met den ouderdom, wel-
 ken de rechte hertog van Jork gehad zou heb-
 ben, indien hy nog in het leven was geweest. De
 hertogin hielt hem sedert in haar paleis, zonder
 toe te laten, dat andere dan zy, of hare vertrou-
 welingen, met hem spraken. Zy ontweck dus
 het ongeluk, waar in *Simmel* gevallen was, om
 dat hy zich strax in den beginne aan duizend men-
 schen hadt doen zien, aan welke het ligt viel
 hem te kennen, wanneer hy een veel hoger staat

wilde nabootzen. Het was in deze zamenpra-
 ken, welke zy met hem hadt, dat zy voltooide
 hem te geven die aangenaamheit en die hoogach-
 ting, de welke, naar zy zeide, de prinsen van
 zyn huis aangeboren waren. Zy schikte zyn ge-
 laat, zyn wezen en zyne stem met zo veel kunst,
 dat alle de genen, die het geslacht van koning
Eduard gekent hadden, hem voor eenen zynen
 kinderen zouden hebben aangezien, het zy met hem
 te horen spreken, het zy alleen maar met hem te
 zien gaan. Zy onderrechtte hem in den grondt
 van de gevallen van dezen prins, en van het
 gene het aldergeheimste was geweest in zyn leven
 en geslacht; van zyne vrouwe, van zyne broe-
 deren, van zyne zusteren, en van zyn ganfche
 geslacht; zo veel echter als een kindt weten
 kon: want hy hadt niet meer dan zes jaren
 ten tyde van zyne vlucht buiten het hof en
 het koninkryk van Engelandt. Voor alle din-
 gen drukte zy hem in het gemoedt de droevige
 uitkomsten, welke volgden op de doot van *E-
 duard* den IV; de gevangenis van zyne twee zo-
 nen binnen den Tour te Londen, na dat hun oom
Richard by verrassing den jongsten getrokken
 hadt uit de vryplaats, waar in de koningin, zyne
 moeder, hem hadt geborgen; het vermoorden
 van den oudsten, en de verdichte verlossing van
 den tweden, wiens rolle hy spelen moest. Ge-
 lyk dit laatste artykel de ontkenning was van
 het gehele stuk, dus maakte zy daar van het ver-
 haal op eene verwonderlyke wyze, en deedt de
 zelve *Perkin* zo veelmalen herhalen, dat hy zelf
 schein daar van overtuigt te zyn. Zy wilde
 hebben, dat hy haar deze vertelling zou verha-
 len, gelyk hy de zelve te eniger tydt anderen
 vertellen zou. Dus verhaalde de gewaande her-
 tog van Jork aan haar met droefheit, op welk
 eene wyze zyn oudste broeder was vermoord door
 den gene, welken zyn onbarmhertige oom met
 deze bloedige bevelen belast hadt; en nemende
 een min droevigen toon aan, verhefte hy in het
 vervolg de wonderen der Voorzienigheid, de wel-
 ke hem uitgezondert hadde van de zelve bevelen,
 die zynen broeder mede moesten doen omkomen.
 Hy voegde daar by, dat de moordenaar, te rug ge-
 houden door den schrik van zynen eersten manslag,
 geen moedt gehad hadde om den tweden te volbre-
 ngen, en dat hy, geraakt door medelyden wegens zyne
 jonkheit, of door achting voor het bloedt van
 zynen vorst, hem in vryheit gestelt hadde, hem
 het geheim aanbevelende, het welk voor hen beide
 van gelyke aangelegenheit was. Dat hy het
 aldus ontfnap was, en dat hy sedert hadt omge-
 zworven in de overzeefche koninkryken, alwaar
 hy, zonder zich bekend te maken, vryplaatsen
 hadt gezocht tegen de wreedheit van zynen oom,
 en naderhandt tegen de geweldnaryen van den
 grave van Richemond, den vervolger van het
 huis van Jork.

Wanneer de hertogin van Burgundië geloofde, Zy doet
 dat haar leerling wel onderrecht was, vondt zy hem over-
 dienstig, eer dat zy hem in de hoven bragt, al- gaan naar
 waar het nodig was dat hy zyn personadie speelde, Portugal.
 hem te zenden naar dat van Portugal, onder het *Polyd. Virg.*
 geleide van eene Engelsche mevrouwe*, op wel- *Bacon.*
 ke zy veel vertrouwen hadt, en van eenen harer *Men*
 alderbekwaamste Raadsheeren. Zy beval hen, noemdehaar
 alle zyne daden en alle zyne woorden gade te *Brampton.*
 slaan, om haar daar van een getrouw verhaal te
 doen; en niet te rug te komen, voor al eer zy
 hen opontboudt. Deze reize duurde een jaar lang,
 en het was in dezen tydt, dat aan Vrankryk de
 oorlog door *Henrik* verklaart zynde, hy zich vaar-
 dig maakte om over zee te steken. De hertogin
 ge-

De ware ge-
 boorte en
 hoedanighe-
 den van den
 bedrieger.

* *Philip.*
Comin.

† of *Jan*
Osbeck.

† *Peter.*

† *Polyd. Vir-*
gilius noemt
 hem ook
Varbeck, in
 plaats van
Osbeck, dat
 de naam van
 den vader
 was.

1494.
 1495.
 1496.
 1497.
 1498.

Lesfen, wel-
 ke hem de
 hertogin van
 Burgundië
 geeft.

Zy doet
 hem over-
 gaan naar
 Portugal.
Polyd. Virg.
Bacon.

* *Men*
 noemdehaar
Brampton.

1494. geloofde toen, dat de gelegenheit gunstig was om den gewaanden hertog van Jork in Engelandt te ontfangen, en om hem daar te doen inkomen zo haast als de koning van daar zou vertrokken zyn. Met dit voornemen herriep zy hem uit Portugal, voldaan over het beleidt, dat hy daar hadt

Zy roept hem te rug, en laat hem naar Ierlandt gaan, onder den name van hertog van Jork.

gehouden, volgens de berichten, welke zy daar van hadt ontfangen. Zynde by de hertoginne aangekomen wierdt het besluit genomen, in Ierlandt veel eerder dan in Engelandt te landen, en daar weder op te wekken de genegenheit der oude aanhangers van het huis van Jork. Maar op dat 'er aan den kant van de hertoginne van Burgundië niets verdacht zou zyn, waarom haar de Ieren zouden kunnen wantrouwen, ter zake van het deel, het welk zy genomen hadt in de zake van den grave van Warwyk, die haar bedrogen hadt, wierdt vast gestelt, dat de gewaande hertog van Jork zou oversteeken met weinig volk op een koopvaardyschip, als ware hy niet dan een gemeen man geweest. Men kwam ook overeen, dat men geland zynde, hy zich vergenoegen zou met zich te laten zien met klederen, bekwaam om de nieuwsgierigheit van het volk op te wekken, en het rondom zyn persoon te trekken. Men twyfelde niet, of zyn goed gelaat zou het zelve overreden, dat hy was de hertog van Jork, welken zy dagelyks te gemoet zagen, op de tydingen, welke de uitgezondenen der hertoginne van Burgundië daar van uitstrooiden, en die zich niet dorst openbaren uit vreze voor bedrog. De zaak viel inderdaadt uit gelyk men gehoopt hadde. Het vaartuig zeilde naar Ierlandt, en landde aan te Kork, in het landschap Mounster*, aan den mondt van de rivier van Savavent†. Naauwlyks hadt deze gewaande prins voet aan landt gezet, of hy zag zich omringt van eene bende Ieren, die met eerbiedt tot hem toetredende hem namen de eene voor den hertog van Clarence, de andere voor den zone van Richard den III, en nog anderen voor den tweden zone van Eduard, voor welken hy wilde doorgaan. Hy veinsde echter, uit vreze van bekend te worden, pogende den vreemdeling te maken, en aanbiedende plegtiglyk te zweren, dat hy die gene niet was, voor welken men hem aanzag: doch zyne valsche vrees versterkte het volk in des zelfs mening. Zyn bevallige zwier overreedde hen voorts ten vollen, dermaten, dat men van alle kanten hoorde uitgalmen: *Lang leve de hertog van Jork!* en zyne hofhouding was in een oogenblik volmaakt. Toen zich als gedwongen ziende verklaarde hy, dat hy waarlyk die ongelukkige prins was, die sedert zo vele jaren door de wereldt hadt omgezwoven, welke zich in hunne handen kwam stellen.

* of Momenia.
† Dabrone, of Davrone.
Zyne aankomst in Ierlandt, en zyne behendigheid in zyn bedrog.

Hy wordt erkent voor den waren hertog van Jork.

De toejuichingen wierden verdubbelt; het volk verzekerde hem van zyne getrouwigheit, en erkende hem voor zynen wettigen opperheer. Hy schreef aanstonts aan de graven van Desmond en van Kildare, om hen kennis te geven van zyne gelukkige aankomst; hen vermanende zich by hem te voegen, en krygsmachten aan te brengen, bekwaam om de wederspannigen te onderwerpen.

De hertogin van Burgundië haalt den koning van Vrankryk over tot de zyde van den bedrieget.

Gedurende dit in Ierlandt gebeurde werkte de hertogin van Burgundië van den anderen kant om den koning van Vrankryk aan zyne zyde over te halen. Zy zondt ten dien einde aan den zelve *Steven Frion*, die met den koning van Engelandt, wiens geheimschryver hy was, naar Calais was overgegaan. Zy hadt hem door goede geldsommen gewonnen, en wetende, dat hy een man van bekwaamheit was om een aanhang te maken, hadt zy hem gezonden aan koning *Karel*, om aan

hem te vertonen, dat hy nooit beter gelegenheit zou vinden om zich over *Henrik* te wreken; dat hy niet anders te doen hadt, dan den hertog van Jork te erkennen, gelyk geheel Ierlandt reets gedaen hadt, en hem zyne hulpe toe te staan, tegen hunnen gemenen vyandt. *Frion* liet niet na, niet alleen de genegenheit der Ieren te doen gelden, maar ook die der Engelschen, geceed om een prins te ontfangen, welken zy sedert zo langen tydt verwacht hadden. Hy voegde daar by, dat met weinige benden, welke hy dezen prins geven zou, hy *Henrik* van den troon zou schoppen, en zich een getrouwer bondgenoot maken van den gene, welken hy daar op zou herstellen. De voorlagen van *Frion* wierden gehoord. *Karel*, vergramt over den oorlog, dien *Henrik* hem aandeedt, welke toen in aantocht was tot het beleg van Boulogne, of denkende zyn voordeel te doen met den persoon van dezen hertog van Jork, hoedanig hy ook zyn mogt, was verheugt over het middel, het welk zich aanbodt om hem in zyne macht te hebben. Hy zondt derhalven afgezanten aan hem naar Ierlandt, welke hem van zynentwegen geluk wenschten over zyne gelukkige komst in een gedeelte zynen staten, hem erkennende voor den rechten hertog van Jork, en hem biddende in Vrankryk te komen ontfangen de eerbewyzingen, welke de koning, hun meester, voornemens was hem aan te doen, en den bystandt, welken hy hem wilde toestaan tegen den overweldiger* van zyne kroon. De gewaande hertog van Jork was verlekert op de plichtplegingen der afgezanten: hy ging met hen scheep, nemende zyn afscheid van de Ieren, welken hy de getrouwheit aanbeval, hen verzekerende van eene spoedige wederkomst met de benden, welke hem de koning van Vrankryk beloofde, en welke hy zelf ging halen.

Hy wierdt in Vrankryk ontfangen met alle eerbewyzingen, welke men fouvereine vorsten gewoon is te bewyzen, en als of hy de waarachtige erfgenaam van de Engelsche kroone geweest was. Men liet voor hem een paleis met huisfieren raden stofferen; men gaf hem eene voortreffelyke toerusting; en ten hoogsten bewyze van zyne waardigheit voorzag men hem met eene bende lyfwachten, van welke de Lord *Congresal* de hoofdman was. De hovelingen, om den koning te behagen, bewezen hem insgelyks grote eerbiedigheit: maar dit alles deedt hy niet dan door een grondregel van staatkunde, om in den Engelschen koning nayver te verwekken, en het was niets anders, gelyk men zal zien, dan een kluchtspel. Daar waren echter Engelschen van rang, de welke, bedrogen door deze schynbaarheden, zich naar het Fransche hof begaven by den gewaanden hertog van Jork. *Georg Nevil*, *Jan Taylor*, en meer dan honderd anderen, waren onder de zelve. Dit duurde niet langer dan zo veel tyds als Vrankryk besteedde om zyn verdrag met *Henrik* te maken, dat is te zeggen omtrent zes weken. Het wist hem vreze aan te jagen door dezen gewaanden prins, en hem te doen begrypen, dat het van het zelve ahang den zelve te verhogen, of te vernederen. Dit was de geheime reden, welke *Henrik* aanzette om het verbondt te tekenen, meer dan alle andere, die in het licht gebragt wierden. Vrankryk van zynen kant offerde aan zyne belangen op den gene, welken het voor prins erkent hadde, en welken het aan zyn hof op zyne trouwe hadt doen komen.

De gewaande hertog van Jork hadt verlof om zich naar Vlaanderen te begeven by de hertoginne van Burgundië, die te vergeefs hevigh uitvoer tegen deren,

1494.
1495.
1496.
1497.
1498.

De valsche hertog van Jork verreckt naar het Fransche hof; alwaar hy als fouverein wordt ontfangen.
Polyd. Virg. Bacon.
* Usurpateur.

Dit hof bedient zich daar van om zyn verdrag te maken met *Henrik* den VII.

Hy keert weder uit Vrankryk naar Vlaanderen.

1494. tegen de trouwloosheit, van welke zy Vrankryk
 1495. beichuldigde, en zy was ernstelyk bedacht om
 1496. dezen tegenspoedt te herstellen.
 1497. Zy volhardde in hare kunstnaryen, den voor-
 1498. gewenden hertog van Jork ontfingende, welken
 zy bericht deedt geven van haar voornemen, als
 of zy hem nooit gezien hadt. Zy deedt onder-
 tuschen de voornaamste groten van haar hof ver-
 gaderen, om het gehoor by te wonen, het welk,
 zeide zy, van haar verzocht een jonge onbekende,
 die zich de zoon van den koning Eduard noemde.

Kunstgreep
 van de her-
 toginne van
 Burgundie.

De valsche prins, ingeleid zynde, leidde met zeer
 veel bevalligheid zyne plichtpleging af, haar bid-
 dende hem te willen opnemen in hare bescher-
 minge, nademaal hy de eer hadt van te zyn van
 haar bloedverwantschap. Hebbende opgehouden
 te spreken, en blyvende overeind staan, bloots-
 hoofds, zeide de hertogin tegen hem voor de
 gehele vergadering: „ Dat het waar was, dat
 „ men overlang hadt gemeen gemaakt de verlof-
 „ sing van haren neef Richard, hertog van Jork,
 „ de tweede der zonen van den koning Eduard,
 „ haren broeder: doch al zo zeer, als zy wensche-
 „ te, dat deze tyding waarachtig was, zy zo
 „ grote oorzaak hadt om de zelve te onderzoeken,
 „ om daar in niet bedrogen te worden, ge-
 „ lyk zy, eenige jaren geleden, geweest was om-
 „ trent den valichen grave van Warwyk: Zo dat,
 „ voegde zy daar by, eer dat ik u gelove, het nodig
 „ is, dat gy op alle myne vragen antwoordt. Zy on-
 „ dervraagde hem vervolgens over het leven en de
 „ doot van den koning Eduard, over het getal zyner
 „ kinderen, over zyne maagschap, en over zyne
 „ verbindtenissen; over het beleid, dat Richard
 „ de III gehouden hadt na zyne doot om de kroon
 „ te bemachtigen. Wat deedt gy toen, vervolgde
 „ zy, om u te bevryden voor zyne wreedheit, of welke
 „ waren de zorgen, welke men by de handt nam om u
 „ te behouden? Hebt gy geen broeder, of byaldien gy eenen
 „ hebt, op wat wyze hebt gy beter kunnen ontsnappen
 „ dan hy?

Snedigheid
 van den ge-
 waanden
 hertog van
 Jork.

De gewaande hertog van Jork, de welke dui-
 zend malen herhaalt hadt de antwoorden, welke
 de hertogin van Burgundie hem op alle deze vra-
 gen hadt doen geven in haar geheim vertrek, ant-
 woordde daar op zonder stamelen, met eene net-
 heit, waar aan niets ontbrak, en gelyk hy onder-
 recht was om bewegingen by zyne vertellingen te
 voegen, zo sprak hy op eene zielroerende wyze
 van de zorgen, welke de koningin, zyne moe-
 der, genomen hadt om hem te bergen in eene
 vryplaats, en van het geweld, het welk zy zich
 hadt aangedaan, leverende hem aan den aartsbis-
 schop van Kantelberg en aan den hertog van Buk-
 kingham over (a), die haar bedrogen hadden, of die
 zelf bedrogen waren geweest door den geweldenaar;
 dermaten, dat men op het horen van dit
 verhaal werk hadt zyne tranen in te houden. Hy
 breidde zich niet min beweeglyk uit over de doot
 van zynen oudsten broeder, welken, zeide hy,
 hy voor zyne oogen hadt zien ombrengen, en
 over het gesprek, dat de moordenaar met hem
 vervolgens hieldt, wanneer hy, in plaats van hem
 den hals af te snyden, gelyk hy zynen broeder ge-
 daan hadt, zeide: *Berg u, arme prins, ik hebbe
 een afgryzen van het gene, dat ik gedaan hebbe, en
 niettegenstaande alle de razernyen des konings, waar
 voor ik my bloot stelle, ik kan zyn bevel niet uitvoe-
 ren. Hoe jong als gy zyt, denk, dat het om uw
 en myn leven te doen is, wven naam en wvegevalen*

(a) Daar zyn schryvers, de welke geen gewag maken dan
 van den aartsbischop van Kantelberg, welke toen de kardinaal
 Burchier was, die Mortan opvolgde in het aartsbisdom.

voor de gehele wereldt te verbergen, terwyl de ver-
 derver van uw huis zal in het leven zyn. Het was
 in dezer voegen dat de bevelhebber van den Tour my
 aansprak, vervolgde deze bedrieger, en my een
 slecht kleedt gegeven hebbende, liet by my des nachts
 uit, my overlatende, zeide by, aan myn geluk. Zie
 daar, boedanig ik my uit Londen bergde, en al-
 lengskens uit Engelandt. Alhoewel ik naauwlyks
 zes jaren hadt (a) maakte dit bloedig sibonwispel
 zulk een krachtigen indruk op mynen geest, dat ik het
 zelve gedurig voor oogen hadde; dermaten, dat ik
 niet van noden hadt den raadt, welken men my gaf,
 om my aan niemandt te ontdekken. Ik hebbe de zelve
 voorzorge gedragen na de doot van Richard,
 ziende den troon, de welke my toebehoorde, bekleed
 door den grave van Richemond; tot dat ik overge-
 gaan zynde naar Ierlandt, met een voornemen om
 de gemoederen te ondertassen van een volk, dat ik
 wylt de gedaachten van wylen den koning, mynen
 vader, te zyn toegedaan, ik van hen erkent ben,
 zonder my te hebben willen bekend maken, en gedwon-
 gen geweest ben de waarheit te ontdekken. Vrank-
 ryk heeft my vervolgens ook erkent, en aan my afge-
 zanten gezonden; welke my tot in zyn hof hebben
 doen overgan: maar het heeft my lastertig opgeof-
 fert aan de vrede, welke het gemaakt heeft met den
 grave van Richemond.

1494.
 1495.
 1496.
 1497.
 1498.

Terwyl de bedrieger in dezer voegen sprak,
 scheen het dat de hertogin werk hadt hare blyd-
 schap en tederheit te beteugelen. Echter veinsde
 zy het tegen deze eerste bewegingen te volduren,
 en de vermeende hertog van Jork zyne reden
 geëindigt hebbende, zeide zy: Deze verlatting
 van Vrankryk is u niet voordelig, en het is een be-
 wys van de vervalsching, welke het erkent heeft.
 Indien dit zo is, hernam hy koeltjes, doch met
 eene destigheid, bekwaam om de alderongelovig-
 sten wat wys te maken, zo verwondere ik my, dat
 zy my niet overgelevert hebben aan den grave van
 Richemond, de welke zeer zaarne voor myn hoofdt
 zou gegeven hebben al het guld, dat hy van Vrank-
 ryk ontfangt. Indien ik niet dan een valsche prins
 was geweest, Vrankryk was niet verplicht geweest
 my zyn woordt te houden. Men is aan een bedrieger
 niets verschuldigt; en het zou eene goede voorwen-
 ding geweest zyn om my aan mynen zyanit over te
 leveren, makende de vrede ten koste van myn leven,
 zonder aan zyne geldmiddelen te raken.

De hertogin van Burgundie, als toen tonende,
 dat zy overtuigt was, Ik kan, zeide zy, zo vele
 bewyzen niet tegenstaau. Ik erken u voor den hertog
 van Jork, mynen neef, het hoofdt van de WITTE
 ROZE, aan welke de kroon van Engelandt toebe-
 hoort. Zy deedt hem ter zelve tyd by zich ne-
 der zitten, en alle, die van de vergadering waren,
 kwamen hem van hunne eerbiedigheid verzeke-
 ren. De hertogin liet voor hem geredt maken
 de alderfraaiste vertrekken van haar paleis, en zyne
 hofhouding wierdt geschikt als die van een
 groot vorst: schildwachten voor zyne deur; tra-
 wanten rondom zyn perloon; niet uitgaande ten
 zy door dertig hellebardiers voorgegaan, met
 hunne livereien, half rood en blaauw, verdeelt,
 welke de kolcuren waren van het huis van
 Jork.

De hertogin
 onthaalt hem
 als den wa-
 ren zoon van
 Eduard
 den IV;

Hoewel het gene ik hier verhaale ongelooflyk
 schynt, zo doe ik echter hier niet dan slechts uit-
 schryven de schryvers, de welke ons zeggen,
 dat de betovering zodanig was, dat de bedrie-
 ger zich zelve wys maakte, dat de waarach-
 tige

(a) Dit viel voor in den jare 1484, en het was in den jare
 1495 dat deze bedrieger deze redenvoering deedt.

1494. tige hertog van Jork was, en dat de hertogin van
1495. Burgundie menigmaal zelf niet wist, wat zy daar
1496. van zou geloven. Dus is het, dat men van het
1497. genoegen, het welk men neemt om eene leugen
1498. uit te venten, ongevoelig overstapt tot de zot-
heit om de zelve te geloven. Ondertusschen ver-
spreidde zich het gerucht van deze nieuw-mare
overal, en de zelve vondt overal ingang, byzon-
derlyk in Ierlandt en Engelandt. De misnoeg-
den geloofden het, of gelieten zich het te gelo-
ven: die genen, die nieuwigheden beminden,
juichten deze tyding toe, en de ligtgelovigheid
van anderen deedt dit verdichtsel als eene waar-
heit aannemen, aan welke zy in den gemoede
verplicht waren te geloven.

Vele Engel-
schen en ge-
neel Ierlandt
verklaren
zich voor
hem.

Deze geruchten wierden verselt van een veel
gevaarlyker gemor. Het volk, tot zyne vorige
klagen wederkerende, zeide, dat het eene recht-
vaardige straffe was over de verachting, welke de
koning hadt voor de koninginne, zyne gemalin-
ne, aan welke hy geen deel in de regering hadt
gegeven, de welke hy nochtans niet dan uit
krachte van het recht dezer prinsesse bezat, en
dat de Hemel, die rechtmatig is, aan den broe-
der wilde wedergeven eene kroon, welke de ko-
ning weigerde met de zuster te delen. *Henrik*
was dezer nasprake niet onbewust, noch het ge-
ne, dat aan het hof der hertoginne van Burgun-
dië omging, en hy stelde zyne staatkunde te werk
om alle deze geheime handelingen te breken, zon-
der zich ergens in te wikkelen, ware het mogelyk,
in een burgerlyken oorlog. Terwyl hy met deze
bekommernissen benart was verstonde hy, dat
verscheide groten overhielden om den bedriegere te
begunsten, en dat *Clifford* en *Barklay* uit aller
name naar Vlaanderen waren overgestoken, om
in den grondt zich van de waarheit dezer zake te
laten onderrechten. Hy verstonde wel haast daar
na, dat deze afgezondenen zich hadden laten be-
toveren, gelyk de anderen, en dat *Clifford* geschre-
ven hadt aan zyne vrienden, dat hy zonder moei-
te den hertog van Jork erkent hadde, en dat men
geenzins moest twyffelen, dat hy de zelve niet
was.

Het beleid
van *Henrik*
den VII om
het bedrog te
ontdekken.

Dit vergrootte terstondt de moeielykheit
des konings: doch gelyk deze vorst een diepzin-
ning verstant hadt, geloofde hy, na alles wel
overlegt te hebben, dat hy daar uit een groot
voordeel zou kunnen trekken. Hy was wel over-
tuigt van het bedrog: dus konden alle de navor-
schingen, welke men op alle plaatsen deedt,
hem niet dan voordeelig zyn, behoudens dat zy
naauwkeurig waren. Hy leidde zich daar op toe,
om zich de zelve zelfs te doen geven door perso-
nen, die niet verdacht zouden kunnen zyn aan
zyne eigene vyanden, om hen dus van het bedrog
te overtuigen, en hen te verplichten weder tot
zich zelve te komen. Daarenboven beeldde hy
zich in, dat *Clifford* en *Barklay* doende tot zyne
party wederkeren, het welk hem niet ondoenlyk
scheen, hy van hen leren zou de namen der ande-
re zamengezworenen, en zich van hunne perso-
nen kunnen verzekeren, indien zy niet wilden, in
navolginge der twee afgezanten, van gevoelen
veranderen, en weder tot hunnen plicht keren.
Hy slaagde in zyn voornemen. Hy ontdekte het
geheim door zyne naspeuringen, en hy herwon
Clifford, welke het bedrog erkende. *Barklay*,
hoewel wat later, keerde ook van zyne dwalinge
te rug.

Hy dringt
door tot in
het geheim
vertrek van
de hertogin-
ne van
Burgundie.

Het wederkeren van *Clifford* tot de zyde des ko-
nings hadt de uitwerking, welke de zelve daar
van verwacht hadt, gelyk wy in het vervolg
zullen zien, en de hertogin van Burgundie was
II Deel.

daar door niet weinig verschrikt: doch zy wierdt
het nog meer door de berichten, welke zy
wist dat de koning hadt weten te krygen tot uit
haar kabinet. Deze vorst, die door eene over-
maat van wantrouwen, aan welke de staatkundi-
gen onderhevig zyn, gene van zyne raadslagen
aan zyne staatsdienaren openbaarde, hadt ver-
spieders in Vlaanderen, de welke, veinzende
het huis van Jork ten eenemale toegedaan te zyn,
zich inwikkelden in de vertrouwendheit van den
valschen *Eduard*, en van de hertoginne van
Burgundie. Zy misleidden door hunnen valschen
yver de allergetrouwste dienaren der hertogin-
ne, kochten de anderen door geldt om, won-
nen hunne biechtvaders en hunne kapellanen,
en deden zich onderrechten van het gehele be-
drog, tot de minste omstandigheid toe. Ten
einde deze uitgezondenen aan het Vlaamsche hof
zouden doorgaan voor menschen, die zich opof-
ferden aan de party van den valschen *Eduard*,
handelde hen de koning als overlopers, en vol-
gens de gewoonte van dien tydt deedt hy hen
alle zondagen in de S. Paulus-kerke in den ban,
gelyk als verraders, en vyanden van zyn persoon
en staten.

1494.
1495.
1496.
1497.
1498.

Bacon.

Het was door deze behendigheid dat hy eene
nette beschryving kreeg van den persoon des be-
driegers, van zynen name, vrienden, gevallen,
en van alle de verbindtenissen, welke hy gemaakt
hadt met de hertoginne van Burgundie, zodanig
als ik die boven verhaalt hebbe. By deze onder-
rechten voegde hy nog andere, namentlyk de-
ze, welke hy deedt beleggen wegens den moordt
der twee zonen van *Eduard*. Maar terwyl 'er
van de vier personen, welke *Richard* tot deze wre-
de daadt gebruikt hadt, niet meer dan twee in
het leven waren, en dat men verschillende getui-
genissen van hen hadt, die de zaak twyffelachtig
zouden kunnen maken voor een volk, dat van te
voren vooringenomen was, zo nam hy voor dit
onderzoek onaangeroerd te laten, en zich niet te
bedienen dan van die gene, welke hem uit Vlaan-
deren waren toegekomen, het hem genoeg zynde
bekend te maken, dat de gewaande hertog van
Jork niet was dan de zoon van een Jode van Door-
nik. Voor het overige hielt hy het daar voor,
dat het beter was deze waarheden ruchtbaar te ma-
ken door menschen, die niet schynen zouden
daar belang by te hebben, dan de zelve in druk
uit te geven, waar van het volk niet zou nalaten
een mistrouwen op te vatten, en die voorts den
zelve indruk niet zouden kunnen geven.

Deze uitge-
zondenen
geven hem
nette berich-
ten van het
bedrog.

De valsche
hertog van
Jork was de
zoon van
een Jode te
Doomik.

Hy vergenoegde zich niet met zyne onderda-
nen uit den dut te helpen, hy wilde ook *Phillips*,
aartshertog van Oostenryk, te recht brengen, en
vrezende, dat hy mogt misleid worden door de
kunstnarren van de hertoginne van Burgundie,
zondt hy aan hem afgezanten, om hem van de
waarheit te onderrechten. *Maximiliaan*, des zelfs
vader, zynde naar Duitschlandt vertrokken by
den keizer *Frederik*, hadt hem in Nederlandt
gelaten, het vaderlyk erfgoedt van *Maria* van
Burgundie, zyne moeder, van welke hy het
zelve geerft hadde, en om dat hy niet meer dan
zesstien jaren oud was, hadden de Staten van
de Nederlanden hem een Raadt gegeven, om
hem gedurende zyne minderjarigheid te onder-
steunen. Het was voor dezen Raadt, waar in
de aartshertog voorzat, dat *Poyning* en *Warbam*,
afgezanten des konings, ingeleid zynde, de laat-
ste aldus sprak:

Henrik vaar-
digt gezan-
ten af aan
den aartsh-
ertog *Phi-*
lips van
Oostenryk.

MYNE HEEREN, het goet verstant, dat Vertoog der
'er altydt geweest is tusschen het koninkryk van En-
gelandt en deze provincien, heeft den koning onzen
E. mce-

1494. meester verplicht ons aan uwe Heerlykbeden * of te zenden, om dusdanige maatregelen met u te nemen, die de zelve kunnen onschuldig maken. Daar zijn al te veel redenen, welke uwl. verplichten de goede mening van den koning te beantwoorden, om te vrezzen, dat gyl. u zoude laten misleiden door de streken zyner vyanden. Het belang der twee volkeren is om vereenigt te blyven. Daar in vinden zy hun voordeel en veiligheid. Dit zijn twee volkeren, die het een het ander niet missen kunnen. Het schynt, dat de Hemel daar een buwelyk van gemaakt heeft, en dat onder hen niet zyn moet alleen eene betrekking van bondgenoot tot bondgenoot, maar een verbandt, al zo naauw als tusschen man en vrouw. Nochtans de koning, die in deze maatschappij de plaats van man bekleedt, beklaagt zich over de verleiders, die zyne vrouw van hem afrekken, en hy heeft ons belast de zelve te noemen, op dat gyl. daar order op stellen zoude. Daar is eene landstreek in de provincien, die aan uwe Heerlykbeden behooren, alwaar zich van tyd tot tyd opdoen zamenzweringen tegen zyn persoon en tegen de rust van zyn koninkryk. Het is van daar dat van daan kwam sedert eenige jaren die gene, welke aan haar hoofd stelde den zoon van een bakker, welken zy veranderd hadt in den zoon des hertogs van Clarence, en het is uit dien zelve oordt dat men bedendaags ziet te voorschyn komen een anderen rampzalige, de zoon van een Jode te Doornik, welken zyne navolgers hebben doen verlaten den naam van Perkin, om hem te geven dien van Richard, hertog van York, de tweede zoon van den overleden koning Eduard. Uwe Heerlykbeden zyn al te voorzichtig, om zich te laten misleiden door de beuseltaal, ten dien einde uitgestrooit. Het bedrog van Simnel, die tegenwoordig nog is onder de valkeniers des konings, is een zeker voorteken van dat van Perkin. Van den anderen kant weten uwe Heerlykbeden het droevig noodlot van den hertog van York en van zynen oudsten broeder. Indien die genen, die hem tegenwoordig doen berloven, daar in overeenkomen, dat de oudste onthalt is in zyne gevangenis, waar in zy beide opgesloten waren, door welke betovering willen zy ons dan wys maken, dat de jongste ontkwam de wreedheit van zynen oom, en van den beul, van welken hy zich bediende? Is het, om dat de moordenaar van den eenen de verlosser wilde zyn van den anderen? Is het geweest bit medelyden, dat hem wederbielde? Is het gemoed van zulke booswichten daar bekwaam toe? en hoe kan men geloven, dat deze beul edelmoedig genoeg is geweest om het leven van een kindt te sparen ten koste van het zyne, het welk afhing van de gebele uitvoering van zyne belastinge? Daar in kan geen verdeling plaats hebben. Hy heeft hen beide bebouden, of hy heeft hen beide gedood; en men kan het niet eens wezen aangaande de doot des eenen, of men is verplicht overeen te komen omtrent de doot van den anderen. Ook heeft de koning daar onwederprekelyke bewyzen van: doch dit is het niet, waar mede ik my opbouwde. Wy hebben voornamentlyk bevel om uwl. aan te tonen den geheimen handel, van welken men zich bedient heeft om den zoon van een Jode te verteren met den eernaam van den zoon des konings. De wysheit van mynen meester heeft deze gebele verborgendheit ontdekt, en niets ontbreekt 'er aan de overtuiging van het bedrog. Het is de overzoenlyke baat van eene vrouwe, die welke dit alles gedaan heeft. De hertoginne weduwe van Burgundie, eene gezworene vyandin van het huis van Lancaster, heeft het voornemen gesmeed om den koning, mynen meester, van den troon te stoten, welken nochtans nevens hem het huis van York moet bekleden in de persoon der koninginne, die welke daar van de erfgenaam is. Het is dan het bloed

van Eduard niet, dat haar lief is: indien dit zo was, zou zy gerustelyk hare dochter zien regeren. Zy is het zelf, die gebieden wil, of door hare nakomelingfchap, of door hare kunstnaryen. De natuur heeft haar kinderen geweigert; hare kunstnary geeft haar de zelve. Zie daar uen tweeden van haar maakfel. Voor het overige zyn hare vruchten vreemde gewrochten. De kinderen, welke de natuur voortbrengt in den schoot bunner moeders, komen in de wereld in den tyd van negen maanden: deze, welke haar eigenbaat uit haar kabinet voortbrengt, komen niet voor den dag dan na verloop van vyftien jaren. Ook worden zy met den degen aan de zyde geboren. Men stelt de zelve aan het hoofd der legers, en zy dreigen koningen van den troon te bouzen. De koning, myn meester, is overtuigt, myne Heeren, dat gyl. afkeurt deze versoeielyke onderstekingen, welke niet alleen een onrechten erfgenaam willen geven aan een huis, maar ook een gewaanden prins aan een koninkryk: die het bloed der koningen willen doen vergaan, om dat der slaven te doen beerschen. Frankryk heeft Perkin uit zyne staten verdreven, na dat het des zelfs bedrog gemerkt heeft. De koning, myn meester, myne Heeren, heeft reden te geloven, dat gyl. dit voorbeeldt zult navolgen, met welke hy een veel ouder en beter gegrond verbondt heeft dan met dezen anden vyandt, nieuwelyk verzoent. Dit is het gene, dat wy uwl. van zynent wegen komen afvragen: het is ook onder deze voorwaarden, dat wy bevel hebben uwl. zyne vriendschap aan te bieden, en uwl. te verzeren van zynen bystandt, en al het vermogen van zyn koninkryk in alle gelegbeden.

Dus sprak Warham. De Raadt, de zake eenigen tyd in overweging genomen hebbende, antwoordde: dat de aartshertog wegens de vriendschap, die hy den koning toedroeg, geen bystandt zou verlenen aan den gewaanden hertog van York, en dat hy in het tegendeel aan den koning in alle voorvallen zou geven blyken van zyne toegenegenheit. Dat hy voor het overige geen antwoordt kon geven aangaande de handelingen van de hertoginne weduwe, welke meestersse was in hare eigene landen, alwaar niemandt recht hadt om haar iets te bevelen.

Na dat de afgezanten weder te rug waren gekomen, en den koning van hunne verrechtingen verslag hadden gedaan, was de zelve niet voldaan over het antwoordt van den Raadt van Vlaanderen, het welk hy voor een uitvlucht opnam, wel wetende, dat de vorstinnen weduwen de oppermacht niet oeffenen, welke verblyft of aan den prins, of aan de Staten. Hy geloofde dan, dat het zyne eere raakte, en die van het volk, te dulden, dat de Vlamingen zyne verzoeken in den windt sloegen in eene zake van die aangelegenheit, waar over gehandelt wierdt, en dat hy hen door vreeze moest noodzaken te doen, het geen zy niet gedaan hadden door bewegingen van eerbiedt, noch uit aanmerkinge van het verbondt. Om daar in te slagen besloot hy zynen resident te huis te roepen, alle de onderdanen des aartshertogs buiten het ryk te bannen, en allen koophandel met hen te breken. De verklaring daar van wierdt schieleyk afgekondigt: doch de zelve deedt de uitwerking niet, welke hy daar van verwacht hadde. De Vlamingen verschrikten 'er minder voor, dan zy 'er over verstoort waren, en deden van hunne zyde een diegelyk verbodt afkondigen tegen de Engelschen. Zie daar dan twee machtige volkeren, die altoos goede vrienden waren geweest, en die met malkander overhoop raakten over het verschil van een ellendige. Dus is het, dat grote omwentelingen, die in de staten gebeuren, dikwils zeer kluchtige beginselen hebben.

De

1494.
1495.
1496.
1497.
1498.Antwoordt
van den
Raadt des
aartshertogs.De koning
verklaart den
Vlamingen
den oorlog.

1494.
1495.
1496.
1497.
1498.

Hy doet vele heeren gevangen nemen, schuldig of verdacht aan de zamenzwering.

* Bacon schryft dan eens d' Aubigny, dan d' Aubigny, en dan d' Aubigny, en men weet niet, of dit onderscheide geflachten zyn, dan of deze was van het zelve huis als Mylord Gilles d' Aubigny, stadvooght van Calais.

1495. De koning maakt verscheide ridders van het Badt. Speel Chamberlain.

De koning, willende de beroertens voorkomen, welke het verraadt in zyn koninkryk stondt te verwekken, deedt de voornaamste hoofden der eedverwanten gevangen nemen, onderrecht zynde door zyne verspieters van de verstandhoudinge, welke zy onderhielden met de hertoginne van Burgundie. De Lord Fitz-Water, Simon Monfort, Thomas Thwaites, Willem d' Aubigny, Robert Ratklif, Thomas Chreessenor, en Thomas Apsword waren van dit getal. Men arbeidde aan hun geding, en zy wierden alle overtuigt van verstandhoudinge met Perkin, en van de misdaadt van hoog verraadt. Monfort, Ratklif, en d' Aubigny * wierden terstondt onthoofd. Fitz-Water wierdt gevoert naar Calais, men weet niet waarom, en of de koning hem vergiffenis verleende, of niet. Hoe het zy, zyne ongeduldt, of zyne wanhoop, hem zyne vlucht doende onderstaan, zyne bewaarders omkopende, wierdt hy ontdekt en onthoofd. De overige der veroordeelden stelde men vry, en ook vele anderen, die naderhandt overtuigt wierden, onder welke geestelyken waren, en onder hen twee Dominikaner monniken, en Willem Worlei, deken van de St. Paulus-kerke, aan welken men de gunst bewees van hunne beschuldigingen niet ruchtbaar te maken. De koning, die hen vergiffenis gaf, wilde ook met eenen de eer van den Godsdienst bewaren.

Men hadt eene uitspanning in deze droevige bezigheden door de plegtigheid, welke geschiedde ter eere van den prins Henrik, tweden zonedes konings, die hertog van Jork wierdt gemaakt, in den ouderdom van drie jaren. Dit feest duurde eenige dagen, gedurende de welke verscheide ridders door den koning gemaakt wierden, gelyk men in diergelyke plegtigheden gewoon is. Dit waren de ridders, welke men noemt ridders van het Badt, of Bath, om dat zy zich in den beginne des avonds of nachts te voren, eer zy tot ridders geslagen wierden, baadden; eene gewoonte allengskens in onbruik gekomen, doch is de orde in wezen gebleven, en men maakt de zelve nog tegenwoordig met grote plegtigheid (a). Het teken der orde is een rood lint om den arm.

Na deze vermakelykheden ging de koning de dagen van het Kersfeest te Westmunster doorbrengen, van waar hy zich begaf naar den Tour te Londen. Het was om aldaar te ontfangen Clifford, welken hy nog niet gezien hadt, ten minste in het openbaar, sedert zyne wederkomst uit Vlaanderen, en om te hebben een dekmantel om derwaarts te doen komen de heeren, welke Clifford zou beschuldigen als medeplichtigen. Twee dagen daarna vergaderde hy aldaar zynen Raadt, bestaande uit uitgelezene personen, in welke hy het meeste vertrouwen stelde. In deze vergadering, in welke de koning voorzat, wierp Clifford, ingebragt zynde, zich voor zyne voeten, en smeekte hem om vergiffenis van zyne misdaadt, als of hy hem nog geen vergiffenis verleent hadde, en dat dit de eerste maal was, dat hy den koning gezien hadt, met welken hy echter reets te voren geheime zamenkomsten hadt gehouden. De koning zeide, dat hy hem vergiffenis gaf, doch onder voorwaarde, dat hy hem de schuldigen zou openbaren, zonder iemandt te ontzien. Clifford, als toen zyne stemme verheffende, zeide, dat hy

(a) Deze ridderorde wierdt ingestelt door Henrik den IV in den jare 1399, op den dag zynet kroninge, en zes en veertig ridders door hem gemaakt. Doch na verloop van tyd is 'er dikwils verandering omtrent het getal dezer ridders, hunne aanstelling en rang voorgevallen.

een zekere proef ging geven van zyne erkentenis en van zyne getrouwicheit, door het gevaar, waar aan hy zich bloot stelde, beschuldigende Mylord Stanley, grootkamerling, als den voornaamsten der eedverwanten.

Op het horen van den name van Stanley scheen de koning ontfelt, als of hem de zaak nieuw voorkwam, en of die te voren met Clifford niet was afgesproken. Het is waar, dat het gezicht alleen van den grootkamerling bekwaam was deze ontroering te verwekken, zich hem ter zelve tydt vertonende als een onderdaan, die zyne vriendschap verdient hadde door grote diensten, en als een verrader, die zich zyne gramschap waardig maakte door de allerchandelykste misdaadt. Twee zulke verschillende voorwerpen zouden hem wel eene ontroering hebben kunnen geven. Na dat hy weder bedaart was, vermaande hy Clifford niets voor te dragen, waar van hy gene overtuigende bewyzen kon bybrengen. Hy zeide tegen hem, dat hy den kamerling niet kon onttrekken aan de strengheit der wetten, indien hy schuldig was; maar dat hy wel op zyne hoede zou zyn van hem niet te beschuldigen, indien hy niets hadt om zyne misdaadt te bewyzen. Clifford boodt zich daar op aan deze beschuldiging te bevestigen met de allerverschriklykste eeden, de zelve ten koste van zyn leven staandere houden, en de bewyzen daar van voor den dag te brengen. Op eene zo plegtige en nette verklaring beval de koning, de zaak met zynen Raadt overwogen hebbende, dat Stanley zou gevangen blyven, en des anderen daags voegde men hem eenige rechters toe, welke zyne beschuldiging zouden onderzoeken. Men heeft niet geweten, welke de byzondere punten geweest zyn, waar van hy overtuigt was. Eenigen zeiden, dat het was, om dat hy in een mondgesprek met Clifford zou gezegt hebben, dat indien hy geweten hadt, dat Perkin de waarachtige hertog van Jork geweest was, hy tegen dezen prins niet zou hebben willen sryden. Hy kon niets halstraffelyker zeggen, om dat hy daar door omsliet het recht van het huis van Lancafter, waar van de koning zo nayverig was, en dat hy den voorrang gaf aan dat van Jork. Ook was 'er de koning tot in zyne ziele door geraakt, en deze taal trof hem gevoeliger, wanneer men hem daar van het verhaal deedt, dan of hy Stanley op een dag van het gevecht gezien hadt de wapenen tegen hem gebruiken. Anderen zeggen, dat hy zich aan Perkin hadt verbonden, hem zyne handtekening en geldt zendende.

Stanley was niet onschuldig, hoedanig ook zyne misdaadt zyn mogt, hebbende het zelf in zyne eerste ondervraging aan de rechters bekend, zonder zich te bekommeren om daar tegen verontschuldigungen te zoeken: het zy, dat hy geloofde, dat de bekentenis, welke hy daar van deedt, goedwillig gedaan zynde, vergiffenis verdiende, of dat hy, opgeblazen door de grootheid zynet diensten, geloofde boven het bereik der wetten te zyn. Wat 'er van zy, hy wierdt schuldig verklaart aan hoog verraadt, en veroordeelt. Daar waren zes gehele weken tusschen den dag van zyne gevangenis en dien van zyn vonnis verlopen; een tydt, welken de koning gaf aan de voorspraak van den broeder des beschuldigen, die zyn schoonvader was, en aan zyne eigene gemoeds-bewegingen. Deze waren geweldig. De geschiedschryvers verbeelden ons de zelve niet dan zeer verward, om dat deze vertoning byna geheel gespeelt wierdt in het herte des konings: echter vertonen zy ons tusschen beide de voornaamste bewegingen. Het was in dezen tusschentydt,

1495.

Mylord Stanley van verraadt beschuldigt door Clifford.

Verscheide bewegingen des konings op het verhaal van deze beschuldiging.

1495.

waar in hy van het leven of van de doot van Stanley uitspraak moest doen, dat hy zich te binnen bragt alle des zelfs grote daden. Hy maakte eene levendige beschryving van den veldslag van Boswart, en van het gene Stanley daar in tot zyn voordeel en dienst gedaan hadt. Hy verbeeldde zich dezen dapperen man als tot zynen bystandt komende toeschieten aan het hoofd van drie duizend man; die zyne vyanden, reets de overhandt hebbende, onder zyne voeten trapt; die hem uit hunne handen trok, en die zyn leven en ryk redde. Hy zag hem vervolgens hem de kroon op het hoofd zetten, welke hy na het gevecht in de tent van Richard gevonden hadt, naar zich trekkende door deze daadt de toestemming van het volk en van het Parlement, en den knoop doorhakende van alle verschillen, welke men over de ryks-opvolginge gemaakt hadt. Daar na eensklaps overgaande tot het denkbeeld van de misdaadt, waar mede hy beschuldigt was, zag hy hem aan de zyde van den bedrieger, aan het hoofd der zamengezwoorenen, beraadslagende voornemens tegen zyn leven, en zyne kroon. En in welken tydt? Wanneer hy hem door zyne weldaden hadt opgehoopt, tot zynen geheimen Raadt toegelaten, en vercort met het ampt van grootkamerling, om hem hoe langer hoe meerder aan zyn perloon en vertrouwendheit te verbinden. Hy was gelykelyk bezwaart, een man te straffen, die aan hem zulke grote diensten bewezen hadt, en ongestraft te laten een verrader, die de ondankbaarheid paarde met de ontrouwe. De koning was van aardt streng; nochtans regelde zyne staatkunde zyne strengheit en zyne zachtmoedigheid. Het was dan niet zyn aardt, die de weegschaal overhaalde. Hy maakte eene aanmerking, dat de straffeloosheit der zamengezwoorenen stoutter zou maken, en dat in het tegendeel de doot van hun hoofd den schrik in de party zou brengen: des wilde hy liever een voorbeeldt geven van rechtvaardigheid, dan een voorbeeldt van zachtmoedigheid, en gaf den schuldigen over aan de strengheit der wetten. Misschien hadt hy beter gedaan op eene andere wyze daar van te oordeelen: doch alles wel ingezien zynde, zyn de koningen meesters van hunne gunstbewyzen, en wanneer zy de schuldigen straffen, vindt men niets daar tegen te zeggen. Het past den onderdanen getrouw te blyven, om de gramschap van hunnen koning te ontgaan, de welke is als het gebrul van een leeuw.

Stanley wierdt onthoofd, volgens het vonnis der rechters, welke hem veroordeelden. Niettegenstaande dat deze uitspraak rechtmatig was, waren 'er echter wyze lieden, welke der zelve strengheit laakten. Daar waren 'er zelfs, die den koning beschuldigden beweegredenen daar toe gehad te hebben, min eerlyk dan die van de gerechtigheid en de openbare veiligheid. Zy zeiden, dat de grote verdiensten van Stanley een nayver in hem verwekt hadden, en zyne grote diensten eene beschaamdheit: dat de vorsten gene deugd beminnen, die hunne vergeldingen te boven gaat. Zy voegen daar by, dat hy is verleid geweest door de verbeurdmakinge van de goederen des beschuldigen, den allerryksten onderdaan van het koninkryk. Hy liet inderdaadt na drie duizend ponden sterlings aan inkomen in landeryen en andere vaste goederen; een buitengemeen inkomen in dien tydt, en men vondt op zyn slot van Holt veertig duizend marken zilvers aan gereed geldt. Alle de geschiedschryvers komen echter daar in overeen, dat Stanley de doot verdient hadde. Zyn ampt van grootkamerling

De koning vergelykt de diensten van Stanley tegen zyn verraad.

Zyne staatkunde veel eer dan zyne strengheit verplichten hem om hem te doen sterven.

Stanley wordt onthoofd.
Bacon.

wierdt gegeven aan Gilles Mylord d'Aubeny, een man van grote bekwaamheit, van eene beproefde dapperheit, en wiens goedaardigheid en gematigheit een nieuwen luister gaven aan zyne oorlogsdaden.

Voor het overige hadt de doot van Stanley de gevolgen, welke de koning verwacht hadde. De zamengezwoorenen waren daar door zo verslagen als door een donderflag: de hertogin van Burgundie en de bedrieger beklagden hem, als de spil, op welke hunne verstandhouding in Engelandt draaide, en de Engelschen, die in Vlaanderen waren, niet meer wetende by wien zy toevlucht zouden vinden, scheidten zich af van de Vlamingen en Ieren; zo dat de een den anderen wantrouwende, zy zich verspreidden, elk zich bergende daar hy zekerheit meende te vinden.

In den zelve tydt, als de verwarring onder de zamengezwoorenen kwam, scheidde het weinig of de beroertens waren wederom in Engelandt begonnen, op eene beschuldiging, welke men inbragt tegen die genen, welke voorgaven, dat het huis van Jork meerder recht tot de kroon hadt dan dat van Lancafter: woorden, welke men als oproerig aanmerkte, maar die men liever ongemerkt hadt moeten laten doorgaan, dan dat men de zelve zou opvatten door eene naspeuringe, die naar een geloofsonderzoek zweemde. De uitwerking daar van was verderffelyk; de schrik drong door tot in het paleis des konings; niemandt geloofde zich veilig, en niemandt, denkende een aanbrenger aan zyne ooren te hebben, gereed om hem te beklappen, dorst 'erspreken, uit vreze, dat men aan zyne woorden een verkeerden draai of uitlegging zou geven. Selden zag men twee menschen by malkander: de eenzaamheit regeerde overal, en daar stondt te vrezten, dat het volk, het welk geen lust heeft om gekwelt te worden, oproerig wierdt. De zaak hadt nochtans een beter uitkomst. Daar waren alleen eenige weinige oproerigen, die gestraft wierden, om dat zy schimpfchriften gevoegt hadden by hunne woorden. Het is bezwaarlyk deze doofsrykingen te beletten, waar op de gemene man van alle tyden is vernibbelt geweest. Hy geloofst, dat het, kwalyk sprekende van den vorst en van zynen Raadt, zyne vryheit wederom krygt, of dat het zich ten minste wreekt op die genen, welke het beschuldigt van hen te hebben onderdrukt. De Romeinen, de voorzichtigste wetgevers der wereldt, vergenoegden zich de daden te straffen, en lieten de woorden voor het volk straffeloos. Augustus bewaarde langen tydt deze gematigheit: doch op het aanzoecken van Tiberius maakte hy wetten, die het maken van schimpfchriften onder het getal stelden der misdaden van gekwetste hoogheit: wetten, van welke Tiberius in het vervolg van zyne komste tot het ryk een al te groot handhaver of uitvoerder was; waar van de Geschiedenis hem verwytingen doedt, zo wel als zyne opvolgers.

Het staat aan ons niet iets daar omtrent te beslechten; elke eeuw en elk landt heeft zyne gewoontens, en gelyk de schimpfchriften altoos een kwaad beginfel hebben, zo zyn de genen, die deswegen gestraft worden, niet zeer te beklagen; vooral, byaldien zy daar op uit zyn om het volk door hunne steekfchriften tot wederspannigheid op te rokkenen, gelyk die, van welke wy hier komen te spreken, waar van alleen maar vyf met hunne hoofden betaalden voor alle de anderen.

Na het stillen van alle deze bewegingen dacht de

1495.

De doot van Stanley vercrikt de eedverwanten, en verstoort de zelve.

Tacitus.

1495.
1496.
1497.
1498.

de koning om Ierlandt weder tot zynen plicht te brengen; waar toe hy, volgens zyne gewoonte, veel eer behendigheid gebruikte dan geweld. Hy verloor ten dien einde twee gevormachtigden van twee byzondere staten, volgens de verschillende bedieningen, tot welke hy hen schikte, namentlyk den prior van Lanthony, welken hy kanceller van Ierlandt maakte, en *Poyning*, welken hy daar van tot maarschalk verklaarde. Hy gaf aan hen beide de waardigheid van zyne algemene stedehouders in de burgerlyke zaken, en onderwierp alles aan hunne rechtbank, zonder daar van den grave van Kildare uit te zonderen, die het ampt bekleedde van groot-afgezant*. Zy vertrokken uit Engelandt met eene vloot, die weinig manschap ophadde, en komende te landen aan dat gedeelte van het eilandt, het welk in gehoorzaamheit gebleven was, wierden zy ontfangen met de eerbewyzingen, welke men aan hunne ampten, van welke zy bezit namen, verschuldigt was.

* Grand Deputy.

Poyning trekt door Ierlandt om de aanhangers der twee bedrivers te kassiden.

Weinig dagen daar na trok *Poyning* met een vliegend leger naar de allerwoefte plaatsen van het eilandt, alwaar de wederspannigen hunne huizen en schuilplaatsen hadden. Het was in dit gedeelte van het koninkryk, dat de aanhangers van *Perkin* woonden, die het te voren van *Simmel* geweest waren; grote yverars voor de *Witte Roze*, en bygevolg vyanden van het huis van Lancaster: voor het overige woefte menschen, opgevoed in hunne bosschen en moerassen, en die van alle tyden af gelyk geweest zyn aan de woeftheit van het landt, het welk zy bewonen, en aan de dikheit van de lucht, welke zy inademen. Gelyk zy toen nog geen opperhoofd hadden, waren zy maar bedacht zich bedekt te houden binnen hunne verschansingen, stellende hunne meiren en bosschen tegen des konings benden. *Poyning* kon inderdaadt hen daar niet dwingen, en over zynen optocht kwalyk te vrede ontlastte hy zynen toorn op den grave van Kildare, welken hy beschuldigde over verstandhouding met de wederspannigen: het zy dat hy daar van eenige blyken hadt, gesterkt door het vermoeden, het welk het voorbeeld van zynen broeder hem tegen dezen Mylord gaf, in den veldslag van Stokefield gesneuveld, het zy dat de moeilykheit, van in zynen veldtocht kwalyk gellaagt te hebben, in hem meer achterdocht veroorzaakte. Hy geloofde zyn hof by den koning te zullen maken met den grave aan den zelven te zenden, en ontschuldigde zich over den kwaden uitslag, welken hy gehad hadde wegens dit gewaande verraadt: maar *Kildare* verdedigde zich zo wel, dat hy vry gesproken, en weder naar zyne landvoogdy gezonden wierdt. Hy wierdt zelfs verëert met de ridderorde van de kouffebandt, tot vergeldinge van zyne diensten.

Zie *Herbert* in het leven van *Henrik* den VIII. Zaken van Ierlandt. Cox. *Varré*.

† in den jare 1487.

De koning verleent eene algemene vergiffenis.

Dit tusschen beide komende voorval in deze Geschiedenis verplicht my het gevolg der zaken van Ierlandt hoger op te halen, alzò ik van de zelve niets gezegt hebbe sedert de nederlage van den eersten bedrieger †. De koning hadt vergiffenis verleent aan de bloedverwanten van die genen, die in den veldslag gesneuveld waren; zo dat het huis van Kildare zyne goederen en waardigheden bewaart hadt; en *Henrik* vondt niet raadzaam krygsvolk naar dat eilandt te zenden, uit vreeze, dat het meer ondienst moegt doen aan de Engelsche volkplantingen dan aan de ingeborene Ieren. Hy zocht de laatsten liever door zachtheit te winnen. Het was daarom, dat hy den ridder *Richard Edgcomb* derwaarts deedt overgaan met vyf honderd man, om hem tot geleide te dienen veel eerder dan om iets te ondernemen. Ook

hadt hy den Ieren niet dan aangename bevelen bekend te maken: eene algemene vergiffenis, en eene gehele herstelling in alle hunne goederen. De oudste van het huis van Kildare was de eerste met zich te onderwerpen, en ook de eerste, die verzeert wierdt met de kentekenen der koninklyke goedwilligheid, door een gouden keten, welken de ridder *Edgcomb* hem omhing, na dat hy hem vry gesproken hadt van de verbanninge, de welke de wederspannigen zich over den hals hadden gemaakt. Die van Kingfale hadden reets den eedt van *Allegiance* (a) afgelegd; en die van Waterfordt waren bedankt voor de getrouwigheid, in welke zy volhard waren. Een groot getal baronnen, grote heeren en kerkvoogden erkenden hunnen mislag, en leidden den zelven eedt af als de graaf van Kildare in de hoofdkerke van Dublin. De aartsbisschop was onder het getal der wederherstelden, en na die plegtigheid onthaalde hen de afgezant zeer deftig.

1488.

Onderwerping van het huis van Kildare.

Het wordt gevolgt van alle anderen, die bevryd zyn van de verbanninge.

1489.

In het volgende jaar ontboodt de koning, hebbende tyding gekregen van eenige nieuwe aanslagen, *Kildare* en de voornaamste heeren in Engelandt, om zich van hunne personen te verzekeren. Zy kwamen daar, en verzyden door hunne tegenwoordigheid het kwaad vermoeden, het welk men van hunne getrouwheit hadt. *Henrik* onthaalde hen prachtig in zyn paleis te Greenwich: doch hy wilde hen gedurende de maaltydt bestraffen, en liet hen onder de keukenjongens zien den zelven *Simmel*, welken zy voor koning erkent hadden. Hy hadt hen reets hunne ligtvaardigheid verweeten: want wanneer zy hem om vergiffenis verzochten zeide hy: *Het was tydt, dat ik kwam om uwe dwaasheit te betuigen: anders zoudt gy alle de aapen, welke men in uw eilandt ontscheept hadt, gaan kronen.* Hy zondt hen eenigen tydt daar na, met geschenken beladen, wederom te rug. Hy gaf aan eenen onder hen alleen * drie honderd stukken goudt, en deelde geschenken uit aan anderen naar evenredigheid van hunne verdiensten, of van hunne waardigheid.

De koning verzeert zich van de meeste groten.

Hy verwyrt hen hunne ligtvaardigheid.

* aan den Lord *Roath*.

De graaf van *Delmond* † behaalde in het zelve jaar twee aanmerkelyke overwinningen: de eene op *Moroug-o-Karol*, de andere op *Mac-Teig-Carty*. Deze twee hoofden sneuvelden op het slagveldt.

† *Maurinus Burkes*.

Men hadt in het vervolg eenigen tydt rust. De verdeeldheden begonden wederom in den jare 1491 tusschen het huis van *O-Neal* en dat van *O-Donel*, van wegens de eischen, welke het eerste hadt op het laatste, dat daar in weigerde te bewilligen. Hun verschil eindigde niet dan door bloedige gevechten en door de doot van *d'O-Neal*, die vermoord wierdt door zynen broeder *Henrik*. De moordenaar deelde het graafschap *Tyron* met een derden broeder, genaamt *Daniel*, die hem zyn deel overdroeg in het jaar 1497. Ondertusschen leefde *O-Donel* zeer geruft, en stierf zeer oud. Hy liet een zoon na, die van hem het prinsdom *Tirconel* erfde. De oude verschillen tusschen de huizen *Butler* van *Ormond* en dat van *Kildare* namen ook in dit jaar wederom een begin, en eindigden niet voor dat het eerste het andere hadt vernield, gelyk wy in het vervolg zullen zien.

1491.

1492.

Aanhouding der geschillen van die van *d'O-Donel*, en van die van *d'O-Neal*.

Het voorval van *Perkin* gaf den misnoegden nieuwe voorwendfelen van opstandt. De graaf

E. 3 van

(a) Een eedt, welken de Engelschen aan den koning, uit hoofde van zyne opperhoofdheit in het wereldlyke, doen, tot onderscheidinge van dien aangaande zyne opperhoofdheit in het geestelyke, gezegt *Supremacie*.

1494. van Kildare was beschuldigt daar aan deel te hebben, en kwam te Londen om zich te verdedigen.
 1495. Hy kon geen zekerder blyken van zyne onschuld geven.
 1496. Doch het gezag van den hertog van Ormond, zynen vyandt, dreef in den Raadt boven, en deed hem naar den Tour brengen. Dit was de staat, waar in *Poyning* Ierlandt gevonden hadt. Ik hebbe de gemelykheit verhaalt, welke hy gehad hadt over het kwaad gevolg van zyne wapenen, waar van hy zich gewroken hadt op den grave van Kildare. Het was in gevolge van zynen raadt, dat de graaf verplicht was ten hove te komen, en dat hy gevangen wierdt. Hy wierdt een jaar daarna geslaakt, en schadeloos gestelt wegens dit ongelyk door de eere, welke de koning hem aandeedt, hem herstellende in de bestiering over Ierlandt.

Zamenroeping van het Parlement van Ierlandt.
Poyning was gelukkiger in de burgerlyke bedieningen dan in die van den oorlog. Hy beriep het Parlement te Drogheda, alwaar hy vele wetten van aangelegenheit deedt doorgaan, om de gemene rust in het algemeen te verzekeren, en in het byzonder die der Engelsche volkplantingen. De voornaamste der zelve zyn: I die, welke de vryplaatfen vernietigt, in welke zich de verraders en moordenaars begaven, tot verachting der wetten, en tot nadeel van de gemene zekerheit. Men hadt voornamentlyk de oproerigen in het oog, die zich hadden doen onderscheiden in den opstandt der twee bedriegers, en die in het vervolg binnen de vryplaatfen gevlucht waren. Zy wierden verplicht daar uit te gaan om gestraft te worden, gelyk zy verdient hadden.

Wetten, die *Poyning* aldaar doordt doorgaan.

II. De tweede wet verboodt den bloedverwanten zich met den moordenaar wegens den moordt van hunnen nabestaande te verdragen, noch zich op hem te wreken, en wilde, dat de beschuldigde in rechten zou vervolgt worden. Dus belette zy aan de eene zyde de straffeloosheit der misdaden, door de lafhertigheit of medeplichtigheit der genen, die uit hoofde van het bloedverwantchap verplicht waren den moordt te wreken; en aan de andere zyde betoomde zy de moorden, deze wraak bepalende binnen de grenzen van het openbare recht. III. Door de derde wet was het verboden vrede te maken, of oorlog, zonder toestemminge van den gezaghebber, te voeren; het welk ons doecht zien, hoe verre de hoofden der party hun gezag gebragt hadden, doordien zulk eene wet van noden was om het zelve in te binden. Zy deden hun uiterste best om het zelve te handhaven, zelfs nog na het verbodt, ten minste zo lang het hen mogelyk was. IV. De vierde wet vernietigde de namen der zamenzweringe. Zy maakt gewag van twee der voornaamsten, *Crom-Abo*, en *Butler-Abo*, welker eerste betekent de navolgers van Kildare, en de andere die van Butler van Ormond. Het is zo, dat van alle tyden af het volk de denkbeelden van zyne razerny en oproerigheit gehecht heeft aan belagchelyke woorden: doch die ondertusschen bekwaam zyn om koninkryken in brandt te zetten, indien de tomeloosheit niet gebreidelt wierdt. V. Door de vyfde wet wierdt een moordt voorbedachtelyk gestelt onder het getal der misdaden van hoog verraadt, omdat de wegen en de koophandel daar door wierden beveiligt.

Wet die Ierlandt onderwerpt aan de regering van Engelandt, genaamt de wet van *Poyning*.

Doch de alleraanzienlykste wetten waren die gene, welke Ierlandt aan Engelandt onderwierpen. Dit was besloten door eene der instellingen van het Parlement van Drogheda, de welke behelsde, dat alle besluiten der Engelsche Parlementen, het gemenebest belangende, ook in Ierlandt zouden

uitgevoert worden. Daar was nog eene andere, klaarder of uitdrukkelyker dan de eerste, en die eene veel groter meesterachtigheit aan deze eerste krone gaf. Zy verboodt den Ieren het Parlement te vergaderen dan door toelatinge des konings by des zelfs openbrieven, onder de berechten van den groot-afgezant * en van den Raadt, de welke zouden behelzen niet alleen de beweegredenen van het vergaderen, maar ook de besluiten, welke hy voornemens was te laten goedkeuren. De wet voegde daar by, dat deze besluiten van geen kracht zouden zyn zonder de goedkeuringe des konings, en vernietigde alle de besluiten, die genomen zouden zyn in vergaderingen, ontbloomt van de achtbaarheid of het gezag van den vorst. Men noemt de zelve, nog tegenwoordig *de wet van Poyning*, berucht onder de volgende regeringen, doordien de opvolgers van *Henrik* den VII de zelve by beurten of hebben gehandhaaft, of vernietigt, naar dat hunne verschillende belangen zulks vereischten. Twee zaken regelden voornamentlyk het gebruik, dat men daar van maakte; te weten de oppermacht, of het verval der Engelsche volkplantingen, en de verscheide omwentelingen van den Hervormden Godsdienst. De Engelschen en de Gereformeerden verwaarloofden de waarneming dezer wet, wanneer zy de sterkten waren: maar zy deden de zelve gelden zo haast als de inboorlingen de overhandt hadden, gebruikende de zelve als dan, om zo te spreken, tot eene borstwering tegen hunne verdrukkinge.

Het zelve Parlement keurde nog andere besluiten goed. I. Het stondt aan den koning toe onderstandgelden op de bebouwde landen. II. Het herstelde de ridders van Maltha in het bezit van hunne goederen, welke hen waren afgenomen. III. Het veroordeelde den grave van Kildare, die echter naderhandt ontslagen is door den koning. Voor het overige verzekerde *Poyning* zo wel de rust van den staat door de wysheit zynere wetten, en door de waakzaamheit van zyne bevelen, dat hy de wederspanningen in toom hielt, of in eene gedurige vreeze, en hen belette zich te bewegen; dermaten, dat wanneer *Perkin* aldaar voor de tweede maal aanlandde, niemandt zich by hem voegde, gelyk wy haast zien zullen. *Henrik* erkende deze diensten van *Poyning* met dankbaarheid, en hem hebbende te huis ontboden maakte hy hem ridder van de kouffebandt.

De Geschiedenis merkt aan, dat het in dezen tydt was, dat de koning meerder dan ooit te voren de onmatige drift liet blyken, welke hy tot het geldt hadt. Zyne koffers waren vol; Vrankryk betaalde hem zeer grote geldsommen; zyne onderzaten hadden hem grote onderstandgelden beschaft, en de verbeurd-verklaring van *Stanleys* goederen hadt hem ongemene rykdommen aangebragt. Dit alles was echter niet bekwaam om hem te verzadigen. Hy bekrachtigde wederom de penale wetten, welke hy vast gestelt hadt in het begin zynere regeringe, en vulde in de zelve nieuwe geldboetens, welke de rechters of schouten gelast wierden de schuldigen op te leggen, mogelyk met recht, maar meest door bewegingen van gierigheit, die daarom de veroordeelingen hatelyk maakten. Hy maakte geen zwaarigheit om zelfs een verdrag aan te gaan met de genen, welke tot het betalen van eene zekere geldboete veroordeelt waren, een gedeelte van de somme hen kwydscheldende, om des te eerder van het overige betaalt te worden. Zo een verdrag maakte hy met *Willem Capel*, Alderman van Londen, aan wien hy kwydscholdt het derde deel van zyne

1494.
1495.
1496.
1497.

* Grand
Deputi.

Andere wetten.

Zy wierden naderhandt ontslagen is door den koning. Voor het overige verzekerde *Poyning* zo wel de rust van den staat door de wysheit zynere wetten, en door de waakzaamheit van zyne bevelen, dat hy de wederspanningen in toom hielt, of in eene gedurige vreeze, en hen belette zich te bewegen; dermaten, dat wanneer *Perkin* aldaar voor de tweede maal aanlandde, niemandt zich by hem voegde, gelyk wy haast zien zullen. *Henrik* erkende deze diensten van *Poyning* met dankbaarheid, en hem hebbende te huis ontboden maakte hy hem ridder van de kouffebandt.

Gierigheit des konings, en middelen, welke hy gebruikte om geldt te hebben.

Bacon

1494. ne boete, welke twee duizend, zeven honderd
 1495. ponden sterlings bedroeg, wordende hem de twee
 1496. andere derde deelen betaalt. Men beschuldigt
 1497. den kardinaal *Morton*, zynen kancelier, en *Bray*,
 eenen van zyne Raadsheeren, de grootste aanraders
 van het vaststellen dezer boetens geweest te zyn, en
 van het verbeurd-verklaren der goederen, het
 welk onder zyne regeringe in zwang ging: doch
Empson en *Dudley*, welke hen in hunne ampten
 opvolgden, deden hem zulks daar na beklagen,
 doordien de zelve gene maatregels namen in hun-
 ne knevelaryen, in plaats dat *Morton* en *Bray* het
 ligten der schattingen zo ligt maakten, en zo
 verdragelyk als het mogelyk was. De Engelschen
 deden aan *Morton* en aan *Bray* in het vervolg
 recht, byzonder aan den eerstgenoemden: maar
 voor *Empson* en *Dudley* hadden zy een afschrik.
 Voor het overige, de haat, welken zy dezen
 staatsdienaren toedroegen, ontlastte den koning
 niet van den laster hunner afknevelingen, en de
 allergematigste berispingen hebben tot de nakome-
 lingen doen overgaan de verwytingen, welke zyne
 onderdanen hem daar over deden. Eene scho-
 ne les voor de vorsten, nayverig van hunne ach-
 ting, die geloven moeten, dat men hen na hunne
 doot niet zal sparen, en dat het, om de achting
 der toekomstige eeuwen te erlangen, nodig is die
 van de hunne te verdienen.

Hy gaat den
 grave van
 Stanley zien.

De straffe van *Chambellan*, waar van wy bo-
 ven gesproken hebben, verminderde niets van
 de genegenheit, welke de koning den grave
 van *Stanley*, zynen broeder, toedroeg. Deze
 Lord was de schoonvader van den koning, die
 hem den volgenden somer te *Latham* ging zien.
 Hy bragt vele dagen door om zich niet hem te
 vermaken, en met zyne moeder, die met *Stanley*
 getrouwt was, trachtende hen te doen vergeten
 de doot van den kamerling, welken hy, als hy
 zeide, niet gestraft hadt dan met zich zelve het
 uiterste geweldt aan te doen; waar by hy voegde,
 dat hy zich door zyne verradery zyne en hunne
 vriendschap hebbende onwaardig gemaakt, zy te
 zamen daar van voor altydt de geheugenis verlie-
 zen moesten.

1495.
 Vervolg der
 geschiedenis
 ic van den
 verlei-der
Perkin, die
 den tytel
 aannam van
 hertog van
 Jork. *Polyd.*
Virg. Bacon.

Het is nodig tot *Perkin* weder te keren, wel-
 ken wy in Vlaanderen gelaten hebben, verbaast
 over de doot van *Stanley*, en de verstroying van
 alle Engelschen van zyne party. Deze wanorder
 zo goed, als het hem doenlyk was, weder her-
 stelt hebbende, wilde hy iets ondernemen, het
 welk aan zyne wapenen achting kon geven, zyne
 benden doen bestaan, en ter zelve tydt de yve-
 raars van het huis van *Jork* verplichten zich voor hem
 te verklaren. Zyn voornemen was, door goedvinden
 van zynen Raadt, eene landing in Engelandt te
 doen. *Friou*, van welken wy boven reets gespro-
 ken hebben, was de voornaamste aanrader van
 deze zake. De koning was toen te *Latham*, in
 het Noorden van Engelandt. *Friou* beeldde zich
 in, dat het gemakelyk was gedurende zyn af-
 wezen voet aan landt te zetten in de provincie
 van *Kent*, alwaar zy grote verstandhouding
 hadden; dat hunne aankomst moedt zou geven
 aan hunne voorstanders, en dat het ver afzyn van
 den koning de anderen zou beletten zich tegen de
 onderneming te kanten: zodanig, dat hy zich
 versterkt vindende door de eene, welke zich by
 hem zouden voegen, zonder te worden verhin-
 dert door de anderen, die niet uit hunne hui-
 zen zouden durven komen, zy wel haast de ge-
 hele provincie onder hunne macht zouden bren-
 gen. Dit gevoelen scheen niet ongegrond te
 zyn: de koning hadt inderdaadt niet gedacht op
 zulk een inval, wanneer hy zyne reize naar *La-*

tham aannam, zo dat hy gene bevelen hadt gege-
 ven om dit te verhinderen, gelovende niet, dat
Perkin in staat zou zyn om het te ondernemen.
 Ondertusschen viel het geheel anders uit dan *Friou*
 verwacht hadde, en het geluk, den koning gun-
 stig zynde, keerde tot zyn voordeel den misflag,
 welken hy begaan hadt met zich te verwyderen
 van eene provincie, voor de invallen der vyanden
 bloot gestelt. Het volk hadt eene zo grote ge-
 dachten van de wysheit van dezen vorst, dat het
 voor eene krygslift aanzag het gene, het welk
 waarlyk eene onvoorzichtigheit was. Het geloof-
 de, dat de koning niet naar het Noorden was
 gweken, dan om den vyandt derwaarts te lok-
 ken, om hem op het lyf te vallen, zo haast als
 hy des zelfs landing zou verstaan hebben; en dat
 hy geheime bevelen hadt gelaten aan die genen,
 die hem getrouw waren, om de andere te doden.
 Dus wanneer *Perkin* met zyne vloot verscheen,
 vondt hy het volk zo niet gestelt, als hy gehoopt
 hadde, en gelyk het waarschynlyk zou hebben
 moeten zyn.

1495.

Bacon.

Ondertusschen hadt hy zich ingescheept met
 slechte benden, bestaande uit landlopers, rovers
 en deugnieten, de welke geloofden, dat men
 hen vervoerde om te gaan stropen, veel eer dan
 om te vechten. Hy liet terstondt het anker val-
 len, zo haast als hy het landt genadert was. Eer
 hy zyne benden ontscheept vergenoegde hy zich
 eenige compagnien aan landt te zetten, welker
 bevelhebbers last hadden om de inwoonders te
 vermanen, den gewaanden hertog van *Jork* te ont-
 fangen, en hunne machten by de zyne te voe-
 gen. Doch die van *Kent*, den moedt latende val-
 len op het gezicht van de kwade gestalte der sol-
 daten, en voor het overige niet eenen Engelsch-
 man daar onder ziende, deden hen geen zonder-
 ling onthaal aan. Voeg hier by, dat zy vreesden,
 gelyk gezegt is, om zich omringt te vinden door
 de konings-gezinden, en door den koning zelve,
 die niet zou dralen, volgens hunne meninge, om
 te komen toeschieten: zo dat, wel verre van zich met
 de vyanden te vereenigen, zy zich naar hunne dor-
 pen begaven, van voornemen zynde om zich daar
 te versterken, indien men hen kwam te besloken.
 De adel, die getrouw was, onderrecht zynde
 van de gesteldheit en de meninge der landlieden,
 kwam hen vinden, schaarde hen in zekere ben-
 den, en zich aan hun hoofdt stellende deden zy
 de vyanden te rug keren naar die plaats, daar de
 vloot lag, nodigende de overigen door vele her-
 haalde tekenen voet aan landt te zetten. Zy de-
 den ondertusschen de ontscheepte benden geen het
 minste kwaadt, ten einde zy tot een lokaas zou-
 den dienen aan de anderen. Het scheelde weinig
 of de vyanden waren in het net gevallen. *Perkin*,
 door de zynen bedrogen, wilde, dat men onder zeil
 zou gaan, en dat men zou landen: doch *Friou*, voor-
 zichtiger dan hy, en die de manieren der Engelschen
 kende, kante zich daar tegen. Hy vertoonde
 hem, dat byaldien die van *Kent* wel genegen
 waren geweest, men hen met gehele hopen
 op het strandt zou gezien hebben zo haast als
 de vloot in hun gezicht was gekomen; dat zy
 met grote toejuchingen zouden ontfangen heb-
 ben de soldaten, die men hadt ontscheept, en
 dat elk den zynen nemende, hem tot zynent
 zou gebragt hebben. Dat het hem een zeer kwaad
 gevoelen gaf, dat zy zo schielyk waren te rug
 gweken, om twee dagen daar na in veel gro-
 ter getale en in beter order weder te komen.
 Dat dit de aardt niet was van een volk, dat
 nergens naar wacht dan naar een hoofdt om
 zich voor hem te verklaren, en dat men noch
 „ drift,

Hy ver-
 schynt op de
 kullen van
 Kent, en zet
 zyne benden
 aan landt.
Polyd. Virg.
Bacon.

1495.
 1496.
 1497.
 1498.
 1499.
 1500.
 1501.
 1502.
 1503.
 1504.
 1505.
 1506.
 1507.
 1508.
 1509.
 1510.

1495. „ drift, noch spoedt zag. Eindelyk, dat hy
 „ een kwaad vermoeden hadt van die krygsben-
 „ den, zo wel geschaart, gelykende beter naar
 „ benden, die zich gereed maakten om hen
 „ in stukken te hakken, dan naar een volk, dat
 „ gekomen was om hen te ontfangen, om zich ver-
 „ volgens by hen te voegen.

Zyne benden
 worden ge-
 slagen.

„ *Perkin* gedroeg zich aan den raadt van *Frien*,
 „ besloten hebbende nog eenige dagen te wachten,
 „ om het waarachtige voornemen der Engelschen
 „ te ontdekken. Doch deze, ziende, dat de vyanden
 „ de list gemerkt hadden, trokken op tegen
 „ de benden, welke men ontscheept hadt, en om-
 „ cingelden de zelve eer zy weder by hunne sche-
 „ pen konden komen, versloegen de zelve voor het
 „ grootste gedeelte, en namen de overigen gevan-
 „ gen. Zy wierden als koppels paarden met touwen
 „ aan malkander gebonden, en dus naar Londen
 „ gevoert.

„ De koning, dezen inval vernomen hebbende,
 „ vloog daar naar toe, om 'er in te voorzien: doch
 „ op het tweede bericht, dat hy ontfing, dat alles
 „ verslooit was, vergenoegde hy zich den ridder
 „ *Guilford* naar die provincie te zenden. *Guilford*
 „ deedt de inwoonders te zamen komen, prees
 „ hunne getrouwigheid, en beloofde hen grote ver-
 „ geldingen van wegens den koning, vooral aan die
 „ genen, die hunnen yver hadden doen blyken
 „ met meerder ernst dan de anderen. De koning
 „ stelde na zyne wederkomst een voorbeeldt aan
 „ de gevangenen, en wilde, dat men de zelve zou
 „ ophangen, hen handelende niet als krygsgevan-
 „ genen, maar als struikrovers, het welk wierdt
 „ uitgevoerd; en op dat de schrik daar van zich
 „ door het gehele koninkryk zou verspreiden ge-
 „ schiedde de uitvoering dezer straffe op ver-
 „ scheide plaatsen, namentlyk te Londen, in de
 „ provincie van Kent, in die van Suffex, en Nort-
 „ folk, werwaarts deze ellendigen gebragt wier-
 „ den, en aan galgen opgehangen, welke men
 „ liet oprechten op de duinen, langs de zeekust.
 „ *Perkin* keerde met zyne vloot te rug by de her-
 „ toginne van Burgundië, met welke hy zich over
 „ een zo kwaden uitslag zocht te vertroosten
 „ verwachende een gunstiger tydt en een bet-
 „ ter lot.

De koning
 doet de ge-
 vangen en
 oplangen.

Guichardin
Traité sur les
Mémoires de
Commens.

Abbeidfel
 van paus
Alexander
 den VI.

* de tweede
 van dien
 naam.

† Nuncius.

‡ *Nicolas*
Libe, of Cibe.

„ Ondertuffchen was paus *Alexander* de VI den
 „ koning sterk aan om te treden in het verbondt,
 „ waar over de Venetianen en de hertog van Mi-
 „ lanen in onderhandeling waren, om de Franfchen
 „ uit het koninkryk van Napels te verdryven. De-
 „ ze paus was uit het huis *Borgia* (a), volgens eeni-
 „ gen van Valencië geboortig, en volgens anderen uit
 „ het koninkryk van Aragon; een man zonder trou-
 „ we, zonder Godsdienst, van eene onbepaalde
 „ staatzucht, en onverzadelyke gierigheid: anders
 „ bekwaam, van eenen levendigen geest, van een
 „ groot verstandt, en van eene verwonderlyke vaar-
 „ digheid in de allergewigtigste zaken; een groot
 „ vriendt van *Bajazetb*, Turksch keizer*, met
 „ welken hy eene zeer nauwe verbindtenis onder-
 „ hieldt, hebbende by hem zynen afgezant †, voor-
 „ zlen met onderrechten, vol van loftuitingen
 „ en tedere uitdrukkingen omtrent dezen Sultan,
 „ die hem van zyn kant zeer toegenegene brie-
 „ ven schreef. Men heeft nog deze onderrechten
 „ en deze brieven, uit een van de welke men
 „ ziet, dat de paus een kardinaal ‡ maakte op de

(a) Hy was genoemt *Roderik Borgia* eer hy paus wierdt.
 De naam van zynen vader was *Galefroi Lençoli*: doch *Adrianus*
 veranderde den zelve voor dat hy tot de pausselyke waardig-
 heit kwam, en nam dien van zyne moeder *Borgia*, met der zel-
 ver geslachtswapen, aan. Zy was eene zuster van paus *Calixtus*
 den III, uit het huis *Borgia*.

1495. „ benoeming van dezen Mahometaanfchen vorst.
 „ De misdaadt maakte hunne verbindtenis; de paus
 „ zich van *Bajazetb* bedienende om den oorlog
 „ aan te doen aan de Christen vorsten, die hem
 „ dreigden zyne verkiesing te doen vernietigen,
 „ en *Bajazetb* zich van den paus bedienende om
 „ zynen broeder *Zizim* te doen omkomen, de wel-
 „ ke hem den troon betwiftte, en zyne toevlucht
 „ tot de Christen vorsten hadt genomen (a). Het was
 „ ook op zyne bede, dat de paus dezen Ottomanni-
 „ fchen vorst met vergift om hals bragt, eer hy den
 „ zelve aan den koning van Vrankryk overgaf,
 „ die zich van hem wilde bedienen in het voorne-
 „ men, dat hy hadt om naar Griekenlandt over te
 „ steken, na de verovering van het koninkryk van
 „ Napels, *Bajazetb* hem beloofde hebbende drie maal
 „ honderd duizend dukaten (b) tot eene beloninge
 „ van dit verfoeilyke schelmstuk. De overwin-
 „ ningen der Franfchen hadden dezen paus zeer on-
 „ geruut gemaakt, die liever gewilt hadt (dus zeide
 „ hy) hen zien komen met het kryt in de handt,
 „ om de herberg te tekenen, dan met den degen,
 „ om zich den weg te banen; daar door te kennen
 „ gevende de verbazende snelheit, met welke *Karel* het
 „ koninkryk van Napels hadt vermeestert binnen
 „ den tydt van vyftien dagen, na dat hy in het
 „ doortrekken alle de prinsfen van Italië hadt ver-
 „ plicht hem hulde te doen. Hy verzocht dan on-
 „ der de handt, het zelve niet in het openbaar dur-
 „ vende doen, de daar by belang hebbende vor-
 „ sten, zich tot dezen inval onderling te vereen-
 „ ighen, om van den troon te bonzen eene mogend-
 „ heit, die hen wetten kwam stellen; en hy verplicht-
 „ te *Henrik* in het verbondt te treden, waar van de
 „ hertog van Milaan en de Venetianen de voor-
 „ naamste aanleggers waren. Men zegt, dat *Alexander*
 „ de VI zich daar door wreekte over de beledigingen,
 „ welke hy geleden hadt van *Karel* den VIII, wiens
 „ gezant hem uitgemaakt hadt voor een moordenaar
 „ en ketter, en gedreigt hem van de pausselyke waar-
 „ digheit te doen beroven*. Wat *Sfortia* belangt,
 „ het was op de aanzokinge van dezen hertog, een
 „ zeer godloos man, dat de Franfchen in Italië ge-
 „ komen waren. Niets belette *Henrik* te treden in
 „ een verbindtenis, gemaakt om Vrankryk klein te
 „ maken, en het verbondt, het welk hy met *Karel*
 „ gemaakt hadde aangaande het opflaan der bele-
 „ geringe van Boulogne, liet hem in eene volkome
 „ vryheit. Het zelve wierdt dan getekent door den
 „ paus, door den Roomschen koning, door den kon-
 „ ings van Engelandt, door den koning van Span-
 „ je, door de Venetianen, en door den hertog van
 „ Milaan. Men ziet uit de orde der onderteke-
 „ ning, dat de koning van Engelandt dien van Span-
 „ je voorgaat (c). Deze laatste hadt aan *Karel* be-
 „ loofde, hem in zyne overwinningen niet te zullen
 „ beletten, en het was daarom dat hy de graaffchap-
 „ pen van Cerdaigne en het Rouffillon wederkreeg.
 „ Doch hy haalde zyn woordt in, onder voorge-
 „ ven, dat de Franfchen het keizerryk van Italië
 „ zouden innemen, en zyn afgezant verfeurde het
 „ ver-

1495.

Eaton. Mé-
moray.

† *Traté de*
l'Ambassa-
deur par
Wicquefort.

* *Traté de*
l'Ambassa-
deur par
Wicquefort.

† *Traté de*
l'Ambassa-
deur par
Wicquefort.

* de tweede
 van dien
 naam.

† Nuncius.

‡ *Nicolas*
Libe, of Cibe.

(a) Hy hadt eerst zyne toevlucht genomen tot den groot-
 meester van Rhodus, die hem na eenigen tydt aan den koning
 van Vrankryk; en deze vervolgens aan paus *Innocentius* den
 VIII, op welken paus *Alexander* de VI was gevolgt, naar Ro-
 me zondt.

(b) Anderen zeggen, twee maal honderd duizend ryksdaal-
 ders. *Bajazetb* zondt den paus daarenboven eenige zo genaam-
 de heilige overblyfselen, als onder anderen den tok van *Christus*
 zonder naadt, en het yzer van de lans, daar zyne zyde mede
 doortrokken was.

(c) Paus *Julius* de II gaf dezen voortrang aan *Henrik* den VII
 boven *Ferdinand*; en de kerkvergaderingen van Conftantis en van
 Bafel hadden het aldus voortbeen uitgesproken ten voordeele der
 Engelsche koningen.

1495. verbondt, tuffchen de twee koningen gemaakt, in tegenwoordigheit van *Karel* zelve.

In dit zelve jaar fterf *Cecilia*, hertogin van Jork, moeder van *Eduard* den IV, zynde zeer oud, en wierdt begraven te Fodringham by haren man. Nooit hadt eene prinses in haar huis groter eere gezien, noch groter fchande. Zy overleefde het een en het ander, en het gene, het welk de treurdichter *Hekuba* doecht zeggen na de doot van *Priamus* en *Hektor*, voegt haar beter dan deze Trojaanfche vrouwe. Zy heeft vier van hare nakomelingen zien regeren, *Eduard* den IV, en *Richard* den III, hare twee zonen: *Eduard* den V, en *Elizabeth*, gemalin van *Henrik*, haren kleinzone, en kleindochter: maar zy zag ook een gelyk getal fneuvelen, die de een den anderen om het leven bragten. *Eduard* de IV deedt zynen broeder, den hertog van Clarence, fterven; *Richard* liet zyne neven vermoorden, zonen van zynen broeder *Eduard*, en wierdt eindelijk zelf gedood in den veldflag van Boswarth, welken *Henrik* op hen won.

In het zelve jaar vergaderde de koning het Parlement. De eerste wet, welke door het zelve gemaakt wierdt, betrof de zekerheit des konings, en die van zyne legers. Door deze wet keurde het Parlement goed alle oorlogen, die gevoert waren, of in het toekomende gevoert mogten worden, om de rechten des konings te verdedigen, zonder dat het zou toegelaten zyn den aardt dezer oorlogen te onderzoeken, noch de zelve ooit aan iemandt tot eene misdaadt toe te rekenen, verbrekende en vernietigende in het tegendeel alle de befuiten, die naderhandt daar omtrent zouden mogen gemaakt worden. Doch deze wet gaf veel eer blyken van de genegenheit van het Parlement voor den koning, dan van des zelfs voorzichtigheit: want het Parlement, het welk zit, kan niet bepalen de macht van het naaftvolgende Parlement, noch des zelfs befuiten herroepen. Het toekomende is immers niet in de macht der menfchen, als de welke niet onveranderlyk kunnen maken dat gene, het welk door zyne natuur, en door de wiffelvalligheden der tyden de verandering onderworpen is.

Vervolgens maakte het Parlement eene wet, door welke den genen, die zich zelf vrywillig gefchat hadden om te voldoen aan de fchattinge van goedwilligheit*, bevolen wierdt de zelve noodzakelyk te komen betalen. Men zegt, dat die genen, die reets betaalt hadden, niet kunnen de verdragen, dat de anderen, die deze fchatting niet hadden opgebracht, met hen den gek fcheerden, het maken van deze wet veroorzaakten.

Men maakte nog eene andere, de welke toefondt om zich door beroep te voorzien van het vonnis der gezworenen, of aangefelde rechters, naar de provincien gezonden, welker uitspraken te voren oppermachtig en onwederroepelyk waren. Deze macht verbleef echter aan hen ten aanzien der halsftraffelyke zaken, en der burgerlyke beneden de veertig ponden fterlings.

Men maakte ook wetten tegen de ondankbaarheid der vrouwen, die de inkomsten vervreemden, welke zy door de mildadigheit harer mannen bezaten, tot nadeel der erigenamen van de zyde des testament-makers, tot wien zy moefften wederkeren, en aan wien ook het Parlement daar van de bezitting verzekerde. Het vergunde hen zelfs die weder te eifchen by het leven der geefsters, die het aan vreemden niet hadden kunnen overdoen, en die door deze overdragt zich van haar recht zelf vervallen zagen.

Men voorzag door eene andere wet in de on-

II Deel.

macht der armen, wier behoefte hen onvermogende maakte om hunne zaken in rechten te vervolgen, en men ontloog hen van de onkosten der advokaten, procureurs, en griffiers, welke men verwees zich te belaffen met de afdoeninge hunner zaken, zonder iets daar voor te nemen.

Ondertuffchen fleep de gewaande hertog van Jork in Vlaanderen niet, en wachtte alleen eene gunftige gelegenheit af om onder zeil te gaan. De hertogin van Burgundië geloofde de zelve gevonden te hebben, wanneer zy wift, dat *Henrik* in het verbondt der Italiaanfche prinffen getreden was, niet twyffelende aan het misnoegen des Franfchen konings, waar van hy voornemens was zich te bedienen. Zy fchreef hem daar over, hem vermanende zich te wreken over deze nicuwe belediging, welke hem hun gemene vyandt aandeedt, en om weder te keren tot de belangen van den hertog van Jork. Zy zocht ook den Roomfch koning aan, om de zyde van den aartshertog, zynen zone, te kiezen, en van zyne onderdanen, welke *Henrik* als vyanden gehandelt hadde, verbiedende allen omgang met hen. Zy won deze twee vorften, en zy bediende zich van hun gezag om den gewaanden hertog van Jork den koning van Schotlandt aan te bevelen.

Deze maatregelen genomen zynde, wierdt dienftig geoordeelt naar Ierlandt over te fteken, daar men wift dat de aanhangers van de *Witte Roze* het fttaande hielden, niet hebbende kunnen overwonnen worden door de Engelfchen, en van waar men gemakkelyk naar Schotlandt kon overgaan, als men het zou goed vinden. Alles was terfcondt tot de infchepinge gereed, en de vloot met een voorspoedigen windt vertrokken zynde kwam gelukkig binnen de havenen, in welke de wederspannigen meesters waren. Doch *Perkin* vondt aldaar gene grote hulpmiddelen: want fchoon *Poyning* de wederspannigen niet ten eenemale hadt kunnen t'onderbrengen, die zich in ontoegankelyke plaatfen verfholen hadden, hadt hy hen nochtans tot een erbarmelyken ftaat gebracht, hen ontnemende alle gemeenfchap met de fteden, en hen befloten houdende binnen hunne meiren en bofchen. Voorts hadt hy goede maatregelen genomen met het Parlement, het welk hy hadt doen vergaderen, en overal goede order gefteft om te beletten, dat wie van de kwalykgezinden het ook wezen mogt in het overige van het ryk niet zouden kunnen opftaan. Dus kon *Perkin* geen ftaat maken dan op woefte menfchen, die als beeffen binnen hunne holen befloten waren, en die hem geen genegenheit noch dapperheit konden betonen, dan in gelukkige uitkomsten: voorts zonder wapenen, zonder krygstucht, en ontbloot van alle dingen. Hy geloofde dan, en zyn Raadt was van het zelve gevoelen, dat het niet raadzaam was, zich met zulke benden in het open veldt te wagen, noch te trekken in andere gewelften van het eilandt, welke in gehoorzaamheit vreedzaam woonden; zo dat men een befuit nam om naar Schotlandt over te gaan.

Dit befuit wierdt ftax in het werk gefteft, en alles ingefcheept zynde ligtte men het anker. De overtocht is niet lang, en men draalde vervolgens niet aan landt te ftappen. De koning van Schotlandt was reets gereed door de aanbevelingen van

Maximiliaan en *Karel* om *Perkin* te ontfangen, als of hy waarlyk de hertog van Jork was: hy ontfing hem ook als zodanig. Zynde derhalven van zyne aankomft verftendigt, zondt hy hem zyne edellieden te gemoet, die hem ter kamer inleidden, alwaar hy hem zelf verwachtte, verfelt

van den voornaamften adel van het koninkryk.

F

1495.

De hertogin van Burgundië verzoekt *Karel* den VIII en *Maximiliaan* de zyde van den gewaanden hertog van Jork te kiezen. *Polyd. Virgil. Bacon.*

De gewaande hertog van Jork floekt naar Ierlandt over.

Hy gaat over naar Schotlandt. *Lesley, Polyd. Virg. Bacon.*

Hy wordt van den koning wel ontfangen.

1495.

De gewaande hertog van Jork tradt vooruit met eene edele vrymoedigheid, en zich naby den koning bevindende boog hy zich om hem te groeten, hem omhelzende: daarna eenige schreden achteruit doende sprak hy in dezer voegen, zyne stem verheffende, om van iedereen gehooft te worden:

Zyne floute en beweglyke aanspraak aan den zelve.

Zeer boge en zeer machtige vorst, en gy Mylords, die den koning verselt, Gyl. ziet voor u een jongeling, door zyne geboorte geschikt tot de bezittinge van een vry groot koninkryk, maar dien de fortun, die er bare kaatsbal van maakt, sedert twaalf jaren gedreven heeft van plaats tot plaats, en van de eene ellende gebragt tot de andere. Zodanig is de vertoning, welke het haar bebaagt te geven aan het bloedt van de Plantageneten, het welk zy niet heeft kunnen storten door de handt der beulen. De koningin myne moeder bergde my uit de wiege binnen eene vryplaats: ik ging van eene vryplaats over in eene gevangenis, en uit de gevangenis in de banden van een moordenaar, van welke de zelve Voorzienigheid, die oudtyds den jongen prins Joas wist te onttrekken aan de wreedheit van Athalia, heeft bebaagt my te bevryden. Sedert dien tydt hebbe ik gewaalt van koninkryk tot koninkryk, en schoon ik de zoon van een groten koning ben, hebbe ik nochtans geen duim breed lands, daar ik my op kan te rust leggen. Schotlandt is Engelandt al te naby gelegen om niet te weten het droevig noodlot van Eduard den IV, al zo ongelukkig in zyne nakomelingen, als luisferryk in zyne regeringe, en de wreedheit van zynen onrechtvaardigen broeder Richard, die zich den weg wilde bannen tot den troon door den moordt zynen neven. Hy deedt inderdaadt den oudsten sterven na eene korte regeringe van eenige maanden: maar de uitvoerder van zyne bevelen, het zy door eene knaginge van gewisfe, het zy door andere bewegingen, welke de Hemel hem inboezemde, spaarde het leven van den tweden. Ik ben deze ongelukkige prins, die gekomen ben uit den Tour en uit de stad London op den zelve dag, en weinig tyds daar na uit Engelandt. Ik hebbe my moeten schuil houden gedurende de regering van Richard. Door zyne doodt is het toneel niet, en de dwingelandt alleen van name veranderd. Henrik Tider*, niet te vrede met hertog van Ricbmond te zyn, heeft den troon der Engelsche koningen willen beklimmen, doende den stam der Plantageneten ondergaan. Geweten hebbende, dat ik nog leefde, heeft hy myn hoofdt op prys gestelt. Hy heeft ongemene geldsommen aan den Franschen koning gegeven om my te verlaten: hy heeft zynen onderdanen allen koophandel met de Vlamingen verboden, om dat deze laatste my niet hebben willen overgeven aan zyne dienaar: en hy braakt duizend lasteringen uit tegen de hertoginne van Burgandië, myne moete, om dat sedert een jaar, dat ik my hebbe doen kennen, zy my in haar hof heeft gebuisvest; als of myne bloedverinden zelf verplicht waren om my aan zynen baat op te offeren. Ziende, dat by my van het leven niet kon beroven, heeft hy my voor een bedrieger uitgemaakt. Hy heeft Clifford omgekocht, die, onder voorwendfel van de goede party te dienen, die by naar Vlaanderen gezonden hadt, den geweldenaar voor verspieder gediend heeft; en op de berechten van dezen verrader heeft hy valschebelyk my toegedicht eene geboorte en ontmoetingen, al zo belagchelyk als valsche. Doch by heeft Mylord Stanley niet kunnen winnen. Alle de genegenheit, welke deze heer bem toedroeg, aan wien by de nederlaag en de doodt van Richard verschuldigt was, verdween op het verhaalt, dat hy hem deedt van myne ongelukken, en voor de verzeeringen, welke men gaf, dat ik nog in het leven was. Hy betuigde, dat by den grave van Ricbmond niet dienen zou tegen den zone van den koning Eduard,

* of Tador.

en dit edelmoedig woordt kostte hem het leven, bebbende hy liever willen sterven dan het weder te rug baten. Ik ben verzekert, dat dit hof zich niet heeft laten verleiden door de indrukkingen van mynen vyandt, gelyk het aan den anderen kant onbekwaam is zich te laten bevreest maken door zyne bedreigingen. Ik spreke tegen een edelmoedigen en dapperen vorst, en ik ben verzekert, dat by zyne bescherming niet zal weigeren aan een ongelukkigen en vervolgeden prins. Het is de eerste maal niet, dat de koningen van Engelandt bystandt gevonden hebben by die van Schotlandt, en ik hope, dappere vorst, dat gy my de gene zult toestaan, die ik van u kome te verzoeken. Dus zult gy de eer genieten van het huis van Jork op den troon herstelt te hebben, en gy zult van my ontfangen alle de betuizingen van genegenheit niet alleen van een goeden broeder, en een getrouwen bondgenoot, maar ook van een dankbaren prins, de welke U als zynen verlosser zal aanmerken.

De koning van Schotlandt was deze vorst, welke den adel van het ryk boven zynen vader verheft hadde, en die opperbevelhebber was geweest van het wederspannig leger in dien veldslag, waar in deze ongelukkige vader was gesneuveld. Hy was een jong vorst, levendig, vurig, in de burgerlyke oorlogen opgekweekt, en onder de edelheden, vyanden van Henrik den VII, om dat hy hunnen opstandt hadt veroordeelt; daarenboven vooringenomen door de aanprijzingen van den koning van Frankryk en den Roomsch koning: zo dat men zich niet behoefte te verwonderen, dat eene zodanige redenvoering, uitgesproken met eene levendigheid, gepaart met eene verwonderlyke bevalligheid, een krachtigen indruk op zynen geest maakte. Hy antwoordde met weinig woorden den gewaanden hertog van Jork, dat hy hem welkom was, en dat hy zich niet zou beklagen, dat hy zich in zyne handen gestelt hadde. Van dat oogenblik af handelde hy hem als een prins, en als den wettigen erfgenaam der Engelsche kroone. Hy hadt by zich verstandige personen, die het bedrog wel merkten, en die hem trachtten te bewegen om zich in den grondt beter van de waarheit dien aangaande te laten onderrechten. Zy vertoonden hem, dat de zaken, die de gewaande hertog van Jork hadt voortgebragt, verdienden wel overwogen te worden, en dat zy van dien aardt waren om niet geloofte te worden, dan op welgegronde bewyzen, zynde van zich zelve weinig waarfchynlyk. Doch hy nam geen acht op hunne vertogen, het zy dat het goed gelaat en het grootfch wezen des bedriegers hem geheel en al hadden ingenomen, het zy hy in zyn fchik was een voorwendfel te hebben, hem ondersteunende, om den koning van Engelandt, welchen hy niet beminde, te beoorlogen. Daar is nochtans grote waarfchynlykheit, dat hy het ter goeder trouwe geloofde, doordien hy hem weinige dagen daar na deedt trouwen met Catharina Gourden, dochter des grave van Huntley, en eene nabestaande van den koning zelve: pryswaardig voor het overige door hare deugd zo wel als door hare geboorte, en de schoonste vrouwsperfoon van Schotlandt. Zie daar dan Perkin, den zoon van een ellendigen Jode, verheven tot de eere der koninklyke vermaagschapping, en bezitter van de beminlykfte vrouwe van het koninkryk. Eene vreemde uitkomst, welke noch de een noch de andere verdiende; zynde het bedrog van den man niet waardig zodanige eere, noch de deugd van de vrouwe zodanige schande.

Na de huwelyksplegtigheid, en de gewone vermakelykheden, in diergelyke voorvallen gebruykelyk, beoorlogen,

1495.

Afbeeldfel van Jakob den VIII. Polyd. Virg. Bacon.

Hy erkent den bedrieger voor den waren hertog van Jork.

Hy geeft hem de dochter van den grave van Huntley, zyne bloedverwante, ten huwelyk.

Hy staat hem by om den koning van Engelandt te kelyk, beoorlogen,

1495. kelyk, dacht men op ernstiger zaken. De koning van Schotland was een liefhebber van oorlogen, en brandde van begeerte om de zelve den koning van Engelandt aan te doen. De valsche hertog van Jork van zyn kant toonde de zelve onverduldigheid. Men verhaafte dan de toebereidselen tot den veldtocht. De koning wilde, dat de oorlog zou gevoert worden op den name van den hertog van Jork; en deze ondergestoken prins deed eene verklaring uitgeven om zyne wapenen te billyken, en zyne oogmerken bekend te maken. De Engelsche geschiedenisfchryver*, die de zelve in het licht heeft gegeven, getuigt, dat de zelve oorspronkelyk is, wiens handfchrift met zorge bewaart wordt †; en de trotschheit, met welke de bedrieger zich verklaart, verplicht ons de zelve hier geheel in te lasseten.

* Bacon.

† in de boekzaal van den ridder Caston.

Schrittelyke verdediging van den gewaanden hertog van Jork tegen Henrik den VII, welken hy handelt als een onwettigen bezitter van den Engelschen troon.

† Ufurpateur.

† of Aubery.

Hy begint met Godt de schuldige eere te bewyzen, als den schreidsman der koningen, die de zelve van den troon doeds affstappen, en den zelve wederom beklimmen als het hem bebaagt. Hy dankt hem van wegens de hope, welke hy hem geeft van in zyn ryk weder te keren, stillend hem aan het hoofdt van een leger, bekwaam om het zelve te herwinnen: en hy betuigt, dat hy het op niemandt gemunt heeft dan den onrechtmatigen bezitter †, hebbende voor het volk van Engelandt, zyne waarde onderdanen, niet dan de zederheit van een goeden prins. Hy verzekert hen, dat hy hun bloedt sparen zal en hunne goederen, zo veel hem doenlyk zal zyn, en vermanende van hunne zyde te beantwoorden zyne goede oogmerken, en in hem te erkennen den tweeden zoon van Eduard, dien koning, wiens gebrugen hen zo dierbaar was. Hy voegt daar by, dat hy kwam wreken zyne en ook hunne ongelysten, hen verlossen van het schandelyke juk der Tidors, en hen wederbrengen onder de behoorzaamheit hunner wettige vorsten; dat de dwingelandy van Richard verdragelyker geweest was dan die van den tweeden dwingelandt; dat men den eersten niet kon verwyten dan zyne wreedheit: zynde voor het overige een prins met alle koninklyke hoedanigheden begaast, welgezind ten beste zynner onderdanen, en yverig voor de eere des volks; dat, in plaats de ander in zyne aderen niets voelde dan het bloedt der Tidors, by gene andere bewegingen hadt dan die overeenkwamen met de middelmatigheit van zyne geboorte: zander liefde voor zyn volk, zander begeertens naar roem, alleen bezig om maar zyne koffers met gelyt te vullen door de boetens en verbeurdmakingen: tot bondgenoten gene andere hebbende dan vorsten, die zyne vriendschap koebten: gene Parlementen beroepende dan om geldt te hebben, en geen oorlog verklarende dan om de vrede te verkoopen. Dat het bloedt van Stanley, van Montfort, van Ratklif, van d'Aubigny † en van Stafford zo wel gestort was om te voldoen aan zyne gierigheid, als om zyn dwingelandy te verzekeren. Dat hy lieden van aanzien niet kon verdragen, waar van de vryheden vol gepropt waren, en dat hy nog gevangen hielt den grave van Warwyk, zoon des hertogs van Clarence, zonder hem van eenige misdaadt te kunnen overtuigen: terwyl hy tot zyne vertrouwendheit en tot de eerste ampten bevorderde eenen Fox, eenen Smith, eenen Bray, eenen Olivier King, eenen David Owen, eenen Rifeley, eenen Tuberville, eenen Tiler, eenen Chomley, eenen Empson, eenen Hobart, eenen Cut, eenen Garth, en eenen Wiat, menschen van het schuim des volks, en eerloze werktuigen zynner gierigheid. Dat hy hem rekenschap kwam doen geven van zyne moorden en verbanningen, van de tienden, welke hy geweldiger wyze naar zich hadt genomen, van de geldboetens, welke hy hadt afgeperst, en eindelyk van alle de schattingen, welke hy hadt geboven, inzonderheit van die bately-

II Deel.

ke taxe van goedwilligheid*, welke hy met zo veel strengheit hadt doen invoerden. Dat, gelyk als by de wapenen niet hadt opgevat door een geest van lance-wraakgierigheid, by wyd scholdt alle beledigingen, tot beden gedaan aan zyn persoon en zyne waardigheid, het zy door onkunde, of anderszins; behoudens dat men zich aan hem kwam onderwerpen, als aan den wettigen erfgenaam der kroone, verlatende de zyde van den geweldenaar. Voor het overige, dat hy de wapenen niet zou nederleggen vooraleer by den dwingelandt gestraft hadt; aan de kerke hare rechten wedergegeven; den adel in zyne voorrechten herstelt, en het volk in zyne vryheden; voor dat hy zou hebben doen wedergeven de openbare geschriften en vrydommen, welke men de steden hadt ontnomen; en voor dat hy eindelyk herstelt zou hebben het koninkryk in den luister, in welken het was ten tyde van zyns vaders regeringe. Hy vermaande vervolgens de Engelschen om hem den dwingelandt over te geven, om te sparen het bloedt, het welk in een oorlog gestort zou moeten worden, en hy stelde des zelfs hoofdt op prys. Hy eindigde met betuigingen aangaande de zuiverheit der inzichten van den koning der Schotten, zynen geliefden neef, de welke, zeide hy, de wapenen niet hadt opgevat, dan door eene beweginge van medelyden voor een uitgeschudden prins, zonder te hebben eenig voornemen op Engelandt; en dat hy weder naar huis zou keren, zo haast als de oorlog maar geëindigt was, zonder iets anders weg te dragen dan de eere van het huis van Jork op den troon te hebben herstelt.

1495.

Rienvoilde wapenen niet hadt opgevat door een geest van lance.

Optocht van het Schotsche leger naar Engelandt; Polyd. Virg. Bacon.

Ondertusschen trok het leger dieper in de provincie van Northumberlandt, alwaar de gewaande hertog van Jork affchreven van zyn openbaar geschrift deedt uitstrooijen, waar van hy'er ook eenige naar de andere provincien zondt. Doch deze plechtige verklaring deedt de uitwerking niet, welke men van de zelve gehoopt hadt. Het volk bleef stil, en niemandt kwam zich by het leger voegen, het welk zich hadt nedergeflagen eenige dagen zonder eenige vyandelykheit te ondernemen, verwachtende een opstandt der inwoonderen op het gezicht van hunnen gewaanden vorst: het zy dat deze gerustheit kwam van de zorgen, welke de koning genomen hadt om zyne onderdanen te onderrechten van het verhaal wegens Perkin; het zy door afkeer, welken de Engelschen hebben voor vreemdelingen, stellende de Schotten toen onder dat getal, en zelfs hen houdende voor hunne dodelyke vyanden. Dus tradt de koning van Schotlandt, verselt van Perkin, zynde moeilyk gene bewegingen te zien geschieden ten voordeele van dezen ondergestoken prins, in de provincie als vyandt, en stroopte het gehele landt af. Dit was al het voordeel, het welk hy van dezen optocht hadt, hebbende zyne benden afgebragt, met buit beladen, in zyn koninkryk, op de tyding, welke hy kreeg, dat Henrik zyn leger afzondt, om hem aan te tasten. De vrees noodzaakte hem niet te deinzen; maar ziende zyne soldaten belemmert met hun legertuig, vreesde hy met reden, dat zy liever zouden willen het al vluchtende wegdragen, dan het verliezen met den vyandt het hoofdt te bieden. Men zegt, dat Perkin zeer ten ontyde by deze gelegenheit den zachtzinnigen koning wilde maken, en zynde den koning van Schotlandt komen vinden, zeide hy tegen hem: Dat de kroon hem zo waardig niet was, dat hy de zelve wilde kopen ten koste van het beboudt van zyn volk, en dat hy liever wilde zyn zonder koninkryk, dan'er een bezitten, het welk door zyne eigene wapenen verwoest was. Schone woorden, indien de zelve gekomen waren uit den

1495. mondt van een waarachtigen vorst, en niet uit dien van een bedrieger. De koning van Schotland, gemelyk over den kwaden uitflag van den veldtocht, en beginnende uit de dwalinge te geraken door het gedrag van die van Northumberland, streck over deze valsche edelmoedigheid het oordeel, dat hy daar over geven moest. *Ik verwondere my, zeide hy tegen hem, over de genegenheit, welke zy betoont tegen een volk, het welk u de zelve zo weinig betoont heeft: ondankbare onderdanen zyn eerder bekwaam den toorn van hunnen wettigen prins te vermeederen dan zyn medelyden.*

1496.
Polyd. Virg.
Ratou.

De aftocht der Schotten gaf veel blydschap aan Henrik, die den zelve aanmerkte als de laatste poging van den verleider, wiens onmacht hy begon te verachten. Hy was bevreesd voor de vermaagschapping, welke de koning van Schotland met dezen bedrieger hadt aangegaan door het huwelyk van zyne bloedverwante: doch hy geloofde, dat hy daar van wel haast berouw zou hebben, indien hy de zelve niet reeds hadt. Aan den anderen kant ziende, dat de provincien in het Noorden binnen hare gehoorzaamheit bleven, vreesde hy weinig voor een oorlog met Schotland. Deze geschapenheit van zaken bewoog hem te luisteren naar de vertogen, welke zyne onderdanen hem gedurig deden, en naar die van den aartshertog, aangaande het verbodt van den koophandel, even nadeelig aan den eenen en aan den anderen. Hy zou tot dat uiterste niet gekomen zyn dan om de Vlamingen te verplichten Perkin te verlaten; maar het weinig werk, dat men van dezen bedrieger begon te maken, en de tydingen, welke Henrik daar van kreeg, namentlyk dat hy al zo kwalyk te boek stondt in de staten van den aartshertog als in Engelandt, deden hem besluiten tot de bevestiging der oude verbonden. Hy merkte aan, dat de voorspoed en overvloed van het volk de zyne was, en dat het onmogelyk was hen dezen overvloed zonder den koophandel te bezorgen, waar uit men, als uit een ryke myn, haalt schatten, die duurzaam zyn. Hy benoemde dan tot gevolmachtigden den bisschop Richard Fox, den ondergraaf * Jan Welles, Jan Kendal, prior van S. Jan van Jeruzalem in Engelandt, Willem Warham, Christoffel Urswik en Jan Risley, gevende hen volmacht om over deze zake te handelen met de afgezondenen van den aartshertog, van welke Philips, heer van Beuvres, gouverneur van Artois en admiraal, en Paulus van Baanft, voorzitter † van Vlaanderen, de voornaamsten waren.

* Vicomte.

† President.

Verdrag van
koophandel
gesloten tus-
schen de En-
gelschen en
Vlamingen.

Voornaam-
ste voor-
waarden van
dat verdrag.

Acta Publica.
Tom. XII,
fol. 578-591.

De gevolmachtigden vergaderden te Londen, en als of zy het zelve voornemen hadden en de zelve begeerte, om het goed verstant tusschen de beide volkeren herstelt te zien, kwamen zy wel haast overeen over de voorwaarden van het verdrag. De voornaamste der zelve behelsden: „Dat 'er voortaan eene oprechte vriendschap en duurzame vrede zou zyn tusschen den koning van Engelandt aan de eene, en den aartshertog van Oostenryk aan de andere zyde, tusschen hunne opvolgers en erfgenamen, onderdanen, enz. „Dat geen der twee gemelde vorsten iets tegen den anderen, het zy met raad, of daadt, zou mogen ondernemen; Dat zy geen van beide in hunne ryken, landen en havenen eenige verblyfplaats zouden mogen vergunnen aan de oproerigen en vluchtelingen van den een of den anderen, noch den zelve, buiten hun gebiedt zich bevindende, eenige hulp of onderstandt toebrengen; Dat, byaldien het mogt gebeuren,

„ dat een der twee vorsten den anderen doorbri-
ven, of anderszins, waarfchouwde, dat zulke
„ oproerigen naar zyn landt gevlucht waren, en
„ zich daar in onthielden, de zelve zal verplicht
„ zyn, hen het zelve te verbieden, en binnen den
„ tydt van vyftien dagen doen ruimen, of, na
„ verloop van dien, geweldiger middelen by de
„ handt vatten: in het byzonder verplichtte zich
„ de aartshertog Philippus in eene afzonderlyke
„ voorwaarde, dat de hertoginne weduwe van
„ Burgundië geen schuilplaats zou toestaan aan
„ de wederspanningen van den koning van Engelandt in de landen, steden en plaatsen, die zy, het zy als een huwelyksgift, of onder eenigen anderen name, hoe de zelve ook zyn mogt, bezat, of bestierde; en dat hy haar, indien zy hier tegen mogt doen of handelen, van alle die landen, steden en plaatsen zou beroven; Dat de koophandel tusschen de onderdanen van den koning en den aartshertog in het vervolg zou gedreven worden in alle veiligheid, als voor het verbodt, daar omtrent gedaan, geschied was, met de gewone voorrechten voor de kooplieden, schippers, enz. in alle de steden en havenen, onder de gehoorzaamheit van deze twee vorsten behorende; Dat zo dikwils het mogt gebeuren, dat een schip, een van beider onderdanen toekomende, op de kusten en omtrent de havenen van den eenen of den anderen dezer twee vorsten kwam te verongelukken, of te stranden, de geborgene goederen echter geenzins zullen prys en verbeurd zyn, schoon 'er muis noch man van zo een schip in leven was gebleven, maar door den schout en het gerecht van zo eene plaats, daar het ongeval gebeurt, in bewaringe genomen worden, en daar een jaar en dag, van den dag, op welken het geschied is, af te rekenen, onder blyven, en dat die goederen, indien zich der zelve rechte eigenaars binnen den gezegden tydt met echte bewyzen aangaven, aan hen, mits redelyker wyze betalende de onkosten, tot berginge der goederen gedaan, zullen wedergegeven worden. By deze voorwaarden werden nog eenige andere, van minder belang, gevoegt, tot bevestiging en zekerheit van den koophandel voor de onderdanen der beide vorsten; en dit verdrag wierdt gesloten den 24 February des jaars 1496. De Nederlanders noemden het zelve het groot verdrag van koophandel, ten dele om dat het zelve daar omtrent wydloperiger was dan eenig voorgaande, ten dele in tegenstellinge van een ander, het welk naderhandt, omtrent het einde der regeringe van Henrik den VII, gemaakt wierdt, aan het welke men den naam gaf van het kwaad verdrag. Voor het overige, schoon Perkin in dit verdrag juist niet by name genoemt was, en schoon hy voor geen wederspanninge van den koning van Engelandt kon gehouden worden, om dat hy geen onderdaan van den zelve was, verstrooide en vernietigde echter de verbanning, in het zelve vast gestelt, zynen aanhang, trekkende alle de Engelschen en andere onderdanen van den koning van hem af, alzo zich de zelve nu niet meer naar Vlaanderen dorsten begeven, doordien zy daar niet meer veilig waren.

Omtrent dezen tydt sloeg een Venetiaan den koning eene scheepvaart naar Oost-Indië voor, nog zekerder en gemakkelyker dan die, welke Christoffel Columbus sedert eenige jaren gevonden hadt. Zyn naam was Johannes Cabot, en men gaf hem den bynaam van Nauclerus * ter oorzake van zyne bekwaamheit in het fluurmanschap. Hy hadt zich in Engelandt nedergezet, en woonde

1496.

Acta Publ.
Tom. XII,
fol. 579-591.

* Een
Grieksch
woordt
(Ναυκλος)
betekenende
een fluur-
tc man.

1496. te Bristol. Men zegt op eene zekere plaats * van hem, dat hy door zyne kennis van den hemelskloot ontdekt hadt, dat de streek van het Zuiden, dien Columbus genomen hadt, rondom den aardkloot zeilende, de rechte streek niet was; en dat men Noord-Noord-West opstevende veel sclielyker en gemaklyker in Amerika kon komen, van waar men vervolgens tot in Oost-Indië zou komen door de doorvaarten, die de twee halfronden moesten zamenvoegen. Zyn ontwerp gemaakt hebbende, vervolgt de zelve schryver, komt hy den koning vinden, aan wien hy voorstelde, dat indien hem de zelve eenige schepen wilde geven, hy geloofde zyn voornemen onder zyne bescherminge gelukkig te zullen uitvoeren. De koning liet drie koopvaardyschepen uitrusten, op welke hy scheep ging in het begin van de lente dezes jaars (a). Zyne mening was gedurig Noord-Noord-West te zeilen, tot dat hy op de hoogte van Catay zou gekomen zyn, dat eenigen voor Groot-Tartaryë nemen, en anderen voor het Noorder gedeelte van China. Doch gemerkt hebbende, dat hy Noordwaarts afgedreven was, en van het Noorden naar het Westen, eene streek geheel aanlopende tegen de gene, die hy meende te houden, keerde hy te rug naar de middellyn; en wierdt vervolgens naar een eilandt gevoert, het welk de Spanjaarden naderhandt Florida genoemd hebben; van waar hy na een kort verblyf, en in geen staat zynde om verder te zeilen, om dat hem levensmiddelen ontbraken, weder in Engelandt te rug kwam: zo dat, volgens dit verhaal, de Engelichen de eerste zouden geweest zyn, die Florida ontdekt hebben, waar op zy dan bygevolg meerder recht zouden hebben dan de Spanjaarden.

Die geen, die ons dit verhaal mededeelt, voegt 'er by, dat Cabot by zyne te rug komst Engelandt vol beroertens vondt, welke hem verplichtten naar Spanje over te gaan. Hy verstaat waarfchynlyk door deze beroertens den opstand van Perkin, waar van wy gesproken hebben, en de onlusten, welke in het volgende jaar gebeurt zyn, gelyk wy hier na zullen verhalen. Ferdinand en Izabelle, aan welke deze Venetiaan zynen dienst aanbodt, ontvingen hem met blydschap. Zy gaven hem schepen, met welke hy ten tweede male onderfonde naar Indië te zeilen, langs den weg, welken hy zich zelf hadt afgebakent. Hy wierdt op dezen tocht naar Brasilië gedreven, en tot aan het landt van la Plata. Dus wordt het door dezen schryver verhaalt. Maar de Engelsche geschiedschryver † zegt, dat Cabot Amerika zocht, en niet Oost-Indië; en dat hy op de hoogte van 67 graden breedte het landt van Labrador † ontdekte, komende vervolgens weder te rug in Engelandt, voldaan wegens zynen tocht, om dat hy de zeeën en landen van het andere halfronde ontdekt hadt. Hy was van voornemen op zynen tweden tocht verder op te stevenen, en dit ryke wereldddeel den koning van Engelandt te onderwerpen. Hy hieldt inderdaadt eene streek, slydig tegen die, welke Columbus gehouden hadt langs de Kanarische en Azorische eilanden, van waar hy gedreven was naar het Zuid-Westen van Amerika. Cabot in het tegendeel wilde het Noorden daar van veel eerder ontdekken, en hy bedroeg zich niet. Hy deedt den koning ver-

* Zie Hieron. Bazou's America. Andere geschiedschryvers gewaagen niet van zulk een tocht van Columbus naar Oost-Indië.

Ontwerp van Johannes Cabot, een Venetiaan, zich te woon in Engelandt begebende, om langs een anderen weg naar de nieuwe werelddt te zeilen.

Bacon.

† of Labrador.

Wat Henrik den VII de verovering der nieuwe werelddt deedt misfen.

(a). De openbrief, waar by de koning aan Cabot en zyne drie zonen het ontdekken van nieuwe landen onder de Engelsche vlag toestaat, wordt gevonden in de *Acta Publica* Tom. XII, fol. 595, 596. In den zelve wordt gezegt, dat zy zullen met vyf schepen, doch op huane eigene kosten, zouden mogen doen, en dat zy aan den koning een vyfde deel van den winst zouden opbrengen.

staan, dat een tweede tocht hem daar van meester zou maken; hy stonde in voor den goeden uitflag; en Henrik, vervoert door deze aangename verbeeldingen, welke hem een gedeelte der rykdommen van de nieuwe werelddt beloofden, was van gedachten dezen Venetiaan weder derwaarts te zenden, wanneer *Christoffel Columbus* hem den dienst van zynen broeder * aanbodt. De naam van Columbus was zo berucht, dat de koning niet eens in twyffel was over de keur, welke hy te doen hadt tusschen dezen en Cabot, maar Columbus terfonde den anderen voortrok. De zelve ging dan scheep om naar Engelandt over te steken: doch hy wierdt van de zeerovers genomen, welke hem eerst twee jaren daar na los lieten.

Gedurende dezen tusschentydt veroverde *Christoffel* zelf voor Spanje dat gedeelte van Amerika, het welk zyn broeder moest veroveren voor Engelandt. Hy ontdekte het eilandt, aan het welke hy den naam van Florida gaf, ter oorzake om dat hy het zelve op beloken Paaschen (a) ontdekte, welken naam van Florida het nog tegenwoordig heeft. In het vervolg ontdekte hy Kuba, dat meer dan honderd mylen heeft in de lengte, en meer dan zellig in de breedte, in de golf van Mexico; het eilandt Hispaniola, dat men anders S. Domingo noemt, ten Oosten van het eerste gelegen †, en het ganfche landt, dat zich uitstrekt over de landengte van Panama. Daar is het dat op de eene zyde legt de stad van den zelve name aan de Zuidzee, en aan de andere zyde die van Nombre de Dios aan het Mer du Nord, of veel eer aan de golf van Mexico. Deze landengte nu zynde voorby gevaren, de welke is tusschen de Noord-en Zuidzee, komt men uit Noord-Amerika, alwaar het koninkryk Mexico is, om te komen in Castella del Oro (b), aldus genoemd wegens dat dierbare metaal, het welk men aldaar in overvloedt vondt.

Op zodanige wyze geraakte Spanje in het bezit van de schatten der nieuwe werelddt (c), die de koophandel sedert in de onze gebragt heeft; en het is dusdanig dat de Voorzienigheit, de welke over de heerschappyen het beschik voert, de verwachtingen van den koning van Engelandt deedt mislukken, en hem niet toeliet dit ryke gewest te bemachtigen, het welk zy voor een anderen vorst geschikt hadde. Waarfchynlyk heeft men ter oorzake van de goud-en zilvermynen, die in Amerika zyn, aan dit vaste landt den naam van West-Indië gegeven, met betrekking van des zelve rykdommen met die van Oost-Indië. Mogelyk geschiedde het ook ter oorzake van de voortgangen, welke de Portugezen ter zelve tyd in het Ooster gedeelte van ons halfronde maakten, het welk de Spanjaarden deden in het andere wereldddeel, het welk ten Westen van ons is. Voor het overige weet ik niet, of Engelandtdezen overwint Spanje benyden moet: want alles wel ingezien zynde, zo heeft nieuw-Spanje het oude woest gemaakt, en om Mexico van inwoonderen te voorzien heeft men Castilic en Arragon moeten ontvolken. Voorts hebben de mynen van deze werelddt de Spanjaarden het bebouwen van hunne landen doen ver-

F 3

waar-

(a). *Pâques fleuris*. Anderen zeggen, dat Jan Ponce, uit het koninkryk Leon, Florida ontdekte.

(b). Dat is: het Goude Castilic, tegenwoordig genoemd Terra Firma, of het Vaste Landt. Het legt in Zuid-Amerika.

(c). Dit geschiedde wel meest eerst in den jare 1519 door de verovering van Mexico door Cortes, en die van Peru in den jare 1524 door Almagro.

1496.

* Bartholomewus Columbus.

Ontdekkingen en veroveringen van *Christoffel Columbus* in de nieuwe werelddt voort Ferdinand.

† Hy hadt deze eilandt ontdekt in de jaren 1492 en 1493. Hy droeg dieper door in het jaar 1498.

Aanmerking over de veroveringen der Spanjaarden in Amerika.

1496. waarlozen, als mede de zorg van den koophandel; de twee allerzekerste bronnen tot den overvloed van een staat. De mynen worden uitgegraven, maar landen, die men zorge draagt te onderhouden, en een koophandel, wel in acht genomen, leveren geduriglyk nieuwe inzamelingen en nieuwe rykdommen uit, zonder dat de vruchtbaarheid van het eene jaar die van het tweede vermindert. Laat ons nu dendraadt onzer geschiedenissen weder opvatten.

1497. *Pelyd. Virgil. Bacon.*
Redenvoering van *Henrik* den VII tegen het Parlement, om het zelve aan te zetten tot den oorlog met Schotlandt.
In den volgenden winter beriep de koning een Parlement. Hy vertoonde in het zelve op eene zeer levendige wyze „den inval, dien de Schotten in de provincie van Northumberlandt gedaan hadden, in een tydt, in welken de twee volkeren in vrede waren. Dat zy deze provincie vindende de zelve geheel open en buiten staat van tegenweer te bieden, te vuur en te zwaardt verwoest hadden, en in de zelve onmensche-lykheden gepleegt, beter struikrovers dan soldaten voegende. Dat de koning van Schotlandt, niet te vrede met zyne waardigheid ontcert te hebben, zich vermaagfchappende met een vagabondt en bedrieger, met welken hy zyne nicht hadt doen trouwen, zich nog zodanig vernederde om des zelfs luitenant te zyn; *Perkin* zich noemende het hoofd van deze trouwloze ongernevinge. Dat zyne eer en die van het volk daar belang by hadt om diergelyke invallen te beletten, en dat men zyne schade op de Schotten moest verhalen, om die van Northumberlandt schadeloos te stellen.

De koning zocht de gemoederen te bewegen, en het Parlement te verplichten den oorlog tegen Schotlandt te verklaren, om met eenen aanmerkelyke geldfommen te verkrygen. Dit was zyn rechte oogmerk: zich weinig over *Perkin* bekommerende, sedert dat hy het bedrog ontdekt hadde, en het zelve den Engelschen open gestelt, welke niet meer dachten om zich te bewegen. Aan de andere zyde ontnam het verdrag, met den aartshertog gesloten, dezen bedrieger de schuilplaats, welke hy te voren in Vlaanderen hadt; en de onverwachte aftocht der Schotten na hunne plunderinge op de grenzen van eene provincie deedt wel zien, dat zy geen voornemen hadden zich in een langen oorlog in te wikkelen. Hy hadt dan weinig ongerustheit van dien kant, maar zyne heerschende hertstocht zynde om schatten byeen te verzamelen, vergaderde hy geen Parlement, dan om het tot het doen heffen van schattingen te bewegen.

Hy verkreeg het geen hy begeerde; het Parlement verklaarde den oorlog aan Schotlandt, en stont hem, tot de onkosten van dezen veldtocht, toe zes en twintig duizend ponden sterlings. De Engelschen merkten ondertusschen zyn voornemen wel, en zeiden, dat het met de oorlogsverklaringen van *Henrik* gelegen was als met die mynen, welker bovenste niet was dan yzer, maar die in haren boezem besloten ryke goud-en zilveraderen: daar door te kennen gevende, dat zyne verklaringen niet dienden dan tot voorwendfelen, om het geldt van het volk te doen overbrengen in de schatkist des konings.

Men hadt altydt eenig ongeval by het invorderen van deze schattingen, en nooit geschiedde zulks zonder beroertens te verwekken. Die van de provincie van Cornwall, een landschap, gelegen tusschen de Engelsche en Iersche zee, konden niet verdragen, dat men eene schatting uitschreef om eene zo ligte reden: *Het betrof niet, zeiden zy, dan een uitloop, gedaan op de grenzen van eene provincie, uit welke de vyanden geweken*

Die van Cornwall staan op ter oorzaak der schattingen.

waren zo haast als men zich in staat hadt gestelt om op hen aan te trekken. Dat 'er geen schade was gedaan dan in de huizen van eenige boeren, die men geplunderd hadt; en dat 'er niets te doen was dan de rovers te vervolgen, die met den buit op de vlucht waren. Dat dit niet waardig was om zich daar over te onzietten, noch om derwegen schattingen uit te scrijven om een leger op de been te brengen. Dat men ook wel zag, dat het niet anders was dan een voorwendfel, het welk de kwade raadslieden des konings namou om geldt te hebben. Dat deze lastberrige staatsdienaars onderbielden de liefde, welke by tot de rykdommen hadt, om dat zy zich eerst daar wel van voorzagen, hebbende voor zich het beste deel van het inkomen dezer belastingen, welke men in de provincien ophaalde. Dat de Engelschen, een vry volk, het welk door wetten bestiert wierdt, en niet door eene onbepaalde macht, eene zodanige onderdrukking niet moesten dulden. Dat, ben aangaande, zy besloten hadden zich daar tegen aan te zetten, willende liever als vrye lieden dan als slaven sterven.

Dus was het zeggen van die van Cornwall, sterke en stoute menschen, en welker opstand des te gevaarlyker was, om dat zy een arbeidzaam leven gewoon waren in eene onvruchtbare provincie, en zelfs eenige van hen om te wonen onder de aarde in hunne tin-mynen. Dus waren gene moeielykheden bekwaam hen te doen aarzelen, en hun moedt, by de hardigheid van hunnen aardt gevoegt, kon hen tot goede krygslieden maken. Zy benoemden tot hunne hoofden een smidt, genaamt *Michiel Joseph*, welken men gemeenlyk noemde *Black-smith*, of *de smidt*, en een voorspraak*, genaamt *Thomas Flammok*. De eerste, stout in het spreken, was het niet minder in de uitvoering, voor het overige staatzuchtig, en eerlievend, niettegenstaande de laagheit van zyne geboorte: de tweede zich ingedrongen hebbende in den geest des volks door den yver, welken hy in zyne redenen uitdrukte voor de onderhouding der wetten, en voor de verdediging van de vryheit. Hy vertoonde het volk aangaande deze laatste schattinge, *Dat 'er geen schyn was, dat de zelve door het Parlement zou zyn toegestaan, om dat 'er geen noodzakelykheit was, ja zelf geen voorwendfel om de zelve te bevelen. Dat de voorgewende oorlog van Schotlandt niets anders was dan een vuur van stroo, zo schielik uitgebluscht als aangestoken; en dat het belagebelyk was legers te lieten tegen een vyandt, die eensklaps was verdwenen. Hy verzekerde hem derhalven, dat zy met recht de wapenen konden opvatten, om hunne vrybedente beschermeren, en dat het beter was zyne huidt te bewaren dan zich te laten vullen. Dat zy nochtans matigheid moesten gebruiken, de gebeiligde persoon van den koning sparen, en recht verzoeken over zyne kwade raadslieden, met name den aartsbisschop van Kantelberg en Bray, de slichters van al dit kwaadt: daar hy tot besluit nog byvoegde, dat zy ook moesten zorge dragen om hunne medeburgers geen schade toe te brengen, en alle hunne verontwaardiging tegen de inmaanders te tonen. Gewone verzachtingen in den mond der wederspannigen.*

Het volk, bewogen door de redenen van *Flammok* en die van den smidt, die met geen minder yver sprak, nam de wapenen op, hopende de andere provincien in hunne belangen te trekken, welke zy zeiden de party der vryheit te wezen. Ondertusschen hadden deze boeren gene andere wapenen dan kwade bogen, en kwade pylen, of zeissens, en ander gereedschap van hun handwerk. Voor het overige waren hunne bevelhebbers een voorspraak en een yzerfmidt, die geen meer ervarenheit hadden dan zy. Doch deze twee aanvoerders verzekerden

1497.

Gevolg der wederspannigheid der inwoonders van Cornwall.

* Advokaat;

Bacon.

1497.

zekerden hen, dat zy wel haast een welgeoeffend voorganger zouden vinden en van eene uitstekende hoedanigheid; dat de adel niet zou nalaten zich voor zo eene rechtmatige zake te verklaren; en dat zy in zekerheit konden trekken van den eenen kant van het koninkryk naar den anderen, om dat, alles wel ingezien zynde, zy niets deden dan voor den dienst des konings, onafscheidelijk van het gemenebest.

Hun welge-
schikte op-
tocht door
het midden
van de ande-
re provin-
cien.
*Polyd. Virg.
Bacon.*

In deze order en in deze hope trokken zy uit hunne provincie, dwars door die van Devon, en traden daar in hoven Taunton, eene kleine stad aan de rivier de Tone, in Sommerfeth. Zy pleegden geen de minste geweldnary op hunnen tocht, en namen niets zonder te betalen. Te Taunton vonden zy eenen van des konings gemachtigden, die de onderstandgelden invorderde met die strengheit, dat slag van volk eigen; zy vielen op hem aan, en doodden hem. Daar van daan trokken zy naar Wels*, alwaar zy den Lord Audley ontmoetten, met wien hunne hoofden verstandhouding hadden. Hy was een man van eene aanzienlyke geboorte, die geest hadt en dapperheit, maar onrustig, oplopend, en altyd vaardig om zich te stellen aan het hoofd des volks, zoekende uit te munten, en in zyn verderf lopende. De muitelingen verklaarden hem tot hunnen gezaghebber met grote toejuichingen, blyde zich voorzien te zien van een hoofd van zulk een aanzien. Audley geleidde hen van Wels

* in het
graafschap
van Som-
merfeth.

† in het graaf-
schap Wilt.
‡ in het graaf-
schap Hants-
hire.

naar Salisbury, en van Salisbury † naar Winchester ‡. Van daar wilde dit dwaze volk, dat zyne aanvoerders geleidde, in plaats van zich door de zelve te laten geleiden, dat Audley het zou brengen naar de provincie van Kent, welke zich altyd den koning getrouw hadt getoont, zich verbeeldende, dat zich der zelve inwoonders zouden by hen voegen, zo haast als zy zouden verschynen. Het was een belagchelyk voornemen, geground op het zeggen van *Flammok*, die hen hadt wys gemaakt, dat deze provincie, de welke nog nooit veroverd was, meer voor hare vryheden yverde dan eenige andere, en dat zy aldus niet zou nalaten te ondersteunen eene party, die nergens toe geschikt was dan tot verdediging van de vryheit.

Zy waren in hunne meninge bedrogen. Zyn- de de provincie ingetrokken kwam niemandt by hen, elk bleef gerust tot zynent. Aan de andere zyde hadt de graaf van Kent, en de Lords *Abergavenny* en *Cobham*, ondersteunt door den adel van het landt, zulke goede bevelen gegeven, dat de oproerigen niets konden ondernemen; het welk de drift van velen verslaude, die wegliepen, en weder naar huis keerden. Doch de anderen aarzelden daarom niet, en schenen hunne koeinheit te vermeederen, ziende hunne hope vermindert. Zy zeiden ook de een tegen den anderen, dat zy minder reden hadden zich te ontruften voor het niet bewegen van die van Kent, dan zich aan te moedigen door de vreeze, welke zy in des konings leger gebragt hadden, het welk hen van het Westen van Engelandt hadt doen komen tot aan het Oosten, zonder hen den doortocht te betwiften: dermaten, dat zy besloten hunnen tocht te vervorderen, en zich tusschen Greenwich en Eltham kwamen legeren. Zy geloofden toen, dat hunne hope eerlang zou vervult worden; dreigende den koning slag te leveren, of, byaldien hy het ontweek, Londen in te nemen, als of daar toe anders niet behoorde dan het zelve maar te naderen.

Zy legeren
zich in den
ontrek van
Greenwich.

Voorzichtig-
heit van Hen-
rik den VII.

Ondertusschen bleef de koning niet onbeweeglyk. Wel is waar, dat hy niet vloog, gelyk

hy in de eerste jaren van zyne regeringe deedt, van het Zuiden naar het Noorden, om de weder spanningheit in hare geboorte te sinoren; het zy dat de ouderdom hem wat lomer hadt gemaakt; of dat hy omzichtiger geworden was. Hy herhaalde dikwils in zynen geest de oude gelykenis der Indianen van het leer, het welk zich verheft aan den eenen kant, wanneer men het drukt aan den anderen, en dat men niet gelyk kan houden dan met het in het midden te houden. Deze aanmerking versterkte hem in het voornemen van het middelpunt des ryks niet te verlaten, zich van de hoofdstadt verwyderende: dermaten, dat hy niet dan in het uiterste daar toe kwam. Hy verliet daarom niet de zorgen der regeringe: hy was van alles onderrecht wat 'er omging, en deedt zich nette berichten geven, naar welke hy zyne maatregelen kon nemen. Dus was het, dat hy, verftendigt van de bedryven der wederspanningen, de welke geen geweldt pleegden, en van de getrouwigheit der provincien, die in haren plicht gebleven waren, geloofde, dat het niet noodzakelyk was zyne benden te laten voorttrekken; dat zyne onderdanen niet onderdrukt wordende, zy ook geen hulpe van noden hadden; en hoe meer het leger der wederspanningen voortging zonder iets te doen, hoe veel te meer het van zyne brandigheid en fierheit zou verliezen. Hy vreesde in den beginne, dat zy zich zouden voegen by de Schotten; maar ziende hen recht op Londen aantrekken was hy verblyd, zich van de overwinninge verzekert houdende. Alzo hy wevingen gedaan hadt tot den Schotschen oorlog, waren zyne benden wel haast voltallig. Hebbende dan verstaan, dat de vyanden te Blakheath op een heuvel gelegert waren, van waar zy de stad Londen konden ontdekken, en die schone vallei, welke de zelve omcingelt, liet hy zyn leger voortgaan, verdeelt in drie hopen. Over den eersten hadt de graaf van Oxford het bevel, ondersteunt door de graven van Essex en Suffolk. De zelve bestondt uit ruitery en voetvolk, en geleidde het geschut. Deze hoop hadt bevel den berg, door de vyanden bezet, te omringen, alle de toegangen daar van te bemachtigen, aldaar het kanon te planten, en niets open te laten dan de opening, die naar de stad loopt, om, zeide de koning, deze dollen lieden in te sluiten, even als wilde beesten, gevangen in de jagtnetten. De tweede hoop wierdt aangevoert door Mylord *Aubney*. De hertog van Bedford zou over den zelve waarschynlyk het bevel gehad hebben, indien hy in het leven was geweest: want de koning veranderde zyne krygsoversten niet, maar hy was in den voorleden jare overleden (a). *D'Aubney* was hem opgevolgt, een der grootste oorlogshelden van dien tydt. Hy was het ook, die de grootste krachten moest aanwenden, hebbende bevel op den vyandt aan te trekken, en hem van voren aan te tasten door de opening, die men naar de zyde van de stad hadt vry gelaten. Dus scheen de uitflag van dit gevecht van zyne dapperheit en ondervindinge af te hangen. De koning, zyne gemene gewoonte volgende, gebodt den derden hoop, die eene hinderlage was, en die geheel uit uitgelezene manschap bestondt, gereed om door alles heen te dringen, om de zynen te helpen, de gelederen der vyanden te breken, en zich van de overwinninge te verzekeren. Hy beveiligde ook de

1497.

Hy trekt in
persoon op
tegen de we-
derspanni-
gen.

Schone ge-
steldheit van
zyn leger.

(a). *Bacon* zegt, dat hy gevaarlyk krank was, en dat hy kott daar na overleedt.

1497.

de stad Londen met deze benden, in slagorder geschaart in de vlakte van St. Joris, en geplaatst tusschen het leger der wederpanningen en de stad. De schrik vervulde aanstonds de zelve, wanneer de burgers uit hunne vensteren en van de hoogte hunner torens het vyandelyk leger op den berg zagen nedergeflagen, en dat in zyne legerplaats opgesloten veel talryker scheen dan dat des konings, waar van men niet dan een gedeelte zag. Deze schrik vermeerde door de ontydige vreeze van duizend menschen, die, van den eenen en den anderen kant vluchtende, eene verbaathheit in de stad bragten, met welke zy zelf bevangen waren, en duizend valsche vertellingen uitstrooiden aangaande de macht en verrechtingen der wederpanningen. Doch de hoofdschout*, nevens de Sheriffs, stelden het ontselde volk gerust, het zelve doende begrypen, dat 'er niets te vreezen was, om dat op die wyze, op welke de koning zyn leger geschaart hadt, de vyanden noodwendig drie veldslagen † zouden moeten winnen, eer zy te Londen konden komen. Dus van de vreeze tot de verzekerdheit overgaande twyfelden zy zelf niet aan de overwinninge.

Het leger in deze order voorttrekkende bleef eenige dagen leggen regt tegen over de wederpanningen, gedurende dat de graaf van Oxford, den berg rondom trekkende, met zyne benden eene halve maan maakte, die hen alle doortochten belette. Eindelyk besloot de koning op den twee en twintigsten Juny, welke een Zaterdag was, een dag, gelyk ik reets hebbe aangemerkt, welken de koning geloofde gelukkig voor hem te zyn, het gevecht te wagen; maar willende de vyanden verrassen, deedt hy een gerucht lopen, dat hy het gevecht tot den volgenden Dingsdag zou uitstellen. Het was zelfs al over den middag, dat men nog geen schyn van het houden van een veldslag zag, wanneer eensklaps de bevelen gegeven zynde, de ruitery zich in slagorder stelde, en het voetvolk zich onder zyne vaandelen schikte. De trompetten bliezen terstondt den aanval, en *d'Aubeny* liet zyne benden regt op den berg aan trekken. Hy ontmoette eene voorwacht, die eenigen tyd stand hieldt; maar doordien zy niet sterk genoeg was, wierdt zy overmand, en gedwongen de vlucht te nemen. Zy wierdt ontfangen door de voorhoede, die een genoegzaam voordeelige post bezet hadt, om dat men de zelve moest naderen langs een naauwen weg, en over eene brug trekken, waar van zich de vyanden hadden meester gemaakt. *D'Aubeny* deedt een zo verwoeden aanval, dat men zich van de brug ten eerste meester maakte, en dat men de voorhoede in wanorder bragt. Twee zaken hielpen daar toe, en waren oorzaak van de nederlage der vyanden, te weten de zwakheit van hunne voorhoede, van welke de middeltocht te ver af was, en de verwardheit, in welke zy hen vonden door de overrompeling, welke de koning bestoken hadt, op dezen dag niet minder dan een veldslag verwachtende. Ondertusschen naderde het grootste gedeelte des legers, en de veldheer *Audley* trachtte het in eene goede order te brengen, door zyne woorden en door zyn voorbeeldt hen moedt insprekende. *Flammok* en de smidt liepen insgelyks door de gelederen, vermanende de wederpanningen te stryden voor hunne vryheit, welke zy niet moesten verliezen, zeiden zy, dan met hun leven. Toen begon het gevecht hard te worden, ende overwinning scheen zelf twyffelachtig gedurende eenige ogenblikken. *D'Aubeny*, hebbende zich onder de vyanden met te veel vurigheid vermengt, wierdt gevangen, en zyne ge-

vanging zou het leger in verwarringe gebragt hebben, indien hy niet haastelyk door de zynen was verlost geweest. De Engelschen, door dit kleine ongeval vergramt, schenen daar door verwoeder, en de vyanden in het tegendeel, zich ziende dit voordeel uit de handen gerukt, wierden min driftig en meer blohertig. Aldus de eene party altydt flauwer, en de andere met meerder yver vechtende, wierdt de overwinning niet lang betwist. Den hoofden der wederpanningen zelf ontbrak het aan dapperheit, en in plaats van met den degen in de vuist te sterven, gelyk zy de hinnen vermaant hadden, lieten zy zich gevangen nemen, om, veel schandelyker, op een schavot te sterven.

Zodanig was de uitkomst van den slag, waar van de eer niet minder behoort aan het schone beleidt des konings dan aan de dapperheit van *d'Aubeny*. Maar toch welk eene eer? Het is waar, dat hy door zynen moedt en door zyn goed beleidt zegepraalde over zyne wederpanninge onderdanen; maar hy hadt hen door zyne gierigheid wederpanning gemaakt. Eene vreemde zaak, dat de dapperheit der grote mannen menigmaal het meest bezig is om de ongevallen te herstellen, welke hunne hertstochten hen berokkent hebben. Dus was het dat de liefde, welke deze vorst hadt tot de rykdommen, en de haat, welken hy het huis van *Jork* toedroeg, de twee bronaderen waren van alle de oorlogen, die zyne regering ont-ruften. Hy verloor in dezen veldslag niet meer dan drie honderd mannen, waar van het grootste gedeelte gefneuveld was door de pylen der vyanden, welke eene eile lang waren, maar weinige door het zwaard omkwamen. Daar bleven twee duizend van de wederpanningen van zestien duizend, die zy sterk waren. De overigen wierden gevangen genomen, niemandt het hebbende kunnen ontkomen, om dat de graaf van Oxford, die den berg omringde, hen den doortocht belette.

De koning maakte, om deze daadt groter luster by te zetten, verscheide ridders baanderheeren, eenige in het veldt van *Blak-heath*, alwaar zyne bevelhebbers gevochten hadden, en de andere in de vlakte van *St. Joris*, alwaar hy zich met zyne achterhoede hadt gelegert gehad. Deze waren inderdaadt ridders, hunnen eertytel waardig, en door hunne daden, en door hunne ainstellinge, gedaan, naar de oude wyze, aan het hoofd der benden, met een ontwonden vaandel. Hy beloofde daarenboven hunne dapperheit met de gifte, welke hy hen deedt van den buit der overwonnenen, en zelfs van alle de gevangenen, aan welke hy het leven schonk, hun losgeldt aan deze ridders toewyzende: maar de drie hoofden deedt hy straffen. *Audley* wierdt uit *Newgate* naar den *Tour* gebragt, gekleed met een papieren reisrok, op welken zyne wapenen het onderste boven geschildert stonden, alwaar hem het hoofd wierdt afgeslagen. De koning wilde de twee anderen doen straffen in de provincie van *Cornwall*: doch vrezende voor een nieuwen opstandt op de tyding, die hy kreeg, dat het volk zich daar toe bereidde, liet hy hen te *Tyburn* rechten, alwaar zy gehangen wierden en gevierendeelt. Men zegt, dat *Blak-smith* zich vermaakte op de kar, op welke hy naar de galg wierdt gevoert, eene doodt verdient te hebben, die, naar hy zeide, zynen naam ontferfelyk zou maken: eene heldhaftige beweging, indien de zelve niet was voortgekomen uit eene verachte ziele, en die om zyne mitery stierf. Doch het valsche denkbeeldt van vryheit, waar

1497.

Nederlaag der wederpanningen.

Aanmerking over dezen opstandt.

De koning maakt verscheide ridders.

Hy doet de hoofden der wederpanningen straffen.

Polyd. Virg. Bacon.

Stoutmoedige daadt van eenen der hoofden der wederpanningen.

waar

* Maire.

† tegen drie lichamen van het leger, door den koning in slagorder gesteld.

Goed beleidt des konings om de vyanden te verrassen.

1497. waar door hy zich hadt laten innemen, bekleedde by hem de plaats van dapperheit.

De koning handelt de wederspannigen, die in hunne huizen gebleven waren, veel strenger dan de anderen.

Men verwonderde zich voor het overige over twee zeer verschillende daden des konings, namentlyk in het straffen der wederspannigen, in den veldslag gevangen, en in het straffen der genen, welke hy in de provincie liet gevangen nemen. Het kostte van de eerstgemelden maar het leven van drie der voornaamsten, en deedt van de laatstgemelden honderd en vyftig het leven verliezen. Mogelyk dat hy die genen, die in den strydt gefneuveldt waren, voor zo vele slagoffers rekende; mogelyk dat hy ook acht nam op het beleidt dezer wederspannigen, die gene vyandelykheit op hunnen tocht bedreven hadden; en mogelyk ook dat hy onderscheidt maakte tusschen deze ellendigen, die zich door hunne woede lieten voort slepen, en dat volk, dat eene zamenzwering smeedde in koelen bloede en met een vrolyk hert.

Inval des konings van Schotland in Engelandt van weinig vrucht.

De koning van Schotland, de tyding ontfangen hebbende van den opstandt van die van Cornwall, nam deze gelegenheit waar om een tweden inval te doen in de provincien van het Noorden. Hy stelde zich aan het hoofd van zyn leger, trok in de provincie van Durham, en latende een gedeelte van zyne benden om het uit te plunderen kwam hy met het overige zich legeren voor de vesting Norham. *Henrik* hadt het bestier van die plaats opgedragen aan *Fox*, die de zelve met volk en krygsbehoefens voorzien hadt; maar vrezende, dat hy het vyandelyk leger niet lang zou kunnen wederstaan, vaardigde hy een renbode af aan den grave van *Surrey*, om hem te verplichten te komen om de plaats te ontzetten. *Surrey* was van de belegering verwittigt geweest, en verzamelde de benden in de provincie van *Jork*. Hebbende derhalven brieven van *Fox* ontfangen verhaastte hy de wervingen, en ziende zich versterkt door eene menigte groten, en een groot getal edellieden, begaf hy zich te velde, van voornemen zynde om met den vyandt handgemeen te worden. Hy was niet meer dan twee kleine dagreizen van daar, wanneer de koning van Schotland, reets moedeloos door den tegenstandt der belegerden, welken hy groter vondt dan hy gedacht hadt, en verstaan hebbende, dat de benden tot het ontzet in aantocht waren, de zelve niet wilde afwachten, en met groten spoedt naar zyn koninkryk te rug week. De graaf van *Surrey*, niet vergenoegt het beleg te hebben doen opbreken, volgde het vyandelyk leger, dat niet eens dorst omzien; en het niet hebbende kunnende achterhalen kwam hy zich voor het kasteel van *Aton*, gelegen tusschen *Berwyk* en *Edenburg*, legeren. Hy lag daar niet lang voor, zonder het te vermeesteren; maar dit was al de vrucht, welke hy van dezen veldtocht hadt. Het kwade weer overviel hem schielyk, het welk de wegen onbruikbaar maakte, en hem noodzaakte den veldtocht te staken. Dus reichten de twee legers niet veel uit; dat van den koning van Schotland belegerde eene sterke, zonder de zelve te kunnen veroveren; en dat van den grave van *Surrey* week achteruit, na dat het een slecht kasteel hadt ingenomen. Het voordeel nochtans bleef geheel aan het laatste, het welk de vyanden verjoeg, en daarenboven zich nog meester maakte van eene hunner plaatsen. Ondertusschen zondt de koning van *Vrankryk* gezanten aan *Henrik*. Zy kwamen verlening verzoeken van de betaling, welke *Karel* verplicht was te doen volgens het verdrag van *Boulogne*; zynde daarenboven noch met andere onderrechtingen over het onderwerp der grenzen belast. Doch dit was

Gezanten des Franschen konings te Londen.

II Deel.

1497. maar een voorwendfel. Het oogmerk van *Karel* was zich met *Henrik* te verzoenen, en zich te ontfiaan van het verbondt, het welk hy met de Italiaansche vorsten hadt, waar omtrent niets besloten was.

Ter zelve tydt kwam 'er een afgezant * van het hof van Spanje, wiens onderhandeling van meerder aangelegenheit was. Hy was van wegens *Ferdinand* en *Izabelle* belast te handelen over een huwelyk tusschen *Catharina*, hunne vierde dochter, met den prins *Artur*, oudsten zone van *Henrik*, en daar na uit Engelandt naar Schotlandt over te gaan, om de vrede tusschen de twee koningen te bemiddelen. Zyne belasting zo aangaande het een als het ander was *Henrik* zeer aangenaam. Wy zullen eerlang zien, hoedanig het huwelyk gesloten is tusschen de *Infante* en *Artur*, wy moeten eerst zien wat 'er gebeurde in de vredchandeling met den koning van Schotlandt.

* *Hialdi*.
Andere afgezanten van wegens *Ferdinand* en *Izabelle*.
Polyd. Virg. Bacon, Leisly.

Henrik zeide tegen den afgezant, dat hy hem ten dien einde de keur gaf, en dat hy gene redelyke voorwaarden zou hebben, die hy niet zou aannemen, om eene zo gewenschte vrede te erlangen, behoudens dat de koning van Schotlandt *Perkin* aan hem overgaf. Dus vertrok de afgezant van Londen, en begaf zich naar *Edenburg*, alwaar hy van den koning zeer wel wierdt ontfangen. Hy was verscheide malen met hem in onderhandeling, in welke hy hem deedt begrypen het voordeel, dat hy genieten zou van eene zo goede nabuurichap en eene goede eenigheit met Engelandt, een einde makende van de oude vyandschappen tusschen die twee volkeren. Hy voegde daar by, dat *Ferdinand* en *Izabelle*, aan welke hy door bloedverwantschap zo wel verbonden was, als door de verbonden, tusschen de twee kronen gemaakt, hem bevolen hadden hem daar toe aan te zetten, na eerst de mening des konings van Engelandt verstaan te hebben; dat hy dezen laatsten gevonden hadt in eene gesteldheit, van welke men alles hopen moest, en dat hy hem bezwoer om van zyne zyde zulks te beantwoorden. Hy herhaalde eindelyk zo veelmalen zynen last, en wist hem de voordeelen, welke hy van deze vrede trekken zou, zo wel te vertonen, dat hy hem deedt waggelen; dermaten, dat hy toestemde om gevolmachtigden te benoemen, om over de voorwaarden van de zelve te handelen, byaldien *Henrik* ook van zyne zyde gevolmachtigden wilde zenden.

Een van best trekt naar Schotlandt, mettoefleming van *Henrik*, om over de vrede met den koning van Schotlandt te handelen;

De afgezant gaf daar terstondt kennis van aan *Henrik*, en deze vorst zondt ten eerste den bisschop *Fox* naar Schotlandt, die zich by den afgezant voegde, verzoekende om de tweede gevolmachtigde te zyn. Zy vergaderden dan met die van den Schotschen koning; doch na verscheide byeenkomsten vondt men nog zo vele zwarigheden, die het sluiten van de vrede beletten, dat men de onderhandeling moest afbreken. De voornaamste betrof het artykel van *Perkin*, welken de koning niet kon besluiten op te offeren. Hy stelde zich voor oogen het woordt, dat hy hem gegeven hadt, de vermaagschapping, welke hy met hem hadt aangegaan door het huwelyk van zyne bloedverwante; en dat zy eindelyk, noch de een noch de ander, gene wettige rechtters waren omtrent zyne eischen, noch omtrent zyne geboorte. Dat men nochtans daar mede moest beginnen, eer dat men hem kon veroordeelen, en eer hy hem by gevolg met eere kon verlaten. *Fox* stelde hem eene zamenkomst voor te *Nieuw-kasteel* * met den koning, zynen

Zwarigheden ontfiaan in het maken van de vrede ter oorzake van *Perkin*.

* *Newcastle*.
zynde

G

1497. zynde wel verzekert, zeide hy, dat de twee koningen van malkander niet zouden scheiden, voor dat zy de vrede getekent hadden. Doch de koning van Schotlandt, verstoort over deze voorstelling, antwoordde hem, dat hy naar de aanbiedingen van vrede, welke men deedt, wel wilde luisteren; maar dat hy niet van meninge was die buiten zyne staten te gaan beedelen. Fox echter wilde niet wederkeren zonder iets gedaan te hebben. De koning, zyn meester, hadt aan hem geschreven, alle zyne behendigheid in het werk te stellen om deze zaak ten einde te brengen; en de afgezant van Ferdinand en Isabelle hadt geen minder yver dan Fox om de zelve te doen gelukken. Deze twee bekwame en verstandige mannen, ziende, dat het niet doenlyk was eene vrede te sluiten, uit kracht van de welke de koning van Schotlandt de zyde van Perkin moest verlaten, het welk hy uitdrukkelyk gezegt hadt niet te zullen doen, besloten een bestandt voor te stellen, volgens het welke de zaken in den staat zouden blyven, in welchen zy toen waren, zonder iets te beslechten. Het zelve wierdt ook voor den tydt van zeven jaren gemaakt, beginnende met den laatsten September dezès jaars 1497, op welchen het zelve door wederzyds gevolmachtigden, ten overstaan van den Spaanschen afgezant Ayala, als middelbaar, getekent was. De voornaamste voorwaarde van dit bestandt was, „ dat deze „ twee vorsten gedurende dit bestandt malkander „ niet zouden ontruffen, noch toestaan, dat een „ van hen door hunne onderdanen, of door ie- „ mandt anders, wie het ook zyn mogt, ont- „ ruft wierdt“. Voor het overige wierden alle andere zaken en verschillen, over welke men niet hadt kunnen overeenkomen, verbleven aan den koning Ferdinand en de koningin Isabelle; welke, en andere voorwaarden, van minder belang, getekent zynde, de gevolmachtigden scheidden, en naar huis keerden. Het schein wel uiterlyk, dat deze verrechtingen van weinig nut waren: doch deze twee staatkundigen oordeelden 'er geheel anders van (a). Zy geloofden, dat dit de eerste stap was, door den koning van Schotlandt gedaan, die hem zou graag maken om verder te gaan, en een verbindtenis doen aangaan om zich van Perkin te ontslaan, achter wiens bedrog zy gemerkt hadden dat hy gekomen was.

Men komt wegens een bestandt overeen.
Atlas Publicus Tom. XII, fol. 673.

De koning van Schotlandt geeft aan den gewaanden hertog van Jork zyn afscheidt.

Zy bedrogen zich ook niet. Naauwlyks waren zy uit Engelandt wedergekomen, of de koning van Schotlandt besloot Perkin zyn afscheidt te geven. Hy nam echter nog maatregelen met hem; en zonder aan zyne geboorte te raken nam hy tot voorwendfel den bloedigen oorlog, welchen hy in zyn koninkryk zou verwekken, indien hy hem langer duldde. Hebbende hem dan op een zekeren dag in zyn geheim vertrek doen komen sprak hy hem aldus aan: *Ik hebbe u in myne staten ontfangen, wanneer Frankryk, om zyne vrede met den koning van Engelandt te maken, u verlaten hadt, en wanneer gy zelf uit Ierlandt gevlucht waart. Ik hebbe u gedurende twee gebele jaren beschermt tegen de macht van uwen vyandt. Ik hebbe u geleid aan het hoofd van een leger op de grenzen van een koninkryk, waar van gy voorgaaf dat u de opvolging toekwam, en ik hebbe myn eigen persoon gewaagt om u daar in te berstellen. Eindelyk, ik*

(a). Polydorus Virgilius (Hist. Angl. lib. XXVI) zegt, doch zonder grondt, als uit de voorwaarden van het bestandt te zien is, dat in het zelve bedongen was, dat de koning van Schotlandt Perkin toestondt uit zyn landt zou doen vretrekken; en anderen verhalen met geen meer zekerheit, dat deze gewaande prins Schotlandt eerst hadt moeten ruimen, eer het bestandt gesloten was, en naar Ierlandt overficken met het schip, het welk hem de koning ten dien einde gegeven hadt.

1497. hebbe u myn woordt geboden, en gy beboeft u, myns bedunkens, niet te beklagen, dat gy u in myne handen gesselt hebt. Doch het is met de koningen niet gelyk met den gemenen man: deze kan altyt doen wat hem welgevalt, om dat hy alleen maar belang heeft in het gene dat hy doet: de koningen in het tegendeel trekken den gebelen staat met zich, aan welchen zy onafscheydelyk verknocht zyn, en zy kunnen niets doen, dat hen binderlyk zyn zou, zonder te verzuimen de geheelige verbindtenissen van het koningschap. Wel is waar, de oppermacht maakt hen onafbankelyk; maar zy hangen af van die Oppermacht, welke hen wetten voorschryft, de welke zy niet durven schenden. De voornaamste der zelve is het welwezen des volks, dat voor huneigen welzyn gaat. Daar is derhalven geen middel op, indien gy hier langer vertoef, zo trek ik myn koninkryk in een bloedigen oorlog; en om dien te ontgaan is het noodzakelyk, dat gy vertrekt. Ik wil u echter niet verlaten, gelyk Frankryk gedaan heeft, u zonder hulpe latende dwalen, en van alle zaken onsbloot. Breng hier alle de genen, die u willen volgen; neem uwe vrouw en al dat u toebehoort, en verkies een verblifplaats waar het u zal believen, ik zal u schepen geven om u in alle zekerheit derwaarts te geleiden.

De gewaande hertog van Jork betoonde zich standvastig in deze gelegenheit, bekwaam om het stoutmoedigste hert te doen waggelen, en zonder noch te veel verslagenheit, noch te veel verontwaardiging te doen blyken antwoordde hy den koning, dat hy wel zag, dat zyn kwaad geluk nog niet vermoed was in hem te vervolgen. Dat hy niets kon antwoorden op het gene de koning tegen hem hadt gezegt, de volstrekte meester zynen weldaden. Dat hy zich altyt zou in gedachten brengen de gene, welke hy hadt ontfangen, om nooit van hem dan met eerbiedt te spreken, en dat hy de ophouding daar van niet zou toerekenen dan aan zyn ongeluk, en aan het vermogen, dat de geest van den grave van Richmond hadt op den zynen. Dat hy voor het overige geen wykplaats zag dan in Ierlandt; dat hy met zyne huisvrouw zich daar heen zou begeven, de welke misfchien onder deze wilden eene bescherming zou vinden, welke zyne ongelukken hem beletten in zyn vaderlandt en by zyne nabestaanden te hebben. Ecnige dagen daar na schepte hy zich in op de schepen, welke de koning hem bezorgt hadt, en landde in Ierlandt aan; zyne huisvrouw met zich voerende, de welke hem volgde met eene standvastigheit, een anderen gemaal waardig.

Daar waren weinige zaken van aangelegenheit in Ierlandt voorgevallen sedert de herroeping van Poyning, dien de bisschop van Bangor was opgevolgt. Men hadt daar alleenlyk eenige ontmoetingen onder die van O'Donels zyde en het volk van O-Konor naby Slego. Clan-Rickard, die in de belangen van den eersten was, deedt ook eenige stroperyen in de landen van den anderen.

De graaf van Kildare verkreeg in het zelve jaar zyne vryheit op eene zeer eerlyke, doch zeer seldzame wyze. De koning, die eene verwonderlyke doordringendheit bezat, oordeelde van zyne onschuld door de eenvoudigheid, welke hy in zyne antwoorden gebruikte, en door de listigheid, welke zyne wederpartven deden blyken in hunne beschuldigingen. Dus gunstelyk zynde in zyne gevangenis zie den Hy zeide tegen hem, dat byaldien hy zich niet bekwaam genoeg vondt om zich tegen zyne beschuldigers te verdedigen, hy maar een raadsman hadt te verzoeken, en dat hy hem zo eenen zou toestaan, als hy zou verkiezen. Terwyl gy my, Sire, deze gunst toestaat, antwoordde de graaf van Kildare, zal ik den bes-

1497.

Wys en stoutmoedig antwoordt van Perkin, die naar Ierlandt oversteekt.

1495.

1496.

Cox. Varrs. Bewegingen in Ierlandt.

Hoedanig de graaf van Kildare in vryheit gesselt wierdt.

Gesprek, dat hy hadt met den koning.

1495. *ten inwo koninkryk kiezen. En wie is die?* hernam de koning? *Uwe Majesteit zelf*, hervatte de graaf, zal myn raadsman en rechtter zyn.

De koning bedient zich om hem vry te spreken van redenen, van welke zyne vyanden zich zouden bedient hebben om hem te verdoerven. Herstelling van den grave in zyne beffiering over Ierlandt.

1496.
1497.

Hy verzoent zich met den aartsbischop van Armach.

De koning verleent den oproerigen vergiffenis.

Openhertig zeggen van den aartsbischop van Dublin aangaande eene redenvoering, voor den koning gedaan.

Zedigheid des konings.

De koning begon te lagchen en ging heen, hem doende geloven, dat hy alles te hopen hadt. Weinige dagen daar na wierdt zyne zaak bepleit in des konings tegenwoordigheid. De beschuldigers stonden byzonder sterk op den hovaardigen en onhandelbaren inborst van *Kildare*, zodanig, zeiden zy, dat gansch Ierlandt niet bekwaam was hem te bestieren. Deze woorden, welke zy met drift uitspraken, gelyk of zy hadden moeten dienen tot een grondslag ter veroordeeling van den beschuldigten, waren in het tegendeel oorzaak van zyne vrysprekinge. De koning, de zelve herhalende, gaf daar een draai aan, die de beschuldigers verbaalde. *Terwyl Ierlandt*, zeide hy, *den grave van Kildare niet kan regeren*, zo oordeel ik daar uit, dat de graaf van *Kildare Ierlandt wel zal weten te regeren*. Het was niet alleen een aardig zeggen, waar in zich de koning vermaakte; daar was ook veel oordeel in deze aanmerkinge, en het was niet dan na dat hy het wel overdacht hadt, dat hy zich in dezer voegen uitdrukte. De uitvoering volgde op het woordt. Dus was de graaf van *Kildare* de verplichting van zyne herstelling verschuldigt aan een aardig zeggen, of veel eerder aan den goeden draai, welken deze vorst daar aan gaf. Doch om van de staatkunde niets te verzuimen behieldt *Henrik* den zoon van den grave by zich, ten waarborge der trouwigheit van zynen vader. *Kildare* begaf zich ondertusfchen naar zyne landvoogdy, en zyn beleid stelde de verwachting des konings geenzins te leur. Na dat hy van zyn ampt naar gewoonte in de hoofdkerk van *Dublin* bezit hadt genomen, trok hy naar den kant van *Limerik* tegen *Thomond o-Brian*, en verscheide andere hoofden der wederspannigen, slechte hunne kasteelen, en kwam weder te *Dublin*. Na zyne te rug komst deedt hy eene groter zaak, en van meer nuttigheit voor den staat. Hy verzoende zich met den aartsbischop van *Armach*, en zyne andere vyanden, offerende aldus de beledigingen, hem aangedaan, op aan de rust van den staat, en anderen door een zo schoon voorbeeldt verplichtende om allen hunnen haat en gramfchap te laten varen. Het was ook op zyne aanhoudingen dat de koning den grave van *Desmond*, den bisschoppen van *Kork* en *Waterfordt*, en den inwoonderen van het landschap *Mounster*, welke zich voor *Perkin* verklaart hadden, vergiffenis verleende. De zachtmoedigheid van den vorst op deze wyze voltoojende het geen de edelmoedigheid van den landvoogdt begonnen hadt, was 'er groter ceendragt en rust in het koninkryk dan men daar in sedert langen tydt gezien hadt. De bisschop van *Bangor* wierdt naar Engelandt herroepen, en *Walter Fitz-Simon*, aartsbischop van *Dublin*, wierdt kanselier van Ierlandt gemaakt. Men verhaalt van dezen kerkvoogdt een staatie van oprechtheit, het welk de Geschiedenis voor de nakomelingen heeft willen bewaren. Een besaamd redenaar hebbende voor den koning eene redenvoering met zeer veel welsprekendheit gedaan, vroeg deze vorst aan *Walter*, die de aanspraak gehoort hadt, wat 'er hem van dacht. *Ik vind 'er maar een gebrek in*, antwoordde deze kerkvoogdt, *dat is, dat de pluimsfrykery daar in gebeerscht heeft van het begin tot het einde toe*. De koning hernam daar op: *In waarheit, ik heb 'er de zelve gedachten van als gy*. Maar wat is seldzamer, of zulke bovelingen, die rond uit de borst spreken, of zulke vorsten, de welke die vryheit beminnen.

II Deel.

De rust en de gerechtigheit bloeiden als nu in Ierlandt. Het hooft van het huis van *Thomond* gestorven zynde, wierdt de erfenis opgedragen aan zynen broeder door de keure van het volk van dat gewest, volgens de wetten van het landt; en men zag gene beroertens in het koninkryk, noch van de eene, noch van de andere zyde, gedurende eenigen tydt. Dit byzondere landrecht wierdt genaamt *Tanistry*, of *Tanistria*, eene uitdrukking, welke een vermoedelyken erfgenaam betekent, of een tweden bezitter. Volgens de zelve wierdt de bezitting aan den oudsten en den verstandigsten toegewezen, zonder acht te slaan op het naverwantfchap; zo dat het eigentlyk de wet was van den sterksten, het welk dikwils bloedige oorlogen onder de geslachten veroorzaakte. Om die reden is de zelve afgeschafst onder de regering van *Jakob* den I^{en}. In zodanigen staat waren de zaken, wanneer *Perkin* met zyn huisgezin te *Kork* aankwam.

Hy was daar niet lange geweest zonder te bemerken, dat 'er voor hem by de Ieren niets te hopen was, doordien de allervoornaamsten der zelve of in de party des konings waren, of zodanig van naby wierden gade geslagen, dat zy hem geen onderstandt konden doen: zo dat hy niet kon hopen dan op eenig ruigt van volk, slecht gewapend, zonder dapperheit, en zich verschuilende in moerassen, of achter hunne beschanffingen. Terwyl hy in die verlegenheit was, zonden die van *Cornwall* afgezanten aan hem, om hem te bidden naar hunne provincie te willen overkomen, alwaar hy al het volk gereed zou vinden om onder zyne bevelen op te trekken waar heen hy hen wilde leiden. Hy raadpleegde over deze voorstellingen zynen Raadt, bestaande uit een koopman in zyde, genaamt *Herne*, die wegens zyne schulden gevlucht was, een kledermaker, genaamt *Skelton*, en een beamptfchryver, genaamt *Affley*. *Friou* was eenige dagen te voren vertrokken. Deze drie menschen, door hunne herstochten gedreven, zonder oordeel, zonder ondervindinge, en zonder bekwaamheit, speelden echter voor staatkundigen. Zy vertoonden hem, dat hy en die van *Cornwall* beide zich voorheen bedrogen hadden; hy, met zich vertrouwt te hebben op de Schotten, onverzoenlyke vyanden der Engelschen; zy, om dat zy de provincie van *Kent* waren ingetrokken, al te dicht by *Londen*, en verdedigt door *Henriks* benden. Dat men deze twee misslagen moest verbeteren, zich voegen by die van *Cornwall*, en zich meester maken van de naburige steden, het welk zou kunnen geschieden voor dat de vyandt, die zich niet dan langzaam bewoog, in staat zou zyn om zich tegen hunne overwinningen te stellen. De gewaande hertog van *Jork* stemde dezen raadt toe; en gelovende, dat de schikgodin zich met hem bevredigt hadt, dacht hy niet dan om het uit te voeren.

Men hadt in de haven niet dan vier slechte schepen, en omtrent honderd en veertig soldaten. Echter ondernam *Perkin* met zulk eene vloot naar Engelandt over te steken, om dat koninkryk te bemachtigen. Het is niet te denken, dat men in de Geschiedenissen voorbeelden vindt van zulk eene stoutheit; en de *Romanschryvers* zouden werk hebben om ons dolende ridders aan te wyzen, die zulk eene gevaarlyke onderneming beftaan hebben. Dit is nochtans geen verdichtfel, hoewel het 'er naar zweemt; het is een van die gebeurtenissen, die waarschtig zyn, zonder waarschynlyk te wezen: een wonder, het welk de nakomelingschap moete zal hebben om te gelo-

1496.
1497.

Crocyer Atac-Trelagh o-Brian.

Inhoudt van de wet Tanistria.

Den eersten van Engelandt, en den zesden van Schotlandt.

1498.

Die van Cornwall zenden afgezanten aan Perkin.

Notaris.

Met welke stoutmoedigheid hy onderneemt in Engelandt te landen.

1498. ven. *Perkin*, in den ouderdom van twintig jaren, door geen vorst ondersteunt, onlangs verlaten van den koning van Schotland, zyn laatste steun, en gedwongen Ierland te ruimen, alwaar hy geen zekerheit vondt; zonder hoge geboorte, zonder luister, zonder hope, zonder middelen van opkomst, en zonder soldaten, gaat naar Engelandt over, landt te White-Sand, komt te Bodman, eene kleine stad van Cornwall, en het vaderlandt van *Blak-smith*. Daar niet te vrede met den tytel van hertog van Jork neemt hy dien van koning aan, onder den naam van *Richard* den IV. Hy spreekt tegen de Engelschen niet dan van vryheit, en belooft hen goude bergen. Het volk van de andere zyde verzekert hem van zyne getrouwheit, legt den eedt aan hem af, en vindt zich binnen weinig uren tyds ten getale van dricduizend mannen, alle van voornemen om te sterven voor hunne vryheit en voor zyne heilfellinge. Eene vreemde razerny van het volk! Om gene ligte schattingen te betalen stelt het zich bloot voor de woede des oorlogs, en aan de zwaarste straffen, den wederspanningen onvermydelyk. Eene waarschouwing met eenen voor de vorsten, de welke geen volk moeten tergen, het welk bezwaarlyk wederom tot gehoorzaamheit is te brengen, wanneer het eenmaal heeft uitgespat.

Die van Cornwall ontfangen hem.

Hy neemt den tytel aan van koning, en den naam van *Richard* den IV.

*aan rivier de Ex.

Hy belegert Excester.

De koning zendt onderstaant. *Polyd. Virgil. Bacon.* De bedrieger breekt het beleg op.

De valsche koning *Richard* zynen Raadt beroepen hebbende, wierdt in den zelven besloten, dat men zich van eenige goede stad meester zou maken, die men ter plunderinge aan het leger zou overgeven, om het zelve aan te moedigen, en die ook zou dienen tot eene wykplaats en tot zekerheit. Excester * scheen hen daar toe het bekwaamst voor alle andere.

De oproerigen verschenen voor de stad omtrent het einde van de maand September ten getale van zeven duizend mannen, slecht gewepend, en slecht voorzien van zaken, tot eene belegeringe nodig, zonder order, zonder krygstucht, zonder grof geschut: doch hunne woede vervulde alles. Zy wonnen terstondt den voet van de muren, en hebbende geen stormgereedschap om de zelve ter neder te vellen, na te vergeefs getracht te hebben de poorten door het beuken met koevoeten en yzere staven open te breken, zetten zy 'er ladders aan, om de muren te beklimmen. Maar de belegerden dreven hen met grote dapperheit te rug. Echter lieten de bespringers den moedt niet zakken, maar staken het vuur in eene van de poorten, om zich een ingang te maken dwars door dezen brandt, zo haast als de vlammen zouden toelaten de zelve te naderen. De burgers, zonder te verschrikken, keerden de kunst tegen de uitvinders, en het vuur niet kunnende uitblusschen, maakten zy een ander daar tegen aan, het welk zy aanstaken eenige tusschenwydte van de poort af, latende het zelve branden, na de poort wel gesloten te hebben. Onder de begunstiging van dit vuur, dat de vyanden ophieldt, werkten zy aan hunne verschanfingen, en om bolwerken op te werpen van aarde, om hen voor poort en muur te dienen. Dus wierden de vyanden genoodzaakt dezen aanval te slaken, nadat zy twee honderd mannen in den zelven verloren hadden.

Die van Excester hadden ondertusschen middel gevonden om een bode aan den koning af te zenden, om hem om bystandt te verzoeken, hem van hunne getrouwheit verzekerende. De koning vaardigde aanstonts Mylord *d'Aubney* af met goede benden, welken hy beloofde van naby te volgen met het overige des legers. Hy voeg-

de daar by, dat hy verheugt zou zyn dezen koning der rovers en galgebrokken te zien, onlangs op zyne kusten aangeland, en dat hy niet dralen zou aan hem een bezoek te komen afleggen, waar naar hy langen tydt gewenscht hadde om zich daar van te kwytten. Doch de gewaande koning *Richard* wachtte hem niet af, maar brak op de tyding, welke hy kreeg, dat het ontzet in aantocht was, de belegering op, en begaf zich naar Taunton.

Daar was het dat hy begon te vernemen, dat zyn leger het geluk met hem den spot dreef. Zyn leger verliep, en deze menschen, zo vol yver, en die gezworen hadden hunnen laatste druppel bloeds voor hem te zullen vergieten, dorsten zelfs den vyandt niet eens afwachten. Zy waren tot de belegering van Excester toegelopen in hope van buit: doch de belegering opgebroken zynde, dachten zy nergens om dan om elk weder naar huis te keren. Deze gewaande prins derhalven zyn volk tot drie of vier duizend verminderd ziende, op welke hy geen meerder vertrouwen kon stellen dan op de anderen, begreep hy wel, dat dit het laatste bedryf was van het toneelstuk, het welk zyne gevallen zou eindigen, en de hersenschim van zyn valsche koningschap doen verdwynen. Hy was dan nergens op bedacht dan om zyn leven te bergen. Deze begeerte, zo eigen aan alle menschen, is nog sterker by die genen, die maar eene schaduwe van deugd hebben: grootmoedig in schyn, zo lange de staatzucht hen verblindt, of dat het geluk hen ondersteunt; maar inderdaadt lafhertig, zo haast als zy zich alleen, en aan zich zelve overgelaten, bevinden. De rampzalige *Perkin* dan, die den tytel van koning aannam, opgeblazen door de toejuichingen van eenig ruigt van volk, en wiens geeft vervult was met de bezittinge van het koninkryk van Engelandt, geleit door de beloften van de hertoginne van Burgundie, en door de betovering des volks, zag zich zo haast niet in het naauw, of hy, om daar uit te geraken, stondt van alle zyne grote ondernemingen af. Hy hadt stoutheit genoeg om een prins te verbeelden; maar hy hadt geen dapperheit genoeg om als koning te sterven. Hy bergde zich met zestig van de zynen binnen eene vrystadt en in eene plaats, genaamt Bowley te New-forest, alwaar hy geloofde dat men hem zyne dagen zou laten eindigen, zynde de voorrechten der vrysteden toen zeer groot en onschendbaar. De koning, die dit al vermoed hadt, en die hem, het kostte wat het wilde, in handen wilde hebben, hadt het opbreken van het beleg van Excester zo haast niet vernomen, als mede het verlopen der wederspanningen, of hy zondt vyf honderd paarden af om *Perkin* te vervolgen, hen voor alle dingen bevel gevende te belotten, dat hy geen vryplaats kon winnen: doch hy kwam 'er eer dan zy. Al wat zy doen konden was de vryplaats te omsingelen, en goede wacht te houden, volgens de toelatinge, welke de koning verkregen hadt van paus *Innocentius* den VIII om zo te mogen doen, verwachtende nader bevelen des konings, aan wien zy daar van verslag deden.

Hy denkt niet dan om zyn leven te bergen.

De zelve was toen te Excester. Hy was daar met grote toejuichingen ontfangen, en hadt van zyn kant aan de inwoonders betuigt het genoeg, het welk hy hadt wegens hunne getrouwheit. Hy wilde hen eene aanmerkelyk gedachtenis laten, verëerende zynen degen aan den schout van de stad, belastende, dat hy den zelvenop alle plegtige feestdagen voor zich zou laten dragen, als een doorluchtig kenteken der getrouwheit

1498.

Zyn leger verloopt.

Hy denkt niet dan om zyn leven te bergen.

Hy ontvlucht in eene vrystadt.

De koning komt te Excester. *Bacon.*

1498. trouwigheit der inwoonderen, en van des konings erkentnisse. De tyding van de vlucht van *Perkin* tot zyne ooren gekomen zynde, vergaderde hy zynen Raadt, wiens goeddunken hy daar omtrent wilde innemen. De Raadt was in drie meningen verdeelt. De eerste oordeelden, dat 'er voor zodanige bedriegers gene vryplaatsen waren, en dat in allen gevalle de noodzakelykheit om *Perkin* te doen sterven zyne doot verschonelyk maakte, om daar van door den paus vrygesproken te worden. Anderen, van een geheel tegenstrydig gevoelen, wilden niet, dat men met het hof van Rome over eene zo geringe zake in onmin zou geraken, om dat zich de koning van den bedrieger kon verzekeren, houdende de vrystadt door zyne soldaten ingesloten. Men hadt eene derde overweging van die genen, die den koning rieden *Perkin* van daar te laten halen, doch zonder hem geweld aan te doen, en hem in het leven behoudende. Zy vertoonden hem, dat 'er geen beter middel was om het volk uit den dut te brengen dan hen dezen bedrieger levendig te doen zien, en haalden het voorbeeldt van *Simmel* aan. De koning schikte zich naar dit gevoelen.

Bedenkingen den koning opgegeven wegens de vryplaats, waar in zich *Perkin* hadt begeben.

Hy wil de vryplaats niet schenden, en biedt *Perkin* het leven aan. Men geleidt deren bedrieger naar Londen.

Hy bekent zyn bedrog.

Zachtmoedigheid des konings ten aanzien der aanhangers van *Perkin*.

Hy handelt de vrouw van *Perkin* zeer beleef over welker schoonheit en deugd hy zich verwondert. *Bacon*.

Hy boodt *Perkin* het leven aan, indien hy zich in zyne handen wilde stellen. Deze nam die aanbieding aan, en men voerde hem naar Londen. Men liet hem langs de straten leiden, onder het verwarde geschreeuw van het volk, het welk hem mogelyk met vele toejuichingen zou ontfangen hebben, indien hy gelukkiger was geweest. De koning schepte vermaak in deze vertoning, en om zyne ooggen daar mede te verzadigen stelde hy zich aan de vensters van eene kamer, van waar hy deze gehele vertoning zag, kunnende niet genoeg bechouwen een mensch, wiens goed gelaat zo langen tydt zo vele menschen hadt misleid. In dezen staat, en met duizenden van scheltwoorden begroet, wierdt hy naar Westmunster gebragt. Men verplichtte hem om daar zelf te verklaren het gene men reets van zyne voorvallen wist, en hy bevestigde daar de waarheit van door een net verhaal, het welk gedrukt wierdt, en door het gehele koninkryk verkocht.

De koning benoemde ook Mylord *Darcy* en andere gevolmachtigden om alle personen te ondervragen, die verdacht waren deel aan de laatste bewegingen of verstandhouding met *Perkin* gehad te hebben. Men spaarde het leven derschuldigen, doch niet hunne beurzen. Zy wierden in geldboetens verwezen, welke zy gewillig betaalden om hun leven te kopen; een middel, langen tydt door den koning in gebruik gebragt om zyne geldmiddelen te vergroten. Nochtans bewees hy genade aan alle de wederpannigen, welke zich by de belegering van Excester bevonden hadden, hebbende meer medelyden met de dwaasheit van deze ellendigen dan gramfchap, en geen bloedt vergietende dan door noodzakelykheit, wanneer de rust van den staat, of zyne veiligheid hem daar toe verplichtten.

Voor dat hy zich naar Excester begaf hadt hy de huisvrouw van *Perkin* laten halen, welke haar man te St. Michiel, in de provincie van Cornwall, hadt gelaten, gevende bevel, dat men haar zou handelen naar hare waardigheit, en niet volgens den staat van haren onwaardigen man. Hy zelf ontfing haar met veel beleefdheit, verwonderde zich over hare schoonheit, en men zegt zelfs, dat hy doorde zelve geraakt was: doch hy verwonderde zich nog meer over hare deugd, wanneer zy betuigde, dat zy haren man in zyne ellenden wilde versellen met de zelve standvastigheit, met welke zy hem op den troon hadt gevolgt.

Hy verplichtte haar nochtans de aanbiedingen aan te nemen, welke hy haar deedt van een vertrek by de koninginne, het welk zy aannam. Zy bekoorde het gehele hof door hare verdiensten, en men zeide, haar aanzierende, dat zy door hare blankheit en levendigheit van verwe waardig was den eernaam van de *Witte Roze*, welke de gewaande hertog van Jork haar niet hadt kunnen geven, hoewel de hertogin van Burgundië de zelve aan dezen bedrieger gegeven hadde. Zodanige eerbiedt en achting hadt men voor haar gedurende het overige van haar leven, zonder dat de koning, dien zy overleefde, daar over nayver opvatte, wetende, dat het eene verheffing was van hare schoonheit, en gene benaming van staatzucht.

1498.

Lofdezer vrouwe.

Wy zullen het verhaal van *Perkin* vervolgen tot aan zyne doot, de welke voorviel een jaar na dat hy naar Westmunster in ballingschap gezonden was, en daar na de andere zaken verhalen, welke in dezen tusschentydt gebeurt zyn, om den draadt van deze geschiedenis niet wederom af te breken, het welk reets meer dan eens geschied is, om dat de Lezer waarfchynlyk onverduldig zal zyn om het einde daar van te zien. Men liet *Perkin* de vryheit om te gaan wandelen, en zelfs om op het landt te gaan, zyne bewaarders hem geduriglyk waarnemende, en niet toelatende grote sprongen te doen. Hy wierdt verdrietig over zyne eenzaamheit, en het zy dat hy brieven gekregen hadt van de hertoginne van Burgundië, die wanhopig was over het ongeluk, hem overgekomen, het zy dat hy alleen door de begeerte naar de vryheit wierdt aangezet, hy vondt op zekeren dag middel om zich uit het gezicht van zyne bewaarders weg te pakken en het te ontvluchten. Hy was reets zeer verre, zich naar de zeekusten begevende, wanneer zy het ontdekten. Zy liepen hem achter na, de een van de eene, de ander van de andere zyde, om hem niet te missen. Deze ongelukkige, hen ziende aankomen, draaide geheel kort om naar het klooster van Bethlehem, het welk men ook noemde de Priory van Schyne*, en niet verre van daar gelegen was; en zich aan den kloostervoogdt bekend makende badt hy hem zyn leven te willen behouden. Het was een Carthuizer klooster, dat het recht van vryplaats hadt, en de prior was een man van een streng leven, welken men gemeenlyk den heiligen man noemde. Hy ontfing *Perkin* met veel beleefdheit: doch om de gramfchap van den koning daar door niet te verwekken ging hy zich voor des zelfs voeten werpen, en genade voor dezen rampzalige verzoeken. Vele van des konings gevolg zeiden recht uit, dat men een mensch behoorde te doen sterven, wiens vlucht zyn kwaden wil toonde, en die door deze ontkoming vervallen was van het recht der vryplaats, volgens de instelling van *Innocentius* den VIII. Doch de koning oordeelde, dat het hem onwaardig zou zyn gramfchap te betonen tegen zulk een verachtelyk mensch, en zeide tegen den kloostervoogdt, dat hy aan hem het leven van *Perkin* schonk. Hy wierdt dan weder naar Westmunster gebragt; men deedt hem yzere boeiens aan de benen, en men stelde hem een gehelen dag op een schavotten toon, het welk men voor de zaal van het paleis hadt opgeslagen, ten spot voor de voorbygangers. Men bragt hem vervolgens weder naar den Tour, verplichtende hem zyne bedriegerij te openbaren, en in de straat Cheapfide op te lezen de bekentenis, welke hy hadt afgelegd voor de benoemde rechters de eerste maal, als hy zich

Perkin naar Westmunster in ballingschap gezonden.

Polyd. Virg. Bacon.

1499.

Hy zoekt te ontvluchten.

En bergt zich in eene vryplaats. * of van Scheen.

De koning schenkt hem het leven, maar zendt hem naar den Tour, in

1499. in de handen des konings hadt komen be-
ven.

Men beschul-
digt den ko-
ning hem
een strik
te hebben
gespannen.
Daar zyn 'er geweest, die den koning beschul-
digden, dezen ongelukkigen een strik te hebben
gespannen, zyne bewaarders ingevende om zyne
vlucht gemakkelijk te maken, ten einde hy een
voorwendfel hadt om hem daar over te straffen.
Maar twee zaken rechtvaardigen hem deswegen:
voor eerst de wyk van *Perkin* naar eene vryplaats,
waar in de bewaarders niet zouden toegestaan heb-
ben dat hy zich begeven hadt, indien het van
hunne zyde niet dan uit jok was geweest; en
de vergiffenis, welke de koning hem daar na
verleende.

Ongelukkig
noodlot van
den grave
van War-
wyk, en
waaron
men hem by
Perkin
plaatst.
In den Tour, waar in hy opgesloten was, be-
vondt zich ook sedert eenige jaren de jonge graaf
van Warwyk, ongelukkige zoon van een onge-
lukkigen vader. Wy hebben boven in het ver-
haal van den opstandt van *Simnel* aangetekent, op
welke wyze de koning dezen jongen prins uit den
Tour hadt laten komen, om hem aan het volk te
vertonen, om het uit de dwaling te brengen we-
gens de bedriegeryen van dezen deugniet, de wel-
ke voorgaf, dat hy de waarachtige graaf van
Warwyk was. De tweede bedrieger gaat hem
voor een vry dodelyker gevaar bloot stellen, en
doedt hem met zich omkomen, willende zich,
door middel van hem, redden, als of deze arme
prins niet geleefd hadt dan om de kaatsbal der be-
driegers te zyn, het ongelukkig voorwendfel
der zamenzweringe van den eersten, en de onge-
lukkige medgefel van de doot des tweden. De
omgang, welchen hy met *Perkin* hadt gehad, was
zyn ongeluk, de welke hem gemakkelijk wys
maakte alles wat hy wilde, zynde hy een zeer
ligtgelovig prins, als een wild mensch opgevoed;
die nauwlyks aanzag de genen, die hem te eeten
bragten, en die geen omgang met de wereld
hadt. Een tweede ongeluk kwam by het eerste,
en baande den weg tot zyn verderf. Een Augu-
styner monnik van Suffolk † bragt een jongman,
genaamt *Raoul Wilford* ‡, zoon van een schoen-
maker, daar toe, dat hy den naam van grave van
Warwyk aannam, hem belovende zyn bedrog te
ondersteunen, en hem daar in te doen gelukken.
Aanstonts verspreidde zich het gerucht van de
verlossinge van den grave, en de monnik predik-
te het in het openbaar, vermanende het volk de-
zen ondergestoken prins te erkennen: doch wei-
nig menschen geloofden het, en men maak-
te zich wel haast meester van den monnik
en van zynen leerling. De laatste wierdt op-
gehangen, en de eerste binnen vier muren opge-
sloten.

† Hy wierdt
genaamt
Patrick.
‡ of *Walford*.
Een ander
bedrieger
komt 'er
voort den
dag, die zich
de graaf van
Warwyk
noemt, en
die doot een
monnik is
voor den dag
gebragt.
Hy wordt
opgehangen,
en de mon-
nik in het
klooster ge-
sloten.

Ondertusschen was dit eene nieuwe ongerust-
heit voor den koning, die by zich zelve zeide,
dat 'er voor hem geen veiligheid was, zo lang
als 'er iemandt uit het huis van Jork overig was,
op wien het volk het oog zou werpen. Wan-
neer men hem dan berecht gaf van de zamenspan-
ninge, welke de graaf van Warwyk met *Perkin*
gemaakt hadde om het te ontvluchten, geloofde
hy, dat hy zich van dit voorwerp van nayver
moest ontslaan, hen beide in een vonnis betrek-
kende. Men zeide zelfs, dat hy het geval van
den Augustyner monnik hadt bestoken, om het
vonnis, dat hy overdacht, daar door min hatelyk
te maken, en dat de zamenzwering tusschen *Per-
kin* en den grave van Warwyk ook zyn werk
was, hebbende het zelf doen voorstellen door de
wakers, welke hy hen gegeven hadt. En zeker-
lyk, het voorval van den monnik en van zynen
leerling schynt niet zeer natuurlyk; daar het volk
by voegde, dat het niet straffen van den monnik

een onwraakbaar bewys was, dat men zyne daadt
hadt goedgekeurt. Evenwel is het zeker, dat
de voorrechten der geestelyken in dien tydt zo groot
waren, dat de strafchuldigsten vry waren met eene
eeuwige gevangenis, of met een brandmerk met
een gloeiend yzer, waar van ik de willekeur boven
verhaalt hebbe. Doch deze gevangenis van *Per-
kin* in den Tour, en de omgang, welchen men
hem bezorgde met den grave van Warwyk, heb-
ben iets, dat meer verdacht is. Wat 'er van zy,
de geschiedschryver verhaalt, dat de wachters,
ten getale van vier, welke namen hy bewaart heeft,
namentlyk *Strangwaies*, *Blewet*, *Afwood*, en *Loog-
roger*, met *Perkin* aanspanden om den bevelheb-
ber van den Tour, genaamt *Digby*, om hals te
brengen, de sleutels te nemen, en by nacht za-
men te ontvluchten, behoudens dat *Perkin* den gra-
ve van Warwyk daar toe kon overhalen; het
zy dat zy niemandt wilden achterlaten, die hen
zou kunnen ontdekken, of, gelyk zy zeiden,
volgens het gene men naderhandt wist, dat zy
hunne beloning en hun geluk stelden in dezen
jongen prins, by welchen zy niet twyfelden dat
zich het volk aanstonts zou voegen, zo haast als
hy maar voor den dag zou komen. Men hadt
geen grote moeite om zyne toefstemming te verkry-
gen. Hoe eenvoudig ook zyne gevangenis was,
was zy hem nochtans onaangenaam, en daarenbo-
ven hadt men hem zo dikwils met de doot ge-
dreigt, zo dat hy ligtelyk bewilligde in een voor-
nemen, tot behoudenis van zyn leven en zyne
vryheit ontworpen. Dus was alles tot de uitvoe-
ringe gereed, en men wachtte niet dan naar den
nacht, wanneer de zamenzwering ontdekt wierdt.
Men smeet de bewaarders in de boeien, men
sloot *Perkin* en den grave van Warwyk op, en
men maakte het proces van den eerstgenoemden
op. Hy wierdt verklaart en overtuigt van
verscheide verraderyen sedert zyne aankomst in het
koninkryk, en veroordeelt om opgehangen te
worden, het welk te Tiburn wierdt uitgevoerd.

Dusdanig was het einde van dit beruchte hoofd
der party, die den prins hadt nagebootst, en den
tytel van koning aangenomen. Het geluk onder-
steunde langen tydt zyne dwaasheit en de ligt-
gelovigheid van het volk, veinzende hem op den
troon te willen zetten; maar het lichte op het
laatst met het een en het ander, hem ziende tot
de galge verheven. Men deedt de vier wachters
ook sterven. De schout van de stad Kork, en
zyn zoon, grote yveraars voor *Perkin*, hielden
hem in de straffe geselschap, en wierden nevens
hem opgehangen.

Voor het overige hadt de koning alle zyne
voorzichtigheit van noden, om zo gelukkiglyk
ten einde te brengen eene zaak van zo veel belang
en tederheit. De valsche prins hadt ten zynen
voordeele de liefde des volks. Ierlandt hadt zich
verklaart, een gedeelte van Engelandt hadt zulks
mede gedaan, en het overige schein geheel ge-
reed om deze beweging te volgen. De hertogin
van Burgundië ondersteunde den bedrieger open-
lyk; de aartshertog en zyne onderdanen begun-
stigten hem mede onbedektelyk; Vrankryk hadt
hem erkent voor den waarachtigen zoon van *Edu-
ard* den IV, en de koning van Schotlandt hadt
hem zyne nicht ten huwelyk gegeven. Daar
was niet nodiger dan de waakzaamheit van
Henrik om alle deze zwarigheden uit den weg te
ruimen. De eerste trek van zyne behendigheit
bleek in het verdrag, dat hy met Vrankryk
maakte, het welk *Perkin* verliet. Hy deedt ook
als een groot staatkundige, wanneer hy den Neder-
lander allen handel met de Engelschen ver-
boodt;

1499.

Esam.
Zamenzwe-
ring om
Perkin en den
grave van
Warwyk te
verlossen.

De zelve
wordt ont-
dekt, en
Perkin ver-
oordeelt om
gehangen te
worden.

Aanmerking
over de voor-
zichtigheit
des konings,
om alle de
listige hande-
lingen van
Perkin te
verdoelen.

1499. boodt; het was het middel om de eersten afkeer te doen hebben van eene party, zo nadeelig aan hunne ware belangen, en hen te bewegen om hem te verlaten, gelyk zy deden, zo haast als zy het bedrog ontdekt hadden. Doch het allervoornaamste waren de onderrechten, welke hy van het hof van Vlaanderen kreeg door zyne verspieters, die het gehele geheim ontdekten. Wanneer hy daar van ten vollen onderrecht was, gaf hy 'er ook anderen kennis van, en hielp zo zyne onderdanen, als de vreemdelingen uit den droom. Vrankryk, de aartshertog en de koning van Schotland erkenden hunne dwaling, en de gehele wereld verliet een bedrieger, die hen vyf jaren in die verblindheit gehouden hadde. Dus was het dat *Henrik* door zyne gaauwigheit een bedrog ontdekte, dat bezwaarlyker was om zonneklaar te doen zien, dan om het met geweld tegen te gaan, en dat hy zonder zeer weinig bloedt te storten de voornemens van zyne vyanden vernietigde, en eindelyk den valschen prins deedt vergaan, die hem zocht te onttronen.

Staatkunde van *Henrik* ten opzichte van de hertoginne van Burgundie.

Men moet nog een ander staaltie van zyne staatkunde aanmerken ten aanzien van de hertoginne van Burgundie. Hy wilde niet, dat men van haar gewag zou maken in de onderzoekingen van *Perkin* en zyne medeplichtigen, hopende door deze beleefdheit haar neder te zetten, en zo hy haren haat niet kon verwinnen, ten minste daar van de uitwerkselen te beletten. Wy zullen in het vervolg zien, dat hy in zyne hope niet is bedrogen geweest.

Hy doet het rechtsgeding van den grave van Warwyk opmaken.

Na de strafcoffeninge aan *Perkin* ging men tot het rechtsgeding van den grave van Warwyk. De graaf van Oxford, groot-opperrechter, was voorzitter in deze zake. Daar was zwarigheid in hem te veroordeelen: men kon hem tot geen misdadt toerekenen, dat hy ontkomen was, omdat hy om geen misdadt was gevangen geweest: maar men beschuldigde hem, dat hy met *Perkin* hadt zamengespannen tegen het leven van den koning, en men zeide, dat hy het met de zamengezworenen eens was. Het was om deze reden dat hy veroordeelt, en vervolgens onthoofd wierdt. Aldus stierf *Eduard*, graaf van Warwyk, de laatste der prinsen van den stam der *Plantageneten**, die met zo veel luister sedert *Henrik* den II gebloeit hadde. Men kan niet zeggen, waarom, noch *Henrik* de II, noch iemandt zynen zonen, hebbende gedragen den toonaam van *Plantagenet*, die gegeven was aan *Godfrey*, grave van Anjou, den vader van *Henrik*, hunne opvolgers den zelve hebben willen dragen, ten minste die van de tak van Jork, die zonder tegenspreken de oudste was.

Den welken het hoofd wordt afgeslagen.

Polyd. Virg. Bacon.

* Daar waren nog vrouwen van dit huis, en van hare nakomelingen.

Het volk moett openlyk over deze strafcoffeninge.

Het volk morde opentlyk over deze strafcoffeninge; en inderdaadt het was bezwaarlyk zich niet ontroert te voelen, ziende het edelste bloedt van Engelandt door de handen van den beul storten. *Wat heeft, zeide men, deze onschuldige prins, die van zyne wieg af is gevangen geweest, gedaan? Wat voor eene misdadt kan by hebben bedreven in zulk eene onmacht om die uit te voeren? Is het niet klaarblykelyk, dat hy niet sterft dandoor de noodscikkelykheit van zyn huis en door den nayver des konings?* Misschien ook dat hy de straffe droeg van al het bloedt, dat zyne voorouderen onmenschelyker wyze geplengt hadden, ten minste dus redeneren 'er de Engelsche geschiedschryvers over †. Doch het staat aan ons niet de besluiten der Voorzienigheit na te vorschen, de welke zo wel het noodlot der prinsen, als dat van andere menschen, naar haar welgevallen schikt. Voor het overige kan ik niet stilzwygende voor-

† *Speed, enz.*

bygaan eene daadt, de welke een ander schryver † verhaalt, zeggende, dat *Henrik* is aangezet geweest, om dezen onnossele prins te doen sterven, door de aanzoeken van *Albert* en *Izabelle*, die door brieven, welke zy aan hem schreven over het onderwerp van het huwelyk van hunne dochter *Catharina* met den prins *Artur*, hem tot deze wreedheit aanzetten. Het waren inderdaadt vorsten, die alles aan hunne staatzucht opofferden, en die daar door de kroon wilden verzeke- ren voor hunne dochter en erfgenamen. De koning toonde de brieven, welke zy in dezen zin aan hem geschreven hadden, en in de zelve uitdrukkingen, als of hy zich op hen hadt willen onlasten van den haat eener zo hatelyke zake. De geschiedschryver voegt 'er, ten blyke van de waarheit, by, dat *Catharina* zelf, sprekende van hare echtscheidinge met *Henrik*, met welken zy na de doot van *Artur* trouwde, nu en dan zeide, dat zy daar in den vinger Gods zag, die haar strafte over het onschuldig bloedt, dat haar eerste huwelyk hadt doen vergieten, verstaande dat van den grave van Warwyk, welken *Henrik* de VII hadt doen sterven, volgens de wrede raadgevingen van *Ferdinand* en *Izabelle*. Men zegt zelfs, dat de cancellier van Castilië by het uitvoeren der straffe hadt willen tegenwoordig zyn, ten einde hy zyne meesters daar verzekering van kon geven.

1499. De Vader *d'Orleans* zegt de zelve zaken in zyne Geschiedenis van de Engelsche betoertens.

De koning verontschuldigt zich deswege met de aanzoeken van *Ferdinand* en *Izabelle*; wier brieven hy ten dien einde ver- toont.

M. le Grand dans l'Hist. du Duc de Bourgogne.

1498. De schryver voegen 'er ook den gewyden hoedt by,

Een jaar voor deze uitvoeringe zondt paus *Alexander* aan den koning den gewyden degen †, hem vermanende dien te gebruiken tegen de Franschen, tot bescherminge van Italië, en hem begroetende over dat hy in het verbondt getreden was met de zamenvbondene prinsfen. Het was op deze wyze dat de stedhouder van *Jezus Christus*, die eene naauwe vriendschap met den Turk onderhieldt, de wapenen zeggende, welke hy aan een Christen vorst zondt, om daar mede het bloedt der Christenen te vergieten. Zyn gezant † wierdt met veel plegtigheit ontfangen. Hy deedt zyne intrede door het midden der burgery, in de wapenen zynde, in gelederen geschaart, versiert met hunne liverieen, en hebbende den hoofdschout voor aan, versiert van de Aldermans, alle in trefelyke gewaden. Des anderen daags begaf zich de koning in een plegtigen ommeegang naar de *St. Paulus*-kerke, versiert van de kerkvoogden, groten en de voornaamste bedienden van het hof, doende het gewyde zwaardt voor zich dragen. Hebbende zyne plaats genomen op het koor, deedt de aartsbisshop van *Kantelberg* eene heerlyke aanspraak wegens de plegtigheit van deze zake, verheffende met opgesmukte woorden het geschenk van den paus, en verhalende eenige daden des konings, de welke, zeide hy, den opperpriester verplicht hadden om hem onder alle de prinsfen der Christenheit te verkiezen, om aan hem den bescherm-degen van de Christenheit te betrouwen.

§ Nuncius.

Aankomst van den gezant van paus *Alexander* den VI te Londen.

Polyd. Virgil. Bacon.

Daar gebeurde in dat zelve jaar, eenigen tydt na het bestandt, het welk den afgezant van Spanje en *Fox* zo veel werk gaf om te sluiten, een voorval, het welk de twee koninkryken haast wederom in een oorlog zou ingewikkelt hebben. Eenige jonge Schotsche edellieden waren uit hoofde van het gemaakte bestandt te *Norham* gekomen, gelegen op de grenzen van Schotland*, en wierden daar door andere Engelsche edellieden, die de eer van hun landt wilden ophouden, onthaalt. Zy kwamen op een anderen tydt daar nog eens wandelen, en het zy met opzet, of door onverdachtheit, naderden zy het kasteel, waar mede die plaats voorzien is, beschouwende de werken met meerder naauwkeurigheid dan de

Nieuwe onlusten tuschen Schotland en Engelandt.

Leffey. Polyd. Virg. Bacon.

* in de provincie van *Northumberland*, aan een riviertje, het welk de twee koninkryken van malkander scheidt.

nay-

1498.

naover der twee volkeren wel kon verdragen. De bezetting van het kasteel wierdt daar door gemaakt, en hen nemende voor verraders, of voor kwalyk-gezinde menschen, belastte zy hen zich weg te pakken. Wel verre van te gehoorzamen antwoordden de Schotten op eene schampere wyze. Van woorden kwam men tot slagen. De Engelschen, zich de sterkste vindende, mishandelten de Schotten, waar van 'er vele gekwetst, en eenige gedood wierden. Die het onvlucht waren, zynde in Schotlandt wedergekeert, maakten het kwaadt nog veel erger dan het was. De vaders, aangezet door de doot of de wonden hunner zonen, bragten daar over hunne klagen in by den koning, en verzochten hem, daar wraak over te nemen. De koning, een weinig te driftig, nam deel in hun misnoegen. Hy zondt een gezant aan den koning van Engelandt, om van hem vergoeding van dit ongelyk te eischen, en, ingeval van weigering, hem den oorlog te verklaren.

Wys antwoordt van Henrik den VII op de uitdaging van den koning der Schotten.

Henrik antwoordde den zelven, dat de zaak van Norham voorgevallen was, zonder dat by iets daar van geweten hadt en tegen zynen wille. Dat by daar van kennis zou nemen: en dat, byaldien zyne krygsbezetting schuldigt hadt, by niet zou nalaten hen te straffen, staande nergens meer acht op dan op de onderhoudinge van het bestandt. Een zo voorzichtig antwoordt moest den koning der Schotten voldaan hebben: maar zyn onstuimige aardt kon geen uitsel verdragen, en hy dreigde het bestandt te zullen breken. Fox, die daar van in zyn bisdom van Durham, alwaar hy was, tyding kreeg, schreef hem zeer onderdanige brieven, hem vertonende aan den eenen kant, dat het zyne eere betrof het verdrag, dat hy met de gevormachtigden van den Engelschen vorst gesloten hadt, na te komen, en hem van den anderen kant verzeerende van eene spoedige en gehele voldoeninge over het gene te Norham was voorgevallen. Deze brieven zetten hem ter neder. Hy liet den bisschop weten, dat hy voldaan was over het gene hy hem geschreven hadt, en dat, byaldien hy zich op de grenzen wilde verwoegen, hy niet vreemd zou wezen aldaar een mondgesprek met hem te houden, het welk misschien niet alleen dit verschil zou byleggen, maar zelfs eene goede vrede tusschen de twee kronen bevestigen. De bisschop schreef naar het hof, en reisde ondertusschen naar de Schotische grenzen, alwaar hy de bevelen afwachtte, welke Henrik niet vertoefde hem toe te zenden. De koning van Schotlandt ontving den bisschop te Melrosse, eene oude abdy van de geestelyken der Cisterciënzer orde, aan den ingang van de provincie van Northumberlandt. De eerste byeenkomsten liepen ten einde met de zaak van Norham. Doch de koning, Fox op een zekeren dag hebbende alleen genomen, zeide tegen den zelven, dat by hem te onderhouden hadt over veel gewigtiger zaken. Dat deze twist kon ofgedaan worden zonder het bestandt aan te raken: doch dat het bestandt alleengeen gevoegzaam vaste bandt was om de twee ryken te vereenigen. Dat by bedacht was op een knoop, veel min te ontsrikken. Dat was een huwelyk met de prinsesse Margareta, oudste dochter van den koning van Engelandt. Dat by dezen voorslag zelf deedt, doordien by niet wilde gedwarsboont zyn door die van zyn hof, die zich nog verbit voelden door den ouden haat tusschen de twee volkeren. Dat by zich aan hem ontdekte, als aan den bekwaamsten staatsdienaar van den koning van Engelandt, en die ook de meeste macht op zynen geest hadt, hem verzeerende van eene vergeldinge, geveenaart naar den

De koning van Schotlandt doet aanzoek om de prinsesse van Engelandt.

dienst, welken by hem zou bewyzen in het behandelen eener zake, zo teder en zo gewigtig. De bisschop hadt last om den koning van Schotlandt alle voldoening te geven, welke hy zou eischen; maar hy geloofde, dat dit nieuwe voorstel boven zyne macht was, en hy beloofde hem niets anders, dan dat hy daar van aan den koning zynen meester verslag zou doen. Aldus afscheidt van hem nemende kwam hy te Londen, en gaf van de onderhandelingen, welke hy te Melrosse gehad hadde, rekenichap, en welke geëindigt waren door den voorslag, welken de koning van Schotlandt hem gedaan hadt wegens zyn huwelyk met de prinsesse Margareta. Henrik hadt geen groter genegenheit voor den oorlog, en zocht de vrede, het kostte wat het wilde, behoudens dat het belang zynere eere en dat zynere kroone bewaart wierdt. Hy nam dan een besluit, aan den koning van Schotlandt toe te slaan het geen hy begeerde: doch de bisschop nam de vryheit hem te vertonen, dat by zo schielik niet moest te werk gaan, dat het genoeg was hem hope te geven, en dat eene zodanige vermaagschapping wel verdiende, dat by daar eenigen tyd naar baakte, voor dat hy de zelve verkreeg. Dat dit uitsel nergens toe zou dienen dan om hem des te vuriger te maken, en dat men middelerwyl tydt zou hebben om zyne gevoelens en zyne voornemens te doorgonden. Dat de vrede en het huwelyk twee verbonden waren, die men van malkander moest onderscheiden, en hem te verstaan geven, dat men oordeelen zou van de genegenheit, welke by hadt voor het eene, door de gemakkelijckheit, welke by tot de uitvoering van het andere zou tonen. De koning volgde een zo voorzichtig overleg, en zondt den bisschop te rug met eene volmacht om de vrede te sluiten. De zelve wierdt ook den 12 July te Sterling * getekent, en vervolgens in de twee koninkryken afgekondigt, met eene wederzydsche blydschap der twee volkeren. Het huwelyk, van het welke zy de vrucht was, geschiedde echter niet eer dan drie jaren daar na; en om in het toekomende de gelegenheit tot diergelyke twisten met die van Norham of anderen voor te komen, vondt men geraden in het vredensverdrag te laten invloeden een artykel, het welk den Schotten verbodt in Engelandt te komen, en den Engelschen in Schotlandt, zonder een vrygeleide, door den koning ondertekent. Dit verbodt scheen kwalyk van pas te zyn om de vriendschap en den koophandel tusschen de twee volkeren te herstellen; doch de twee koningen oordeelden deze voorzorge noodwendig in den beginne van een verbondt, dat op een maal niet in staat was hun misvertrouwen en haat weg te nemen.

dienst, welken by hem zou bewyzen in het behandelen eener zake, zo teder en zo gewigtig.

De bisschop hadt last om den koning van Schotlandt alle voldoening te geven, welke hy zou eischen; maar hy geloofde, dat dit nieuwe voorstel boven zyne macht was, en hy beloofde hem niets anders, dan dat hy daar van aan den koning zynen meester verslag zou doen. Aldus afscheidt van hem nemende kwam hy te Londen, en gaf van de onderhandelingen, welke hy te Melrosse gehad hadde, rekenichap, en welke geëindigt waren door den voorslag, welken de koning van Schotlandt hem gedaan hadt wegens zyn huwelyk met de prinsesse Margareta. Henrik hadt geen groter genegenheit voor den oorlog, en zocht de vrede, het kostte wat het wilde, behoudens dat het belang zynere eere en dat zynere kroone bewaart wierdt. Hy nam dan een besluit, aan den koning van Schotlandt toe te slaan het geen hy begeerde: doch de bisschop nam de vryheit hem te vertonen, dat by zo schielik niet moest te werk gaan, dat het genoeg was hem hope te geven, en dat eene zodanige vermaagschapping wel verdiende, dat by daar eenigen tyd naar baakte, voor dat hy de zelve verkreeg. Dat dit uitsel nergens toe zou dienen dan om hem des te vuriger te maken, en dat men middelerwyl tydt zou hebben om zyne gevoelens en zyne voornemens te doorgonden. Dat de vrede en het huwelyk twee verbonden waren, die men van malkander moest onderscheiden, en hem te verstaan geven, dat men oordeelen zou van de genegenheit, welke by hadt voor het eene, door de gemakkelijckheit, welke by tot de uitvoering van het andere zou tonen. De koning volgde een zo voorzichtig overleg, en zondt den bisschop te rug met eene volmacht om de vrede te sluiten. De zelve wierdt ook den 12 July te Sterling * getekent, en vervolgens in de twee koninkryken afgekondigt, met eene wederzydsche blydschap der twee volkeren. Het huwelyk, van het welke zy de vrucht was, geschiedde echter niet eer dan drie jaren daar na; en om in het toekomende de gelegenheit tot diergelyke twisten met die van Norham of anderen voor te komen, vondt men geraden in het vredensverdrag te laten invloeden een artykel, het welk den Schotten verbodt in Engelandt te komen, en den Engelschen in Schotlandt, zonder een vrygeleide, door den koning ondertekent. Dit verbodt scheen kwalyk van pas te zyn om de vriendschap en den koophandel tusschen de twee volkeren te herstellen; doch de twee koningen oordeelden deze voorzorge noodwendig in den beginne van een verbondt, dat op een maal niet in staat was hun misvertrouwen en haat weg te nemen.

De koningin was in den voorgaanden jare van een derden zone in het kraambedde gekomen, die Edmund genoemt wierdt, en die maar eenige weinige dagen leefde. Karel de VIII, koning van Frankryk, stierf ook in dit jaar, en de tyding daar van aan het Engelsche hof gekomen zynde deedt men voor hem een plegtigen lykdienst. Kort voor den uitgang des gemelden jaars gebeurde 'er ook een ongeluk, het welk den koning zeer ter herte ging. Te weten het koninklyk paleis te Shene, tusschen Londen en Kingston aan den Teems gelegen, brandde zeer onvoorziens en in zeer weinige uren af, met al den kostelyken huisraat, waar mede het zelve voorzien was. Henrik heeft het zelve naderhandt wederom doen opbouwen, en den naam der stadt sedert in Richemond of Richmond verandert, welken zy nog tegenwoordig draagt. Hy heeft ook aldaar gelyk

1498.

Henrik de VII staat dit aanzoek toe.

Staatkunde van den bisschop van Durham omtrent dit aanzoek.

1499.

Acta Publ. Tom. XII. fol. 722. * eene stadt van de provincie van dien name in het Zuider gedeelte van Schotlandt, aan de rivier de Forth gelegen.

1498.

1498. gelyk mede te voren zyne gemalin, den geest gegeven. Dit alles gebeurde eer dan de doot van Perkin. Wy gaan den draadt onzer Geschiedenisse weder opvatten.

1500. In het vyftiende jaar der regering van Henrik verwoestte de pest de stadt Londen, en verspreidde zich byna door het gehele koninkryk, het welk den koning noodzaakte, na dikwils van verblyfplaats veranderd te hebben, eindelyk met de koningin naar Calais over te steken.

De aartshertog Philips zendt gezanten om hem te begroeten. hem geluk wenschende met zyne gelukkige overkomste, en hem verzekerende, dat hy in persoon hem zyne gediensigheid zou komen afleggen, zo haast als hy den tydt zou weten, dat hem zulks gelegen kwam; het welk hy aan den koning niet deedt weten, dan op dat hy verkiezen zou eene plaats, tot hunne zamenkomst bekwaam, buiten de steden en beslotene plaatsen. Hy vertoonde hem, dat hy op gene andere wyze hadt willen spreken met den koning van Vrankryk; en alhoewel, zeide hy, dat hy veel onderscheidt maakte tusschen dezen vorst en den koning van Engelandt, vreesde hy, dat byaldien hy met hem op eene andere wyze handelde dan met den eersten, men zich in diergelyke gelegenheit zou willen van dit voorbeeld bedienen, en het zelve in het toekomende opvolgen. De koning deedt een heerlyk onthaal aan de afgezanten van den aartshertog, en benoemde tot de plaats der byeenkomst de kerk van S. Pieter, de welke buiten Calais staat, verontschuldigde of ontveinzende het wantrouwen van hunnen meester. Zo haast als de afgezanten wederkwamen, begaf zich de aartshertog met hen op weg, om zich ter bestemde plaatse te laten vinden, hebbende den prior van S. Jan (a) aan zyne regter, en zynen geheimschryver van staat aan zyne linker handt. De koning, die uit de stadt gegaan was, hem ziende aankomen, reedt eenige treden voorby de kerke om hem te ontfangen, alle beide te paardt zittende. De aartshertog sprong vaardig van het zyne af, en den koning naderende boodt hy zich aan om den stygbeugel te houden: doch de zelve wilde zulks niet toestaan, en zynde afgeklimmen omhielde hy den aartshertog met veel genegenheit. Zy gingen daar op in de kerke, en namen plaats op de stoelen, welke men voor hen gezet hadde. De onderhandeling duurde langen tydt. Zy ging geheel door in onderlinge betuigingen van vriendschap, en om middelen te zoeken om tusschen hen en hunne nakomelingen een duurzaam bondgenootschap vast te stellen. Die gene, de welke daar toe bekwaamt waren, zo zy meenden, waren een dubbeld huwelyk hunner kinderen. Dus besloten zy dat van den hertog van York, de tweede van des konings zonen, met de dochter van den aartshertog, en dat van den zone des aartshertogs met Maria, de tweede dochter (b) van Henrik, de oudste aan den koning van Schotland verlooft zynde. Maar het waren nog kinderen in de wiege, omtrent welker noodlot de Hemel eene andere beschikking hadt gemaakt; en de omkering der zaken hebbende in het vervolg de belangen der twee vorsten verandert, is geen een dezer huwelyken voltrokken. Zo onzeker is het toekomende, en

(a). Fuller zegt, dat de prior van St. Jan den tytel voerde van eersten baron van Engelandt.
(b). Zy was de derde; maar de tweede was gestorven.

buiten het bereik der menschelyke macht, hoe groot de zelve ook zyn mag. Gedurende dit onderling gesprek noemde de aartshertog den koning veelmalen zynen voorstander*, zynen vader, en zynen beschermmer: eernamen van eerbiedt en van liefde; en zich zelf verwytende de gunst, de welke hy te voren den bedrieger Perkin bewezen hadt, deedt hy aan den koning daar over duizend verontschuldigungen. Deze prins was van natuur goedaardig, en sprak volgens zyn hert, maar daarenboven was hy onderrecht door Maximiliaan, zynen vader, en door Ferdinand, zynen schoonvader, zich van deze beleefdheit te bedienen. De nayver, welken zy wegens Vrankryk hadden, verplichtte hen de vriendschap des konings van Engelandt te zoeken, en om alles in het werk te stellen om hem aan hunne zyde te verbinden. Zie daar hoedanig de byeenkomst van den koning en den aartshertog afliep, van beiden gelykelyk gewilt, en waar over zy beide ook zyn vergenoegt geweest: doch dit was alle de vrucht, welke zy daar van hadden. Het gevolg beantwoordde hunne verwachtingen zo kwalyk, dat de koning van Vrankryk † met de prinsesse Maria van Engelandt trouwde.

Henrik te Calais wedergekomen zynde wierdt aldaar begroet door de afgezanten van Lodewyk den XII, koning van Vrankryk, ryksopvolger van Karel den VIII, de welke hem de tyding bragten van de veroveringe, welke hun meester van het hertogdom van Milaan gedaan hadt. Zyne voortgangen waren niet min inel in het Milaanes, dan die van zynen voorzaat in het koninkryk van Napels geweest waren: ook waren zy niet duurzamer, en de Franschen beproefden in deze twee voorvallen, dat de Italiaansche overwinningen hen altydt dodelyk zyn, en nimmermeer voordeelig.

Henrik gaf aan den hoofdschout en de Aldermans van Londen bericht van zyne zamenpraak met den aartshertog, en van het gezantschap van Lodewyk den XII. Hy was gewoon alzo te doen, de genegenheit des volks behalende door de cere, welke hy aan des zelfs overheden bewees. Nochtans kon hy zich nooit zo zeer doen beminnen als Eduard de IV gedaan hadt: doch hem wierdt meer eerbiedt en beter gehoorzaamheit bewezen.

In het zelve jaar stierf Morton, aartsbischop van Kantelberg, kancelier van Engelandt en kardinaal, vercort met de hoogste waardigheden van het ryk en de kerke. Daar zyn weinig menschen, welker leven wisselvalliger is geweest, en meerder aan ombuitelingen onderhevig. Eer dat Eduard de IV op den troon klom, was hy het huis van Lancaster toegedaan, zynde nog maar bischop van Ely. Hy zag zich ingewikkelt in den val van dit huis, wiens belang hy tot het einde toe onderstunde. Zyn geluk wierdt bevordert door de achttinge, welke Eduard voor hem hadt: doch na de doot van dezen vorst hieldt Richard hem verdacht, en liet hem in de bewaringe van den hertog van Buckingham. Morton veranderde het gemoedt van den hertog, en hem wederbrengende tot de belangen van het huis van Lancaster, waar uit hy gesproten was †, verplichtte hy hem, om tegen Richard aan te spannen, om den graaf van Richemond op den troon te zetten. Het kostte den hertog het leven, die gevangen wierdt. Morton bergde zich in Vlaanderen, en ging van daar naar Rome over. Zyne ballingschap verhefte hem tot den kardinaalshoedt, met welken hy sedert vercort wierdt †. De graaf van

1500.
* Patroon.

† Lodewyk de XII.

Mezeray, Bacon.
De afgezanten van Lodewyk den XII, koning van Vrankryk, komen dien van Engelandt begroeten.

Bacon, Speer.
Doodt en lof van Morton, aartsbischop van Kantelberg, en kancelier van Engelandt.

† door zyne huisvrouw; want zyn geslacht was Stafford.

† dit gebeurde in den jaere 1497.

1500. Richemond koning geworden zynde, herriep hem in Engelandt, en maakte hem aartsbisschop van Kantelberg en kancelier. Hy ver- eerde hem met zyne vertrouwendheit, en van alle de staatsdienaren is hy de eenigste geweest, aan welken hy zyne geheimen geopenbaart heeft. De haat, welken *Morton* het huis van Jork toedroeg, bragt zeer veel toe om hem van den koning te doen beminnen. Hy zou gaarne gewilt hebben, dat deze vorst op hem geschoven hadt den haat, met welken zyne regering door de hardigheid, met welke hy dit huis behandelde, beklad wierdt: maar *Henrik* heeft nooit minder willen veinzen dan in deze gelegenheit. Mogelyk maakte hy daar door een veel groter getal vyanden; mogelyk maakte hy hen ook door deze vryborstigheid meer bevreesd, waar in zyne stoutmoedigheid niet minder uitblonk dan zyn herts- tocht. Men beschuldigde *Morton* des konings gierigheid gevoed te hebben, al zo veel als des zelfs afkeer van het Jorksche huis. Anderen in het tegendeel geven hem dit getuigenis, dat indien hy zyne achtting niet in de waagchaal stelde, om zich aan te kanten tegen de dritt, welke zyn meester tot de rykdommen hadt, hy ten minste zyne behendigheid toonde om de zelve te matigen. Voor het overige pryzen alle de geschied- schryvers zyn doordringend verstant, en zyne schrandtheit, en tot een veel groter lof schryven zy hem toe de eer der wedervereeniging van de twee koninklyke takken door den raad, welken hy aan den hertog van Buckingham gaf, wiens doot de uitkomst niet belette.

1501.

*Polyd. Virg.
Bacon. Me-
zaray.*

Aankomst van den afgezant van den paus ter oorzaak van het jubeljaar en van de kruisvaart.

In het volgende jaar kwam *Caspar Pons*, een Spanjaardt, in Engelandt, als afgezant van den paus. Zyn gezantschap was een gevolg van het jubeljaar, het welk de paus uitschreef, na dat hy het te Rome hadt laten vieren, aan de Christen vorsten, bedienende zich van deze gelukkige omstandigheid om hen zamen te doen aanspannen tot eene algemene vrede onder zich, en om met alle hunne krachten de Turken te beoorlogen. Het was die zelve paus, die van te voren eene nauwe vereeniging onderhieldt met *Bajazet*: doch de vrede, die hy hadt over den inval, dien de ongelovigen gedaan hadden in Frioul, ten voordeele van *Lodewyk*, hertog van Milaan, tegen de Venetianen, en hunne veroveringen in het Peloponnes, was de oorzaak van deze kruis- vaart. Veel ligt ook dat het niet was dan een voorwendfel om geldt van de Christen koninkryken te trekken, aan welke hy zyne aflaten duur koop uitventte. *Polydorus Virgilius*, de schryver van de Geschiedenis van Engelandt, welke hy binnen het koninkryk zamenstelde gedurende dat men daar bezig was met het heffen van den St. Pieters-penning (a), heeft zich niet kunnen onthouden aan te merken, dat deze paus niet alleen de belangen der kerke in het oog hadt in de sommen, die hy voor zyne bullen eischte, maar dat hy daarenboven dacht om zyn byzonder voordeel, biedende den koning van Engelandt aan het zelve met hem te zullen delen. Wat 'er van zy, de pausselyke afgezant, zynde ter gehoor ingeleid, gaf den koning te kennen, dat de paus, op het goeddenken van de beilige vergadering*, van voornemen was zich met alle de vorsten van de Christenheit te verzoenen, en zich met hen te vereenigen tegen hunnen gemenen vyandt. Dat

* Sacro Col- legio.

[a] Deze bestondt in een pondt sterlings, het welk elk huisgezin alle jaar moest betalen, volgens het gene de koning *Ethelphus* hadt vast gestelt in den jare 855, of, volgens anderen, de koning *Dua* in den jare 626. De zelve is naderhandt vergroot door koning *Johannes* in het jaar 1213.

het ontwerp van dezen heiligen oorlog reets was ge- maakt, en dat men de ongelovigen moest aantasten door drie verscbiede wegen te gelyk. Dat de konin- gen van Hungarië, van Polen en van Bobemen in Thracië zouden vallen; die van Frankryken Span- je in Griekenlandt, terwijl de paus, verselt door den koning van Engelandt, de Venetianen, en de ande- re prinssen van Italië, de Middellandsche zee met hunne schepen bedekkende, reys aan op Constan- tinopel zou los gaan. Hy eindigde door vertogen over het gebrek aan geldt, dat de paus hadt, om te voorzien in de onkosten van deze onderneming, en door de toestemminge, welke hy van den koning verzocht, om van zyne volkeren te heffen dat gene, het welk hunne Godvruchtigheid hen gewilliglyk zou doen geven, om te vercrygen de vrucht der aflaten, welke de paus hen hadt ver- leent by het openen van het jubeljaar.

De koning, die het hof van Rome in den grondt kende, antwoordde den pausselyken ge- zant, dat hy de eerste zou zyn om zynen yver te to- nen voor de verdediging van de Christenheit; maar dat het met zyne machten zo niet gelegen was als met die der andere koninkryken. Dat die bestonden in schepen, waar van de uitrusting en krygstoerusting veel tyd vereischte, en dat aan de andere zyde zyne schepen bekwaamer waren op den Oceaan dan in de Middellandsche zee, alwaar de galeien van een veel groter dienst waren. Dat hy echter alle hulp aan- boodt, en dat hy alles zou toebrengen, dat men van hem zou kunnen verwaachten, radende den paus eenen dezer twee koningen te verkiezen, het zy van Frank- ryk, of van Spanje, om hem op zyne vloot te verge- felschappen. Dat hy daar door voor zyne veiligheid zou verzekeren, en daarenboven beletten den nayver, welken de medestreving der twee oppervorstten nooit nalaaft te verwekken. Dat hy aldien de een noch de ander dit ampt wilde aannemen, hy zyne Heiligheit niet zou verlaten, en dat hy zyne schepen zou voe- gen by zyne galeien, hem voor gidze dienende en voor- ganger in zene zo Godsdiensige onderneming: maar dat hy hem eene plaats van zekerheit moest aanwy- zen, met eene bekwame haven in Italië voor zyne vloot en voor zyne benden. Dat hy eindelyk in alle voorvallen zou tonen, dat 'er geen vorst was, die meer genegenheit dan hy hadt voor den heiligen stoel in het algemeen, en voor den paus, die den zelve be- zat, in het byzonder, gevende voor het overige zyne toestemming tot de weldadigheden des volks voor den prijs der aflaten.

De pausselyke afgezant deedt dan zyne inzame- lingen door zyne gevolmachtigden, en keerde wederom naar Rome, zeer voldaan over het ant- woordt des konings, en nog meer over het geldt, het welk hy voor zyne bullen medebragt. Met dit ligten der penningen nam de onderhandeling van den paus ook een einde, en het voornemen van de gewaande kruisvaart verdween in rook. Daar zyn geschiedenischryvers, die geloven, dat de koning zyn deel kreeg van deze inzameling: maar andere spreken hem daar van vry. Wat 'er van zy, de redenwisseling, welke hy met den pausselyken gezant gehad hadde, verspreidde zich overal. De ridders van Rhodus* verwonderden zich daar over, en in een algemeen kapittel, het welk zy kort daar na hielden, verkoren zy hem tot beschermheer van hunne orde, de welke als toen in haren vollen luister was. Een doorluch- tig bewys der achttinge voor dezen vorst.

Men zegt, dat hy ook blyken van zynen yver voor het Katholyke gelove wilde geven door het bekeeren van een zogenoemden ketter in de stad Kantelberg, na eene lange twistreden, welke hy met hem gehad hadde: doch indien het waar is, dat na ver- het branden.

1501.

Bacon.
Voorzichtig
antwoordt
des konings;

* Thans de ridders van Malthe. De ridders van Rhodus verkiezen *Henrik* den VII tot be- schermheer hunner orde.

De koning bekeert een ketter, en doet hem daar na ver- het branden.

1501. het geen men daar van verhaalt, behandelde hy dezen ellendigen met eene verschrikkelyke wreedheit. Men zegt, dat hy een priester was, ingenomen door het gevoelen der Wikkelfiten, en na dat hy hem het zelve hadt doen afzweren, wilde hy, dat men hem zou verbranden. Een man en eene vrouw, die de zelve gevoelens beleden, wierden in het zelve jaar veroordeelt tot de zelve straffe op de plaats van Smithfieldt. Een ander wierdt te Norwich gerecht eenige jaren daar na *. Dus rook de regering van dezen vorst naar de woede van het geloofsonderzoek. Het zelve deedt zich daar na op eene veel schrikkelyker wyze gevoelen onder de regeringen van *Henrik den VIII* en van *Maria*. *Henrik de VII* beminde minder het bloedt dan het geldt, en het was voornamentlyk met geldboetens, waar mede hy die genen strafte, die men voor Lollaards en Wikkelfiten uitmaakte.

Fuller, Fox, Bacon.

* in den jare 1507.

1497. Gedurende dat deze dingen in Engelandt voorvielen was alles in Ierlandt in rust, en de koning bemoeide zich niet eens met eenige kleine oproeren, welke de graaf van Kildare dempte zo haast als de zelve een begin namen. De doot van *Perkin* verdoofde de dapperheit zynere aanhangeren; en byaldien eenige nog het hoofd opbeurden, wierden zy wel haast betuogelt. De stad *Waterford* hadt hare getrouwicheit ongeschonden bewaart, en aan dezen bedrieger het inkomen belet de laatste maal dat hy daar voet aan landt wilde zetten. Om daar van de geheugenis te bewaren deedt zy een gedenkpenning slaan, op welchen zy was afgebeeld, rondom met deze woorden: *Intacta manet Waterfordia*, dat is: *Waterford blijft onschendbaar*. Het was zodanig niet met de steden *Kork* en *Kingfale* gelegen. Wy hebben de straffe gezien van den schout van de eerste dezer plaatsen. De graaf van Kildare geloofde, dat dit niet genoeg was om de burgery in hunnen plicht te houden, en met eenig krygsvolk naar dien kant trekkende, leide hy daar bezetting in. Van daar ging hy naar *Kingfale*, daar hy het zelve deedt. Hy was kort te voren getrokken in de provincie van *Ulster*, tot onderstandt van *Tirlagh O-Neal*, hadt *Dungannon* ingenomen, en alle de vyanden van dezen Ierschen heer genoodzaakt zich weder onder zyne gehoorzaamheit te begeven. *Tirlagh O-Neal* was een neef van dien *Henrik*, de welke eenige jaren te voren zynen broeder vermoord hadt. Hy wierdt op zyn beurt omgebragt door *Tirlagh*, die de doot van zynen oom wreekte ten koste van het leven van een anderen: of veel eer *Tirlagh*, onderwezen door het voorbeeldt van *Henrik*, om zyn eigen bloedt aan zyne staatkunde op te offeren, maakte geen zwaarigheit zynen oom het leven te bememen, om zich zelf te stellen in het bezit zynere goederen.

Ierlandt is in rust. Cox, Varro.

Getrouwicheit van die van Waterford.

Opgrochten des grave van Kildare.

1499. In den jare 1499 deedt de landvoogdt een inval in de provincie van *Connaught* †, alwaar vele hoofden der stammen zich ter neder sloegen. Hy versloeg de zelve, maakte zich meester van hunne sterkens, en bragt hen weder tot gehoorzaamheit. Men zag in dat zelve jaar een bloedig verskil tusschen *O-Brian*, hoofd van het huis van *Thamonds*, en den ridder *Butler*. Het zelve eindigde niet dan door een veldslag, welchen men hen moest toestaan, volgens de gewoonte van dien tydt. *Butler* verloor den zelve, en de heer van *Kilkenny*, die zich *souverein* noemde, wierdt in den zelve gedood.

Doodt van den ridder Butler.

De landvoogdt besteedde alle zyne zorgen niet aan den oorlog. Hy deedt gedurende drie jaren tyds drie Parlementen vergaderen, in welke hy liet bekrachtigen de wetten van dat van *Drogheda II Deel*.

da. Hy deedt daarenboven nog eenige nieuwe maken, om het gezag des konings meer en meer te bevestigen, en verplichtte die van het landt zich te voegen naar de regeringe van Engelandt. Onder deze wetten waren 'er twee, die verdienen om verhaalt te worden: de eene verboodt de afgezonden in het Parlement niet dan met lange tabbaarden zich te laten vinden; en de andere gelatte de edelen zich van sadels te bedienen, wanneer zy te paarde zaten. Deze verordening doet zien, hoe woest dit volk was eer de omgang met de Engelschen het zelve beschaafd maakte. Voor het overige waren hunne paarden de beste, die men toen in Europa hadt. Ook waren zy zeer hoog van prys, en hunne Geschiedenis maakt gewag van eenen hunner groten, die voor *Richard den II*, koning van Engelandt, vechtende, een paardt bereedt, het welk hy voor vier honderd ossen gekocht hadde. Voor het overige schikten zy zich zeer wel ten sryde op, zynde gewapend met harnassen, die zeer fraai gemaakt waren, dragende goude halsieraden, en hebbende de vingers beladen met ringen van dat metaal.

1499.

Wet noemt de kleding der afgezonden in het Parlement van Ierlandt.

Wet wegens de sirtulinge van den adel.

Buitengewoone prys voor een paardt.

1500.

In het volgende jaar viel 'er niets van belang voor. De graaf van Kildare trok in de provincie van *Ulster*, bemachtigde de vesting *Kinard*, en gaf daar van het bestier, benevens dat van het landfchap, aan *Tirlagh O-Neal*, zynen neef. De stad *Kork* wierdt in het zelve jaar herstelt in hare voorrechten: doch de zelve wierdt besmet door schrikkelyke moorden, de welke den bloeddorstigen aardt harer inwoonderen te kennen gaven. *David Barry*, die aldaar aartsdiaken was, vermoordde *Mylord William Barry*, zynen broeder. De moordenaar bleef niet ongestraft. Een ander van het geslacht doodde den aartsdiaken, en de graaf van *Desmond* strekte de wraak zelf uit tot over het dode ligchaam, het welk hy wederom liet opgraven en verbranden. De stad *Galway* wierdt ongelukkiglyk omtrent het einde van dit jaar in de asfche gelegd. Vervolgens regende het zes maanden zonder ophouden: zo dat deze brandt daar door gevolgt wierdt door een soort van waterfloedt.

Schrikkelyke moorden.

Brandt; gevolgt door een soort van waterfloedt.

De Iersche gebeurtenissen van het jaar 1501 zyn weinig aanmerkelyker dan die van het voorgaande jaar, alleenlyk gebeurden 'er eenige wanorders in de provincien van *Ulster* en *Connaught*. Het kasteel van *Slego* wierdt ingenomen door eenen *O-Connor*, en de provincie van *Ulster* bebloed door eenige moorden. Daar gebeurden ook zaken en gevechten naby *Armach* tusschen de partyen van *O-Neal* en die der Iersche Schotten. De laatste wierden daar gellagen, en verloren vier hoofdmannen, zonder het gemeen te rekenen. Men heeft nog eene spotachtige beschryving van deze stad, op de zelve in dezen tydt gemaakt door haren aartsbisschop *, van dezen inhoudt:

1501.

Beroertens in de provincien Ulster en Connaught.

* Hy wierdt genaamt *Osterianus de Palatio*, en was een Florentyn.

Beschryving der inwoonderen van Armach.

Civitas Armachana
Civitas vana:
Absque bonis moribus:
Mulieres nude:
Carnes crude:
Paupertas in adibus.

Dat is:

- „ De stad van Armach
- „ Is vol ydel gedrach:
- „ De drijven daar de wet houwen:
- „ Naakt byna gaan daar de vrouwen:
- „ Half rauw wordt 'er het vleesch gegeten:
- „ Het volk is daar zeer arm gezeten.

1501.

De graaf van Kildare fleekt naar Engelandt over.

* of stedehouder. Verscheide namen gegeven aan de bestierders van Ierlandt.

Ongeval van Polus, grave van Suffolk. Polyl. Virg. Baen.

Hy begeeft zich by de hertoginne van Burgundie.

De zelve vermaant hem naar Engelandt weder te keren, en des konings vergiffenis aan te nemen.

Huwelyk van den prins Artur met Catharina van Arragon.

De Iersche Jaarboeken verhalen geen aanmerkelyk voorval in de twee volgende jaren. Zy geven ons alleenlyk te verstaan, dat de graaf van Kildare naar Engelandt overging, zonder daar van de oorzaak te zeggen. Waarichynlyk was het op het bevel des konings, en met zyne bewilliging, doordien hy kort daarna weder derwaarts gezonden wierdt, met den zelve tytel van Lord afgezant (a), gelyk men in dien tydt den bestierder van dit eilandt noemde. Men gaf hem te voren den naam van Mylord luitenant*, en daar na heeft men hem dien van onderkoning gegeven. Het was de graaf van Kildare, die den naam van Lord afgezant behieldt, tot dat de zelve verandert is in dien van onderkoning, na dat Ierlandt tot een koninkryk was verheven. Ondertusschen neem ik den tydt te baat, en bediene my onverschillig van de eernamen van onderkoning, van landvoogdt, stedehouder, en van groot-of Lord afgezant.

Wy zullen nu tot de geschiedenissen van Engelandt wederkeren. De koning geloofde alle verschillen met het huis van Jork uitgedoofd te hebben in het bloedt des grave van Warwyk: doch het scheelde weinig, of hy zou de zelve weder hebben zien geboren worden in den persoon Polus, grave van Suffolk. De zelve was de zoon van Elizabeth, zuster van Eduard den IV, en by den koning in geen verdacht zynde voerde hy een gerust leven. Dit wierdt gestoort door het ongeluk, dat hy hadt om in haastigheid iemandt, die hem beleedigt, maar echter daarom eene zodanige straffe niet verdient hadt, te doorsteken. De koning verleende hem vergiffenis, behoudens echter, dat de zaak door de rechters behoorlyk zou onderzocht, en vervolgens met de vergiffenis te boek gebracht worden: het zy dat hy daar door den goeden naam van den grave wilde besmetten, of dat hy voornemens was onwedersprekelyk te maken, dat hem vergiffenis was verleent, doende hem vryspreken naar alle de wyzen, in zulke omstandigheden gebruikelyk. Den grave kwam dit eenigzins verdacht voor, en zich daar op niet durvende vertrouwen ontweek hy by de hertoginne van Burgundie, zyne nichte. Deze vlucht, en de wykplaats, doot den grave genomen, deden den koning moeielykheit aan. Hy ontveinsde het echter, en gebruikte niet dan zachtheit en vermaningen, welke hy aan den grave liet doen door personen, die hy aan hem zondt, ten einde om hem te verplichten om weder te keren, hem verzekerende van zyne goedgunstigheid. Het was by deze gelegenheit dat de koning de vrucht plukte van het voorzichtig beleidt, dat hy gehouden hadt by de ondervragingen van Perkin, sparende den goeden naam van de hertoginne van Burgundie. Deze vrouw, hoedanig eene vyandinne zy ook van den koning was, was echter door eene zo edelmoedige behandeling aangedaan, en wanneer de graaf van Suffolk haar bekend maakte, dat men hem weder ten hove riep, stelde zy zich niet alleen daar niet tegen, maar deedt hem zelfs begrypen, dat hy zich moest laten bewegen. Dus keerde de graaf weder naar Londen, en de koning hieldt hem zyn woordt.

Het huwelyk van de prinsesse van Spanje met den prins Artur was gesloten door de staatsdienaren der twee koningen, en deze prinsesse kwam eindelyk aan het Engelsche hof in de maandt van October, het zeventiende jaar der regeringe van Henrik. Zy tradt te Pleimouth aan landt, van waar zy met grote pracht naar Londen geleid

(a) Lord Dipail. Herbert zegt, dat de hertog van Jork stedehouder van het ryk, en de graaf van Kildare de stedehouder van den hertog was.

wierdt, en op den veertienden November wierdt de trouw in de St. Paulus-kerke met grote plegtigheid voltrokken. Zy waren beide zeer jong: Catharina was evenwel de oudste, gaande in haar achttiende jaar, en de prins in zyn zestiende. Men was zeven jaren bezig geweest om de voorwaarden van dit huwelyksverdrag te schikken. De diepe staatkunde van Ferdinand en van Isabelle deedt hen langzaam voortgaan, en Henrik gebruikte in deze zake mede zyne gewone omzichtigheit. Elk nam acht op de byzondere bewegingen, welke als toen Europa ontrufften, en daar Ferdinand en Henrik een aanmerkelyk deel in hadden. Ferdinand wilde voornamentlyk het einde zien der Engelsche zamenzweringen: doch beide zochten zy hun voordeel in dit verbondt; en wanneer zy nu de zelve meenden gevonden te hebben, wierdt het verdrag daar omtrent gesloten. De huwelyksgift der prinsesse van Spanje bestondt in twee honderd duizend goude dukaten*, te betalen de helft tien dagen na de voltrekking van het huwelyk, en de andere helft binnen den tydt van twee jaren. Haar weduwegoedt wierdt geregelt op eenderde deel van het prinsdom Walles, van het herzogdom Cornwall, en van het graafschap Chester, om gedurende haar leven te genieten, byaldien de prins kwam te sterven voor dat hy koning wierdt; en indien hy tot de kroon kwam, wierdt 'er vast gestelt, dat zy hem overlevende voor haar weduwegoedt zou hebben al het gene eene koningin van Engelandt kan eischen, zonder dat het gene haar in het verdrag was toegelegd in dit geval plaats zou hebben tot haar naedeel.

Men zag gedurende verscheide dagen niet dan vermakelykheden en allerhande vertoningen. Men zag overal niet dan cyfferletters, dan zinspreuken, praalbogen, en tafereelen. Een der seldzaamste was het gene, waar in men den hemelskloot verbeeldde met alle de sterren, onder welke op eene verhevene wyze verscheen die, de welke men Arturus† noemt, onder de gedaante van den jongen prins, wiens naam eene zinspeling was op dit gesternte, en die, de welke men noemt Hesperus, onder de gedaante van de infante van Spanje, welker geboortelandt, het welk ook Hesperie genaamt wordt, betrekking heeft op den naam van dat gesternte. Voor het overige wierdt de jonggetrouwde niet kwalyk door een sterre afgemaalt, welke men zegt te zyn de dochter van den Dageraadt, en die gene, welke den dag besluit, en den zelve opent. De koning Alphonsus, een der voorvaderen van de prinsesse, die een groot sterrekundige geweest was, was geplaatst in een hoek van het tafereel, juist van passie om zyne aanmerkingen te maken over de ontmoeting van deze twee gesterntens, en om daar voordeelige voorzeggingen uit te maken. Maar wat deze schildery ook mogt beloven, de verwachting daar van is van korten duur, en de uitkomst niet te voorspoedig geweest. De prins stierf in het volgende jaar, en de prinsesse overleefde hem niet dan om vele onheilen te zien gebeuren onder de volgende regering.

Het graf van den prins Artur is al te naby zyn Doodt van den prins Artur. hier niet over te gaan. Ook levert ons de geschiedenis gene andere voorvallen in dezen tusschentydt uit, de welke verdienen om aangetekent te worden. Hy stierf te Ludlow, in het prinsdom van Walles †, alwaar hy zyne verblyfplaats hieldt, den 7 April, in de vyfde maandt na de voltrekkinge van zyn huwelyk, dat mischien aan zyne jonkheit dodelyk is geweest, indien het waar

1501.

* Burns in zyne Geschiednisse der Hervorminge.

† Asta. Publ. Tom. XII. fol. 780-783.

Vertoningen ter eere van het huwelyk. Bacon.

† Een der Noordst sterren.

1502.

† of, volgens eenigen, op de grenzen van dat prinsdom.

MARGUERITE.

*Je me vis fille et sœur, femme et mère de Roi,
Et vaince j'acceptai la recherche d'un Comte.
Cet hymen inégal peut-être eût fait ma honte,
Si la postérité n'en regnoit après moi.*

Ad. P. vander Weff. pinx.

G. Valk. Sculp.

1502. waar is, dat hy het zelve voltrokken heeft. Daar zyn 'er, die het ontkennen; maar anderen bevestigen zulks. Het is een geschil, het welk wy hier niet zullen onderzoeken; maar den Lezer daar omtrent tot de regeringe van *Henrik* den VIII wyzen. Men kan niet zeggen, wat deze prins voor goede of kwade hoedanigheden zou gehad hebben, indien hy aan de regeringe gekomen was. Hy was al te jong om zich te hebben doen kennen; en de koning gaf zo weinig luister aan de opvoedinge van zyne kinderen, dat men ter naauwernoodt weet, dat zy in de wereldt geweest zyn, wel verre van der zelve verdiensten of gebreken te kennen. Men weet echter, dat hy in de goede letteren onderwezen was, en geleerder dan die van zynen ouderdom en van zynen staat gemeenlyk zyn.

Acta. Publ. Tom. XIII, fol. 47.

Ruim derdhalve maanden (a) na zyne doot wierdt *Henrik*, zyn tweede broeder, die den naam droeg van hertog van York, by een openbrief van den koning, zynen vader, van den 22 Juny, prins van *Wales* gemaakt, de gewonelyke tytel van den vermoedelyken erfgenaam der Engelsche kroone. De koning wenichte daarna, dat deze jonge prins zou trouwen met de weduwe van zynen oudsten broeder. Hy bevydde zich daar door niet alleen van het uitkeren der huwelyksgifte van deze prinsesse, maar ook van het weduwegoedt, het welk hy haar, volgens het bovenverhaalde verdrag, uit de inkomsten van het vorstendom *Wales*, het hertogdom *Cornwall*, en het graafschap *Chester* moest betalen, en ten anderen bewaarde hy een verzekerd pandt van het verdrag met *Spanje*, dat hy geloofde hem voordeelig te zyn. *Ferdinand* en *Izabella*,

Henrik, broeder van Artur, en de oudste door zyne doot geworden, trouwt met des zelfs weduwe.

1503.

die daar over geraadpleegt wierden, gaven ook met blydschap hunne bewilliging daar toe, en om de zwargheit ten opzichte van het geestelyke weg te nemen verzocht en kreeg men eene vrylating * van paus *Julius* den II, waar van de bulle te Rome den 26 December getekent was. Schoon nu de prins niet meer dan twaalf jaren oud was, deedt men hem echter het huwelyksverbondt ondertekenen met de weduwe van *Artur*. Eenigen zeggen, dat dit niet was zonder tegenstandt van den jongen prins †, en men ziet nog de betuiging, welke hy tegen dit huwelyk deedt, wanneer hy zyn veertiende jaar bereikt hadt, de welke hy tekende onder de handen van *Fax*, als toen bisschop van *Winchester*. Doch, gelyk de Engelsche geschiedenschryver daar by voegt, de Voorzienigheit vervulde hare besluiten, en baande daar door den weg tot grote zaken, de welke wy onder de regeringe van dezen prins zien zullen.

* Dispensatie. *Acta. Publ. Tom. XIII, fol. 89.*

† *Bacon.*

Hy betuigt tegen dit huwelyk.

† *Burnet* in zyne Geschied. der Hervorm. Le Grand. *Hort. Bacon.*

Huwelyk van de prinsesse *Margareta* van Engelandt met den koning van Schotlandt.

Acta. Publ. Tom. XII, fol. 701. Polyd. Virg. Lesley, Bacon.

De tydt der verwarringen was voorby; Engelandt zag nu niet anders dan verbonden en huwelyken. Dat van den koning van Schotlandt met de prinsesse *Margareta* was eindelyk ook gesloten den 24 January des voorleden jaars 1502*, drie jaren na dat de Schotsche vorst zelf het voorstel daar van aan den bisschop van *Durham* gedaan hadt. Een zynere groten trouwde vervolgens met haar in zynen name op den 25 January dezes jaars 1503 in de *St. Paulus-kerke*. De stad *Londen* toonde daar over hare blydschap met het luiden der klokken, het aansteken van vreugdevuren, en verlichtingen. Het scheen, dat niet alleen de koning, maar ook het volk eene goede gedachten hadt van het geluk, het welk dit huwelyk hen moest aanbrenghen, t'eeniger tydt voor ceuwig uitdovende den haat der twee volkeren door de

vereeniging der twee koninkryken. De koning geleidde zelf de jonge koningin, zyne dochter, tot aan *Collerton**, een kasteel in de provincie van *Northumberlandt*, alwaar hy haar liet in handen van den grave van dien naam. Deze heer geleidde haar verder met een talryk gevolg van Engelsche groten, zo heeren als mevrouwen; welke haar hof uitmaakten, tot aan *Dalkeith* †, alwaar de koning, haar bruidegom, haar met ongeduldt verwachtte, en van waar hy haar des anderen daags naar *Edenburg* geleidde.

1503.

* of *Collinton*.

Henrik gaf aan de prinsesse, zyne dochter, ten huwelyksgave tien duizend ponden sterlings, in drie jaren te betalen, en de koning van Schotlandt verzekerde haar voor haar weduwegoedt een jaarlyk inkomen van twee duizend ponden. Men zegt, dat *Henrik* zynen Raadt hebende geraadpleegt wegens dit huwelyk, een van de vergadering de vryheit nam om hem te vertonen, dat daar in gevaar stak voor de natie, en dat het strekte om aan Schotlandt een recht van heerschappy over Engelandt te geven, ingeval het manlyk oir van *Henrik* kwam te ontbreken: doch de koning antwoordde hem terstondt, dat deze vrees ydel was; dat zy wel gegrond zou zyn, indien de vrage geweest was van een diergelyk huwelyk met *Vrankryk*; maar dat men niet moest twyffelen, dat byaldien het de Voorzienigheit behaagde, dat zyne kroon t'eeniger tydt zou overgaan tot de nakomelingen van zyne dochter, de koning van Schotlandt zyn voorrecht omtrent Engelandt niet zou bewaren, volgens de natuurlyke order, de welke wil, dat de minder voor den meerder moet wyken. De redenering des konings was eene godspraak, die naderhandt vervult is, wanneer de koningen van Schotlandt, erfgenamen van het Engelsche ryk geworden zynde, aldaar hunnen koninklyken setel geplaatst hebben.

† in het Zuid der gedeelte van Schotlandt, in de provincie *Lothians*, eene myle van *Edenburg* ten Noord-Oosten.

Acta Publ. fol. 789, 790. Douaire. Ongerustheit van den Engelschen Raadt over dit huwelyk. *Bacon.* Redenering des konings met meerder oordeel.

Een onverwacht ongeval stoorde de vermaken van het hof, en de droefheit volgt meere deels op de blydschap. Daar waren, als boven gezegt is, nog geen vyf maanden verlopen tuschen het huwelyk van den prins *Artur* en zyne doot. Nog minder tydt was 'er tuschen het huwelyk van de prinsesse van Engelandt tot de doot van de koninginne, hare moeder. Zy stierf den 11 February in de kraam van eene dochter, welke haar niet lang overleefde, en wierdt begraven in de voortreffelyke kapelle van *Westminster*, de welke de koning, haar gemaal, hadt doen bouwen. Men verwondert zich nog tegenwoordig over dat schone werk, en byzonder over de grastede van louter koper, het welk voor een recht meesterstuk doorgaat.

Doodt der koninginne van Engelandt.

Zy was voor de eerste maal, nog maar een kindt zynde, verlooft geweest aan *Karel*, toen *Dauphin* van *Vrankryk*; en de koning *Eduard*, haar vader, stierf, zegt men, van moeilykheit, om dat hy zich misleid zag door *Lodewyk* den XI, vader van *Karel*, die naderhandt dezen jongen prins ten huwelyk beloofde aan de prinsesse *Margareta*, dochter van *Maximiliaan*. Haar oom *Richard*, met haar willende trouwen, om zich te vestigen op den troon, welken hy ten onrechte bezat, bragt zyne gemalinne vergift by, om tot dit bloedschandig huwelyk te geraken. Maar deze prinsesse hadt daar van een afgryzen, en de doot van den dwingelandt bevydde haar daar van. Zy trouwde eindelyk met *Henrik* den VII, en vereenigde door dit huwelyk de *Rode* met de *Witte Roze*, welker verdeeldheden Engelandt zo dodelyk geweest waren. Zy hadt den ouderdom van zeven en dertig jaren bereikt, van welke zy 'er achtien met den koning,

Verscheide gevallen van haar leven. *Commynes. Polyd. Virg. Bacon.*

(a) *Bacon* stelt dit verscheide maanden later, en verschuift het tot in February des volgenden jaars 1503.

1503. haren gemaal, hadt doorgebracht, die voor deze beminlyke vorstinne die tederheit niet hadt, welke zy verdiende. Doch hare deugd belette haar daar over klagtig te zyn, en het volk scheen gevoeliger over de strafheit, welke de koning voor haar hadt, dan zy zelf was. Hare geboorte was doorluchtig; haar huwelyk was het niet minder; hare nakomelingschap was nog luisterryker: doch zy zelf was niet gelukkig, dan door hare deugd.

In het zelve jaar stierf de ridder *Bray*, een van de Raadsheeren des konings, den welken hy het meest beminde, een oud hoveling, in zyne redenen kwanfuis eene eerlyke vryborfligheit gebrukende, maar inderdaadt een slaaf, en van al te grote toegevendheit voor alle des konings begeertens. Ook wierdt hem meer dan *Morton* het uitschryven der zware belastingen te last gelegd, hoewel men zegt, dat hy de zelve nu en dan trachtte te matigen.

Ondertusschen kon de koning de rust niet lange genieten, welke hy zyn koninkryk bezorgt hadt. Alles was van binnen en van buiten bevreemdigd; de koophandel bloeide; het volk was gelukkig, en die hun geluk maakte zou ook het zyne hebben kunnen maken. Zyne ongelukkige genegenheit tot de rykdommen beroerde zyne gerustheit en die zynen onderdanen. Twee onbarmhertige bloedzuigers, *Empson* en *Dudley*, van welke wy boven reets gesproken hebben, waren de raadsliden en werktuigen van zyne vrekheit; zynde de haatigenoemde van een doorluchtig geslacht, welsprekende, een man van verstand, en daarom te gevaarlyker, en *Empson*, de eerstgenoemde, de zoon van een zevemaker, doch nog stoutter dan *Dudley*; voor het overige beide zonder eer, zonder gewisse, en bekwaam tot het gene, daar de koning hen toe gebruikte. Van Rechtsgeleerden verhefte hen de koning tot het ampt van Raadsheeren van zynen geheimen Raadt, en verdeelde hen wel haast in de provincien in hoedanigheit van bewindhebbers van zyne goederen en inkomsten, om de onrechte bezitters te noodzaken tot het wedergeven der landeryen, en anderen tot het betalen der achterstallige renten; waar by hy de macht voegde om de poenale wetten striktelyk te doen onderhouden, en de overtreders der zelve volgens der zelve strengheit te veroordeelen.

Gelyk nu de macht dezer twee mannen onbepaald was, dus was hunne gierigheit onverzadelyk. Onder schyn derhalven van gerechtigkeit, waar mede zy zich dekten, bedreven zy oncindig veel knevelaryen, gevangen zettende de genen, die hunne verklikkers aanbragten, voor dat zy enig onderzoek naar de zake zelf gedaan hadden, en latende hen in de gevangenis omkomen, ten minste zo zy zich niet met grote geldsommen vry kochten. Zy veroordeelden al wie zy wilden, tegen alle recht en reden aan, op eene enkele ondervraging, welke zy deden beleggen naar hunne zynlykheit, zonder bewyzen, zonder getuigen, en zonder de gewone rechters der provincien daar by te roepen, die echter by hunne vonnissen moesten tegenwoordig zyn.

Zy begingen voornamentlyk twee dingen: het eerste was valsche geschriften * te verdichten, waar door de landeryen der wettige eigenaars onmiddelyk van de kroon geheven te zyn verklaart wierden; het welk hen macht gaf de zelve naar zich te nemen, het zy dat de zelve ledig waren door de doot van den laaften bezitter, door den koning in het bezit gestelt, of door de minderjarigheit van zynen erfgenaam. Men hadt goed aan te tonen de tytels, om den vrydom der lan-

den te rechtvaardigen; zy namen daar geen acht op; en harrewarden met die genen, die, uit hunne kindschheit tredende, de bewyzen van hunne meerderjarigheit bybragten: zo dat men tot de bezitting van zyn eigen grondt niet weder kon geraken dan met onmatige lasten te betalen. De tweede knevelary, op welke zy zich toeleiden, bestondt in het ter uitvoeringe brengen der poenale wetten, zo oude als nieuwe, afgeschafte, of niet; het zy dat zy den overtreders eene straffe opleiden, het zy de zelve niet dan bedreigingen vervatten, om het volk in toom te houden door de vreeze voor de straffe; bestaande te gelyk in boete die genen, welke zy schuldig vonden aan het niet waarnemen van de eene of van de andere. Zy namen geen acht noch op verdiensten, noch op aanzien; en niemandt ontkwam hun onderzoek, zynde van het beleidt van iedereen onderrecht door hunne beëdigde bedienaars en onderzoekers, die hen overal verfelden.

De Geschiedenis levert ons een byzonder seldzaam voorbeeldt uit van de strengheit hunner rechtbank. De koning bezocht op een tydt den grave van Oxford, een der grootste heeren van het koninkryk, en die hem zter grote dienften hadt gedaan zo in oorlog, als in vrede, op zyn kasteel of landhuis van Henningham, de gewone verblyfsplaats van den grave, en wierdt van den zelve zeer deftig onthaalt. Op den dag van des konings vertrek liet de graaf alle zyne bedienden in reien stellen, gekleed in hunne live-reien, om zynen gaff eere te bewyzen, die door deze reien heen ging, verselt van zyne trawanten. De koning toonde hier over verbaast te zyn, en zich tot den grave wendende sprak hy den zelve aldus aan: *Mylord, ik heb veel van uwe kostelykheden en heuschheit horen spreken: maar ik ondervinde nu, dat het gene ik tegenwoordig zie alles overtreft, dat men my daar van gezegt heeft. Al dit volk, het welk ik hier voor en rondom my zie, zyn, naar het sbynt, uwe gewone bedienden en huisgenoten.* De graaf antwoordde: „Ik heb door- „ gaans zulk een groot getal niet by my; maar „ om dat ik wilt, dat uwe Majesteit * my met „ zyn bezoek wilde verëeren, heb ik hen ontbo- „ den om uwe Majesteit te dienen”. *Ik ben u „ waarlyk zeer verplicht, Mylord, hernam de koning „ daar op, maar ik kan niet verdragen, dat men myne „ wetten zodanig in myne tegenwoordigheit overtreedt. „ Myn algemene zaakbezorger † zal van mynent wegen „ met u spreken.* Naauwlyks was hy ook vertrok- ken, of de graaf wierdt door des konings zaakbe- zorger voor aangestelde rechters gedagvaard, om dat hy de wet overtreden hadt, welke het getal der huisbedienden bepaalt, als mede dat der vreem- delingen, die men in zynen dienst mogt hebben. Dit geschiedde niet uit kortswyl: het kostte den grave dertig duizend kronen *, en dit nog by wyze van een vergelyk. Men kan uit deze be- handeling, aan eenen der eerste heeren van het hof gedaan, en in eene dusdanige gelegenheit, af- nemen het gene aan anderen gedaan is. Ook morde de adel en het volk opentlyk, en het scheelde zeer weinig, dat het niet tot een algemenen opstandt in het gehele ryk kwam.

De graaf van Suffolk, misnoegt over het hof, *Folyd. Virg.* en met schulden beladen, nam dezen tydt waar *Bacon.* om voor de tweede maal naar Vlaanderen over te gaan, met zich nemende zynen oudsten broeder, *Tweede ver- trek van den grave van Suffolk naar Vlaanderen.* zonder nochtans iets anders voor te wenden dan dat hy van voornemen was naar vrede hoven te reizen: doch het is zeker, dat hy de uitkomst van het misnoegen afwachtte, het welk de knevelaryen van *Dudley* en *Empson* veroorzaakten, *ge-*

De gierigheit van *Henrik* veroorzaakt nieuwe onlusten in het koninkryk. *Bacon.*

1503.

Bacon. Seldzaam voorval van den grave van Oxford, en de hate-lyke gierigheit van *Henrik* den VII.

* In het oorspronkelyke staat was *Genade.*

† *Procurator Generaal.*

* *Ecu.*

Hunne onrechtvaardigheden. * Acten.

1503. gelovende, dat zy van een algemenen opstandt zouden gevolgt worden, en dat de oproerigen een hoofdt van noden hebbende de oogen op hem zouden slaan. Dit mislukte hem echter. Het geluk en de waakzaamheit des konings waren zodanig, dat hy alle deze zwarigheden te boven kwam, de muitelingen straffe, en de boeten liet invorderen, zonder iets daar van te verminderen.

Daar was by den grave een zekere *Robert Curson*, die zich misnoegt van den koning hadt wegbegeven, om dat hem de zelve het bevelhebberschap van Hammes hadt ontnomen, een kasteel behorende onder Calais. De koning liet *Curson* volgens zyne gewoonte in diergelyke gelegenheden, den pols voelen, hem zyne herstelling doende wederhopen, byaldien hy hem de geheimen van den grave wilde ontdekken, die hem in zyne vertrouwendheit hadt aangenomen. Waar toe is eene lasse ziel niet bekwaam, als de zelve door geschenken wordt aangezoekt? *Curson* beloofde alles, en zyn woordt houdende zondt hy aan den koning eene lyst van de namen der heeren, die met *Suffolk* verstandhouding hadden. Op deze berichten nam men gevangen *Willem Courtenay*, graaf van Devonshire, schoonbroeder des konings, om dat hy met *Catharina*, eene der dochteren van *Eduard den IV*, getrouwt was; *William van Pole*, broeder des grave van *Suffolk*; en de ridders *Jakob Tyrrel*, en *John Windbam*. Men nam ook gevangen *Mylord Abergoennie*, en *Thomas Greene*, doch deze twee lasten werden weinig tyds daar na ontslagen. De graaf van Devonshire, die nergens aanschuldig was, behalven dat hem het volk zeer genegen was, bleef in den Tour gevangen zo lang als de koning leefde: *William van Pole* hieldt hem geselschap, hebbende echter een weinig meerder vryheit: *Tyrrel* en *Windbam* werden onthoofd. De doodstraf van *Tyrrel* gaf eene verwonderlyke blydschap aan het volk, het welk Godt dankte over de wraak, welke hy nam wegens het onschuldig bloedt van *Eduard den V*, en van zynen jongen broeder, de welke deze eerloze moordenaar van kant hadt geholpen, op het bevel van hunnen oom *Richard*.

De graaf van *Suffolk* wist niets van het verraadt, dat *Curson* hem gebrouwen hadt, en de koning, om de zaak geheim te houden, liet hen naast malkander stellen in den ban, welchen hy liet afkondigen in de *S. Paulus-kerke* tegen deze met name, en tegen alle medestanders, aanhangers en verbergers van den grave in het algemeen. Weinig tyds daar na kwam *Curson*, alles wetende wat hy hadt willen weten, en zyne hulp niet meer nodig zynde, in Engelandt, alwaar hy al zo gehaat was van het volk, als geliefkooit van den koning, die hem met weldaden ophoopte.

De graaf van *Suffolk*, niet wetende waar heen, als zynde ontbloot van de hulpe zynere vrienden, die of gedood, of gevangen waren, en hebbende niets te hopen van de hertoginne van *Burgundië*, tegenwoordig gansch koel tegen eene party, welke zy te voren zo zeer bemint hadde, nam afscheidt van haar, en week uit haar hof. Hy zwoof eenigen tydt in *Vrankryk* en in *Duischlandt* om, en ging eindelyk over naar den aartshtog *Philips*, koning van *Castilië* geworden door de doot van *Isabelle*, zyne schoonmoeder.

In dit jaar vergaderde de koning zyn Parlement. Zyn vermogen heeft nooit meer doorgeblonken dan in de verkiezinge, die gedaan wierdt van *Dudley*, nieuwlyks wedergekeert van eene bezendinge, welke hem aan de gehele werelt hatelyk gemaakt hadt, tot spreker van het Lagerhuis. Een ander bewys van zyn vermogen, en van de zorge,

welke de Parlementen namen voor zyne zekerheit, en voor zyne belangen, was dat alle de genen, die geen onderstandt hadden toegebracht in de oorlogen, door hem tegen de wederspannigen gevoert, of die het leger zonder afscheidt verlaten hadden, van alle de goederen der kroone berooft wierden, welke zy genoten, het zy of in jaarlyksche inkomsten van landeryen, of ook van ampten, wordende de brieven vernietigt, welke hen daar van gegeven waren.

In het vervolg maakte men vele andere wetten. Men verboodt den invoer der goederen, van zyde gemaakt, het zy kouffen, linten, kanten, haarbanden, of ander diergelyk geweeffel. Maar het verbodt strekte zich niet uit tot zyde stoffen aan gehele stukken, die men toen in Engelandt nog niet kon maken. Deze wet was gegrond op deze voorzichtige aanmerking, dat de overdaadt deze versierelen hadt uitgevonden, en dat het veel voordeelijker was de zelve buiten een landt te weren, dan daar eene redery van te maken, welke men wel haast te Londen zou oppgericht hebben, door de vaardigheid, welke de Engelschen hebben om dit soort van werken na te maken. Daarenboven, byaldien zo eene redery zich daar vast zette, moest men beletten, dat de zelve niet wierdt benadeelt door diergelyke koopmanschappen, uit vrende landen ingevoert wordende. Men matigde in het vervolg de voorrechten, aan zekere maatschappyn en steden toegestaan, die deze vryheden tot een dekmantel van wederpannigheid gebruikt hadden. Men bragt 'er deze matiging by, dat de brieven van vrydommen geen kracht zouden hebben, zonder dat het zegel van den kancelier daar aan hing, nevens dat van den groot-schatbewaarder en van de twee voornaamste rechtters, of ten minste van drie dezer vier; of van de twee vrederechters, zittinge hebbende, ten aanzien van de gemeenschappen, welke zich zouden bevinden in hun rechtsgebiedt.

Men zette ook alle de oude geldspecien af, onder voorwendsel, dat de zelve te veel besnoeit, of afgeknipt, en vermindert waren; maar alleen om de nieuwe munt, welke men vervolgens sloeg, in zwang te brengen.

De landlopers bande men buiten het koninkryk. Men roeide alle lichtvaardige huizen uit, doorgaans de schuilplaatsen van dat soort van volk, en van alle de lichtmissen van het landt. Men verboodt dobbelhuizen, kroegen, en andere huizen van dat soort, de byeenkomsten in de welke nooit vry zyn van misdaden, en dikwils uitspatten tot gevaarlyke zamenzweringen. Daar is ook in waarheit niet meer dan een voetstap te doen van de ongebondenheit tot de wederspannigheid, en drie deelen van een oproerig leger bestaan uit volk, verzopen in schulden, in welke het spelen of de kroegen hen gedompelt hebben. Men maakte ook wetten tegen de overdaadt en de menigte der huisbedienden, de koning zelf in deze bepaling tredende, en niet gaarne ziende de pracht in de huizen van byzondere lieden, als bleek uit het geval met den grave van *Oxford*.

Het Parlement scheidde, na aan den koning een onderstandt zo van de wereldlyken, als van de geestelyken, toegestaan te hebben. Dit belette niet, dat de koning voor het einde van het jaar vernieuwde de schatting van eene vrywillige gifte, of van goedwilligheid*, waar van niemandt vry was. De sladt *Londen* deedt eenige dagen daar na aan hem een geschenk van 15000 marken voor de beveiliging van hare voorrechten; en de andere steden gaven naar evenredigheid, om de zelve gunst van den koning te erlangen. Hy deedt aan

1504.

De koning doet ver-
scheide gro-
ten gevan-
gen nemen
bloedver-
wanten of
vrienden van
den grave
van *Suffolk*.

Hy doet
eenige ster-
ven.

1504.
Polyd. Vryg.
Bacon.
De graaf van
Suffolk wykt
by den aarts-
htog.

Beroeping
van het Par-
lement, en
wetten door
het zelve ge-
maakt.

Schatting
van goed-
willigheid
vernieuwt
door den ko-
ning.
* *Eenveel*
lanct.

den

1504.

Bacon.

Onverzadelyke geldzucht van Henrik den VII.

Doodt van Isabelle, koningin van Castilië.

Mezeray.

Gevolgen van hare doot.

den anderen kant een ongelooflyken winst met het afzetten van het oude geld, en met het slaan van het nieuwe, volgens de uitvindinge van *Empson* en *Dudley*, twee vermaarde knevelaars. Hy hadt ook zware sommen getrokken van de boeten, welke deze inmaanders der zelve deden betalen in de provincien; en het was niet lang geleden, dat hy twee maal honderd duizend goude dukaten ontfangen hadt wegens de huwelyksgift van de infante van Spanje, zyne schoondochter. Dus kan men zeggen, dat 'er sedert eenige jaren een goude regen voor *Henrik* gevallen was, die niet alleen zyne koffers hadt opgevult, maar die zelfs zyn huis daar van hadt doen overstromen. Nochtans was hy niet vergenoegt, schoon hy niet dan eenen zoon hadt, aan wien hy een groot koninkryk naliet, en schoon hy nog maar eene dochter hadt uit te huwelyken. Voor het overige was hy een verstandig vorst, bekwaam, dapper, en yverzuchtig over zyne eere: doch dit laatste maakte hem geldgierig! Hy wilde niet alleen, dat zyn zoon een groot koning zou zyn, maar ook de rykste prins van Europa. Eene zeer kwalyk gegronde ydelheit! Men heeft byna altydt gezien, dat schatten, met zo vele zorge door een vader byeen verzamelt, niet anders gedient hebben dan tot stoffe voor de verkwiltinge van den zone, die zich armer bevonden heeft na de zelve doorgebragt te hebben, dan dat hy zich geen bezitter gezien hadt van zo vele rykdommen. Dit is het gene wy in het vervolg zien zullen in den persoon van *Henrik* den VIII, die alle deze schatten erfde.

Isabelle, koningin van Castilië, stierf, gelyk boven is aangeroert, in dit jaar. De zelve is eene der grootste vorstinnen geweest, die ooit in de wereldt geweest zyn, en daar by ook eene der allerstaatzuchtigste. Zy wilde, trouwende met *Ferdinand*, koning van Arragon, haren koninklyken staat, te weten dien van Castilië, bewaren, en bedong in het huwelyksverdrag, dat haar naam te gelyk met dien van haren gemaal in alle de opentlyke schriften van hunne regeringe zou gestelt worden. Zy vergenoegde zich niet met daar van de tytels te delen, zy nam ook deel in het vermogen, en liet niet dan het kleinste gedeelte aan haren man overig. Om die reden is het dat de Franschen aan *Ferdinand* den naam gaven van *Jean Giron*, willende daar mede te kennen geven, dat hy den rok droeg, en dat de koningin de broek aan hadt, dat is te zeggen, dat zy de bazin of de meesteresse was.

De doot dezer vorstinne bragt het grootste gedeelte van Europa in beweging. *Ferdinand*, haar gemaal, de aartshertog *Philips*, *Maximiliaan*, en de koningen van Vrankryk en Engelandt waren de gene, welke de grootste bewegingen maakten. De koningin hadt by uiterste wille de bestiering van Castilië gelaten aan *Ferdinand*: de aartshertog was daar over misnoegt, en gaf voor, zich daar van in het bezit te zullen stellen door recht van *Johanna* van Castilië, zyne huisvrouw, dochter van *Ferdinand* en *Isabelle*. *Maximiliaan* ondersteunde den aartshertog, zynen zone. Vrankryk was beducht voor de aanwalschende hoogheit van den aartshertog, en zyne vereeniging met *Henrik*. De koning van Engelandt in het tegendeel, die de wispelturigheid van *Maximiliaan* kende, nevens den geveiniden aardt van *Ferdinand*, de jonkheit van *Philips*, en de zygangen van Vrankryk, wist niet wien te betrouwen, en vreesde, dat zy zich alle tegen hem mogten verbinden. Deze ongerustheit veroorzaakte in hem eene begeerte

om zich te verzekeren van eenen over zee gelegen staat, welke hem van deze vorsten zou doen erbieden, en die hem zou handhaven in de heerlyke hoedanigheid van scheidsman van Europa. Het koninkryk van Napels schieen hem dienstig tot dit oogmerk. Daar waren verscheide, die daar naar stonden. *Ferdinand* was daar toe het meest gerechtigd; de koning van Vrankryk betwistte hem nochtans de bezitting daar van, en de weduwe van den jongen *Ferdinand* hadt ook daar op hare rechten. Deze *Ferdinand* was de zoon van *Alphonfus*, zoon van een anderen *Ferdinand*, den eersten van dien naam, bastaardt van *Alphonfus*, koning van Arragon, die hem in het bezit hadt gestelt van het koninkryk van Napels. De jonge *Ferdinand* was op zyn beurt daar in opgevolgt na de doot van zynen vader en grootvader. Hy was zonder kinderen gestorven, zo wel als zyn oom *Frederik*, die na hem geregeert hadt. De weduwe van *Ferdinand* genoot dan haar weduwegoedt, en kon een ingang geven in het koninkryk aan den gene, met welchen zy zou komen te trouwen. *Henrik* hadde gedachten op dit huwelyk, en geloofde, dat hy ten minste dit koninkryk zou kunnen doen in zyne handen overgeven, tot dat de rechten der verscheide mededingers zouden afgedaan zyn. Hy zondt dan drie afgezanten aan deze prinsesse, *François Marfin*, *Jacob Bray-Brooke*, en *John Stile*, welke hy voorzag met aardige en verliede schriften, volgens het gene de geschiedenischyver daar van zegt, en die hem zouden hebben kunnen verdacht houden van eertyds een minnehandel met deze prinsesse gehad te hebben, indien men niet van het tegendeel verzekert was. Hy belafte hen acht te nemen op hare schoonheit, aangezichtstrekken, gestalte, ouderdom, aardt, genegenheden, manieren, en eindelyk op al het gene dat eene vrouw beminne lyk maakt, gelyk ik verhaalt hebbe in het begin dezer Geschiedenisfen. Men zegt, dat zy inderdaadt zeer schoon was, zynde nog niet ouder dan zeven en twintig jaren.

Henrik verboodt zyne afgezanten zich ergens over in te laten, tot dat hy onderrecht was van den staat des koninkryks, en van de macht, welke de jonge koningin daar hadt; hen bevelende daar van naauwkeurige kennis te nemen, om hem by hunne wederkomst daar van een getrouw verslag te doen. Men moest deze behandeling voor *Ferdinand* verborgen houden; en gelyk het niet wel mogelyk was, dat hy de reize der afgezanten niet weten zou, wilde men geen geheim daar van maken. Men belafte hen over Spanje weder te keren, en hunne bezending naar Napels te bewimpelen met brieven en plichtplegingen, met welke de prinsesse *Catharina* hen belast hadde, voor de koningin, hare bloedverwante †, ter oorzake van de doot van den prins *Artur*, haren eersten man, en van haar tweede huwelyk met den prins *Henrik*. Ten aanzien van het Spaansche hof hadden zy last het beleid van *Ferdinand* gade te slaan, en de gesteldheit van het Castiliaansche volk. Het was de waerachtige oorzaak van hunne bezending: maar zy verschenen in hoedanigheid van afgezanten, de welke een verbindtenis kwamen sluiten tusschen de twee koningen tegen de vorsten, die hen zouden willen dwarsbomen in de tegenwoordige gesteldheit van zaken. Zy kweten zich van de eene en van de andere belasting met zeer vele naauwkeurigheid. Zy gaven na hunne te rug komst den koning te verstaan, dat het ganfche koninkryk van Napels in de macht was van *Ferdinand*, die in alle vaste plaatsen bezetting hadt leggen, en dat de jonge ko-

1504.

Henrik de VII is bedacht op een huwelyk met de weduwe van den koning van Napels.

Bacon.

Hy zondt afgezanten aan haar onder andere voorwendfelen.

Mezeray zegt, dat zy was de zuster van *Ferdinand*, koning van Arragon.

1504.
Op het ver-
haal der af-
gezanten
staat
Henrik van
zyn gedaan
verzoek af.
* Administrateur.

koningin voor hare bruidsgifte niet hadt dan inkomsten en goederen op het platte landt. Dus hieldt de koning op den minnaar te spelen, en dacht niet meer aan het huwelyk. Ten aanzien van het Castiliaansche hof zeiden zy, gemerkt te hebben, dat Ferdinand het ryk beheerschte in hoedanigheid van bestierder * van de prinsesse *Johanna*, zyne dochter, huisvrouw van den aartshertog, de wettige oppervorstinne, uit welcher name en dien van den bestierder gedaan wierden alle zaken, zonder van den aartshertog gewag te maken; dat Ferdinand voor het overige scheen verzekert te zyn van de genegenheit der Castilianen, hebbende den tytel van koning van Castilië niet laten varen dan om onder een naam, het volk aangenamer, te regeren. Zy voegden daar by, dat zy echter gemerkt hadden, dat het hert van het volk hing naar de zyde van *Philips*, en dat zy niet twyfelden, of zy zouden zich, zo haast als hy de prinsesse, zyne gemalinne, en hunne wettige ryksvoogdesse, by hen bragt, voor hem verklaren; zynde aan de andere zyde misnoegt over de lasten, met welke Ferdinand hen bezwaarde, en hem niet dan met tegenzin gehoorzamende. De afgezanten wisten niet, dat de koning op zich toepaste al het geen zy van Ferdinand zeiden. De schattingen, die hy zyne onderdanen mede zo dikwils hadt opgelegd, de rechten van het huis van York, gevallen op zyne kinderen, deden hem vrezen, eeniger tydt in Engelandt het zelve zien gebeuren, waar mede de koning van Arragon door de Castilianen bedreigt wierdt.

Hy ontveinsde nochtans zyne ongerustheit, en zich bedienende van de onderrechtingen zynen afgezanten, besloot hy de verbonden met den aartshertog te onderhouden, zonder zich van Ferdinand te ontslaan; het oog te houden op het gedrag van Vrankryk, het welk het allerongerustst scheen, en het meeste belang te hebben by de veranderinge, welke de doodt van de koningin *Isabelle* veroorzaakte in de zaken van Europa.

1505.
Ferdinand
trouwt met
Germaine
van Foix, en
vermaags-
chaptrich op
nieuw met
den Fran-
schen ko-
ning. *Lode-
wyk* de XII
breekt met
den aartshertog,
en
Henrik de
VII vereen-
igt zich we-
der met den
lasten.
† *Jan van
Enguerra*,
monnik van
St. Bernard,
en geloofs-
ondertoecker
van Catalo-
nië, bewerk-
te dit huwe-
lyk.
† den 10 Au-
gustus des
jaars 1505.
† in de
maandt No-
vember daer
aan volgen-
de.

In deze gesteldheit van zaken verbondt zich Ferdinand wederom sterker dan ooit te voren met Vrankryk, ten huwelyk nemende † *Germaine van Foix*, nicht van den koning, gesproten uit het huwelyk van zyne zuster met *Johannes van Foix*, ondergraaf van Narbonne. *Lodewyk* de XII stondt ten voordeele van dit huwelyk aan Ferdinand af het deel, het welk hy voorgaf te hebben op het koninkryk van Napels, onder beding van wedergevinge, byaldien Ferdinand voor deze prinsesse, zonder kinderen by haar verwekt te hebben, kwam te overlyden. Weinig tyds daar na verbrak Vrankryk den knoop, die het zelve aan den aartshertog vast maakte, verplichtende *Lodewyk* den XII zyne dochter ten huwelyk te geven aan *François van Valois*, zynen vermoedelyken erfgenaam. Zy was te voren † verlooft geweest aan *Karel*, zoon van den aartshertog, het welk bevestigd was door een nader verdrag, gemaakt † tusschen den koning van Vrankryk, den aartshertog, en den keizer *Maximiliaan*. In dat verdrag hadt de aartshertog overtreden de verbindtenissen, welke hy met den koning van Engelandt hadt aangegaan ten tyde hunner zamenkomst in de voortstadt van Calais; en Vrankryk overtradt ten eenemale het verbondt, het welk het met den aartshertog gemaakt hadde. Het gaat zo met de woorden der vorsten, indien de zelve niet terstondt ter uitvoeringe gebracht worden, namentlyk, dat zy de veranderinge onderworpen zyn naar dat de zaken veranderen, en dat hun belang, het welk het grote beweegrad is,

II Deel.

het welk hen doedt omgaan, hen nu naar deze, dan naar eene andere zyde overhaalt. De gezegde twee gevallen deden *Henrik* besluiten zich met den aartshertog te vereenigen, die hy geloofde dat op den een en den anderen vergramt was, en het verdrag van Calais, nopens het huwelyk van *Karel* met de Engelsche prinsesse, nader te bevestigen.

Het geluk was hem in deze omstandigheid zo gunstig, dat het hem den aartshertog toezondt, zonder dat hy den zelve verwachtte, en wanneer deze prins zelf het minst dacht om deze reize te doen. Hy was in eene der Nederlandsche havenen scheep gegaan den 10 January, met de koningin van Castilië, zyne bruidt, om bezit te nemen van het ryk, niettegenstaande de uiterste wille van *Isabelle*, en de staatkundige streken van Ferdinand, die alles in het werk stelde om zich in des zelfs bezit te handhaven. Om hem te verrasschen hadt de aartshertog een onbekwaam jaargety waargenomen om zich op zee te begeven: doch hy wierdt zelf verrascht door een schrikkelijken storm, welke hem op de Engelsche kusten smeet, van waar hy, langen tydt gevaar hebbende gelopen om schipbreuk te lyden, gedreven wierdt in de haven van Weymouth, in de provincie van Dorset. De aartshertog hadt gaarne onbekend willen blyven, en, na dat hy zich verfrischd hadt, zyne reize vervolgen; doch zulks was hem onmogelyk. Men wist terstondt wie hy was, en de koning zondt den grave van Arondel om hem van zynent wegen te begroeten, hem verzoekende met de koningin, zyne bruidt, zich van de ongemakken der zee te Windfor te komen uitrusten, alwaar hy hen ging verwachten. Dus bragt de graaf, die hen was gaan verwelkomen, hen met zich, verselt van eene bende van drie honderd paarden, welke hy met zich hadt genomen, wordende de koningin in een draagstoel gedragen, en doende kleine dagreizen.

De koning ging hen te gemoet, om hen te verwelkomen, en de aartshertog, het woordt nemende terwyl hy hem begroette, zeide: *Ik heb zwaarigheit gemaakt in eene van uwe beslotene steden by onze zamenkomst te Calais te komen; en om my te straffen heeft my het onweder aan uwe kusten geworpen.* De koning antwoordde: *Als de berten open zyn, moet men gene geslotene muren vrezen. Gy zult 'er niet onveilig zyn, noch hier minder geëert worden, dan in uw eigen landt.* Deze woorden eindigende bragt de koning den aartshertog in zyn geheim vertrek. Den koning lagen twee zaken op het herte, het te rug roepen van den grave van Suffolk, die naar den aartshertog geweken was, en het huwelyk van de prinsesse zyne dochter met den prins *Karel*. De eerste ontruffte hem nog meer dan de laatste. Op een zekeren dag dan den aartshertog by de handt genomen hebbende bragt hy hem in een kamer, daar zy alleen waren, en sprak hem aldus aan: *Myn Heer, myne kusten zyn u gunstig geweest; ik bidde u, dat ik geen schipbreuk lyde op de uwe; en also hem de aartshertog hier op verzocht zich nader te willen verklaren, voegde hy daar by, „ dat „ de aartshertog eene wykplaats hadt vergunt aan „ den grave van Suffolk; dat de zelve een weder- „ spanig onderdaan was, en dat hy hem badt den „ zelve hem wederom in handen te stellen.”* Over dit stuk waren zy langen tydt in verschil. *Het is waar*, zeide eindelyk de aartshertog, *ik kan hem aan u lieden overleveren, maar ik moet het niet doen, zo van wegens myne eer, als van de uwe. De myne laat my niet toe myn gegeven woordt te breken: de uwe wil niet, dat gy misbruikt de macht, welke het geluk u boven my gegeven heeft. Daarvat ik u, hernam de koning, het is eene gedane zaak:*

I

1505.

1506.

Een onwe-
der dryft
den aartshertog op de
kusten van
Engelandt.

Onthaal, het
welk de ko-
ning hen
aandoedt.

Hy verplicht
den aartshertog door
kracht van
redenen, om
den grave
van Suffolk
weder in zyne
handen te
leveren.

ik

1506. *ik neem alle onzer daar van op my, en zie dan uwe eer gedeelt.* De aartshertog vondt zich verlegen, en na een weinig daar over geciment te hebben hernam hy: *Zweer my dan op uwe ere, dat gy hem niet aan het leven zult komen.* Ik zweere het u, zeide de koning, hem omhelzende. Zy kwamen in het vervolg overeen, dat de aartshertog een edelman zou zenden aan den hertog, om hem tot zyne wederkomst aan te manen, en om zich te rechtvaardigen over het gene, dat hy aan den koning beloofd hadt, hem daar by van de behoudenis van zyn leven verzekerende. De koning voegde daar een afgeant van zyne zyde by, de welke de belofte, door hem aan den aartshertog gedaan, bevestigde, van den grave vergiffenis te zullen schenken. Dus wierdt de graaf van Suffolk weder naar Londen geleid door de twee afgezonden, en op het bevel des konings naar den Tour gebragt.

Nieuwe ver. eeniging der twee vorsten. Voor zyne komst zag men niet dan balen en andere vrolykheden, om den aartshertog en de koningin, zyne bruidt, te vermaken, zynde door den koning van Windsor naar Londen geleid, alwaar de pracht veel groter zynde, de vermakelykheden ook meerder luister hadden. Dezer twee vorsten traden in eene nieuwe vereeniging, de aartshertog ontvangende de ridderorde van de koussebandt, en gevende die van het gulde vlies aan den prins van Walles. De gevangenis van den grave van Suffolk maakte een einde van deze vermakelykheden, en de aartshertog, die daar over niet vergenoegt was, nam zyn afscheidt. Men vernieuwde nochtans de verbonden: maardaer wierdt niet gesproken van het huwelyk van de prinsesse Maria met den prins Karel, wordende deze zaak tot een anderen tydt uitgesteld; gelyk dit huwelyk ook daar na is gesloten, maarniet voltrokken. Het verdrag wegens den koophandel, het welk men het groot verdrag noemde, wierdt bevestigd, maar met eenige veranderinge ten nadeele der Nederlanders, wordende onder anderen het artykel, uit krachte van het welke het den Nederlanden vry stont omtrent de kusten van Engelandt te visschen, in het tegenwoordige verdrag uitgelaten, het welk getekent wierdt den 8 May dezes jaars 1506. De Nederlanders noemden dit verdrag om die reden het kwaad verdrag, in tegenstelling van het eerste. Dit gedaan zynde gingen de aartshertog en de koningin sloop, en maakten zeil naar Spanje.

De aartshertog Philips fleekt over naar Spanje. De Castilianen ontfingen hen met eene buitengemene blydschap. Philips was een welgemaakt prins, en die behalven zyn goed gelaat zeer mild was, het welk hem zo zeer deedt beminnen, als Maximiliaan, zyn vader, zich door zyne gierigheid hadt doen verachten. Daarenboven bragt hy zyne bruidt mede, de wettige koningin van Castilië. De bestierder verloor derhalven al zyn gezag, zyn ampt een einde nemende door de tegenwoordigheid van de gene, in welker name hy het zelve hadt bekleed. Het was dan nodig, dat Ferdinand vertrok, en dat hy zich met zyne nieuwe bruidt naar het koninkryk Napels begaf. Zyn schoonzoon voegde 'er dat der Indiën by: eene mildadigheid, des te edelmoediger, om dat zyn schoonvader alles gedaan hadt, wat hem mogelyk was, om hem Castilië te ontnemen. Ferdinand erkende eene zo grote edelmoedigheid niet naar behoren, indien het waar is, gelyk eenigen zeggen, dat hy dezen jongen vorst vergift liet bybrengen, om weder tot het bezit van deze kroone te gelangen.

De koning wil Henrik den VI. zynen voor. In het zelve jaar wilde de koning zyne genegeheit opentlyk doen blyken, welke hy voor het huis van Lancafter hadt, uit het welke hy

van moeders zyde gesproten was; en niet verge- noegt met den luister, welken hy het zelve op deze wereldt byzette, wilde hy het zelfs in de andere doen heerſchen, zoekende Henrik den VI, den laatſten vorst uit dat geslacht, die door Edward den IV van den troon was geſchopt, en door Richard den III vermoord, tot een heilig te doen verklaren. Hy bewees ook deze eer aan dezen vorst in erkentenis van de voorzegginge van zyne toekomstende koninklyke waardigheid, gelyk wy in den beginne dezer Geschiedenis verhaalt hebben. Hy deedt ten dien einde zyn verzoek by paus Julius den II, en men begon de onderzoekingen, in diergelyke voorvallen gebruikelyk. Men deedt 'er vervolgens verslag van aan de volle vergadering der kardinalen; zo dat het waarschynlyk was, dat het Roomsche hof aan den koning de heiligverklaring van een prins zou toestaan, wiens goed leven en droevige doot hem deze ere ſchonen waardig te maken. Doch men moest te voren de gierigheid van den paus voldoen: hy eischte zeer veel, en de koning was niet mild. De paus, vertoornt over dat men met hem dong, en aan de andere zyde de achting van den H. stoel willende handhaven door daden van een groten naam, stelde die heiligverklaring te loor door eene lagchery. Hy zeide, dat hy uit de gedane onderzoekingen meer eenvoudigheid dan heiligkeit in het leven van Henrik den VI vondt, en dat hy derhalven vreesde, de Heiligen ondiens te zullen doen, met onder hen een man te plaatsen, dien men een trap lager moest stellen, te weten onder de Onnosfen.

Het huwelyk van Ferdinand met de zuster van den Franschen koning veroorzaakte eene gedurige ongerustheit in Henik. Hy zocht eene andere verbindtenis daar tegen aan te gaan, en hebbende gezien, dat die met de koningin van Napels daar niet toe bekwaam was, dacht hy om de hertoginne weduwe van Savoie te verzoeken. Men zegt, dat hy daar van een voorſlag reeds hadt gedaan aan den aartshertog, wanneer het onweder den zelve verplichtte in Engelandt binnen te lopen. De hertogin was zyne zuster, en bygevolg was het huwelyk zeer bekwaam om eene naauwe verbindtenis te maken tusſchen hem en den koning, tegen Vrankryk en tegen Ferdinand. Voorts was ze eene prinsesse, zeer beroemd wegens haar verſtand en hare deugd. De aartshertog hadt zyne toestemming op het aanzoek des konings gegeven: hy verkreeg ook die van de hertoginne, door de behandeling van Thomas Wolſey, zynen kapellaan, wiens naam zo berucht is geweest onder Henrik den VIII. Evenwel hadt dit huwelyk geen meerder voortgang dan dat met de koningin van Napels. De doot van den aartshertog, gedurende deze onderhandeling voorgevallen, belette mogelyk de voltrekking van het zelve. Aan den anderen kant, alzo het de ſtaatkunde was, en niet de min, die den koning dus deden te werk gaan, haalte hy zich niet, gedurig lettende op het gedrag van Vrankryk en van Ferdinand, zo wel als op dat van Maximiliaan, en denkende minder om eene vrouw te nemen, dan om deze vorsten te verdeelen, om te beletten, dat zy zich tegen hem verbonden. Dus waren de huwelyksvoorwaarden wel geſloten, maar nog niet ondertekent. De geſtadige onpafelykheden des konings beletten hem zulks. De zelve begonnen met overvallen van de jicht, op welke eene zinking op de borst volgde, waar van hy tot drie verſcheide malen in een jaar afgryſelyk wierdt aangetaſt. Een zo geweldige kwaal geleidde hem veel eer naar het graf dan naar de hu-

1506.

zaat, voor de heilig doen verklaren.

Bacon, Fuller.

*Kanonifatie. Bacon, Mezeray.

† of Zaligen; maar in de tweede betekenisse.

1507. Henrik doet aanzoek op de hertoginne van Savoie.

† weduwe; in het eerste huwelyk, van den prins van Castilië.

Ziekte des konings.

1508. huwelyks-koets: zo dat hy *Wolsey* weder te rug roepende ,nergens meer om dacht, dan om zich tot sterven te bereiden, zonder echter de zorgen voor de regering van zyn koninkryk te laten varen, noch die voor zyn huis.

Zyne Godvrucht.

Zyne voornaamste gedachten waren echter op de Godvrucht. Hy gaf grote aalmoezen, waar aan, zegt de geschiedschryver, zyne schatten beter besteed waren, dan zy zouden zyn besteed geweest tot de heilig-verklaringe van *Henrik* den VI. Hy deedt op vrye voeten stellen alle arme gevangenen, die over schulden gevat waren, beneden de veertig schellingen. Hy stichtte vele geestelyke gebouwen, en in het volgende jaar, dat het laatste was van zyn leven, voltooide hy het stichten van een gasthuis, het welk van het paleis van *Savoie*, gebouwt onder de regeringe van koning *Henrik* den III, gemaakt wierdt, nevens het huis der geestelyken, die zorg moesten dragen voor de armen, en het innemen der pelgrims, die 'er kwamen om het graf van *S. Thomas* van *Kantelberg* te bezoeken.

Leedwezen, dat hy toont over de geldafpersingen van *Empson* en *Dudley*, die daar mede spotten.

Daarenboven betuigde hy groot leedwezen over de knevelaryen van *Empson* en *Dudley*. Doch deze twee deugnieten zeiden, dat de ziel des konings en zyne geldkas zamen geen gemeenschap hadden. Dat zyn biechtvader zorg voor zyne ziele kon dragen; maar dat hen de zelve niet moest belletten voor zyne geldmiddelen te zorgen. Deze godloze woorden wierden door de daadt gevolgt.

Zy gaan met hunne knevelaryen voort.

Zy maakten het rechtsgeding op van *William Capel*, welken zy van ontrouwe beschuldigden gedurende dat hy zyn ampt van hoofdschout hadt bekleed; en schoon zy hem geen andere misdaadt te last konden leggen, dan van zyne schuldenaars ontfangen te hebben stukken van valsche alloy, zonder onderzoek gedaan te hebben naar de munters van dit valsche geldt, om de zelve naar de strengheit der wetten te straffen, lieten zy echter niet na hem te veroordeelen in eene boete van twee duizend ponden sterlings. Het is de zelve *Capel*, die eenige jaren te voren aan den koning by verdrag betaalt hadt eene somme van zestien honderd ponden. Gelyk hy een trotsche man en zeer verbittert was over de knevelaryen, de welke hy geleden hadt, en door die gene, welke hy anderen zag lyden, zeide hy stoutmoedig tegen de aangestelde rechters, dat hy geen een duit van de boete zou geven, in welke zy hem hadden verwezen. Zy zonden hem hier op gevangen naar den *Tour*, alwaar hy bleef tot de doot des konings. Zy vervolgden ook den schout * *Knesworib*, die van zyn ampt wierdt afgezet, en zyne twee rechters†, die het afkochten voor veertien honderd ponden sterlings. *Harwis*, een Alderman, wierdt in de gevangenis gebragt, en stierf aldaar voor dat zyn geding was uitgewezen. *Laurens Aismer*, die hoofdschout van *Londen* was geweest, en zyne twee rechters §, wierden verwezen om twee duizend ponden sterlings op te brengen. De schout weigerde zulks te betalen, en wierdt naar den *Tour* gezonden, daar hy onder de volgende regering eerst uit geraakte, en het genoegen hadt van te zien, dat *Empson* in zyne plaats daar in wierdt gezet. Zodanig vervolgte de zelve met *Dudley* zyne knevelaryen, lagchende over des konings knagingen daar omtrent: doch hunne strafte was niet verre, doordien de uitvoering daar van voor zynen opvolger bewaart was.

* Maire.

† Sheriffs.

§ Sheriffs.

De doot des konings naderde. Hy wilde zyn leven eindigen door eene merkwaardige daadt, en de allerheerlykste, naar hy zeide, van zyne regering. Dit was het huwelyks-verbondt van zyne dochter *Maria* met *Karel*, prins van *Castilië*, zo

Bazen. De koning sluit het huwelyk van zyne dochter *Maria*

II Deel.

beroemd in het vervolg onder den naamt van keizer *Karel* den V. Dit verbondt was twee malen gesloten geweest, en twee malen verbroken. Men zegt, dat *Ferdinand*, de grootvader van moeders zyde van den jongen prins, dit verbreken hadt veroorzaakt door de vreeze, welke hy hadt,

dat *Henrik*, in hoedanigheit van schoonvader voor hem gaande, de regering van *Castilië* mogt aannemen gedurende de minderjarigheit van zynen schoonzone*. Dit verdrag wierdt eindelyk den 21 December gesloten door de zorgen van *Fox*, bisschop van *Winchester*, zullende *Maria* ten bruidschat medegegeven worden twee maal honderd en vyftig duizend goude kronen. Doch dit huwelyk hadt dit maal geen meer voortgang dan de twee eerste malen; maar ondertusschen verblydde zich de koning, de zaak voor zeker houdende, daar over, als over het grootste voordeel, het welk zyn huis en het gehele koninkryk kon overkomen, noemende dit verbondt, en dat van den koning van *Schotland*, een koperen muur, die alle de ondernemingen zynere vyanden zou vrydelen; en hy bevestigde dit verdrag op zyn kasteel te *Richemond*, daar hy krank lag, zendende met eenen bevelen aan den hoofdschout van *Londen*, om het volk aan te manen van opentlyk te laten blyden, hoedanig het zelve deel nam aan zyne bydichap.

Hy hadt ook nog het geluk van die van *Ierlandt* in rust te zien. De graaf van *Kildare* hadt de regering van dat landt zodanig bevestigd, als de zelve sedert langen tydt niet geweest was; en door zyne dapperheit tot gehoorzaamheit gebragt die genen, die zich daar toe door zyn voorbeeld niet hadden willen begeven. Hy was niet langer dan drie maanden in *Engelandt* geweest. Zo haast als hy weder te rug was gekeert onderwierp hy de wederspanningen in de provincie van *Ulster*, die op nieuw waren opgestaan; nam de sterke *Bellefast* in, en liet de zelve slechten: ook leide hy bezetting binnen *Carrickfergus*. Zyne nyverheit was hem in dien tydt dienstiger dan zyne dapperheit. Zo haast als hy tyding kreeg van een opstandt, liep hy daar naar toe, en viel op de wederspanningen, voor dat zy benden verzamelt hadden, die in staat waren om hem tegen te gaan. Voor het overige deedt hy zyn voordeel met de tweedragt, de welke onder hen was; het zy dat de een den anderen wantrouwende, zy zwarigheid maakten om hunne machten byeen te voegen, of dat de woestheit, in welke zy leefden, hen niet toeliet onderlinge gemeenzaamheit te hebben. Hun verlies leerde hen echter hunnen plicht. Zy merkten hun groot getal aan, vry aanzienlyker dan dat der koningsgezinden, en de mislagen, welke zy begaan hadden, met zich de een voor, de ander na aan den vyandt over te geven. Zy besloten dan van beleidt te veranderen, en een eedgenootschap † te maken, machtig genoeg om hunne oude vryheit weder te erlangen. De voornaamsten daar van waren *Ulrich Bark*, hoofd van het huis van *Clanricard*, *Tirlagh O-Brian*, hoofd van dat van *Thomond*, en *Melrony O-Carol*. Vele andere edelen van minder staat traden ook in dit verbondt. Wanneer het zelve gesloten was namen zy volk aan, en begaven zich te velde met een der schoonste legers, welke men ooit in dat landt gezien hadt. De graaf van *Kildare* vrydelde hunne onderlinge verbindtenis, en sluimerde daar niet op. Hy voegde by de benden van den koning alle de gene, de welke de welmenende heeren hem beschikken konden, en verzocht hen in persoon te komen aan het hoofd der manschap, welke zy tot zyne

1508.

met *Karel*, prins van *Castilië*.

Atta Publ. Tom. XIII, fol. 239 etc.

* De aarts-herzog *Philips*, vader van *Karel*, was overleden in September des jaars 1506.

1503.

Gov. Varri

Ondernemingen van den grave van *Kildare* na zyne wederkomst uit *Engelandt*.

1504.

Eedgenootschap der Iersche heeren.

† Ligue.

Hun leger.

1504. hulpe zouden toebrengen. Hy wierdt gehoorzaamt. De Lords *Bormanstown, Slane, Delvin*, en vele anderen; de hoofdschout van Dublin, *O-Donel, O-Reyley*, en de bisschop van Ardart † voegden zich by hem met hunne leenmannen *, een zeer aanzienlyk ligchaam uitmakende. Zy wierden nog versterkt door de edelen van het landt, en door de burgery van Drogheda ‡: zo dat de onderkoning zich niet alleen in staat bevondt om de wederspannigen tegenstandt te bieden, maar zelfs om hen te gaan opzoeken, en hen slag te leveren. De zelve wierdt gehouden den 17 Augusty in de provincie van Connaught †, en was voor de wederspannigen zeer bloedig. Zy verloren daar vier duizend mannen, volgens eenigen, en negen duizend, volgens anderen, behalven de gevangenen, onder welke zich twee zonen van *Bark* bevonden, den voornaamsten der hoofden. Het gene daar omtrent verwonderlyk was, en dat voor een Roman zou doorgaan, byaldien de Iersche Jaarboeken de waarheit daar van niet getuigden, is, dat deze slag niet alleen geen eenen Engelschman het leven kostte, maar dat 'er zelfs geen een gekwetst wierdt. Voor het overige was de overwinning aanmerkenswaardig wegens den schrik, welchen zy onder den gehelen aanhang bragt. Het eedgenootschap wierdt verbroken; daar verscheen geen leger meer in het veldt; *Galway* *, het welk de wederspannigen hadt begunstigt, verliet hen, en opende zyne poorten voor het leger des konings. De gehele provincie onderwierp zich vervolgens, men verwoestte de landen der voornaamste hoofden, en de graaf van *Kildare* herzamelde zyne benden, zynde met buit overladen. Wanneer hy te Dublin was wedergekomen, wilde hy, dat over een zo gelukkigen tocht opentlyke blydschap en vreugde zou gepleegt worden ten koste van zyne mildheit, en vereerde zyn volk ten dien einde dertig vaten met wyn. Hy wierdt zelf beloont wegens dezen aanmerkelyken dienst, welchen hy aan den staat gedaan hadt, en het was by deze gelegenheit, dat de koning aan hem de ridderorde van de koussebandt zondt.

Alle de andere jaren, tot aan de doot van *Henrik* den VII, zyn niet aanmerkelyk door eenig voorval, het welk verdient aangehaalt te worden. Ierlandt genoot toen de rust, welke de dapperheit en het voorzichtig beleid van den onderkoning aan het zelve bezorgt hadt. Al het aanmerkelyke, het welke in de Jaarboeken voorkomt, is gebeurt in het jaar 1505, zynde een zware hongersnoodt, in welchen *Walter Fitz-Simon*, aartsbischop van Dublin, en *John Allen*, deken van St. Patricius, zich door hunne mildadigheden deden uitmunten. Deze laatste maakte eene jaarlyksche inkomste aan het St. Kevins-gasthuis te Dublin, en de aartsbischop gaf 'er den grondt toe. Het jaar 1506 was ongelukkig door de doot van *John Payne*, bisschop van Meath, een kerkvoogdt van eene uitmuntende Godvruchtigheit; en door het verbranden van de stad *Trime*, eene der grootste van het landschap *. In het jaar 1508 wierdt 'er een Parlement te Dublin gehouden, het welk een onderstandt aan den koning toestondt van acht guldens voor ieder stuk lands van zestig akkers bouwlandt, zo van de landeryen der geestelyken, als van die van anderen. Eindelyk vindt men op het jaar 1509, het laatste der regeringe van *Henrik* den VII, niets aangetekent, dan eenige uitlopen, door den onderkoning in het landschap van *Ulster* gedaan; minder om daar des konings gezag te verzekeren, het welk gene wedersprekers meer vondt, dan om de landen van die der *O-Neals*,

aan welke hy vermaagschapt was, te doen aangroeien. Hy hernam voor hen eenige kasteelen op die van de tegenparty, welke hy verplichtte zekeren *O-Neal* in vryheit te stellen, welchen zy gevangen hielden.

Zodanig was de regering van den grave van *Kildare* in Ierlandt gedurende de dertien jaren dat *Henrik* leefde, na dat hem de zelve in de waardigheit van onderkoning heritelt hadt. Men weet niet, wat men daar in het meest moet verwonderen, of de voorzichtigheit van den vorst, die zulk een goeden onderdaan wist te bewaren, zonder zich door des zelfs vyanden tegen hem te laten innemen, of de deugd van den grave van *Kildare*, die door zulke grote diensten de weldaden van zynen vorst erkende. Wat 'er van zy, de landvoogdt maakte zynen naam zo ontzagchelyk voor de wederspannigen, dat zy alle weder tot gehoorzaamheit keerden; het zy door bewegingen van vreeze wegens zyne fierheit, of van verwondering over zyne dapperheit. Hy stelde eene goede order door het gehele cilandt; hy beriep verscheide Parlemen-ten, om de wetten te verzekeren, en hy deedt sterktens bouwen op de grenzen der verdachte landschappen. Dus verzekerde hy de gemene rust door de handhaving der gerechtigheit, en het oeffenen van recht door de middelen, welke hy tegen de moordenaars en struikrovers in het werk stelde. Het was geen kleine voldoening voor den koning, de welke zich aan zyn einde vindende, verblyd was den Ierschen staat zo wel als het Engelsche ryk gerustelyk aan zynen navolger na te laten.

Henrik leefde nog ettelyke maanden, welke hy in Godsdiensligheit doorbragt. Hy vergaf alle overtredingen, tegen de poenale wetten bedreven, en alle misdaden, begaan tegen zyn persoon, of tegen zyn gezag: doch hy wilde niet, dat de straatichenders, noch moordenaars in deze algemene vergiffenis zouden begrepen zyn, om dat hy, volgens zyne woorden, de beledigingen vergaf, tegen hem zelf begaan, en niet die, tegen anderen bedreven, waar over hy geen macht hadt. Hy gelastte ook de wedergeving der gelden, welke zyne amptenaars ten onrechte hadden geeischt. Hy zou wel gedaan hebben de zelve zelf wederom te geven, in plaats van, gelyk hy deedt, achtien maal honderd duizend ponden sterlings * na te laten aan zynen opvolger, die de zelve liever te kost leide aan onnutte verkwilfingen dan aan het ontlasten van het volk. Hy stierf den 22 April des jaars 1509, het vier en twintigste zynere regering, en het twee en vyftigste van zynen ouderdom, en wierdt te *Westminster* bygezet in eene heerlyke kopere grafstede †, die hy zelf hadt laten maken. Hy stierf in het midden van zynen luister: doch alles wel ingezien zynde stierf hy zeer tydig voor zyne eere en voor zyn geluk. Het volk was de hardigheit zynere regeringe moede, en de jonge prins trok in den ouderdom van achtien jaren de oogen van de gehele wereldt naar zich: zo dat het te vreezen sloopt, dat de Engelschen, vergramt over de aspersingen hunner bloedzuigers, hem van den troon zouden stoten, om zynen zoon in zyne plaats te stellen (a). Doch de doot van *Henrik* bevrydde hem van eene zo droevige omwenteling.

Hy hadt van zyn huwelyk met de koningin-
ne

(a) De zelve zou in dat geval het recht zynere moeder, erfgename van het huis van *Jork*, hebben kunnen voorwenden, en daar door den rampzaligen twist tusschen dit huis en dat van *Lancaster*, of van de *Witte* en *Rode Rosa*, welchen zyn vader gecindigt hadt, weder begonnen hebben.

† in het landschap *Mounster*.

* Vazallen.

‡ in het landschap *Leinster*, aan de rivier de *Bayne*.

† of *Connaught*.

De graaf van *Kildare* staat hen.

* in het graafschap *Galway*, of *Galloway*, in de provincie *Connaught*.

Vreugde bedryven over deze overwinninge.

De koning zondt hem de ridderorde van de koussebandt.

1505.
1506.
1507.
1508.
1509.

Liefdadigheden van den aartsbischop van Dublin gedurende den hongersnoodt.

* East-Meath.

1509.

1509.

Grote diensten van den grave van *Kildare*.

Polyd. Virg. Bacon. Godvrucht en zachtmoedigheit van den koning betoont voor zyne doot.

* meer dan drie en twintig millioenen.

† *Zeland* noemt het een werelds wonder. *Bacon.*

1509. ne *Elizabeth* drie zonen en vier dochteren. De oudste der zonen, genoemd *Arthur*, en de jongste, *Edmond* geheten, stierven voor hem, de eerste in den ouderdom van zeventien, en de laatste in dien van vyf jaren. De tweede zoon, *Henrik*, was zyn opvolger. De oudste dochter, *Margaretha*, trouwde met den koning van Schotland; de tweede en de jongste stierven in de wiege, en de derde, *Maria*, die verlooft was aan den prins van Castilië, trouwde naderhandt met *Lodewyk* den XII, koning van Frankryk, en in haar tweede huwelyk met *Brandon*, hertog van Suffolk.

Psyl. Virg. Bacon.
Lof van *Henrik* den VII.

*Usurpateur.

Zyne goede en kwade hoedanigheden.
* Temperament.

Dusdanig was het einde van *Henrik* den VII, een der verstandigste en der dapperste vorsten der wereldt, en, zo hy gewilt hadt, een der gelukkigste. Uit de ballingschap steg hy op den troon, zonder ander bloedt te storten dan dat van den geweldenaar *. Hy vernietigde den twist tusschen het huis van York en dat van Lancaster, en vereenigde de zelve wederom door een voordeelig huwelyk. Hy regeerde met eene volflage macht, doch op by het volk gemene wyzen; gene oorlogen voerende, en gene onderstandgelden opstellende, dan door de goedkeuringe van het Parlement. Hy beriep verscheide, verbrak geen een, en vestigde zyn gezag door hunne besluten beter dan door zynen degen. Hy was kuifch, matig, een vyandt van de wellusten, mogelyk meer door zyne gesteldheit * dan door zyne deugdt. Voorts was hy een beminnaar van eene goede ordenen van recht, veel meer tot de vrede dan tot den oorlog genegen, voornamentlyk in het laatst van zyn leven. Ook was hy gewoon te zeggen, dat *Jezus Christus* gekomen was om een koninkryk van vrede op te rechten, en dat de Christen vorsten het zelve niet moesten schenden door te oorlogen. Doch by zulke grote deugden hadt hy ook grove mislagen. Hy betoonde de koninginne, zyne gemalinne, eene ongevoeligheit, de welke men hem niet wel kan vergeven, en voor de gravinne van Richemond, zyne moeder, meer achting dan tederheit, geen deel gevende van het koninklyk gezag noch aan de eene, noch aan de andere, hoewel hy die aan beide dank moest weten. Hy was al te nayverig omtrent zyne macht, byna aan niemandt zich vertrouwende, en de gehele wereldt mistrouwende: staatzuchtig, wraakgierig, geldzuchtig. Mylord *Stanley* offerde hy op aan zyne

wraak, en den ongelukkigen grave van Warwyk aan zynen nayver; schoon de laatste naar allen schyn onschuldig was, en schoon hy aan den eersten de overwinning hy Boswarth, en mogelyk zelf het leven, verschuldigt was. Zo waarachtig is het, dat 'er geen ryk bezwaarlyker te bestieren is dan dat van het hert, en dat het veel seldzamer zou zyn een vorst meester te zien van zyne herbstochten dan van de gehele wereldt. Maar alles wel ingezien zynde overtroffen zyne deugden echter zyne mislagen, en in plaats van eenige voorbeelden van strengheit, welke hy geloofde te moeten doen tot zyne veiligheid, gaf hy 'er duizend van zachtmoeidigheit. Voor het overige, indien het opleggen van zo menigvuldige schattingen zyne onderdanen deedt zuchten, zo maakte hen daarentegen de vrede, welke zy genoten, gelukkig. Alles was van binnen en van buiten het ryk in rust, behalven eenige wederspanningen, die echter mede bedwongen wierden, zo haast als zy het hoofd opstaken. De koophandel bloeide mede; de wetten wierden gehoorzaamt, en men kan van eene eeuw, de welke onder zulk eene heerschappy verloopt, het tegendeel zeggen van dat beeldt, het welk de koning van Babel in den droom zag: namentlyk dat het hoofd en het lyf waren van yzer, koper en leem, doch de armen en benen, dat is te zeggen de jaren der regeringe van *Henrik* den VII, van goudt en zilver. Inderdaadt, wat zag men toch anders onder de regeringe van *Henrik* den IV, onder die van *Henrik* den V, van *Henrik* den VI, van *Eduard* den IV, en van *Richard* den III dan huisselyke onlusten, of buitenlandsche oorlogen? De zelve waren wel heerlyk voor het volk onder de regeringe van *Henrik* den V; maar ten alleruiterste dodelyk voor hen onder die van zyne navolgers. De verschrikkelyke gevechten tusschen die van de *Witte* en *Rode Roze*, vielen in dat tydbeittek voor; en Engelandt zag veelmalen zyne velden overstroomt door het bloedt zynen burgeren, en door dat zynen vorsten. De komst van *Henrik* den VII op den troon maakte een einde van deze ellenden, die de vrede herstelde, van welke men sedert meer dan eene eeuw geen genot hadt gehad. Het koninkryk was derhalven onder hem gelukkig; en dit is ook de reden geweest, waarom men aan dezen vorst den heerlyken naam van den *Salomon der Engelschen* heeft gegeven.

1509.

